

*Махмуликули-
Жирогий*

САЙЛАНМА

ТОШКЕНТ
«O'ZBEKISTON»
2008

Махтумқули-Фиронийдан табдил этилиб, Сизга тақдим қилинаётган ушбу китоб Туркменистоннинг Ўзбекистондаги Фавқуллодда ва мухтор элчиси жаноб Султонмурод Пирмуҳаммедов савб-ҳаракати, маслаҳат ва ёрдами билан чоп этилмоқда. Ушбу сайланмага 1983 йилда Ашхободдаги «Туркменистон» нашриёти чоп этган икки жиллик ва 1994 йилда чоп этилган уч жиллик тўпламдан сайлаб олинган шеърлар киритилди.

Таржимонлар мазкур китобнинг нашр этилишида катта ҳисса қўшган элчи жанобларига чексиз миннатдорлик билдирадilar.

**Туркманчадан Абдумўмин ЖУМАЕВ ва
Жуманазар ЗУЛПИЕВ таржималари**

Муҳаррир-Муҳиддин ОМОН

ISBN 978-9943-01-302-5

© «O'ZBEKISTON» NMIU, 2008

ХАЛҚ ЁДИНДАН АЙРИЛМА

(Сўзбоши ўрнида)

Туркий тилдаги мумтоз шеърят бой ва ранг-баранг. Қадимги битиклардан тортиб, кейинги асрларда яшаган шоирлар ижодига назар солсак, олам-олам ўлмас гоёлар, ҳаёт ҳикмати, қалб нидолари ва наволарини ифодалаган маъноларга дуч келамиз. Авлодларнинг дунёқараши, ҳис-туйғуси, кураш ва орзулари, идеал армонлари, шавқу завқи ва ҳам дарду кечинмалари акс этган бу адабиётда Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Югнакий, Аҳмад Яссавий, Сулаймон Боқирғоний, Лутфий, Навоий, Бобур, Машраб, Оғаҳий, Амирий ва яна бошқа ўнлаб забардаст шоирларимизнинг бебаҳо асарлари бугун ҳам дилимизни яйратиб, ҳайратланарли тафаккури теранлиги ва бадний юксаклиги билан онгу шууримизни ёритиб турибди.

Ана шу олтин силсилада атоқли туркман шоири Махтумқулининг алоҳида ўрни бор. Махтумқули (1733—1791) оташин лирик шоир, ўз халқининг ардоқли куйчиси, айни вақтда у ўзбек шоири ҳам. Чунки унинг шеърлари ўзи тирик-лигидаёқ бутун туркий халқлар, жумладан, ўзбек халқи орасида тарқалиб, куйланиб келинади. Хоразмлик ҳофизларнинг бир неча авлоди Махтумқули шеърларини қўшиқ қилиб куйлаб келмоқдалар. Шоирнинг «Фирӯғий» (фироқ — айрилиқ демак) деган тахаллуси ҳам бор, аммо у эл орасида Махтумқули номи билан машҳур.

Махтумқули — Фирӯғий Гурган дарёси соҳилидаги Ҳожигавшон (ёки Хожагавшон) қишлоғида туғилган. Отаси Давлатмамад Озодий (1700—1760) ҳам таниқли шоир бўлган. Махтумқули девонида отасига бағишланган бир нечта шеърлар бор. Уларда ўғилнинг падари бузрукворига муҳаббати, ота-ўғил орасидаги ички руҳий боғланиш

ўз ифодасини топган. Махтумқули отасининг анъаналарини давом эттирди, унинг ҳақгўйлиги, ғоявий жасоратидан ўрнак олди. Дастлабки таълим-тарбияни ҳам Махтумқули отасидан олади, сўнгра Ниёзсиддиқ мулла қўлида ўқийди, Идрисбобо мадрасасида, кейин Бухородаги Кўкалдош ва Хивадаги Шерғозихон мадрасаларида таҳсил олади. Айниқса, Шерғозий мадрасасида ўқиётганида кўплаб ижодкорлар, илм аҳли билан дўстлашади, форсий ва туркий адабиёт намояналари асарларини мутолаа қилади. У араб, форс тилини пухта билар, Қуръонни ёд олган эди. Қуръон маъноларидан кўп таъсирланган ва исломий қиссалар мазмуни, дину диёнат, имон-эътиқоднинг бутунлиги ҳақидаги ғояларни шеърлари қатига сингдиради. Шу билан бирга Фирдавсий, Ҳофиз, Навоий, Ғузулий ижоди ҳам Махтумқули илҳомига илҳом қўшарди.

Махтумқули Хивадан юртига қайтади, бир неча муддат заргарлик билан шуғулланади. Кейин сафарга чиқиб, Эрон, Озарбайжон, Афғонистон, Ҳиндистон шаҳарларини кезади, Самарқанд, Тошкент ва Туркменистон шаҳарларида бўлади. Бу сафарларда шоир турли одамлар билан танишди, илм ва ижод аҳли суҳбатларида бўлди. Айни вақтда мана шу сафарларда у мусофирлик, ғариблик ғурбатини ҳам чекти, ўз ватани, халқини соғиниб қатор шеърлар ёзди. Инсоннинг бахти ҳам, шаъну шавкати, қадру қиммати ҳам ўз юртида билинади, эл-юртининг ночор эканини кучли бир дард билан куйлар экан, эли севиш, ўз юртидан ажралмаслик ҳақида насихатлар қилади:

*Мастона юргунча ғайр юртингда,
Униб-ўсган ўз юртингдан айрилма.
Мағрур каклик каби нафсинг йўлига,
Дома тушуб, қанотингдан айрилма.*

Махтумқули шариат асослари билан бирга тариқат ва тасаввуфдан ҳам яхши хабардор бўлган, Яссавия ва Нақшбандия сулукига ихлос қўйган. Аммо у бирор шайхга мурид тушиб сўфий бўлган эмас. Шоир Худо йўлига ўзини бағишлаган софдил, солиҳ ва содиқ сўфийлар, валийси-

фат инсонлардан ибрат олишга чақиради, уларни намуна қилиб кўрсатади. Айни вақтда, «бойлик учун диндан кечган», сўфийман деб золимларга шерик бўлган, «бизни яхши одамлар десинлар», деб ҳар эшикда кўринган риёкор шайху қаландарларни қаттиқ танқид қилади. Риёкор сўфийлар билан бирга риёкор муллалар, порахўр қозимуфтиларни ҳам аямай мазаммат этади:

*Риё бўлди кўп ўқиган намози,
Тангри ҳеч бириндан бўлмади рози,
Пайғамбар ўрнинда ўтурғон қози,
Пора истаб қўлин оча бошлади.*

Умуман, Махтумқули шеъриятида танбех, танқид ва ҳажв оҳанги кучли. У жамиятдаги нуқсонлар, нафс балосига гирифтор одамлар шумлигини шунчаки танқид қилиб қўйиш билан кифояланмайди, балки бу ҳол охир-оқибат инсонийлик асоси бўлмиш маънавиятга зарба бериб, мамлакат ва давлат негизларини емириши мумкинлигидан қайғуриб, огоҳлантиради. Золимлар мазлумларнинг жисмини «қабартириб» турса, ҳақгўйлар сўзи ўтмаса, подшоҳнинг ҳукмида адолат бўлмаса, бечора халқ додини кимга айтади, кимдан ҳимоя сўрайди?

Шоир ўз замонасининг иллатлари – ёмоннинг, каззобнинг иши авж олиб, яхшилар, донолар хор бўлганини, беклар бир-бирлари билан олишиб, юртни хароб этаётгани, тарафкашлик, зўравонлик элини пароканда этаётганини кўриб фиғон чекади. У нола қилмайди, зорланмайди, балки ана шу нуқсонларнинг истиқбол учун ягона давлат қуриш учун катта тўсиқ эканини алам билан тасвирлайди, огоҳлантиради, бирлашишга, аҳил ва бир-бирини қўллайдиган қудратли халқ бўлишга чорлайди. Чунки туркман уруғ-қабилаларини бирлаштириш, туркман давлатини тузиш шоирнинг улуғ орзуси эди.

Махтумқули ижодида мумтоз адабиёт анъаналари билан Хоразм воҳаси, жумладан туркман халқ оғзаки ижоди уйғунашиб кетган. Унинг арузда битган шеърлари ҳам, бармоқ вазнида ёзганлари ҳам бор. Аммо ҳаммасида биз «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам», «Гўрўғли», «Саёдохон – Ҳам-

ро» типдаги қадимги туркий-ўғузий дostonларнинг оҳанг ва маромини ҳис қиламиз. Аини вақтда Аҳмад Яссавийнинг тўртликлардан тузилган ҳикматлари услуби ҳам кўзга чалиниб туради. Маҳтумқулини насихатга мойил шоир дейдилар. Бироқ унинг насихати ҳам шунчаки даъват ва чақириқлардан иборат эмас. Унинг насихатлари тоза қиёс ва ташбеҳларга ўралган зарбли, ифодали сатрлар бўлиб, ўқувчи юрагини нишонга олади. Содда бўлиб кўринган тўртликларда теран мазмун, ҳикматларга сероб маъно жойлашган. Хуллас, халқ қўшиқлари каби ҳаётни аниқ акс эттирадиган ва юракка бориб етадиган шеърлар.

Маҳтумқули ижодида дунёнинг доимийлиги, ҳаёт зиддиятлари ҳам, халқ дарду ҳасрати ҳам, сиёсий-ижтимоий муаммолар ҳам, севимли ёр мадҳи-ю муҳаббат изтироблари тасвири ҳам бор.

Оламнинг яратилиши, инсон хилқати ва унинг бошқа жонзотлардан фарқи, инсонийлик бурчи, масъулияти қаламга олинади. Шоир бунда диний-тасаввуфий қарашлардан фойдаланиб, инсон шарафини ҳимоя қилади, дунё деб паст кетмасликка чақиради. Инсон қанча маърифатли бўлса, Ҳақ йўлидан юрса, у шунча мукаррам ва мўътабардир. Шу асосда Маҳтумқули дунёни бадий таҳлил қилади: еру фалак, қуёш ва ой, мулку малакнинг Парвардигор амри билан доимо тоат ва ишда эканлигини таъкидлаб, инсонлар бундан ибрат олиши керак, дейди. Иккинчи томондан, дунё – зиддиятлар гирдобини, инсон ҳам шу зиддиятлар ичида. Яхши-ёмон, оқ-қора, зулмат ва нур, ўлим ва ҳаёт ёнма-ён. Одам боласининг ҳаёти ҳам мутлақ яхшилик ёки мутлақ ёмонлик ичра кечмайди. Лекин, шунга қарамай, дунёга келган ҳар бир одам ҳайрли – савоб ишлар билан банд бўлса, мардлик, саховат кўрсатса, у гўзалдир, севимлидир. Ҳаётга маъно берадиган, уни безайдиганлар ана шулардир. Шунинг учун бўлса керак, Маҳтумқули шеърларида мард инсонлар сифати, мардлик хислати баланд қуйланади, номардлик, пасткашликка нафрат изҳор этилади.

Чунончи:

*Эр йигитнинг иши суҳбат—соз бўлар,
Кўнгли қиш бўлмайин, доим ёз бўлар,
Яхшининг кўнглида гина оз бўлар,
Ёмоннинг кунда бир урушин кўринг.*

Мард одам ҳам эзгу ишларга бош бўлади, номард ёмонларга қовушади; мард урушга кириб, душманни яксон қилади, элини қутқаради, номард — майдонни ташлаб қочади, мард адолат учун курашади, номард зулмга зулм қўшиб, ожизлар мол-мулкини талайди. Мана шунга ўхшаш қиёслар орқали икки хил инсон тийнатиининг лирик тимсолларини яратган.

Махтумқули адолатпарварлик, элсеварлик ғояларини янгитдан баралла куйлади, ночор ва эзилганларни ҳимоя қилиб чиқди. У баъзан тушкунликка берилгандай бўлади. Зеро кўпгина шеърларида нопоклик, зўравонлик, талончилик, бир-бирига панд беришлар, қотиллигу нокасликларни тасвирлар экан, баъзан одам боласидан умидини узгандай, дунёнинг ўзи нотекис, бевафо ва жафокор бўлиб туюлади. Унинг назарида дунё «бошдан-оёқ шошқин сел»дай беором, фирромлик, айёрлик унинг севган ҳунаридай бўлиб туюлади, чунки дунёнинг асоси ел:

*Усти фалак, ости дағи етти пир,
Андин қуйи тушсам елмиш бу дунё.*

Шунинг учундирки, бу дунёнинг талаби «бер-ҳо, бер, олҳо-ол», гўё бир бозор, ким мақтаб молини ўтказар, ким эса харид қилар:

баққоллар, саррофлар тузоқ қўяр... Шундай фикрлардан кейин шоир:

*Кўнглум, не иш битирдинг, келдинг жаҳон ичинда,
Қолдинг дунё ғаминда, юрагинг қон ичинда,
Обод дея қўл солдинг туби вайрон ичинда,*

дея надомат чекади, нола қилади.

Аммо, шунга қарамай, Махтумқули пессимист шоир эмас. Унинг умидбахш сатрлари кўп, унинг танқидлари

замирида курашчанлик ётади. У яхшилик ва мардликни ҳимоя қилади, ишқ-муҳаббатни ажойиб тоза тасвирлар билан жўшиб куйлайди. Унинг «Жонона кўзим тушди», «Ошиқ бўлмишам», «Ёр сендан», «Ёр бизим сари» ва бошқа туркум шеърларида самимий заминий муҳаббат шавқи гўзал сатрлар билан тараннум этилган. Соҳибжамол қизларнинг нозу адоси, иффати ва ошиқ дилига солган ғулғуласи гоҳ вазмин, салобатли мухаммасларда, гоҳо ғазал орқали, гоҳо туркона тўртликларда жозиб оҳанглар билан тасвир этилган.

Китобдан ҳазрат Али, унинг ўғиллари Ҳасан-Ҳусан фожиаси ҳақидаги шеър ва кичик дostonлар («Оқ ит», «Чақир калла») ҳам жой олган.

Махтумқули-Фирӯғий халқимизнинг севимли шоирларидан. Унинг асарлари ўтган асрнинг ўрталарида Ж. Шарипов томонидан танланма шаклда таржима қилиниб, нашр этилган эди. Абдулмўмин Жумаев ва Жуманазар Зулпиев ғайрат кўрсатиб, шоир шеърларининг янги таржимасини яратишди. Биз бу муваффақият билан уларни табриклаймиз. Махтумқули яшаган замондан бери анча вақт ўтди. Бироқ унинг шеърлари худди Навоий, Машраб, Фузулий шеърлари каби худди бутун ёзилгандай жаранглаб турибди. Зеро, ҳақиқий шеър ҳамма вақт замонавий, ҳамма вақт кўнгилга эшдир.

*Н. Комилов,
филология фанлари доктори,
профессор*

АЙТИШУВ

Махтумқули:

— Ул нимадир, қизил-яшил ўсодир?
Ул нимадир, оёғи йўқ, босодир?
Ул нимадир, етти дарё кезодир?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

— У экиндир, олу яшил ўсодир,
У йилондир, оёқсиз йўл босодир.
У балиқдир, уммонларни кезодир,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур!

Махтумқули:

— Ул нимадир, ёқаси бор, ёни йўқ?
Ул нимадир, қаноти бор, қони йўқ?
Ул нимадир, одам ютар, жони йўқ?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

— У кафандир, ёқаси бор, ёни йўқ,
Капалақдир, қаноти бор, қони йўқ.
Қора ердир одам ютар, жони йўқ,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур!

Махтумқули:

— Ул нимадир дарвозасиз қалъадир?
Ул нимадир, деразасиз бинодир?
Ул нимадир, бир-биридан аълодир?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

У кўнгилдир, дарвозасиз қалъадир,
У қабрдир, деразасиз бинодир.

У Ой-Кундир, бир-биридан аълодир,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур!

Махтумқули:

— Ул нимадир, емадилар — тўйдилар?
Ул нимадир улуғ кунга қўйдилар?
Ул ким эди товонидан сўйдилар?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

— У дийдордир, емадилар — тўйдилар,
У намоздир, қиёматта қўйдилар.
Насимийни товонидан сўйдилар,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

Махтумқули:

— Ул нимадир, етти ўлка кезадир?
Ул нимадир, белин бир зот эзадир?
Ул нимадир одам янглиғ сезадир?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

— У чўпондир, етти ўлка кезадир,
У қўй эрур, белин таёқ эзадир.
Бедов отлар одам мисол сезадир,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

Махтумқули:

— Ул нимадир, турфоқ уза сурунмас?
Ул нимадир, келса кўзга кўрунмас?
Ул нимадир, ҳеч либосга ўранмас?
Шоир бўлсанг, шундан бизга хабар бер!

Дурди шоир:

— Эранлардир, залил бўлиб сурунмас,
У балодир, келса кўзга кўрунмас.
Ёлғон гурунғ ҳеч бир тўнга ўранмас,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур!

НУҚСОНА КЕЛГАЙ

Мусулмон тиф урса бир-бирига,
Давлат дўниб, динлар нуқсона келгай.
Зулм айлаб, бир-бирин олса асирга,
Фалак бул фикрдан пушмона келгай.

Бир-бирин ўлдирмоқ эрликдан эрмас,
Бул иш шайтонийдир, кўрлик эрур, бас!
Ноаҳил бўлса эл-борлиги абас...
Давлат дўниб, навбат душмона келгай.

Урф-одат йўқолди, бир хасб қолди,
Ямон яловланди, йўл кесиб қолди.
Шариат йўқ бўлди, таассуф қолди,
Замонанинг завқи шайтона келгай.

Тингла, маскан тутган киши чўлларда,
Тасаддуф камайса улуғ элларда.
Халқ устина зил-юк тушиб йилларда,
Хасталик кўпайиб, қасд жона келгай.

Мусулмонсен, хабар олғил Зулолдан,
Қочавер ҳаромдан, иста ҳалолдан.
Ким тўқ бўлиб, кўзи тўймаса молдан,
Баракати кўчиб осмона келгай.

Кимдир сўзим тинглаб, олар қулоққа,
Муродим — насиҳат айламак халққа.
Қозиси англамас, беги пес ёққа,
Ёғин ёғмай, ерлар қатрона келгай.

Шаррга шуҳрат бермак – шайтоннинг кори,
Қаҳрин ютмоқ эрур раҳмоннинг кори.
Кўпайса ҳар элнинг сари-саркори,
Низомлар бузилиб, вайрона келгай.

Парвардигор ўзи фақирга паноҳ,
Баъзилар тилинда бўлмагай сано.
Қайси музофотда кўпайса зино,
Замин жунбуш айлаб, ларзона келгай.

Фироғий, бошласам сўзим сочмоға,
Онгламаслар юз тутарлар қочмоға.
Қай эл одат этса шароб ичмоға,
Бало-қазо ўшал макона келгай.

ОТАМНИНГ

Олтмиш ёшда, Наврўз куни, лув¹ йили...
Турди ажал, йўлин тўсди отамнинг.
Бу дунёнинг иши, бўйламиш вале,
Умрининг танобин кесди отамнинг.

Молу давлатларга кўнгила қўймади,
Бул жаҳоннинг ишратини сўймади.
Эски шолдан ортиқ либос киймади,
Охират уйи бўлди қасди отамнинг.

Дерди «Дунё турмас, умри боқий йўқ,
Кундуз рўза, кеча бўлса уйқу йўқ.
Мункир билмас, мухлисларнинг шаки йўқ,
Пайғамбар дастидир дасти отамнинг».

Кўрмасам, сўйламам ўй била чандон,
Мақсадина етар йиқилгон чиндан.
Ярмиси малақдан, ярмиси жиндан,
Мужовирсиз бўлмас усти отамнинг.

Нуқаболар, уч юз эран юзлашди,
Чилтонда отамга назарим тушди.
Нужаболар ҳафтанларга қоришди,
Абдоллардир чин пайвасти отамнинг.

Олам ичра одам қолмас, от кезар,
Бу сирлардан жаҳон халқи ёт кезар.

¹Лу, лув – балиқ, наҳанг.

Жони жаннат ичра, кўқда шод кезар,
Ерда хушвақт ётар пўсти отамнинг.

Махтумқули, пинҳон сиринг бор ичда,
Комил топсанг, қил қулуғин саришта.
Маҳшар куни беғам кирар беҳишта,
Ҳар ким чиндан бўлса дўсти отамнинг.

ЮРАГИНГ ҚОН ИЧИНДА

Кўнглим, не иш битирдинг, келдинг, жаҳон ичинда,
Қолдинг дунё ғаминда, юрагинг қон ичинда.
Обод дея қўл сундинг, туби вайрон ичинда,
Тан туфроғдир, тикланмас жавҳари-жон ичинда.
Рустам қумга қорилиб, қолди яксон ичинда,
Сен аларнинг ёнида келмассан сон ичинда.

Мол-дунё деб еларсан, то ичингда дам бордир,
Энг сўнгги нафасгача бошингда минг ғам бордир.
Ғам остинда ётарсан, на анга малҳам бордир,
Тўймас кўзинг, тўлмоға бир ҳовучча қум бордир.
Бул жаҳонда, одамзод, сеннан ғофил ким бордир.
Қурт-қушларга назар сол, кулли фармон ичинда.

Ёронлар, ул дунёга борган бор-у келган йўқ,
Ўлик-тирик ҳолиннан хабар-хотир билган йўқ.
Чархи фалак дастиннан йиғлар кўп-у кулган йўқ,
Фикр айланг, қардошлар, эскилардан қолган йўқ.
Ёлғон дунё вафоси йўқдир десам, ёлғон йўқ,
Дунёга бел боғлаган, қолди армон ичинда.

Ё, илоҳим, сен сақла қароқчидан йўлларда,
Ўнгу сўлда йўрттарлар, йўлинг тўсиб чўлларда.
Кўнгил дунё ишқинда, ҳаром сўзлар тилларда,
Мен бир ожиз бандаман, каминаман қулларда,
Кўп гуноҳлар қозондим, оз фурсатли йилларда,
Хижолатга қўймагил яхши-ямон ичинда.

Махтумқули, алдаюр лўли фалак безаниб,
Кўнглингни мойил этма анга илҳақ юзаниб.
Сен фароғат ётибсан, қўл-оёғинг узаниб,
Ажал ётар ортингда ўқ-ёйини тузаниб.
Маҳшар куни боравер иймонингни қозониб,
Қуруқ келдинг, бўш кетма охирзамон ичинда.

СОЯ СОЛИБ ЎТДИ

Дунё ястаниб, бошима соя солиб ўтди,
Сўз навбатинда косайи-даврон бўлиб ўтди.
То мағриб-машрик, ул батамомин олиб ўтди,
Бир нағмакори неча наволар чалиб ўтди.
Мажнунни кўринг, чоки-гирибон бўлиб ўтди,
Лайлини кўринг, ғунчайи-хандон бўлиб ўтди.

Бир нечаларнинг ошига, кўр, оғу қотилди,
Тақдир азал котибга недан бўйла чатилди.
Мансур: «Анал ҳақ!» деди-ю ул дорга осилди,
Мағриб шоҳининг қизи бул Канъонга чатилди.
Юсуфни қул дедилар, кўринг қайда, сотилди,
Охирда кўринг, Мисрда султон бўлиб ўтди.

Дунёйи бевафо илкидан дод, яна бедод,
Айни улки алдағучи жилвагари паризод.
Фиръавн-у Язид ўтди, суриб Намруд-у, Шаддод,
Ҳисрав ўқиди неча ғазал, бир неча абёт.
Ширинни деди, чекди жафо ошиқи Фарҳод,
Товлар юзини лола-ю райҳон қилиб ўтди.

Мен ғамзаданинг кўкка чиқиб дод ила оҳи,
Юз жабр-у жафо қилди менинг рангим гоҳи.
Бир нағмакори-ю жон кишвар бузди сипоҳи(й),
Шаръина қалам ёзди мураттаб ки сиёҳи.
Зебо бўйига кийгизибон ҳилъати-шоҳи.
Баъзини кўринг, бе сар-у сомон бўлиб ўтди.

Ҳайф ўтди умр, болалигим – фасли гулистон,
Ҳай-ҳай, бу не тоқатди-ю тўти шакаристон.

Нўширвони одил, Ҳотами Той, Рустами-достон,
Ул парилар масканидир, бу шаҳри-Шабистон.
Қариликнинг офатидир бу қаҳри-зимистон,
Ҳар кимса бир иш ила пушаймон бўлиб ўтди.

Махтумқули, дўст тутмаки сен дунёни, ёлғон,
Ҳозир куласен, тонг-ла қиласен неча пушмон.
Олдинда хавотири-сирот, кўприги мезон,
Сен этма жаҳон нафсина ҳеч ақлингни ҳайрон,
Охирда ажал қўймади, кўп яшади Лукмон,
Лек бандаларнинг кўнглини вайрон қилиб ўтди.

ЙЎЛМИШ БУ ДУНЁ

Адам диёриндан вужуд шаҳрина,
Уч юз олтмиш йиллик йўлмиш бу дунё.
Юриб-юриб, бир канордан етишдим,
Борсам, мендан бурун тўлмиш бу дунё.

Мен ўзимни бир мажлисга етирдим,
Жаҳон томошасин кўзга кетурдим.
Қулоқ солиб, бир гўшада ўтирдим,
Бер-ҳо бермиш, ол-ҳо олмиш бу дунё.

Қайси бир қудратин десам муяссар,
Бирин-бирин айтсам, келмас сарба-сар.
Усти-фалак, ости дағи етти ер,
Андан қуйи тушсам, елмиш бу дунё.

Айтар Махтумқули, ёр бўлса Худой,
Анинг бирлигина айла қул парвой.
Тутилган кун — тўйдир, ўлган кунинг — вой,
Бошдан-оёқ тошқин селмиш бу дунё.

ҲАЗОР ОСТОНА САРИ

Анди одам йўл тутар,
Ҳазор остона сари.
Фалак-баққол, ўтказар,
Бозористона сари.

Қаро ер оғзин очар,
Ғофилдир одам кечар.
Булбуллар истар-кўчар,
Боғу бўстона сари.

Нурота, бобо Дарғон,
Теграси дарё, қўрғон.
Борди қори Боқирғон,
Ул Туркистона сари.

Ҳақдан раҳмат сепилар,
Иморатлар ёпилар.
Кетсанг Каъба топилар.
Ул Румистона сари.

Кунчиқардан кунботар —
Тарсо, жуҳуд ҳам татар.
Шаҳарлар қатор-қатор,
Мағрибистона сари.

Ошиқ айтар: «Ё, субҳон,
Айла мушкулим осон.
Шафоат қилғил ёрон,
Ул Деҳистона сари.

Махтумқули тилланар,
Кўзда ёши селланар,
Ҳар кун кўчдир – йўлланар,
Мозористона сари».

КЕЛГАН ҲАМ БОРДИР

Кунда юз минг кўч ҳам бўлса бақоға,
Шул миқдор фонийга келган ҳам бордир.
Юз минг аҳмоқ бўлиб озса йўлиндан,
Юз минг ўзин йўлга солгон ҳам бордир.

Юз минг дарвиш-сийна доғлаб ўлтиргон,
Риёзатда белин боғлаб ўлтиргон.
Неча жойда кўрсанг, йиғлаб ўлтиргон,
Неча жойда беғам кулгон ҳам бордир.

Сайр айласанг бул дунёнинг тўрт бурчин,
Қотишибдир ҳалол-ҳаром, арвоҳ, жин.
Нечалар фаҳмлаб йўл кетарлар чин,
Неча юз минг гумроҳ бўлгон ҳам бордир.

Маънисиз айёмлар, англамас эрлар,
Кошки сўргон бўлса, сочайдим дурлар.
Қани ул Сулаймон, Рустамлар, шерлар,
Деманг, писиб-қочиб қолгон ҳам бордир.

Фироғий кўнгилга қайғу кетурма,
Бул бир иш фурсати — ўзинг йитирма.
Сўзим англар йўқ деб, лолдай ўтирма,
Жаҳон кенгдир, чандон билгон ҳам бордир.

ИНСОН ЯРАТДИ

Бир Оллоҳга айтай ҳамду санолар,
Бир сиқим тупроқдан инсон яратди.
Тан қафасин қилмоқ учун мунаввар,
Жон нуридан шаъми тобон яратди.

Кўрмакка кўз берди, тилга мақолат,
Жонни қўйди беш кун танда омонат.
Азада ҳар кимга қилса иноят,
Кўкрагинда нури иймон яратди.

Дастлаб яратди ҳақ Одам Атони,
Анга жуфт айлади Момо Ҳавони.
Фирдавс-аълода эрди макони,
Анга душман малъун — шайтон яратди.

Ҳақдан нозил ўлди Мусоға «Таврот»,
«Инжил» васфин Ийсо айлади исбот.
Довуд «Забур» ўқиб, қилди муножот,
Муҳаммад шаънинда «Қуръон» яратди.

Муҳаммадни сарвар айлаб жаҳона,
Деди: «Пайғамбари охирзамона».
Жабройилдан ваҳий йўллаб равона,
Куфурларға Шохимардон яратди.

Бировни паст қилди, бирни сарбаланд,
Бирни фақир айлаб, бирни давлатманд.
Бирни хор айлади, бирни аржуманд,
Бирни сойил, бирни султон яратди.

Овозаси тушиб Руму Яманга,
Миср, Шому, Ҳиндистону, Даканга.
Меҳри тушиб Хитой бирла Хўтанга —
Бир амири Соҳибқирон яратди.

Корковиси¹ беклар ичра шоҳона,
Шижоат баҳринда дурри — яғона.
Эшмуҳаммад шоҳдан қолди нишона,
Танғрим они марди-майдон яратди.

Қаро ердан яшил сабза кўкартиб,
Ҳар оғочдан турли мева чиқартиб.
Кун-кундан боғларнинг самари ортиб,
Гул очилиб, боғ-у бўстон яратди.

Махтумқули айтар Хаққа ситойиш,
Ҳар мушкул ишимга Сенсан кушойиш.
Кеча-ю кундузга айлаб намойиш,
Хуршид ила Моҳи тобон яратди.

¹Коркови — Ироқда тикиладиган бир хил либос.

КОР БИЛАН

Гофил одам ғам остинда ётибсан,
Ўтди умринг майда-чуйда кор ила.
Дунё мордир, ястанибсан, ётибсан,
Тинч-оромми билла ётган мор била.

Иймон тикла, инсофингни ютмағил,
Кўра-била ўзни ўтга отмағил.
Мунда бедор бўлаверғил, ётмағил,
Ҳали тўзиб ётажаксан гўр била.

Ҳар ён кетсанг, борар еринг гўр бўлар,
Хайр қилгин, ётар жойинг нур бўлар.
Яхши бўлсанг, жойинг жаннат, ҳур бўлар,
Ёмон бўлсанг, куйдирурлар нор била.

Кўзинг юмсанг сендан айрилар молинг,
Сен кетгач, қолганлар не билар ҳолинг.
Яхши-ёмон жаъми этмиш—аъмолинг,
Пешкаш чиқар, турар мудом бор била.

Асли куфур ҳеч муслимға қотишмас,
Чин мусулмон ҳаром ишга туташмас.
Манзил ошмас, ҳеч маконга етишмас,
Бошчи тутиб, йўлга чиққан кўр била.

Умрингта алданма, ўтганга ёнма,
Молингта қувонма, мулкка таянма.
Бунда бад иш қилиб, анда уялма,
Ҳисоб куни хайринг олиб бор била.

Махтумқули, тўғри сўзга тан бергил,
Савоб бундан ўтмас — топсанг нон бергил.
Кўнглинг топган дўст йўлинда жон бергил,
Ишинг надир сени демас ёр била.

ЧАЛДИ КЕТДИ

Бул дунё бозигардир,
Бозисин чалди-кетди.
Гумроҳ айлаб нечани,
Йўдош деб, олди кетди.

Оқил, ўйла ҳар қачон,
Юз қўнғон бор юз кўчган.
Тахти осмонда учган,
Сулаймон ўлди кетди.

Ё, мурувватли шоҳим,
Умидим, қиблагоҳим.
Шунча йиғнаб Иброҳим,
Нимани олди кетди!

Жигарин доғлай-доғлай,
Зуннорин боғлай-боғлай.
Нечалар йиғлай-йиғлай,
Нечалар кулди кетди.

Нечалар гулга дўнмиш,
Гул ёниб, кулга дўнмиш.
Нечалар гилга дўнмиш,
Нечалар сўлди кетди.

Қоларсан гўрда боғли,
Бир аниқ юртта боғли.
Беҳуда, Одам ўғли,
Йиққонинг қолди кетди.

Аҳмоқлик била ўзим,
Билмадим айтган сўзим.
Махтумқули дер, кўзим,
Қон ёшға тўлди кетди.

НОМУС – ОРИМА

Фалак қайтиб қарориннан қайтиб, фидо ўлмиш зорима,

Бир ажойиб зебо санам кирмиш ишқ бозорима.

Кўрган ҳама харидордир, шоҳ ҳам, гадо ҳам қули,
Мард-у номард, нокас бари – сўз ташийдир ёрима.

Қило билмам пинҳон ани – қиймайдур ожиз кўнгил,
Гар ошикор қилсам юзин кўрган учрар қорима.¹

Асли беҳишт сунбулидир гул юзинда зулфлари,
Эрам ичра битган норлар ўхшамас бул норима.

Барча дардин ўзим олиб, юрурман оҳ-воҳ чекиб,
Луқмон келиб, ҳолим сўраб, эм қилмас озорима.

Дер Фироний, мард менам, ошкордир элга мардлигим,
Тирик қайтмас дуч келса гар теккан номус-орима.

¹Қорима — қаҳримга.

БАДНОМ ЎЛУР

Гар амирнинг, гар вазирнинг ақли кўтоҳ, хом ўлур,
Ул амирнинг номи охир халқ аро бадном ўлур.

Бир оқил соҳибқироннинг қўли бир-ла иш тутғон,
Ишини ташдин олур, саъй қилганча — ком ўлур.

Истасанг сариштасин бул жаҳоннинг сарба-сар,
Очиқ қўл-у қаҳри кам — пушмонда, ул қўл вом ўлур.

Қўйчивон арбобга дўниб, бўлмиш арбоблар амир,
Шоҳларга йўқдир итоат, эли нофаржом ўлур.

Денг салом Махтумқулидан боғий бўлғон бекларга,
Ой тўлур, анжум ўчур, расвойи хосу ом ўлур.

АЛИФ ҚАДДИНГ ДОЛ БЎЛАР

Аё, мардум, бул дунёда кезарсан,
Бир кун лекин алиф қаддинг дол бўлар.
Гофил бўлма, тўғри йўлдан озарсан,
Булбул каби сайроқ тилинг лол бўлар.

Охирзамон бўлса, фитналар турса,
Золимлар ёмонлик мажлисин қурса.
Подшоҳлар ришват истаб дам урса,
Фақирларга кун — нафақа ҳол бўлар.

Яхши-ёмон таъзим қилар бойлара,
Мискин, бенаволар қолар «вой»лара.
Ҳар бир йигит ғариб тушса жойлара,
Ҳасрат чекар, ҳар бир моҳи сол бўлар.

Кимики шарият йўлин билмаса,
Олимлар сўзини кўзга илмаса.
Қирқ ёшинда киши тавба қилмаса,
Анинг иши макр, ҳийла, ол бўлар.

Ҳар йигитким айро тушса Ватандан,
Хабар истар ҳар бир йўлдан ўтгандан.
Чўх термулиб, ҳожат тилар етгандан,
Ҳожати битмаса, кўп малол бўлар.

Кел, эй дўстим, чекма ҳасрат, дард, ғамни,
Сел айлама кўзларингдан ёш — намни.
Бул дунёда ғанимат бил ҳар дамни,
Кўп қайғурса, йигит киши чол бўлар.

Махтумқули, насиҳатлар тузарсан,
Ҳалойиқнинг юрак-бағрин эзарсан.
Магар ўзинг тўғри йўлдан озарсан,
Рустам бўлган бир кун пири Зол бўлар.

МУҲТОЖ АЙЛАМА

Қодир Олло, сендан сўрорим кўпдир,
Сен мени номарда муҳтож айлама.
Хазинангдан бергил меним ризқимни,
Бандангни банданга муҳтож айлама.

Адаштирма тўғри йўлим эгрига,
Эгрини тенг этма ҳаргиз тўғрига.
Киши моли насиб этмас ўғрига,
Ҳалолни ҳаромга муҳтож айлама.

Номард кўпригиндан ўлсам кечмасман,
Карвон бўлсам, ҳалол ишдан қочмасман.
Қўлиндан бир коса шароб ичмасман,
Ўнг қўлим сўл қўлга муҳтож айлама.

Яхши ният—сеннан тилагим чўхдир,
Аччиқ сўзлар тилдан учган бир ўқдир.
Қардошнинг қондошга баҳоси йўқдир—
Оғани инига муҳтож айлама.

Махтумқули, Ҳақдан тила борини,
Иймон тила, яъни асл—зарини.
Обод айла икки дийдам нурини,
Ўнг кўзим чап кўзга муҳтож айлама.

САВОЛ – СИНОВ

Не ўн беш аёлдир, ортмас фарзанди,
Ул ўн беш аёлнинг учи авлоддан.
Уч эгиз, ўн тўрт эрур пайванди,
Ул на жимоъ айлар, на чиқар ёддан...

Ул не халқдир, кўк – фалакка қўнарлар,
Гоҳи эниб, ер юзинда тинарлар?
Ул не одамзоддир, бир от минарлар –
Узангиси сувдан, жилови боддан?

Мудом сайрон этар ул тўрт тенги – тўш,
Бўлар андан жумла олам юзи хўш.
Ул тўртнинг бири бор, мудом сабзапўш,
Калласи муздандир, оёғи ўтдан.

Ул кимдир, яланғоч, ғариб ўтирмиш,
Овозсиз оламға сўзин етирмиш.
Оғзин очиб, ўзин ёсга ботирмиш,
Сўрсанг, хабар айлар сенга бор зотдан?

Махтумқули, солма элга овоза,
Булар кўрниб турғон нарсалар кўзга.
Оқил эрнинг фаҳми етар бул сўзга,
Ҳожат эрмас хабар сўрмоқ устоддан.

ЖАҲОН СЕНДАН БЕХАБАР

Сенсан оройиши жон, бул жон сендан беҳабар,
Сен жаҳона тўлуғсан, жаҳон сендан беҳабар.

Андиша дарёсинда сиррим сафинасини¹,
Юз тарафга суздирдим, сайрон сендан беҳабар.

Гар десалар куфр ўлар, ашъё сендан холидир,
Манзил сендан мустағроқ, макон сендан беҳабар.

Замин, осмон, ғарбу шарқ партавингда гардондир,
Замоная сен гардон, замон сендан беҳабар.

Истар сени денгизлар тўлқинланиб шавқингнан,
Сен алар ичра маълум, уммон сендан беҳабар.

Замин тилар осмонда, осмон тилар заминда,
Бир — биридан гумонда, гумон сендан беҳабар.

Махтумқули, кўр эмди, ашёлар не ишдадир,
Йўқ эрмиш бул ашёда ҳамон сендан беҳабар.

¹Сафина — кема.

БУ НАҚДДИР, ОДАМЗОД...

Бу нақддир, одамзод, сен бул макона келдинг,
Аввал отанг белиннан сизиб ниҳона келдинг.
Онага бориб, сўнгра — бир қатра қона келдинг,
Онада суврат бўлиб, бул ширин жона келдинг.
Тўққиз ойни ўтказиб, эниб жаҳона келдинг,
Эмиб онанг кўксини, йўргақдан тўнга келдинг.

Яратган қудратиндан тиш билан даҳан берди,
Сўзламоққа сўз ила даҳанда забон берди.
Кўнглинг кетди ҳар ёна, турдинг — оёғинг юрди.
Билдинг яқинни-ётни, кўзинг дунёни кўрди,
Етти-саккиз ёшингда отанг муллоға берди.
Ўқиб Қуръон — китобни, улғайдинг — ўнга келдинг.

Ўн беш ёшга борганда, гўдакликдан сайландинг,
Қиз-жувонга майл этиб, кўнгил бериб, куйландинг.
Ўғрин бориб оқ уйнинг тўрт теграсин айландинг,
Ҳақнинг фармони ила охир бир кун уйландинг.
Йигирма ёшга бординг, асбобинг тахт, шайландинг,
Бедов миниб, ўйнатиб, суриб майдонга келдинг.

Ўттиз ёшга боргунча гўё бир олғир бир шерсан,
Дунё ғами бошингда, хўп югуриб, еларсан.
Дунёга тўймоқ йўқдир, бўлган сайин кам, дерсан.
Аҳли мусулмон бўлсанг, ўлгунча ҳалол ерсан.
Қирқингда тавба айлаб, муршидга қўл берарсан,
Кўнглингни Ҳаққа боғлаб, азиз субҳонга келдинг.

Элик ёшга борганда, тўғрилиқда бўларсан,
Гўдакликдан йироқсан, шеваликни биларсан.

Ҳар қанча жафо чексанг, охир бир кун ўларсан,
Ўқиб беш вақт намозинг, ҳаққа шукур қиларсан.
Олтмиш ёшга борганда, қариганинг биларсан,
Экканинг самарин кўр — охир, хирмонга келдинг.

Етмиш ёшга борганда, қонинг қочар юзингдан,
Садаф тишлар тўкилар, шуъла кетар кўзингдан.
Қувват сендан айрилар, мадор учар тиззангдан,
Ҳеч киши ҳайиқарми бул чоғ айтган сўзингдан.
Саксон ёшга борганда кўнглинг қолар ўзингдан,
Кетар бўлсанг дунёдан, яқосиз тўнга келдинг.

Махтумқули эмгақдир — ҳар ким тўқсондан ўтса,
Кам-кам бўлар жаҳонда агар юз ёшга етса.
Ҳеч кимдан тавфиқ бўлмас, ажал ёқангдан тутса,
Иймонингни қозонсанг, йўлингни равон этса.
Охир қисматинг шудир — танинг ер ичра ётса,
Эшиги, туйнути йўқ зулмат маконга келдинг.

АЙРИЛМАДИМИ

Нуридан яратди икки азизни,
Буғдой еб, беҳишдан айрилмадими?!
Уч юз йил ахтариб, саргардон бўлиб,
Одам Ҳавосиндан айрилмадими?!

Одам Ато ҳаж айлади бош била,
Юзин ювди кўздан оққан ёш била.
Қобил урди ул Ҳобилни тош била,
Ини оғосиндан айрилмадими?!

Аввало ер юзи куфурда бўлди,
Нухнинг азоб суви дунёга тўлди.
Мусулмон¹ бўлганлар киштига минди,
Нух ҳам ўз ўғлиннан айрилмадими?!

Пайғамбар подишо, халифа бўлиб,
Қўлига муҳр олиб, насиҳат қилиб.
Бир куни кўнглина манманлик келиб,
Довуд қирқ ўғлиндан айрилмадими?!

Довуд ўлди, фарзандина ер қолди, —
Худойимдан анга бир узук келди.
Нурдан бўлгон ул узукни дев олди,
Сулаймон тахтиндан айрилмадими?!

Ҳақнинг ўзи билан сўзлашгон Мусо,
Ул вақтда йўқ эрди анингдек расо.

¹Бу ерда «мусулмон» сўзи «ислом» эмас, умуман динни қабул этган деган маънода.

Биби Марям ўғли — Ҳазрати Исо,
Қочиб, кофирлардан айрилмадими?!

Иброҳим пайғамбар дунёга келди,
Орзу-армон ила Ҳожарни олди.
Кўп ўт ёқиб, Намруд оташга солди,
Намруд ўз қизиндан айрилмадими?!

Яъқуб йиғлаб, ожизланди кўзидан,
Бир фойда топмади айтган сўзидан.
Орзули ёридан, гулдек юзидан,
Юсуф Зулайҳодан айрилмадими?!

Пайғамбар — Чориёр, ёшин тўқардан,
Шайхлар муридидан, шоҳлар навқардан.
Тўти ҳамроҳидан, занбур — шақардан,
Булбул гулистондан айрилмадими?!

Махтумқули, таълим олғил устоддан,
Бул дунёда ҳар ким кечар бир зотдан.
Лайли Мажнуниндан, Ширин Фарҳоддан,
Вомиқ Узросиндан айрилмадими?!

БИР-БИР НАВБАТИНДА ЎТИБ БОРОДИР

Дунёга эътимод этманг, ёронлар,
Кимга келиб, кимдан кетиб бородир.
Мисоли Искандар шоҳдик қилгонлар,
Бир-бир навбатинда ўтиб бородир.

Бировни бой айлар, бировни гадой,
Не қилса эркинда — ул қодир Худой.
Бировнинг муродин берибон, ҳой-ҳой,
Биров ҳам шаробин тотиб бородир.

Бировга берибдир ҳам, қайғу, заҳмат,
Уминда бир замон кўрмади раҳмат.
Бировларга айлаб номардни улфат,
Анинг умри «оҳ!» деб, ўтиб бородир.

Бировнинг бошинда бисёр тумони,
Қайғу ҳасрат билан чиқадир жони.
Бировга пеш айлаб гоҳо ёмонни,
Ноилож дунёдан ўтиб бородир.

Нечалар йиғлайдир мақсадин топмай,
Нечалар оҳ айлар оғзини ёпмай.
Бир саман совринни олодир — чопмай,
Бир бедов кезмақда, қайтиб бородир.

Дунё деб ғам чекма, қилма андиша,
Сабр айла балоси, кўн бул қилмиша.
Йиғлабон, ғам бирла юрма ҳамиша,
Ажал қўли ёқанг тутиб бородир.

Махтумқули айтар элга насиҳат,
Худоға қул бўлинг, Расулға – уммат.
Билсангиз дунёнинг ҳаммаси ҳасрат,
Ҳасрат бирла бир-бир ўтиб бородир.

УНИБ-ЎСГАН ЎЗ ЮРТИНГДАН АЙРИЛМА

Мастона юргунча ғайри юртинда,
Униб-ўсган ўз юртингдан айрилма.
Мағрур каклик каби нафсинг йўлинда,
Дома тушиб, қанотингдан айрилма!

Таваккал эт, халққа сиринг бериб бор,
Сабр айлагил, бесабрлик ҳам бекор.
Қай ерга бормагил насибангдир бор,
«Бой бўлай» деб, иззатингдан айрилма!

Номардлар ҳам муханнаслар-ночорлар —
Таоминг еб, ишинг бўлса қочарлар.
Сирингга ошиқиб, айбинг очарлар,
Қадринг билган улфатингдан айрилма!

Гадоларнинг кўнгли шоҳликни истар,
Нодон кўнгли ёлғон сўзни рост деяр.
Беқадрлар душманингни дўст деяр,
Таълим берган устозингдан айрилма!

Кимса қашшоқ бўлиб, кимса бой бўлар,
Ҳар кимсанинг бахту иқболи билар.
Бошингга не келса тилингдан келар,
Махтумқули, халқ ёдиндан айрилма!

ЁМҒИР ЁҒДИР, СУЛТОНИМ!

Сенингдек Қодирдан тилак тиларман,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир Султоним!
Ғарибман, ғамгинман, нолиш айларман,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Қодир олло, тўккил раҳмат боронин,
Экиннинг ҳамдасти, ернинг ёронин.
Еру кўкнинг, аршу курснинг субҳони,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Булбуллар маст бўлиб, олам гулласин,
Қайғулар дафъ бўлсин, ғамлар турмасин.
Нўширвон вақтидек жаҳон турлансин,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Раҳматинг эшиги аршдан очилсин,
Нуринг иниб, ер юзина сочилсин.
Оламнинг гард-ғубор тўни ечилсин,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Олам тақдир кўзлар — ҳақнинг фармони,
Жаҳонни қониқтир — кетсин армони.
Ўзингдадир дарддиларнинг дармони,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Банда — бечораман, не бордир манда,
Раҳимсан, Раҳмонсан, карам кўп санда.
Илож айламасанг, қолдик армонда,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Даргоҳдан тиланар нолишли қуллар,
Муножот айлабон очилар тиллар.
Баракот йиборғил, яйрасин эллар,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

Махтумқули, ишқинг айлар ирода,
Ани камол топтир, қўйма арода.
Етиргил мақсад-ком, маҳшар мурода,
Раҳм айлагил, ёмғир ёғдир, Султоним!

ДАРД ИНГРАЙДИР

Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Юрагимда дард инграйдир.
Бир бой ўғлининг қўлинда,
Шатранж ўйнаб, нард инграйдир.

Келиб-кетма мундан номард,
Ақлинг учар, бўларсан мот.
Баланд тоғда ёқарлар ўт ,
Хўлу-қуруқ гард инграйдир.

Қиз кўрдим туркман кўчинда,
Мушки-анбар бор сочинда.
Яйлоғда, йилқи ичинда,
Бўз қулон, фирот инграйдир.

Махтумқули сўзим ҳақдир,
Ҳақ сўзга тан берган йўқдир.
Гар йигитда ўрил йўқдир —
Ўчоқ йитиб, мард инграйдир.

ТУЗАТМОҚ БИЛА

Етмиш ёшли қардош, кирмагил ёя,
Ўқинг йўлга тушмас хез этмак била.
Қувонма кесақдан бўлган биноя,
Кесак бино бўлмас тузатмак била.

Одамзоддан чиқар одамлик иси,
Қаллобнинг дамо-дам чиқадир миси.
Мўъминни ранжитгай одамнинг песи,
Дўниб даъво бошлар туз-намак била.

Узоқ йўлга бедавлаатни бош этма,
Оллонинг амриндан кўнглинг ғаш этма.
Нокасга дил ёриб, сиринг фош этма,
Ғалвирда сув турмас ҳар нетмак била.

Дўст тутма қартайган одам кўсасин,
Борин йўқ деб, бўш кўрсатар киссасин.
Бирубор бўш этса бошинг косасин,
Не фойда ташиндан безатмак била.

Аввало, Фироғий, ўзинг тузатгил,
Ўзни ўзгаларга ибрат, кўз этгил.
Кам егил, кам ухла, сўзинг оз этгил,
Не суд маънисиз гап узайтмак била.

СИРИНГ ЭЛГА ЁЙИБ, ФОШ ЭТАР СЕНИ

Ички сириг айтма ҳар бир номардга,
Сириг элга ёйиб, фош этар сени.
Ўғри-каззоб билан хонадош бўлма,
Молингнан айириб, оч этар сени.

Ҳаргиз лақма билан ўтирма, турма,
Зинҳор номард билан сўз-суҳбат қурма.
Қадрдон дўстингдан юзинг ўтирма,
Борсанг, ул бошига тож этар сени.

Бир гўч йигит нозанинга ёр бўлса,
Жамолини бир кўрмакка зор бўлса.
Ўрталигда бир шум рақиб бор бўлса,
Яхши дўстинг билан ўч этар сени.

Сўфилар саҳв этиб айтмас санони,
Саҳар турсанг, кечгай кули гуно(ҳ)ни,
Айтма ҳеч ғийбат сўз, этма зинони,
Дўзахнинг ўтига дуч этар сени.

Махтумқули, элга ёйдинг насиҳат,
Зинҳор ёмон билан бўлмангиз улфат.
Худой берса саодатли бир фарзанд,
Қариган чоғингда ёш этар сени.

ФОНИЙ ДУНЁ ЎТАР КЕТАР

Кўнглим, камтар тут ўзингни,
Фоний, дунё ўтар-кетар.
Ким қадамин тузук қўйса,
Гузардан бехатар ўтар.

Билмасанг жимиб кечавер,
Билсанг, хуш гуфтор очавер.
Сўз яросиндан қочавер,
Тиғ яраси битар-кетар.

Асли ётта чекма жафо,
Бадасда бўлмас вафо.
Ҳар кас бўлса гар носафо,
Обрўсини тўкар кетар.

Йўлдош бўл соф киши билан,
Хизмат қилар боши билан.
Иш солишсанг ноший билан,
Тоғ-тошларга отар кетар.

Махтумқули, борсанг мундан,
Хайру шарр сўрсалар сендан.
Ширин жон айрилса тандан,
Қум-туфроққа ботар-кетар.

ТУМОР КЎРДИМ

Ҳақиқат дафтарин очдим,
Бир ёзилган тумор кўрдим.
Бул юртдан ул юртга кўчдим,
Юртин бозътибор кўрдим.

Бир уйда бор ўн икки хон,
Хуш келибсиз, азиз меҳмон.
Бир суфрада тўрт иссиқ нон,
Устинда етти нор кўрдим.

Мустафога инди вароқ,
Мункир бўлган диндан йироқ.
Бир уйда ўн икки чироқ,
Тўрт машъал, бир ёнар кўрдим.

Бул дунёнинг қирғоғида,
Шажарлар ўсмиш боғида.
Беш олма бор бутоғида,
Осиламиш барқарор кўрдим.

СЕЛ ҚОЛМАС

Олтмиш бошли, ола қорли тоғлардан,
Туман кўчар, ёмғир ўтар, сел қолмас.
Шайдо булбул маскан тутмиш боғлардан,
Хазон урар, яфроғ қочар, гул қолмас.

Ҳар ким ичар ул шаробдан, ул жомдан,
Юрак жўшар, ҳар сўз учар забондан.
Келган ўтар бул ёлғончи жаҳондан,
Хўжа, сайида, бек, подишоҳ, қул қолмас.

Чўх бездирса қариликнинг заҳари,
Бузуқ бўлар кўнгил-вужуд шаҳари.
Қўлдан кетса йигитликнинг баҳори,
Қувват қочар, тиз эгилар, бел қолмас.

Бир номарднинг кўп миннатли ошидан,
Қўл узатма, чекилавер ташидан.
Элсиз қолғон баланд тоғлар бошидан,
Оғоч битар, сўқмоқ йитар, йўл қолмас.

Махтумқули, бул жаҳонда ким бўлар,
Ул маконга кетган келмас, гум бўлар.
Кўрар кўзинг, кўркли гавданг қум бўлар,
Даҳан кетар, дандон тушар, тил қолмас.

ЙИҒЛАРМАН

Эй, ёронлар, умримдан,
Кечди дея йиғларман.
Шошди ақлим, ўрниндан,
Кўчди дея йиғларман.

Кетган қайтмас йўлидан,
Кечмас ёмон феълидан.
Диёнат халқ дилидан,
Учди дея йиғларман.

Ҳозир бизим замонда,
Ёмон сўзлар забонда.
Зулм ишлари жаҳонда,
Жўшди дея йиғларман.

Бул айёмда бадкорлар,
Юз тил ила алдарлар.
Қани не-не дилдорлар,
Ўтди дея йиғларман.

Неча содда тенгдошлар,
Шайтон йўлина бошлар.
Юз ўгириб қардошлар,
Қочди дея йиғларман.

Кўринг фалак ўйинин,
Узар олимнинг бўйинин.
Не жононлар ер қўйинин,
Қучди дея йиғларман.

Махтумқули, дер мардга,
Дунё банддир, тан парда.
Бир бошим минг бир дардга,
Тушди дея йиғларман.

КҮНГИЛ ЁТМАС ҲЕЧ

Оллоҳ ёди билан тирик бўлган дил,
Кўз юмулмоқ билан кўнгил ётмас ҳеч.
Кўнгил бўстонида орзу—тоза гул,
Бир очилса турар, сўлиб кетмас ҳеч.

Бор неъматдан хушдир соғлиқ мазаси,
Бор қуллуқдан неқдир ҳақнинг ризоси.
Агар тўғри келса ажал қазоси,
Минг ёлвормоқ билан додга етмас ҳеч.

Йигитлар, сўзимга сиз қулоқ солинг,
Ёлғончидан дўстлик таъмасин олинг.
Нимарсага банддир ишқинг—хаёлинг,
Ётсанг-турсанг фикратингдан кетмас ҳеч.

Буён келдинг бир кун у ён кетмоға,
Гўрдир охир борар еринг ётмоға.
Жаҳд этарсан бетин—жаҳон тутмоға,
Бул гапларга магар ақлинг етмас ҳеч.

Эй, жаҳон мулкинда кезган сарафроз,
Бир бандаман, оз биларман—пандим оз.
Дунё бозоринда фалак—қиморбоз,
Не қилмасин, инсон ани ютмас ҳеч.

Ош-сув билан гарчи топарсан маза,
Ширин сўзлар жон танингга чин маза.
Жон уйиндан ҳеч насиҳат ўнгмаса –
Қаро тошга теккан сувдек ўтмас ҳеч.

Махтумқули, йигитлик бир ёз каби,
Жони соғга мудом суҳбат – соз каби.
Яхши кунлар кўп бўлса-да, оз каби,
Ёмон кунлар оз бўлса-да, ўтмас ҳеч.

ЭЙ, ДЎСТ

Бир саҳар тушмиш эрди ёдимға диёр, эй дўст,
Жон лавҳига етишди баногоҳ хабар, эй дўст!

Тан мулкининг ичинда жон турди парвоз айлаб,
Шавқ ила этиб ногоҳ ўзини нисор, эй дўст!

Сабрим сафинасини синдирди шавқнинг сели,
Дарёйи-уммон солди матоъу қарор, эй дўст.

Ёр васли жамолиннан ҳар икки жаҳон камёб,
Бахтим мушгарийсина қуравер бозор, эй дўст.

Аҳли-олам фарқ ўлмиш хирмон-хирмон гул ичра,
Ўн йил юрсам келмағай қошимнан баҳор, эй дўст.

Хуш боқмиш жаҳон ичра, хўш бўлмиш эрдим аннан,
Оламда одам ичра мангодир қахр, эй дўст!

Фироғий, кўзларингнан йиғлаб қон равон ўлди,
Ўрнига элтар ани, гар тегса ғубор, эй дўст!

КЎРГАЙМИЗ ЭНДИ

Қўрқа-писа ночор бир ҳолга тушдик,
Тақдирда не бўлса кўргаймиз энди.
Фикр қозонинда қайнадик, пишдик,
Таңда, ул жўш уриб юргаймиз энди.

Азал-бошда жаббор бор этди йўқдан,
Нечани нуридан, кўлни тупроқдан.
Хабар келди, дўстлар, яқин-йироқдан,
Ёвга гурк ўйини қургаймиз энди.

Ўтирмасин кампир, ёшлар тул бўлиб,
Қолмангиз, туркманлар, элга тил бўлиб.
Рақиб бари мусулмонга қул бўлиб,
Олди Сўнги-тоғга сургаймиз энди.

Кўз билан кўрдингиз, кўплар гадодир,
Нечалар адашди, неча фидодир.
Эй, ёронлар, қувват берар — Худодир,
Али зулфиқорин ургаймиз энди.

Ноҳақ тўкилмасин қизил қонимиз,
Душманга қолмасин бутун нонимиз.
Ёдга олинг, омонатдир жонимиз,
Зарур бўлса, Ҳаққа бергаймиз энди.

Устимизга ёғий келиб-олибдир,
Мўъмин бари жафо чекиб қолибдир.
Ўғил-қизни не кўйларга солибдир,
Душманни юртина сургаймиз энди.

Фироғий юз тутар туркман элина,
Душман қўл урмасин қизил гулина.
Дўстлар, бизни охиратнинг селина,
То фарқ этмай рақиб, қиргаймиз энди.

БИР ИШГА УЛАШДИ

Тенги-тўшим, эр йигитлар,
Ҳар ким бир ишга улашди.
Ҳақ ҳар кима бир роҳ берди,
Ҳар ким бир бурчага талашди.

Кими кирди ҳақ йўлига –
Яхшилик ёрдир феълига.
Қилич олди ким қўлига,
Чалди, ислом динин очди.

Нор, бедовли беклар, хонлар,
Отланса тўлар майдонлар.
Кезди дара, тўқди қонлар,
Фидолар сариндан кечди.

Биз истадик улуғ ёрон,
Насиб бизни қўйди ҳайрон.
Кими кетди Эрон, Турон,
Ким Исфаҳон, Табриз ошди.

Ҳаққа аён бўлди ҳолим,
Халқда билган – бўлмас маълум.
Махтумқули, менинг йўлим,
Ул дўстлардан айро тушди.

НАЙЛАРАМ

Аҳли-ҳол бўлсам, деярман: «Ўзга ҳолни найларам»,
Бу бедаво дардни-ю озурда ҳолни найларам.
Аввали завқи-сарвар, ҳасратли молни найларам,
Охири мавт-у қубур, бул бўш хаёлни найларам,
Бўлмишам завқ аҳли, асбоб-малолни найларам.

Тушди ишқнинг оташига, қилча жоним куйди, ёр,
Қоқ жисмимни ўтдан олиб, ўтда ёқмоқда не бор.
Ғамда кўнглим беқарордир, бошда дардим сад ҳазор,
Анинг учун даҳр аро бир гўша қилдим ихтиёр.
Ихтиёрим, йўқ турур, жангу жадални найларам.

Оразинг ишратнамо, кўркинг учун кўнглим гудоз,
Қисқа иқболим қўли, дўст, домани – васфинг дароз.
Пурхатар ул йўл йироқ, ишқинг гарон – қувватим оз,
Тушмишам бир мушкулга, сенсан бул ишга чорасоз.
Илтифотинг эмди қил, ўтган маҳални найларам.

Ҳар замон, Маҳтумқули, ҳалқ ичра юрма лоф этиб,
Сақла ғийбатдан тилинг, ҳар дам юргил инсоф этиб.
Қўл узатма кўп фасодга, юр Худодан хавф этиб,
Сўфилик асбоби хушдир, кий ичингни соф этиб.
Бўлса мўр-малах ичим, бу эски шолни найларам.

ҚОН ЧИҚАР

Гар олса ҳолимнан хабар, қуруқ оғочдан қон чиқар,
Шароримнан топса асар, инсон таниндан жон чиқар.

Қорун қилиб молин адо, сад жон истар, бўлса фидо,
Кун шамъидан бўлиб жудо, нурин қўйиб, пинҳон
чиқар.

Бир гўшада бўлсам муқим, кўнгла¹ келтирсам
қадри-сийм,
Ҳар гўшайи-вайронадан сад ганжи-бепоён чиқар.

Кўнглимға келгон нақшлар кўзларга зоҳир бўлса гар,
Қўшилсалар кўп нодонлар, комил бўлиб, мардон
чиқар.

Ҳеч англамай зер-у забар, гар топса жазбамдан асар,
«Алифдан», «бе»дан беҳабар ҳар дамда бир
«Қуръон» чиқар.

Жабр этди Жамшид жонина, ки кирди маъдан
кониная,
Юз йил ўқиб, поёниная на Зол-у, на Луқмон чиқар.

Мен ҳам Фироеий ул қадар, ақлимни қилдим
дарбадар,
Бир баҳона топса хабар, пар боғлаюб осмон чиқар.

Махтумқули оз айла сўз, барча қолар тоғ-у денгиз,
Тупроққа тўлса ушбу кўз, Ҳақдан яна фармон чиқар.

¹Кўнгла — кўнглига маъносида.

ТЎКИБ БОРОДИР

Фам тумани босиб ғариб кўнглимни,
Кўзда ёшим артмай тўкиб бородир.
Ким бор раҳм айлаган сўриб ҳолимни,
Бузуқ кўнглим кўркин йиқиб бородир.

Гарчанд ўт ёқсалар ишқнинг ёғидан,
Ўлим осон эрур дўст фироғидан.
Ҳижрон мени қувди сабр боғидан,
Фироқ бўғин-бўғин сўкиб бородир.

Ул давру-давроним чарх булоштирди,
Фам жоним қувратди, ўт туташтирди.
Ишқ мени ёндирди, ҳаддан ошдирди,
Юрагим ичимдан чиқиб бородир.

Фароғат ётардим нафсимни бастлаб,
Турди кўнглим ёр жамолин ҳаваслаб.
Ҳақдан ҳожат тилаб, мулодин истаб,
Зор дийдам йўлларга боқиб бородир.

Махтумқули, йўқ мажолим – сўйлайин,
Дўстларга дардимни аён айлайин.
Эй, ёронлар, йиғламайин найлайин,
Ишқ мени ёндириб, ёқиб бородир!

ҚАРШИНГТА ҚЎЯРЛАР УЛ КУН БУ ИШНИ

Бандасан, бад ишга ботирлик этма,
Қаршингта қўюрлар ул кун бу ишни,
Нафсинг тий, шайтонинг раъйига кетма,
Ҳижолатда қўяр, билгин бу ишни.

Нафсинг айтар: «Урғил, бул бир ҳузурдир!»
Жонинг айтар: «Ҳай, ҳай, Тангри ҳозирдир!»
Кўрмасанг-да Оллоҳ сенга нозирдир,
Ўтонғил, ийманғил, қўйгин бу ишни.

Бир йўлда гуноҳ бор, бир йўлда савоб,
Аросатда сендан истарлар жавоб.
Ҳалолга ҳисоб бор, ҳаромга — азоб,
Шак дегулдир, ёдда тутгин бу ишни.

Умринг ўтиб борар, ёздир бир соат,
Не бўлар бул фасл айласанг тоат.
Савобга шодлик бор, шаррга — хижолат,
Бўнингга олмағил, келгин, бу ишни.

Бошинг кўкка, кўксинг елга кўтарма,
Кўнглингга қўрқувни чала келтирма.
Юракда йўқ сўзни тилга келтирма,
Ихлос қулоғина чалгин бу ишни.

Мусофирсан, муқим ишин қуарсан,
Бебақо дунёда қанча турарсан.
Мунда не иш этсанг, анда кўрарсан,
Яхшидир, ёмондир ул кун бу ишни.

Шайтон айтар: «Ширин ишдир, озақол!»
Раҳмон айтар: «Нафс умидин узақол!»
Махтумқули: «Тур, қўлингни чўққа сол!»
Тўзиб-чидаб билсанг, қилгин бу ишни.

МУБТАЛО ҚИЛДИ

Аё, дўстлар, фалак жабри,
Бошимни мубтало қилди.
Айирди севар боламнан,
Юрагимни яро қилди.

Ўтди хушвақт хуррам вақтим,
Бузилди тиллодан тахтим.
Ул навнихол — гул дарахтим,
Хазон боди фано қилди.

Шум ажалга қайда чора,
Жабридан қолдим бу зора.
Юрагимга солда яра,
Ғариб жисмим адо қилди.

Энди бир дам қарорим йўқ,
Бул манзилда турорим йўқ,
Бул сўздан ҳеч хабарим йўқ,
Хабарсиз бенаво қилди.

Ёниб парвонадек ҳар дам,
Юрагимга тўлиб юз ғам.
Қаддим ҳам, кўзларим пурнам,
Бул жонимга жафо қилди.

Ғамидан ўртаниб сўзон,
Чекарман нола-ю афғон.
Фироқинда кўзим гирён,
Нетай, найлай, гадо қилди.

Махтумқули қилди фарёд,
Меним аҳволимға ҳайҳот!
Фалакнинг дастидан минг дод,
Менинг бахтим қаро қилди.

РАЙГОН¹ АЙЛАДИ

Гам-қайғуда азиз умрим сўлдириб,
Шум фалак азобим райгон айлади.
Ёзган китобларим селга олдириб,
Кўзларим изинда гирён айлади.

Гофил қолиб, душман олди хешимни,
Тарқатди ҳар ёнга тенгу тўшимни.
Беш йилда бир китоб қилган ишимни —
Қизилбошлар олиб, вайрон айлади.

Бир нечамиз қўли боғли — қул бўлиб,
Нечалар пиёда сарғайиб-сўлиб.
Кими бериб, анинг баҳосин олиб,
Ҳар кима бир нақди баҳо айлади.

Шум фалак раҳми йўқ, менга билдирди,
Зор йиғлатиб гул юзларим сўлдирди.
Кўлёзма — китобим селга олдирди,
Душманимни Жайхун-дарё айлади.

Нечалар дунёда бўлди бир киши,
Нечанинг оғзини тўлдирмас оши.
Нечанинг мотамдан қутулмас боши,
Кеча-кундуз вовайлато айлади.

Куйдирар шум фалак зулми, жафоси,
Ёлғондир, инонманг, аҳду вафоси.
Махтумқули, йўқ бу сўзнинг хатоси,
Фалак алиф қаддим дуто айлади.

¹Райгон — бекор, абас, бефойда.

НАЙЛАЙ, ЭНДИ БЕЧОРАМАН

Ватанимда хон эдим,
Хонларга фармон эдим.
Дардларга дармон эдим,
Мискинга дўкон эдим.
Жонсизга-чи, жон эдим,
Найлай, энди бечораман.

Кўзсизларнинг кўзи эдим,
Лолнинг эса сўзи эдим.
Эл-улуснинг юзи эдим,
Севар машъуқ нози эдим.
Ҳотам тойнинг ўзи эдим.
Найлай, энди фуқароман.

Эрам ичра райҳон эдим,
Ватанга зарафшон эдим.
Мард йигитда камон эдим,
Тоғ бошинда тумон эдим.
Фироғий дер, омон эдим,
Энди вайрон бир биноман.

ОЗОДИМ ҚАНИ

Фалак излар эдим, сен дучор бўлдинг,
Кўзларим нурони — Озодим қани?!
Юрагимни юлқиб итларга бердинг,
Шаҳримнинг султони — Озодим қани?!

Имомсиз қолмишдир масжид-меҳробим,
Нур сочиб туғмади моҳим, офтобим.
Ёлғиз қолдим, сел олибдир атрофим,
Кўнглимнинг уммони — Озодим қани?!

Шакар эди заҳар бўлди сўзларим,
Заъфарондай саргайибдир юзларим.
Қувват кетди, ғуборланди кўзларим,
Минбарим азони — Озодим қани?!

Тўрт фаслим ўт олиб, тоғлар эриди,
Тириклар учдилар, ўлик юрийди.
Кетган борди, Ҳаққа манглай тиради,
Элимнинг забони — Озодим қани?!

Тупроқлар сел бўлди, селлар қум бўлди,
Хумлар жом бўлдилар, жомлар хум бўлди.
Хавас мотам бўлди, пешам ғам бўлди,
Юрагим ороми — Озодим қани?!

Кофирлар бўлибдир йиғлаб мусулмон,
Ҳаққа ёлворибдир Хизир, Сулаймон.
Буғланиб учдилар аршга боқ Уммон,
Гўклангнинг полвони — Озодим қани?!

Ўликлар тирилиб арзга бордилар,
Ҳақдан бир каломни юриб сўрдилар.
«Қўйвор!» деб ёлвориб, йиғлаб турдилар,
Барининг даврони — Озодим қани?!

Армоним йўқ, фалак, бир саваш қилсам,
Ё йиқсанг, енгилсам, ё бошинг олсам.
Итларга ош айлаб, бозорга солсам,
Боғимнинг райҳони — Озодим қани?!

Қулоқлар эшиттач бари кар бўлди,
Тоғлар эриб оқди, тошлар ер бўлди.
Муллалар «Қуръонсиз», пирлар кўр бўлди,
Соҳиблар «Қуръони» — Озодим қани?!

Замин юзин сиё туман айладинг,
Айттил, фалак, кимни омон айладинг.
Фироғийни, боқ, беимон айладинг,
Номусим, имоним — Озодим қани?!

ЁТ БЎЛАР

Муҳаммад уммати молсиз бўлмасин,
Молсиз бўлса, қавму қардош ёт бўлар.
Қочар оға-ининг, бўлмас хотиринг,
Душманинг қувонар, дўстинг мот бўлар.

Барча оёқ яланг, ғами бешакдир,
Маъракага борса, ўрни пойгақдир.
Йўқсиллар от миниб тепса — эшақдир,
Давлатлилар эшак минса, от бўлар.

Ҳар не сўраб борсанг, муҳиминг битмас,
Дўстинг ихлос билан марҳамат этмас.
Маъракада айтган сўзинг жой тутмас,
Тингламаслар, сўзинг гўё бод бўлар.

Кураш бир обрўдир, уруш бир дастдир,
Бировни камситган киши нокасдир.
Бир мўъминни ғийбат этмак абасдир,
Ғийбаткашнинг сўзи олов — ўт бўлар.

Махтумқули, шукур айла Худоға,
Ўлим баробардир шоҳ-у гадоға.
Бесабр қул тез йўлиқар балоға.
Сабрли қул бора-бора шод бўлар.

ҚЎЛДА БОРИ БЎЛМАСА

Замона бўйладир — кўзга илмаслар,
Ҳар кишининг қўлда бори бўлмаса.
Юз туманлик сўзин писанд қилмаслар,
Ҳар кишининг эътибори бўлмаса.

Танинг бир тор қафас, жон бир ваҳшийдир,
Тилга келган сўзлар кўнгил нақшидир.
Ўтли, сувли томуғ ундан яхшидир,
Ҳар шаҳарнинг бир бозори бўлмаса.

Бекзодалар қолди чўпон таҳрина,
Тан қачон тўзибдир йилон заҳрина.
Барбод бўлар, дўнар Лутнинг шаҳрина,
Ҳар ўлканинг соҳиб эри бўлмаса.

Онғламаслар тўлиб-тошган жаҳондир,
Билмас — бир балодир, билганлар — жондир.
Ул йигитлар одам тилли ҳайвондир,
Сўз уқмаса, ҳам иқрори бўлмаса.

Йигит-чун йўқсиллик ёмон балодир,
Сўзин тенг — тўшлардан райри солодир.
Ёмон қилиқ дўстни душман қилодир,
Қуриб кетсин, эл даркори бўлмаса.

Ул кимга Ҳақ бир яхши ёр бермабдир —
«Оҳ», армондан бўлак нарса кўрмабдир.
Юз яшаса, беш кун даврон сурмабдир —
Ҳар кишининг вафодори бўлмаса.

Махтумқули, Ҳаққа топшир ўзингни,
Ҳар номардга сарғайторма юзингни.
Таваллоим, тарк айла бу сўзингни,
Даркор эмас харидори бўлмаса.

ҚИММАТ ЯХШИДИР

Савдогарлик қилиб бозор кезгандан,
Олсанг насиҳатим, қиммат яхшидир.
Ҳотам бўлиб кунда олтин бергандан,
Бор бўлса, кўнгилда қиммат яхшидир.

Бир мард яхши муҳаннасининг юзидан,
Саваш куни санҷар ғаним кўзидан.
Қайтаверса ҳар ким айтган сўзидан,
Динга мункир бўлгон Язид яхшидир.

Хайр ишин тарк этиб, бад иш кўзлардан,
Дўст бўлиб дўстидан сирин гизлардан.
Худони унутиб, ёлгон сўзлардан —
Лол ўтириб, бесўз ўтмоқ яхшидир.

Қодир эгам жисмимизни бор этган,
Беақдир ҳақ ишина ор этган.
Ножўя қурилган носоз кўприқдан,
Жаҳаннам устинда Сирот яхшидир.

Беш-вақтни баржо қил, мусулмон бўлсанг,
Билиб охиратнинг ғамини қилсанг.
То зиндасан, иймон қозона билсанг,
Роҳат ётар жойинг — кумбат яхшидир.

Сўз маъниси чиқар бир яхши жойдан,
Беҳабарлар айро тушар Худойдан.
Беш-вақтни билмаган беҳабар бойдан,
Эрсиз, пирсиз лўли-арват яхшидир.

Махтумқули, кўрдинг яхши-ямонни,
Ёлғончининг бўлмас онти-имони.
Бир оқ уйга борсанг, олмас меҳмонни,
Ҳар кимнинг ўз эли – уммат яхшидир.

ОЛДИ-ОРТИ БИЛИНМАС

Ёвмут, гўкланг таъсиб айлаб ўзиндан,
Чекди қўшин, олди-орти билинмас.
Сигмай чиқди дашти-Даҳҳон тузиндан,
Юрган йўли, қўнған юрти билинмас.

Қарға солса, туғун билан тепишар,
Ҳайбатиндан тоғлар-тошлар қопишар.
Ўлик туриб, тирикларга ёпишар,
Арслони, тулкиси, қурти билинмас.

Уч минг найзабози бордир навкардан,
Тўрт минг филдори бор қалъа йиқардан.
Така, солир, юриш қилса юқордан,
Душманнинг номарди, марди билинмас.

Аҳли сунний номус қилиб, келарлар,
Қалъа йиқиб, боғин барбод қиларлар.
Дов-талашиб, Исфаҳонни оларлар,
Бу кентларнинг уч-у тўрти билинмас.

Махтумқули, Алинингдир бул майдон,
Не иш тутар, боқинг Умар-ла Усмон.
От даминдан тўлди замин-у осмон,
Хуросоннинг хок-у гарди билинмас.

ЯЙЛОҚЛАРИ БОР

Сафар айлаб борсак Нўшоҳ юртина,
Кўнгила истаридек яйлоқлари бор.
Сайлу-сайрон этсак гунча-гулина,
Боғчасинда булбул ўйноқлари бор.

Ери создир, сиҳат топар шол келса,
Орик, муфлис, ғариб келса, лол келса.
Сарв дарахти каби бўлғай дол келса,
Ажиб, қуш соларға овлоқлари бор.

Майдони тўлуғдир шакар-қамишдан,
Бир нарса тиламас қардош-қардошдан.
Усти ёпилғидир кумуш кирпичдан,
Ҳар кимнинг ўзи-чун сувлоқлари бор.

Бош қўшмабдир ориқ, оқсоқ шо била,
Отдириб ду қунбул, боз-ла, но била.
Ширвон қалъасидир, они ким била,
Ҳар бурчинда олтин байроқлари бор.

Махтумқули создир, суҳбатдир ишинг,
Ажалдан, ғайридан бўлмас ташвишинг.
Бой, фақир, ошиғу аҳли дарвишнинг,
Юрти бўлса арзир фарсахлари бор.

АМИРГА ДЎНАР

Ўлкада соҳиб бўлмаса,
Арбоблар амирга дўнар.
Уч йил шерга учрамаса,
Тулки, шоғол шерга дўнар.

Қаҳба фалак қошиқ солар —
Кимга берар, кимдан олар.
Ҳар кимга бир навбат келар,
Ўлка оғар — Турга дўнар.

Шер ҳар замон бир ов этар,
Дер: «Овимга ким қўл қотар».
Фил бурнин фалакка тутар,
Карг кўрса, хамирга дўнар.

Ажал етар, одам туймас,
Даврон ўтар, умр тўймас.
Тулки сарқитин шер емас,
Бир еса заҳарга дўнар.

Дард — юракда бир ўт бўлар,
Сўз — жаҳонда бир от бўлар.
Фақирга ошно ёт бўлар,
Бойиса ёт ёрга дўнар.

Мардлар жангда тўй ичинда —
Оч бўридир қўй ичинда.
Номард қўрқар уй ичинда,
Борсанг маст-ботирга дўнар.

Махтумқули, будир дардинг,
Соҳиби керак ҳар юртнинг.
Шер зарбин кўрмаган итнинг,
Ҳар мурти бир тирга дўнар.

ЎЗОН¹ КЕЛАР

Элга давлат келар бўлса,
Бошдан-бурун ўзон келар.
Давлат элдан кетар бўлса,
Мулла билан тўзон келар.

Ҳар кас ўзин мард деб сонса²,
Бошин ёринг, агар дўнса.
Эл ичинда ошиқ ёнса,
Аввал ишқда қуйган келар.

Ит кучути итга чекар,
Лой топилса — тўнғиз чўкар.
Чашма қазсанг, суви чиқар,
Истаб уни қазган келар.

Ҳижрон йироққа отилса,
Ўлдирарлар гурт³ тутилса.
Махтумқули, от тутилса,
Аввал дoston ёзган келар.

¹Ўзон — бахши.

²Сонмоқ, соймоқ — санамоқ, деб билимоқ.

³Гурт — бўри.

ХУШ ҚОЛ, ГЎЗАЛ «ШЕРҒОЗИ»

Макон айлаб, уч йил едим тузингни,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»
Ўтказдим қишингни, баҳор ёзингни,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Ҳақдан бизга буйруқ, боғлидир белим,
Сенда таълим олдим, очилди тилим.
Келсин, деб кўз тутар ул гўзал элим,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Таниб - билдим энди оқни-қорани,
Дўст, рақиб, қардошим, ҳақни, ёронни.
Ўқидим, хатм этдим китоб — «Қуръон»ни,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Ақлим қисқа эрди, косам қайнади,
Жигар талвос урди, кўнглил ўйнади.
Юртим чорлаётир, кўнглим қўймади!
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Жўшқин юрагимда мавж урар — ётмас,
Қайнар, ғазабланар, ҳеч лойга ботмас.
Илму таълим олган сени унутмас,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Паймон тўлмай, келсак тоқат етмайин,
Пинҳон зоҳир қилмас ақл кетмайин.

¹Бу сатр асл қўлёзмада йўқ.

Боди-пой отланиб, сайрон этмайин,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Комил бўлиб, саранжомлик қилибман,
Мушкул шуки ул падардан қолибман.
Каъбамдан айрилиб, жудо бўлибман.
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Рег¹ ичра кирсам-да, ғаввос сузарман,
Беҳасрат яйраюб, беғам кезарман.
Даҳан ичра асал — забон эзарман,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Қутба сой кўзлаб, ёйға ўғрашдим²,
Найсон қуйди, уммон, қайнадим — жўшдим.
Хуш қол, бу кун Жайхун баҳридан ошдим,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

Махтумқули, ташлаб кўнгил қафасин,
Сийлади пирини, мулла, сўфисин.
Ҳаргиз унутмасман тилло қопусин,
Кетар бўлдим, хуш қол, гўзал «Шерғози!»

¹Рег — қум

²Ўғрашдим — йўлиқдим.

ЭЛ ЯХШИ

Одам бўлиб, одам қадрин билмаган —
Кишилардан ўтлаб юргон мол яхши.
Сўзлағонда сўз маънисин билмаган,
Инсонлардан сўзлай олмас лол яхши.

Худойим сақласин шаррдан, қаҳрдан,
Миннатли ош аччиқ бўлар заҳардан.
Ҳар бир ерда бир бозорсиз шаҳардан,
Қовжираган, қуриб ётган чўл яхши.

Ҳар кимнинг ўзига Мисрдир жойи,
Ўлса ёддан чиқмас байрами-тўйи.
Жон соғлигин бўлмас ҳеч тенги, тойи,
Оқшом ётиб, эрта шукрин қил яхши.

Бир бевафо ёрга кулиб боққандан,
Ширин жонни ишқ ўтинда ёққандан.
Ёт элларда мусофирлик чекқандан,
Урса, сўкса, хўрласа-да эл яхши.

Махтмқули, сўз айлагин ҳар бобдан,
Бул дунё тутдирмас, чирикдир тубдан.
Бир беисбот — қуруқ гапдан, бад гапдан,
Майингина эсиб ўтган ел яхши.

АБДУЛЛА

Тўққиз йил бўлибди сен кетдинг бадар,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?
Ё қайтмасми ортга, кетган одамлар,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Тоғларга арз айтиб, сўрдим хабаринг,
Улар лоддир, тили демас — озоринг.
Яқинларсиз нечук эркан қароринг?
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Қўрқувдан не фойда омонат жона,
Умр охир бўлди, тўлди паймона.
Ёхуд тушдингми сен тубсиз уммона?
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Устимизга ҳижрон ўти эгилди,
Қувватим кетибдир, тиззам эпилди.
Қон йиғлаб, отамиз, бели букилди,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Юзим тутиб чиқдим жондор борина,
Ўзим раво келдим ҳижрон дорина.
Тоқатим йўқ ота-онам зорина,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Элда-улусда йўқдир менинг қарорим,
Дард устина ортди қайта озорим.
Ёт бўлдим юртинг, уйинг, рўзгоринг,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Кулоқ тутдим ҳар айтилган сўзларга,
Жафо бердинг ҳижрон, билан бизларга.
Ўзим урар бўлдим, чўққа-жизларга,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

Кулиб-ўйнамадик бирга шод бўлиб,
Наҳот кетдинг тамом биздан ёт бўлиб.
Махтумқули зор йиғлайдир мот бўлиб,
Қайда Ватан тутдинг, қардош Абдулла?

КЎРИНГ

Ҳар йигитнинг аслин билай десангиз,
Маъракада ўтир-туришин кўринг!
Биров билан ошно бўлай десангиз,
Аввал ваъдасинда туришин кўринг!

Узоқ-яқин йўлга борар бўлсангиз,
Мардлик қиличини солар бўлсангиз.
Бир бедовни сайлаб олар бўлсангиз,
Сийнасин, саврисин керишин кўринг!

Бир пул тушса бир ифлоснинг қўлина,
Кўксин очиб кезар қишнинг елина.
Харидор бўлсангиз қизга, келина,
Одобин, икромин, ўтришин кўринг!

Эр йигитнинг от-яроғи шай бўлса,
Етишар ҳар ерда «ҳай-да, ҳай!» бўлса.
Ўзи Ҳотам бўлиб, яна бой бўлса,
Чор тарафдан меҳмон келишин кўринг!

Бир нечани айлаб моли-бисёри,
Бир нечани қилиб бир пулнинг зори.
Яхши-ёмон одам зотининг бари,
Навбат билан ўтиб боришин кўринг!

Тангри безор, билинг, закотсиз бойдан,
Сиз ҳам қочинг дарҳол ул келар жойдан.
Мард бошга иш тушса, кўрар Худойдан,
Номарднинг ҳамроҳдан кўришин кўринг!

Номард юрар мудом ўлимдан қочиб,
Уйина борганда захрини сочиб.
Мард йигит ўлимга сийнасин очиб,
Майдонда терс саваш қуришин кўринг!

Золимлар унутар зикри-Оллони,
Арзон олиб, қиммат сотар ғаллани.
Судхўр, ноинсофлар ҳалол тиллони,
Ҳаром фойдасина беришин кўринг!

Шайтон малъун ҳаргиз тоат этдирмас,
Ҳаромдан қайтармас, ҳалол ютдирмас.
Намозга йўлатмас, рўза тутдирмас,
Лаънати шайтоннинг талошин кўринг!

Эр йигитнинг иши суҳбат – саз бўлар,
Кўнгли қиш бўлмайин, доим ёз бўлар.
Яхшининг кўнглинда гина оз бўлар,
Ёмоннинг кунда бир урушин кўринг.

Қадрдон қардошдан узоқ-таш бўлиб,
Қадрсиз ёт билан қариндош бўлиб.
Махтумқули, носозларга дуч бўлиб,
Хўжанинг, саййиднинг юришин кўринг.

ЕТИМЛАР КЎЗ ЁШИН ТЎКА БОШЛАДИ

Кўмилди дарёлар, йиқилди тоғлар,
Етимлар кўз ёшин тўка бошлади.
Ноинсоф, бетавфиқ, ситамгар беклар,
Юртни бир ёнидан йиқа бошлади.

Жамоатсиз азон бир қуруқ сасдир,
Амал қилинмаган илм-абасдир.
Қозиларнинг кори чой билан носдир,
Бир бузуқ нишона чиқа бошлади.

Эшонлари ҳар эшиқда топилар,
Мулласига минг мужобат ёпилар.
«Авлиёман» деган жўти сўфилар,
Қийқириғи кўкка чиқа бошлади.

Чиқар биёбонга қизи, келини,
Ой юзина ёпар қора телени.
Бир-бирлаб, азобда йиққан пулини,
Тузаниб, ўзина тақа бошлади.

Дунёда судхўрнинг пул йиғмоқ дарди,
Бойларнинг моллари безакот эрди.
Тавба айланг, кўзим бир ёмон кўрди,
Бесабаб бир-бирин ёқа бошлади.

Махтумқули, бошга боғлаб саллалар,
Оч бўридай йўртиб неча муллалар.
Ҳалолдан, ҳаромдан йиғнаб ғаллалар,
Не топса нафсина тика бошлади.

ЭҲСОН ҚАЙСИ БИЛИНМАС

Дардим кўпдир диёримнан, давримнан,
Хайр қайси, эҳсон қайси, билинмас.
Золимларнинг жафосиннан, жабриннан.
Ислом қайси, иймон қайси, билинмас!

Суҳбатларда ҳақ каломин сўйлар йўқ,
Мажлисинда бир насиҳат айлар йўқ,
Ҳалол қайси, ҳаром қайси — сайлар йўқ,
Наф қайсидир, зиён қайси, билинмас!

Халойикда ибрат-да йўқ, кўрим¹ йўқ,
Бойларинда саховат йўқ, берим² йўқ,
Хотинларда ҳаё, қизда шарм йўқ,
Одоб қайси, икром қайси билинмас!

Кишининг молина кўзин олдиарар,
Таъсиб айлаб, дилга гина тўлдиарар,
Бир-бирини ноҳақ урар, ўлдиарар,
Нурбат³ қайси, омон қайси, билинмас!

Махтумқули, жон меҳмондир, гавда лош,
Яхшига дўст кўп-у ёмон беқардош.
Бу айёмда бош — оёқдир, оёқ — бош,
Яхши қайси, ёмон қайси билинмас!

¹Кўрим — интилиш.

²Берим — саховат, хайр-эҳсон.

³Нурбат — чора, нажот.

ҚОЧА БОШЛАДИ

Энди билдим замонанинг озганин,
Ёмонлар яхшидан қоча бошлади.
Қайта зоти пастлар аслзодадан,
Писанд этмай, тўрга кўча бошлади.

Риё бўлди кўп ўқиган намози,
Тангри ҳеч бириндан бўлмади рози.
Пайғамбар ўрнида ўтирғон қози,
Пора истаб, қўлин оча бошлади.

Шоҳларда қолмади ҳукми адолат,
Бир пул учун муфти берар ривоят.
Бил, бул ишлар нишонайи-қиёмат,
Золимлар бетавба ўта бошлади.

Фақирлар турибон, юзин сарғайтиб,
Ким тўрасин топиб, рангин қизартиб.
Золимлар мазлумнинг жисмин қабартиб,
Қамчисиндан қонлар соча бошлади.

Олимлар сўзина амал бўлмади,
Мунофиқлар яратганни билмади.
Сўфилар пиридан таълим олмади,
Бойлик учун диндан кеча бошлади.

Бир бўлак сўфилар «сўфиман» деюр,
Сўрамай золимлар таомин еюр.
«Бизни яхши одам десинлар» деюр,
Ҳар эшиқда ҳалқа қура бошлади.

Қарига айланди биз кўрган ёшлар,
Оёқ ости бўлди, биз кўрган бошлар.
Бемаҳал юк боғлаб эмди қардошлар,
Охират азмина кўча бошлади.

Оқил киши ғамда юрагин эзиб,
Дардининг дармонин сўроқлаб кезиб.
Замонанинг фасод бўлғонин сезиб,
Фанодан бақоға кўча бошлади.

Не асл бекларнинг навбати ўтди,
Қайда, нокас ҳаромига сўз етди.
Дунёда ким қолиб муродға етди,
Муҳаббат чароғи ўча бошлади.

Қози бўлган бир жавобда турмади,
Тунлар заҳмат чекиб, китоб кўрмади.
Шариат йўлинда тўғри юрмади,
Нафс учун имонсиз ўта бошлади.

Махтумқули айтар, мудом, йўл тани,
Беш кун синамоққа йиборди сани.
Сеннан бурун ўтган жононлар қани?
Ҳар ким навбатинда ўта бошлади.

БЕВАФОЛАРДАН

Асло кўнгил берма бевафоларга,
Бок, ким вафо кўрмиш бевафолардан!
Қўйма ўзинг зинҳор бу жафоларга,
Ким баҳра топибдир бул жафолардан!

Ишқнинг овозасин тингла ташиндан,
Жон жабридай қўрқсанг, борма бошиндан.
Сариштанг кам бўлса ишқнинг ишиндан,
Бор, хабар ол кўрган мубталолардан!

Сўзим насиҳатдир сиз қулоқ солинг,
Бандасиман сўзга харидор қулнинг.
Қирқ ўйнашли хотин яхшидир, билинг,
Жанжалкаш, мунофиқ, кадхудолардан!

Шаробан-тахуран кимга жом бордир, —
Кўнгил кўзгу янглиғ нури анвордир.
Дунё етти бошли ялмоғиз мордир,
Қочқонлар қутулмас бу балолардан!

Ётма, Махтумқули, ишратинг суюб,
Боқий ётажаксан кафанинг кийиб.
Ҳожатин топарми, хожасин қўйиб,
Тилак этган кимса қул-гадолардан?

ЁҚҚАНЧА БЎЛМАС

Ҳар кимсага сочма дардинг, сирингни,
Ҳасрат ўти жисминг ёққанча бўлмас!
Русса билан дона-дона кўзингнан,
Ашки-надоматинг оққанча бўлмас!

Қаноатда, иззатда тут ўзингни,
Таъма қилиб, сарғайтирма юзингни.
Ҳар номардга ҳайф айлама сўзингни,
Сўзингнинг биносин йиққанча бўлмас.

Мағрур ўлиб юрма умринг гулина,
Совриларсан бир кун хазон елина.
Юз йил яшаб, тушсанг ажал қўлина,
Ўнгингдан сўлингга боққанча бўлмас.

Сулаймондан ортиқ бўлса шавкатинг,
Ларзона айласа кўкни ҳайбатинг.
Кўксинг узра гурзи узар рийъатинг,¹
Ажалнинг жаллоди қоққанча бўлмас!

Кўнгли қора билан бўлманглар улфат,
Юқар аннан турли-туман касофат.
Кўмирга ҳар чандки айласанг иззат,
Устингга қароси юққанча бўлмас.

Махтумқули ҳаргиз топмади, омон,
Тил ёмони тифдан, табардан² ёмон.
Ёмон тил ёнинда заҳри кўп йилон,
Чақса-да бир чивин чаққанча бўлмас!

¹ – Ўпка.

² – Болта.

ОБОД ҚОЛСИН

Саҳар тур, Оллоға ёлвор,
Ислом уйинг обод қолсин!
Эзгуликни сочиб, йўл бер,
Шайтон иши барбод қолсин!

Яхши сўзга қулоқ солгил,
Саҳар чоғи бедор бўлгил.
Яхшилардан олқиш олгил,
Умринг ортиб, зиёд қолсин!

Одамзод кўздан кетгунча,
Эсдан чиқар қон тингунча,
Мунда бир работ ёлгунча,
Ҳақдан тила, авлод қолсин!

Ёмон хотин надоматдир,
Дунёнинг моли навбатдир.
Йигитга ўғил давлатдир,
Мол қолгунча, зурёд қолсин!

Йигит моли от-яроғдир,
Ҳар ишда журъат маёқдир.
Нокас улдан яхшироқдир,
Фироғий, яхши от қолсин!

ЭР ЁНИНДА СЕЗИЛГАЙ

Нокас хайрни билмас,
Эр ёнинда сезилгай;
Кўрар кўзнинг қиммати,
Кўр ёнинда сезилгай.

Далли кўнгил таянчи,
Йўқ дунёга инончи.
Соғ қулоқнинг қувончи,
Кар ёнинда сезилгай.

Агар пирсан, агар ёш,
Қилма сиринг элга фош.
Сир сақлаган маҳактош,
Зар ёнинда сезилгай.

Бул дунёнинг муроди, —
От, заифа, зурёди.
Арвонанинг қуввати,
Нор ёнинда сезилгай.

Бўлса ғамдан халосим,
Ёзга дўнгай қиш фаслим.
Махтумқули, ихлосим,
Ёр ёнинда сезилгай.

СЎЗЛАРИМ

Ёнди жоним, найлайин ул ёрга тушди кўзларим,
Заҳр ўлубдур, билмадим, асал эрурди сўзларим.

Чарх-фалак айланибон, терс кунни солди бошима,
Ёмғири-борони бирла қиш бўлибдур ёзларим.

Ўтди биздан давлати, бир мискини гадо менам,
Дер Фирӯғий, учди лочин, бўлди асир ғозларим.

ДАРМОН ҚАЙСИ БИЛМАДИМ

Фалак менга ғам бодасин тутганди,
Висол қайси, ҳижрон қайси билмадим.
Ҳақ ишина тан беришим кутганди,
Орзу қайси, армон қайси билмадим.

Банда бўлсанг, изла Ҳақнинг ризосин,
Жабр қилса, чекавергил жазосин.
Ажал отар бир кун тири-қазосин,
Кериш¹ қайси, камон қайси билмадим.

Бир сувратман, боқманг бу кун ўзима,
Ориф бўлсанг қулоқ тутгил сўзима.
Дунё туби йўқ кўринар кўзима,
Давр қайси, даврон қайси билмадим.

Оз умрни кўп савдоя сотибман,
Ўзим билмай ул дарёя ўтибман.
Не уммондир, не толоб²дир, ботибман,
Замин қайси, замон қайси билмадим.

Ҳар ким кирса ул баҳрга, уммона,
Бошин олиб чиқа билмас бир ёна.
Қадам қўйдим ул саҳроя-майдона,
Жон қайсидир, жаҳон қайси билмадим.

¹ – Кериш-камон иш.

² – Толоб-ҳовуз.

Мен дунёни осмондаги ранг билдим,
Ёниб-куйиб қотилишдим, сўнг билдим.
Эмди анинг борин-йўғин тенг билдим,
Наф қайсидир, зиён қайси билмадим.

Махтумқули, йўлнинг олди, орти бор,
Дард чекмоға эр кишининг марди бор.
Юрагимда пинҳон ишқнинг дарди бор,
Дард қайсидир, дармон қайси билмадим.

УЧА БИЛМАМ, НАЙЛАЙИН

Кўнглим истар кезсам дунё-оламни,
Қанотим йўқ, уча билмам, найлайин?!
Ўқирман, кўрарман Фавзул-каломни,
Маъносини сеча¹ билмам, найлайин?!

Кўплар анда ғаввос бўлиб сузарлар,
Менга зоҳир, халқдан пинҳон кезарлар.
Гул бодада гулгун шароб эзарлар,
Қўл узотиб, ича билмам, найлайин?!

Уй ташиндан шароб исин нўш қилдим,
Кетди ақлим, ўзим билмай, жўш қилдим.
Май-маст ўлдим, дар²сиз уйга дуч бўлдим,
Рухсат бўлмай, оча билмам, найлайин?!

Йитди йўлим, тоғ қайсидир, туз қайси,
Билмас кўнглим маъно қайси, сўз қайси.
Фаҳмим етмас, йўл қайсидир, из қайси,
Умид узиб, қоча билмам, найлайин?!

Махтумқули, бул дунёнинг барисин,
Ўраб-чирмаб, елга бердим номасин.
Фикр дарёсина ақлим кемасин,
Ботирмишам, кеча билмам, найлайин?!

¹Сечмак — сайламоқ, термоқ.

²Дар — эшик, қопуғ.

ТОРИ УЗИЛМАСДАН БУРУН

Жисми-қонундан нафас тори узилмасдан бурун,
Бошингда даври-қазо базми қурилмасдан бурун.
Жупбайи-жон тори-риҳлатдан сўтилмасдан бурун,
Эй, кўнгил, қасринг асоси-тан бузилмасдан бурун.
Тоқи-обрў кураси-дандон тўкилмасдан бурун.

Қил назар осори-сунъуллоға чашми-дид ила,
Кир ҳақиқат йўлина, бу жазбайи-тамҳид ила.
Қурби-ваҳдат истасанг, бўлғил васфи-тамжид ила,
Уқдайи лабдин гириҳ оч нуқтайи-тавҳид ила.
Кўз очиб сенга дейин ҳарза кулмасдан бурун.

Бебақодир қалб¹ қўблинг, боғлама иқбол анга,
Бўлма зарра орият дунёда мулку молинга.
Ёд этиб гўр-у қиёмат, йиғла доим ҳолинга,
Бир назар сол моъуманнан кечиб, ўз аҳволинга.
Оч кўзинг ибрат ила тупроға тўлмасдан бурун.

Давом умрингники сарф эт, мардумнинг фаҳмида бўл,
Мақдамида бош қўйиб, маъюси мардум дида бўл.
Сарф қил пок тилингники, хулқи хўш бонғзода бўл,
Қил дуто пуштинг амални, бериё субҳида бўл.
Ҳашрда мезон-тарозиси қурилмасдан бурун.

Бебақо фоний жаҳонни билмагил сен жойи-буд,
Эрта-ю оқшом кетарсан сел-у барқ-у, боди-зуд.
Қил бу кун тонгла ишин, қилмас пушаймон анда суд,

¹ – сохта сўзинг.

Қил дуто пуштинг рукуъда жазбайи-жоннан сужуд.
То ажалнинг бодидан қаддинг букилмасдан бурун.

Синдириб исён¹ тухумин, тўк надомат ашқини,
Келтир Омога бу кун беқадар қиймат ашқини.
Жорий айлаюб борҳо чашми-давомат ашқини,
Кўзларингнан оқизиб шўри қиёмат ашқини.
Тавба жомин нўш қилғил, паймона тўлмасдан бурун.

Кечалар, Махтумқули, юргил ахтариб бир раҳбар,
Қўйма бейўлдош қадам, манзил узоқдир, йўл хатар.
Кўзларингнан ёш ўрнина оқизиб хуни-жигар,
Саъй қил, олғил баҳрои фойиз Ҳақдан бир самар.
Боди-риҳлатдан ниҳолинг барги сўлмасдан бурун.

¹исён – бу ерда гуноҳ маъносида.

ГЎЗАЛ ҲАҚНИНГ ФАЛАГИДИР

Бошимизга савдо солган
Гўзал Ҳақнинг фалагидир.
Шайтон чиқар тингламоққа,
Юлдузлар анга ёғийдир.

Қалам ёзганда сархатни,
Осий битмиш биз умматни,
Одам Атонинг сумбати
Етти ернинг тупроғидир.

Сўзларимга тутсанг қулоқ,
Фаришталар турар лак-лак.
Кўк кўтарган саккиз малак,
«Ло илаҳа!» тилагидир.

Халил келди тиф чекмоға,
Ўғлини қурбон этмоға.
Қўймаган қонин тўкмоға,
Жабройилнинг билагидир.

Гурт йиғлар Яъқуб ёнинда,
Дуддул Алининг шаънинда,
Ийсо эшагин минганда,
Сигир Мусо уловидир.

Холиқ яратди ҳайвонни,
Беҳишт кўрмас маҳшар куни.
Саккиз ҳайвоннинг маскани,
Дерлар: жаннат булоғидир.

Ажаб ерлар, ажиб жойлар,
Кун қиздирмас, ботмас ойлар.
Беҳишт ўтлоғида яйрар,
Ҳавзи-Кавсар сувлоғидир.

Намруд ҳаққа ўт ташлади,
Шаддод бир жаннат бошлади —
Тўрт юз йилликда ишлади,
Номи ҳам Эрам боғидир.

Махтумқули, сўз боқийси,
Кўзингда ғафлат уйқуси.
Қаршингда ажал соқийси,
Ғофил одам тузоғидир.

БЎЛМОҚ ҲАҚДИР

Эй, ёронлар, Одам ўғли
Бўз тупроқдан бўлмоқ ҳақдир.
Асли хокдан унган одам,
Қумга қорлиб қолмоқ ҳақдир.

Каломда бир иш баёндир,
Барча иш Ҳаққа аёндир.
Инонсанг шаксиз имондир,
Ўлмоқ ҳақ, тирилмоқ, ҳақдир.

Айюб бўлмадинг сабрда,
Тоқатинг йўқдир жабрга,
Мункар, Накир тор қабрда
Сўроқ, савол қилмоқ ҳақдир.

Бор аъмол-ишинг сўралар,
Кун қизар, мезон қурилар,
Туғ чекиб, аълам урилар
Ёвуз кунлар келмоқ, ҳақдир.

Махтумқули, озсанг йўлинг...
Ул кун нечук бўлар ҳолинг,
Бутун зўрлаб олган молинг
Эрта қайтиб бермоқ ҳақдир.

КЎРДИМ

Шукур Ҳаққа, биз ҳам бу йўлга тушдик,
Кечирдим, бир неча айёмни кўрдим.
Маърифатнинг дарёсина, улашдик,
Орифлар сурарлар, юз кема кўрдим.

Хизр сайрон айлар қудрат оламин,
Мусо ўқир ҳақиқатнинг каломин.
Етти кун олмаган Тангри саломин,
Қутбул-ақтоб отли бадномни кўрдим.

Порлаб, тобон ўлғон умрим чароғи,
Қиш хазони тегса, кўкармас боғи.
Кўз-кўз қип қаришда бир неча соқи,
Ҳар бири ўйнатар юз жомни кўрдим.

Йиғладим, йиқилдим, тутдим қўлини,
Тўрт пешвоси билан Ҳазрат Алини,
Санжархон, Салимхон, етти валини
Захро-ю, ўн икки имомни кўрдим.

Сулаймонни кўрдим, ётар айвонда,
Бир неча ғойиблар жам ўлмиш анда.
Қулзум дарёсинда, тубсиз уммонда,
Али, Ҳотам солган лижомни кўрдим.

Қорун бул дунёни олди мол билан,
Иблис осий бўлди, келмас йўл билан.
Саманган шаҳринда ботир Зол билан
Дев билан жанг солган Рустамни кўрдим.

Махтумқули, фармон бўлди Оллоҳдан,
Ерга эниб келди арши-аълодан.
Жабройил келтирмиш улут даргоҳдан,
Муҳаммадга энган Каломни кўрдим.

ОЛАЖАҚДИР

Аё, Одам, бул дунёда
Қўймас, сени олажақдир.
Ҳалол, ҳаром йиққан молинг
Бари сендан қолажақдир.

Ҳарчандки яшасанг ўзинг,
Яхши-ёмон қолар сўзинг,
Гулдек юз-у хумор кўзинг
Хазон уриб сўлажақдир.

Тандан жудо ўлуру қонинг,
Этсиз қолар устихонинг.
Шунча йилги муқим жонинг
Айрибошқа бўлажақдир.

Ўтди ёзинг, келди қишинг,
Намоз, рўза бўлсин ишинг,
Бул дунёда султон бошинг
Не савдолар кўражақдир.

Бул дунёга келган жонлар —
Бири-бирини меҳмонлар.
Хўжа, сайид, беклар, хонлар,
Охир сўнгда ўлажақдир.

Хизмат қил қодир Худоя,
Умрингни ўтказмай зоя,
Эшиксиз, туйнуксиз жоя
Бир кун элтиб солажақдир.

Барҳам топа қолар жойинг,
Бузилар кўшкинг, саройинг,
Яратган қодир Худойинг
Танҳо ўзи қолажақдир.

Махтумқули осий қулинг,
Куфур сўздан сақла тилинг,
Қиёматда тўғри йўлинг
Сирот-кўприк бўлажақдир.

ЗАМОНДИР, БЕКЛАР

Мард билан номарднинг ўйни тенг келмас,
Номардлар савашда замондир, беклар.
Номард мард йигитнинг қадрини билмас,
Номарднинг бор иши вайрондир, беклар.

Комил йигит ҳаргиз ҳаққингни емас,
Дунё молин берсанг, номардлар тўймас.
Номард маслаҳатга, кенгашга уймас,
Номарднинг ҳар иши зиёндир, беклар.

Бир отада олти ота сўйи бор,
Бир нодоннинг юз хаёллиқ ўйи бор.
Мард йигитлар қайга борса уйи бор,
Номардга ўз уйи зиндондир, беклар.

Номард давлат топса, дўст-ёрин кўрмас,
Қазо келса, бошин ердан кўтармас, –
Ҳақдан келди демас, имон келтирмас,
Махтумқули, шундоқ замондир, беклар.

НЕ ЮЗ БИЛАН БОРГАЙМАН-О

Холиқ-о, беҳуда умрим бодга бердим-билмадим,
Олмадим товба-нусух, зулмат яроғин қилмадим.
Ушбу ёлғон дунёда руҳимни ўтдан олмадим.
Ул қиёматда не юз бирлан сенга боргайман-о.

Хайру эҳсон менда йўқдир, журми-исёндир ишим,
Ботмишам ғам лойина, вайронадир мунгли бошим,
Қилмадим аввал яроғин, чарх уриб учар қушим,
Ул қиёматда не юз бирлан сенга боргайман-о.

Қақшатиб аъзоларим, ҳайбат-ла олса жонимни,
«Раббинг ким?» деб сўрсалар Мункар, Накир
аъмолимни.
Мунда ҳосил қилмасам, ҳамроҳ — нури имонимни,
Ул қиёматда не юз бирлан сенга боргайман-о.

Журми кўп бир бандаман, чўхдир гуноҳим беадад,
Кил карам фазлинг ила, Кул-ҳуваллоҳу — аҳад,
Тонгла фарёд айласам, бир кимсадан бўлмас мадад,
Ул қиёматда не юз бирлан сенга боргайман-о.

Кел, бугун, Махтумқули, ҳам, сўзлагил афғон била,
Чархи-афлок гардишиннан тўлди бағрим қон била,
Озигимни олмайин борсам агар исён била,
Ул қиёматда не юз бирлан сенга боргайман-о.

ТУРКМАННИНГ

Жайхун билан баҳри-Хазар¹ ораси.
Чўл устиндан эсар ели туркманнинг.
Гул-ғунчаси кўзим оқу қораси,
Қора тоғдан энар сели туркманнинг.

Ҳақ сийламиш – бордир унинг сояси,
Ёйилар чўлинда нори, мояси,
Рангба-ранг гул очар яшил яйласи.
Фарқ бўлар райҳонга чўли туркманнинг.

Ол-яшил кийиниб чиқар париси,
Барқ уриб бўй сочар анбарнинг иси.
Бек, тўра, оқсоқол, юртнинг эгаси
Аҳилиқдан гўзал эли туркманнинг.

Ул марднинг ўғлидир, марддир падари.
Гўрўғли қардоши, сархушдир сари.
Тоғда, тузда қувса сайёдлар тири
Ола билмас, йўлбарс ўғлин туркманнинг.

Кўнгиллар, юраклар, бир бўлиб бошлар,
Тортса кўшин эрир тупроқлар, тошлар.
Бир суфрада тайёр қилинса ошлар
Баланд бўлар бахт-иқболи туркманнинг.

Кўнгил ҳаводанар отга чиққанда,
Тоғлар лаълага дўнар қиё боққанда.

¹Хазар – Каспий денгизи.

Бол келтирар тўлиб дарё оққанда,
Берк туттирмас келса сели туркманнинг.

Гофил қолмас, саваш куни хор бўлмас,
Қарғишга, назарга гирифтор бўлмас.
Булбулдан айрилиб, сўлиб зор қолмас
Доим анбар сочар гули туркманнинг.

Тиралар¹ қардошдир, уруғ ёридир,
Иқболлар терс келмас-Ҳақнинг нуридир.
Мардлар отланишса, саваш саридир,
Ёв устига юрар йўли туркманнинг.

Завқи тўлиб чиқар, жигар доғланмас,
Тошларни синдирар, йўли боғланмас,
Кўзим ётга тушмас, кўнгли тўхтамас,
Махтумқули – сўзлар тили туркманнинг.

¹Уруғ, тира – уруғ-аймоқ

ҚАЙДАЛИГИ БИЛИНМАС¹

Ориф бўлсанг, сендан хабар олайин,
Не миннатдир, қайдалиги билинмас?
Хабар бер, сўрайин ганжи-хазина.
Фақирдами, бойдалиги билинмас?

Не кериш ул банд бўлибдир камона,
Қайси кун қўпармиш охир замона,
Не сабаб, ул, фарқ бўлибдир уммона,
Канордами, сойдалиги билинмас?

Қай гавҳар не ерда ётар, кам баҳо—
Нени исбот этмиш «сурайи-Тоҳо?»
Каркни енгган билан ваҳший аждаҳо
Боши сангтар, ўйдалиги билинмас.

Ул не қушдир ўтирғичли, симкашли,
Олти минг қанотли, элик минг бошли.
Отаси қирқинда, ўғли юз ёшли,
Тўйдами, ё ёсдалиги² билинмас?

Ул недирким, тўрт ёнинда юзи бор,
Ул недирким, сийнасинда кўзи бор,
Бир каломдир уч юз олтмиш сўзи бор,
Ерда, кўқда—қайдалиги билинмас?

¹1977 ... йилда Ашхободда чоп этилган китобдан олдик (Тар-
жимонлар).

²Ёс—бу ерда мотам маъносида

Ул недирким, олди бор-у орти йўқ,
Ул недирким, қўнар, кўчар юрти йўқ,
Ҳисоб қила кўрсам яна тўрти йўқ,
Қай маконда, қайдалиги билинмас?

Махтумқули, уч минг уч юзи турсин,
Тўрт минг тўрт юз қирқ тўрт сафосин сурсин,
Ҳар ким устод бўлса, жавобин берсин,
Тўрт «дол»нинг бир «зе»далиги билинмас?

ВАФОТ БОР

Сўфилар, софийлар, ҳозир бўлинглар,
Ажал бору, ҳаёт бору вафот бор.
Ёмон ишдан ҳамма носир бўлинглар,
Сўроғ бору, савол бору, ҳайҳот бор.

Мункар, Накир тор гўр ичра келарлар,
«Тангри, пайғамбаринг ким?» деб сўрарлар.
Билмас эрсанг, чўх азоблар берарлар,
Гурзи бору, қаҳр бору, ҳайбат бор.

Ул қоронғи гўр ичинда ётарсан,
Бечорасан, Ҳақ буйруғин тутарсан.
Исрофил сур чалгач гўрдан чиқарсан,
Маҳшар бору, мезон бору, сирот бор.

Анда мезон тарозусин қурарлар,
Аъмолларинг бирин-бирин сўрарлар,
Осийларни дўзаҳ сари суарларлар,
Малик бору, дўзаҳ бору, ҳам ўт бор.

Фироғий, кўз ёшинг айлагил гирён
Ул кун ҳайбатиннан айлар Ҳақ омон,
Ўлсанг охир дамда ҳамроҳинг имон.
Жаннат бору, заҳмат бору, нажот бор.

БОШИМИЗГА

Шум фалак гирдоби солди кўп хаёллар бошимизга,
Агарки чиқсак канорга тўр қураб ул тошимизга.

Бош олиб кетсам-у юртдан, тутсам-да ғайри бир
Ватан,
Келар ул фасли баҳорда, ёмғир ёғиб қишимизга.

Кўч йиғар кўнглим қўшини боқиб анинг фармонига,
Кунда бир вакилин йўллар, арз-дод этиб қошимизга.

Рўйи қоматини кўрсам, йўқ қарорим, мен найлайин,
Кундузлари нолиш этсам, тунда кирар тушимизга.

Ўлибон ул ёр қўлидан, бўлдим менам, бача, шаҳид,
Бир замон бермаин ором, қушлар қўнар лошимизга.

Раҳми йўқдир шум фалакнинг, аюлар дўст-ёримиздан,
Бок, неча айём ўтибдир, кўз тушмай қардошимизга.

Шунча арзлар қилиб боқсам, йўлларина кўзим тикиб,
Юраги тошдан-да қаттиқ, эримас нолишимизга.

Кекса муллодир Фироний, ўтди йигитлик фаслимиз.
Кунда юз бор нолиш этсам, чора йўқдир ёшимизга.

ЎЛМАСДАН БУРУН

Совлигинг қадрини билгил, хаста бўлмасдан бурун,
Хасталик шукрини қилгил, токи ўлмасдан бурун.
Туз ернинг қадрини бил, дарёга тўлмасдан бурун,
Киштида хушёр ўтир, гирдобга келмасдан бурун,
Ёшлигинг қадрини бил, токи улғаймасдан бурун.

Улғайдинг—кўнглингадир ёлғончи дунё қайғуси,
Кўзларинг гўзал кўриб, сени гуноҳга қўйғуси,
Тилларинг ғийбат қилиб, лоф-у ёлғонлар дегуси,
Хотиринг юз-минг паришон, катхудолик қайғуси,
Не ажаб, хушҳол эдинг, ўзингни билмасдан бурун.

Яратган ёдингадир, бошинг ёмон ҳолда экан,
Ўтса юз йил ёдга тушмас, демак хушҳолда экан,
Умрингни беҳуда тутма, фурсатинг қўлда экан.
Тегса бир бодихазон сўлгай ҳаёт—гул-да экан,
Гулни ёдиндан чиқарма, токи сўлмасдан бурун.

Ақлу ҳушингта етишдинг, айладинг сайрон-у сен,—
Кўнглинг истар жам этам бу кулли-ю Эронни сен,
Емадинг бир дам фароғат Тангри берган нонни сен.
Ҳай, хабаринг борми-йўқ, бул дунёнинг меҳмони сен,
Озининг тайёри қил, карвон чекилмасдан бурун.

Қолмамиш бу кўҳна дунё Рустам ила Золингта,
Кибр этма икки кунлик егу ичку молингта.
Ҳақиқат—орифни кўр, атласни берди шолингта,
Тур саҳар Махтумкули, йиғла бугун ўз ҳолингта,
Тонгла ул маҳшар куни терлаб-уялмасдан бурун.

ДЕВОН ХАТИН НАБИЛСИН

Туркийни эпламас неча муллалар,
Араб тилин, девон хатин набилсин.
Алифдан шарманда, қуруқ саллалар
Ҳар сўз ҳол-у аҳволотин набилсин.

Эксанг бар ундирмас ул қуруқ заранг,
Аблаҳу нодондир, панд олмас гаранг.
Номуссиз, ғайратсиз, йигитдан кутманг
Маҳбуб қадри ҳам қимматин набилсин.

Бораверар ҳар ким солса тўшаклар,
Боғда турмас иззат кўрса эшаклар.
Кўча-кўйда юрган эрка пишаклар¹
Қўни-қўшни, яқин-ётни набилсин.

Махтумқули, йигит чиқса лаънати,
Ҳожатинг битирмай – кўпдир миннати.
Ҳарфин хароб айлар, бузар лаззатин
Матн, ташдид, «остин-устин» – набилсин.

¹Пишаклар — мушуклар.

РАНГ БЎЛАР

Ёнғоқнинг пўсти-ю, озаргун¹ гули, —
Сувин сочга суртсанг, қора ранг бўлар.
Ичинг шаррдан сақла, тилинг ғийбатдан,
Сақламасанг кўнгил кўзгунг занг бўлар.

Ҳар ким агар ёмонликка қасд айлар,
Икки дунё ўз ишина кўст айлар.
Яхши қилиқ душманингни дўст айлар,
Феълинг ёмон бўлса, ишинг жанг бўлар.

Йигитнинг бўлмаса сўзда кесари,
Мушкулдир, айрилмас оёқдан сари.
Ҳар кимда бўлмаса иймон асари,
Юраги эримас — сиё, санг бўлар.

Одам ўғли оворадир, осийдир,
Бир сўз десанг яхши эрнинг басидир.
Билиб бўлмас ҳақнинг дўсти қайсидир.
Олқиш олган сайин ишинг ўнг бўлар.

Махтумкули сўз қисқадир, шарҳи кўп,
Билмасга — ҳеч, билган касга нарҳи кўп,
Ернинг ердан, эрнинг эрдан фарқи кўп,
Мушкул будир — сўзлашганда тенг бўлар.

¹Ахзаргун.

КЎРАР КЎЗИНГ-ЭЛИНГНИ...

Кел-эй кўнглим, сенга ўтит берайин,
Йироқ қилма кўрар кўзинг-элингни.
Қимматли тут, топиб сўзла сўзингни,
Тийиб юргин ҳар нокасдан тилингни.

Дуо айлаб, хайр сўйлаб яшагин,
Хурматлагил гўзал элинг ушоғин.¹
Ор-номусда ори сақла тўшагинг,
Жойи бордир, ажаб сақла белингни.

Чақирмаган жойда кўринма, борма,
Эпласанг сўфининг юзини кўрма.
Фикр-у зикринг дунё молина берма,
Қорунга ўхшатма асло феълингни.

Сўзина жавоб бер, ҳар кас сўраса,
Ўзни йироқ айла номард ўраса.
Бир мискин ёлвориб, йиғлаб қараса
Баҳо бичмай, текин бергин молингни.

Қўрқма номардларнинг кўп деб сониннан,
Қора кўрса, бари кечар жониннан.
Эвин топсанг, ўтма яқин-ёниннан,
Бахиллардан йироқ айла ўзингни.

¹Ушоғин — болаларин маъносида.

Оқил бисёр, вале ақл ишлатган оз,
Тотма шароб, бузар, ичсанг боз-у боз.
Мард кўнглинда мудом баҳор билан ёз.
Дали дарё сари бурма солингни.

Махтумқули, ақлим бошимнан учди,
Иқболим уйқуда, давлатим кўчди.
Пир, қозилар пора истаб қўл очди,
Ҳаром айла, аммо берма молингни.

ҚОЛДИ, НАЙЛАЙИН

Бозорим савулди,¹ харидим қолди,
Дўконим эгасиз қолди, найлайин.
Биносин тарқатди, қароқчи олди,
Барин ўраб-чирмаб олди, найлайин.

Мардлар номард бўлди, номард мард бўлди,
Қуртлар пашша бўлди, пашша қурт бўлди.
Юртлар вайрон бўлди, зиндон юрт бўлди,
Шум фалак лашкарин солди, найлайин.

Ошиқлардан ўтди ишқнинг ҳаваси,
Тортилди, ёзилди дўзах пардаси.
Тоғдан ошиб Қизилбошнинг ўрдаси,
Гўзал элим вайрон қилди, найлайин.

Ёрни-ёрдан айриб, мардни элиндан,
Дарёни қувратди, тоғни селиндан.
Боғлар-сарвисиннан, булбул-гулиндан
Қон йиғлаюб, жудо бўлди, найлайин.

Маҳрум қилди гўзал кўркинг ҳунарин,
Олди ота-она кўнгил қарорин.
Ҳар кун очиб қул-қирноқнинг бозорин
Номусим бозорга солди, найлайин.

Махтумқули қўли боғлиқ, паришон,
Ажиб достонимнан қўймади нишон.
Зиндонга ташланди пир, хожа, эшон —
Сарбонни карвондан олди, найлайин.

¹Савулмак — тарқамоқ, кетаётган йўлидан бир тарафга бурилмоқ, сийраклашмоқ ва ҳоказо.

КАЖДИР, ЁРОНЛАР

Намозхон дарвешлар, давлатли бойлар,
Фалакнинг гардони каждир, ёронлар.
Миннат-ла ўқилган намоз йўл олмас,
Давлатга таянманг, пучдир, ёронлар!

Сиқилса бурунлар, сарғайса юзлар,
Қуриса дудоқлар, бўлмаса сўзлар,
Кўқарса тирноқлар, оқарса кўзлар,
Имондан ўзгаси ҳечдир, ёронлар.

Аслинг ҳовуч қумдир, дам бир нафасдир,
Ўзинга бир боққил, ишинг абасдир.
Жасад бир манзилдир, тан бир қафасдир
Жон бир кўзи боғлиқ қушдир, ёронлар.

Ғофил бўлманг, келган барча ўтарлар,
Мунда хушвақт бўлманг, бордир бадтарлар.
Йўқолар карвонлар, юрир қаторлар,
Бир изи узилмас кўчдир, ёронлар.

Ажал ёқанг тутар, бир кун бақиртар,
Кетган қайтиб келмас, гар дилни ўртар,
Манзиллар узоқдир, ва яна ортар,
Эртароқ тебранинг, кечдир, ёронлар.

Қутулгайсан Ҳақ йўлинда жон берсанг,
Ҳумла бўлар бир йўқсилга тўн берсанг,
Соя бўлар бир муҳтожга нон берсанг,
Бир очни тўйдирмоқ ҳаждир, ёронлар.

Бу дунё деганинг икки варақдир,
Ярмиси қорадир, ярмиси оқдир.
Бир кеча туш кўрдинг, эртаси йўқдир,
Дунё мисоли бир тушдир, ёронлар.

Фироғий, бўйинсун ушбу амрга,
Молга машғул бўлиб, қолмагил гумроҳ.
Юз йиллик тадорик беш кун умрга,
Фикр қилинг, нечук ишдир, ёронлар!

ОЛҚИШ ОЛИБ, ДАРАЖАСИ ЗЎР БЎЛАР

Яхшиликда элга ўзин танитган —
Олқиш олиб, даражаси зўр бўлар.
Ёмон бўлиб, яхшиликни унутган —
Иззатин йўқотиб, итдан хор бўлар.

Мунгли бўлар муродига етмаса,
Мунгли бўлар Ҳақ амрини тутмаса.
Ўз ризқига ҳеч қаноат этмаса,
Кас ошига кўзин тикар — зор бўлар.

Ҳар ким ёмонласа тенги-тўшини,
Ўзи мушкул айлар осон ишини.
Ким йўқотса ақли билан ҳушини
Қилар ишин билмас, шармсор бўлар.

Зеҳини каж бўлар боди янғилган,
Беихтиёр бўлар қўли танғилган.
Курашда йиқилган, жангда енгилган,
Ичи тўла номус билан ор бўлар.

Файрати кам бўлар ул қаҳри ознинг,
Авжи паст бўладир мотамда сознинг.
Уйина борсангиз бир бениёзнинг,
Миқёси кичраяр, кўнгли тор бўлар.

Ким балони сотиб олса бошига,
Рашк этиб, рақиблар кечар тошига.
Ким уринса уҳда қилмас ишига,
Савдосидан кела билса, эр бўлар.

Сўнгини товба этмас адашган, озган,
Ўт ёқсанг, қайнамас бир қуруқ қозон,
Фаҳм этинг, ҳар жойда бир феъли озган,
Ёвуз мусаллотга сазовор бўлар.

Хазонга айланди умрим тар гули,
Назарин паст тутар эдан, бергили,¹
Беиқбол, ёзиқли, ёмон кўргули,²
Ўтру келса, бир ёмонга ёр бўлар.

Олда-ортда кўрсанг ҳар кас гуломин,
Ундан аямагин Тангри саломин.
Ким ўқиб унутса Ҳақнинг каломин,
Қиёмат кун икки кўзи кўр бўлар.

Ҳоли мушкул бўлар куйиб-ёнганнинг,
Имони шикастли ҳаром еганнинг,
Қасдан рўза, намозини қўйганнинг,
Ўзи кофир, билинг, жойи тор бўлар.

Махтумқули, сўзла ҳар не билганинг,
Ўзингга тақсир бил айтмай ўлганинг.
Тарашлаб элга тут дилга келганинг,
Сендан сўнгиларга ёдигор³ бўлар.

¹Бергили — қарзли, қарздор.

²Кўргули — бечора қолган.

³Ёдигор — ёдгор, эсдалик.

ФИҒОН КЕЛГАЙДИР

Булбул макон этган, ҳаволи боғлар,
Булбул сендан кетар, фиғон келгайдир!
Ёғишли, ёмғирли, туманли тоғлар
Селлар сендан кетар, туман келгайдир!

Одам яратилмиш баландли-пастли,
Ақлли-фикрли, далили-мастли,
Йигитлик гўё бир гул баҳор фасли,
Баҳор сендан кетар, замон келгайдир!

Келганга қарши чиқ, бўлса мажолинг,
Яхши тутавергил ниятинг-феълинг.
Дунё давронинда очиқ тут қўлинг,
Давр сендан кетар, даврон келгайдир!

Бу дунё ғавғодир, дилга малолдир,
Кими «Берҳо-бердир», ким «Олҳо-ол»дир.
Йигитлар, бу дунё шунга мисолдир,
Барқ урар осмонда — борон, келгайдир!

Бир манзилдир, уч кунча еб — ичганда,
Ўрнашиб-жойлашиб белинг очганда,
Узангинг тақарлар тўрт кун кечганда,
Беш кундан сўнг янги меҳмон келгайдир!

Қўйнин очар бир кун, ер сени гизлар,
Қора қумдан тўлар бу наргис кўзлар.
Отингга фахр этма чаманли тузлар,
Чаман сенда қурир, сайрон келгайдир!

Махтумқули айтар ориф дўстига,
Ким қолар тушмасдан ажал дастига,
Фалак бир кун солар ернинг остига,
Оғиздан тил кетар забон келгайдир!

БЕКЛАР, ХОНЛАР ҚОЛМАСЛАР

Ғам чекма, ғариб одам,
Беклар-шоҳлар қолмаслар!
Азим-азим шаҳарлар,
Оқ ўтовлар қолмаслар!

Қолса сўздан қизил тил,
Жон жавҳардир, тан бир кул.
Ҳазор нағмали булбул,
Бийик боғлар қолмаслар!

Шуни билибдир ақлим,
Йиқилар етти иқлим.
Ер бўлар буклам-буклам,
Эрир, тоғлар қолмаслар.

Ҳақдан етишса фармон,
На чора бор, на дармон,
Осмон, Қуёш, Ой ларзон,
Ҳам юлдузлар қолмаслар.

На ер қолар, на юртлар,
На турк қолар, на курдлар,
На қуш қолар, на қуртлар,
Паррандалар қолмаслар.

На гард қолар, на гардон,
На мард қолар, на мардон.
Фил, пашшаю каркидон,
Даррандалар қолмаслар.

Махтумқули, ёш сурган,
Оғир ҳангомлар қурган,
Тўлқин-тўлқин мавж урган,
Ул дарёлар қолмаслар.

ЭВРИЛАР ДОЛИМ МЕНИНГ

Эй, ёронлар, сўрмас асло ҳеч киши ҳолим менинг,
Бўлмади қаддим алифдек, эврилур долим менинг.
Ўтди армон бирла, дўстлар, фонийда солим менинг,
Найлайин, эй дўстларим, қоним тўкар золим менинг,
Билмасман, қайси ерда очилар олим менинг.

Ўтди умрим, дўстлар-о, бул дунёга мойил бўлиб,
Элу кундан айрилиб, тушдим жудо сойил бўлиб,
Қилмадим Ҳаққа ибодат доимо жоҳил бўлиб,
Ҳар не берган кунига шукр айладим, қойил бўлиб,
Эй, Худоё, сен офир қил анда аъмолим менинг.

Жоҳилнинг кўнгли бузуқдир-хор ўлурмиш, билмадим,
Эл-кун, тенг-тўшларига зор ўлурмиш, билмадим.
Ушбу дунё кенг дер эдим, тор ўлурмиш, билмадим,
Кимки эдан айрилар, бемор ўлурмиш, билмадим,
Айтинг, бизни ёд айласин тенг-тўшимиз, элим менинг.

Кеча-кундуз оҳ уриб, чекдим магар афғону зор,
Истабон кездим ўзимга топмадим вафоли ёр.
Дунё бир шомор келиндир зулфин айлаб тор-тор,
Ўткин айлаб: «Бери кел!» дер, телмуриб, ҳарён қарар,
Дўстлар-о, мен не қилай, унга кетар майлим менинг.

Ўртанур Махтумқули ёдга тушганда элларим,
Гўё бир дарё турур чашмимдан оққан селларим.
Дстлар-о, бир йил турур гўё менга ҳар кунларим,
Юрагим тоқат қилолмас сўзлаюр бу тилларим,
Лутф этиб қилсин тарахҳум¹ карамли султоним менинг.

¹Тарахҳум – раҳм, мурувват.

БАЛО БЎЛДИ

Бизнинг мардлар вафот қилиб,
Фалак бошга бало бўлди.
Зурёдин падардан олиб,
Фалак бошга бало бўлди.

Ўт бўлди бу ёлғон жаҳон,
Не хаёлда кўнгил-гумон.
Қўймади ҳеч бирин омон,
Фалак бошга бало бўлди.

Қорунни феъдан айирди,
Нухни, боқ, солдан айирди.
Булбулни гулдан айирди,
Фалак бошга бало бўлди.

Ажал омонат қасдинда,
Махтумқули, пой остинда,
Бу ёлғон жаҳон устинда,
Фалак бошга бало бўлди.

ОЛАР БЎЛДИНГ

Фалак, фалак, найлай фалак?
Кўздан нурым, олар бўлдинг.
Неча жонлар айлаб ҳалак
Зиндонингга солар бўлдинг.

Фалак, фалак, қиё боқиб,
Жон оларсан ханжар суқиб,
Анча жонни ўтга ёқиб,
Ёлғиз ўзинг қолар бўлдинг.

Фалак, сенинг номард куртинг,
Вайрон этди гўзал юртим.
Ўтга солиб ортиқ дардим.
Ғазаб айлаб келар бўлдинг.

Махтумқули, асир қушинг,
Зиндондан кўтармас бошин.
Фалак урибдир қардошин,
Қаҳр айлаб келар бўлдинг.

СЕНДАН АВВАЛ КЕЛИБ, КЎП ЖОН КЕЧИБДИР

Нодон кўнглим, ўлим бор деб ғам ема,
Сендан аввал келиб, кўп жон кечибдир!
Ёлғон дунё поён берибдир кимга,
Қанча яхши, қанча ёмон кечибдир.

Қани Одам Ато, Ҳавво онаси,
Қани дин бобомиз — Халилуллоси,
Қани Мусо калим — мўъжиз асоси,
Гаҳи кўприк, гаҳи йилон кечибдир.

Искандар, Сулаймон подишоҳ бўлди,
Хизматинда дев, парилар жам бўлди.
Не ғулғула ҳам девонлар қурилди,
Анча шоҳу соҳибқирон кечибдир.

Ийсонинг даминдан жон топди мурда,
Агар очса Юсуф юзиндан парда,
Кўрган беҳуш бўлиб, ётар шул ерда,
Шундай ҳусни моҳи-тобон кечибдир.

Онҳазрат — ҳақ Расул Меърожга ошди,
Осмонлар галма-гал эшигин очди,
«Қоба-кавсайн» борди — Ҳаққа қовушди,
Ул сарвари икки жаҳон кечибдир.

Абу Бакр кечди риёзат билан,
Умар подшоҳ бўлди адолат билан,
Усмон ўтди Қуръон тиловат билан,
Дин қиличин чалиб, Арслон кечибдир.

Ҳасан, Ҳусайн диннинг анвари, моҳи,
Қани ул Фотима ҳурларнинг шоҳи,
Қудрат-ла яралган нури-илоҳий,
Шундай мўъжизотлар мундан кечибдир.

Кўринг, не жононлар ишққа улашди,
Умрини зоелаб, хор-зор бўлишди.
Оҳ уриб, айрилиқ ўтида пишди,
Телмура-телмура, гирён кечибдир.

Не гўзаллар кечди-ҳурлар мисоли,
Юзлари тўлин Ой, дудокда холи,
Не ошиқлар ўтди, афтода ҳоли,
Аларнинг ишқинда ҳайрон кечибдир.

Не ўлкалар қолди вайрон бўлишиб,
Элу халқи зер-забарон бўлишиб,
Бойқушлар «қуқ-қуқ»лаб, итлар ҳуришиб,
Не шоғоллар қолиб, жайрон кечибдир.

Қани ҳийла билан моллар йиққанлар,
Қани уйлар тўла сийм билан зарлар,
Қани сандиқ, ҳуққа, лаълу гавҳарлар,
Барин йиғиб, ошкор, ниҳон кечибдир.

Не яхшилар кечиб суҳбатлар тутди,
Не давронлар келиб, хуш бўлиб ўтди.
Умринг ўтди, ёшинг етди, ҳол кетди,
Махтумқули, сендан даврон кечибдир.

БЎЛМАС ИШЛАР БАРИ БЎЛА БОШЛАДИ

Аввал бу дунёга не иш битилди,
Бўлмас ишлар бари бўла бошлади.
Пайғамбар вақтида айтиб кетган сўз,
Бари бирин-бирин кела бошлади.

Махтумқули ани олам чоғласин,
Бу ишларни Эгам ўзи ҳақласин.
Бундай балолардан Эгам сақласин,
Судхўрлар иймонсиз ўта бошлади.

ЁМОН ФЕЪЛ БИЛАН

Эй ёронлар, бу бир ғалат айёмдир,
Одамлари кезар ёмон феъл билан.
Давлат кетиб, бедавлатлик келмишдир,
Уй-уйга ёғийдир, эллар эл билан.

Қозилари шариатга боқмаслар,
Дарвишлари «Хув!» деб сано чекмаслар.
Муллалари Калом сўзна¹ боқмаслар,
Сўфилари кезар қийлу қол билан.

¹Сўзна – сўзига.

ИЧАР БИР КУН

Бунда «менман» деган одам,
Мавт оғусин ичар бир кун.
Етса даври, тутаса дам,
Ер қўйнини қучар бир кун.

Номусини, ҳам орини,
Севгили, нозли ёрини,
Йиққанларининг барини,
Тупроқ аро сочар бир кун.

Либосларинг айлаб ипак,
Мунча такаббур, не керак.
Оқил, сенга қаҳба фалак,
Кафан тўнин бичар бир кун.

Бу дунё кимга жовидон,
Бақосиз, англа, бу макон.
Бу саройга тушган карвон,
Беш кундан сўнг кўчар бир кун.

Бул либосингни сўярлар,
Лаҳадда сени қўярлар.
Устингдан йилон, чаёнлар,
Ҳар тараф йўл очар бир кун.

Бир дам тинмай рўзу шаби,
Бул ишинг ажаб-ажаби.
Қул Махтум, иқбол кавкаби,
Гумон йўқдир, ўчар бир кун.

СЎЛИБДИР ФИҒОН БИЛАН

Умрим, эй, гул умрим, эй!
Сўлибдир фиғон билан.
Оташ устина тушиб
Куйибдир тан жон билан.

Умрим, эй, қаро кўзим,
Кимга даркордир сўзим.
Гўкланг ичра бир ўзим
Қолибман армон билан.

Умрим, гулшан баҳорим,
Тушмай ажаб назарим,
Махтумқули, озорим
Кетди тану жон билан.

НЕ ЗАВҚУ САФОЛАР ЙИГИТЛИК БИЛАН

Не завқу сафолар йигитлик билан,
Баҳор бўлиб кечди, биздан тош қолди.
Қарилик етишди минг кулфат билан,
Мезон ўтди, хазон келди, қиш қолди.

Умримни сарф этдим ҳой билан войга,
Қуллуқ-тоат айламадим Худойга,
Йигитлик чоғимни ўтказдим зоя,
Энди на куч-қувват, на бир жўш қолди.

Умримнинг қолмади бир зарра шоди,
Ҳеч кимса эшитмас оҳу фарёди,
Жисмим кабоб этмиш айрилиқ доди,
Юраклар қон бўлиб, кўзда ёш қолди.

Ҳар бир қулга шум айрилиқ солинди,
Жисмим хазон урди, гули сўлинди,
Ғазнаси урилди, уйи таланди,
На анда бир ақл, на бир ҳуш қолди.

Қўйди мени юз минг озорга фурқат,
Кечам узун бўлди, тонг отмоқ диққат,
Ғусса билан кун кечирмоқ машаққат,
На жонда фароғат, на бир айш қолди.

Айролик жонимга кўп азоб берди,
Ранжу алам чекдим, таним сарғарди,
Ғам-ғуссадан соч-соқолим оқарди,
На руҳда шод, на кўнгилда хўш қолди.

Махтумқули, ишим қийлу қол бўлди,
Шум айролик била ақлим лол бўлди.
Билмадим не савдо, нечук ҳол бўлди,
Жон тандан айрилди, қуруқ лош қилди.

ОҚСОҚОЛЛАР, БОҚ, ДОНОДИР

Эй, ёронлар, гўзал умрим,
Қариб бора-ларзонадир.
Кундан-кунга ортиб дардим,
Дармон истаб парвонадир.

Ошиқ ёнса ул ёр учун,
Моргир юрса шомор учун,
Эр йигит номус-ор учун,
Отга чиқар, мардонадир.

Не ажиб чўх даврон сурган,
Яхши-ёмон барин кўрган,
Бизлар билан ҳамроҳ юрган
Оқсоқоллар, боқ, донодир.

Махтумқули, элик ёшинг,
Ғамдир, қайғудир сирдошинг,
Ғофил бўлма, кўтар бошинг,
Қарилик бир баҳонадир.

ОЙ-КУНИНГИЗ БОТМОҚҚА

Олтмиш ёшли, етмиш яшар сўфилар,
Оз қолибдир ой-кунингиз ботмоққа.
Чўл ерларда този кўрмай тулкилар,
Хаёл этар ётган шерни отмоққа¹.

Қарға дер: «Топмассан мендай шахбозни,
Минг қарға ўрнини босмас бир бозни(нг)²
Кўр, кунни қарғар ул сарик келпозни³,
Дам чекадир аждарҳони ютмоққа.

Оқсоқ кийик юз тўрсиққа еттирмас,
Шер боласи минг тулкига оттирмас
Ўлик йилон юз келпозга ютдирмас,
Ақл керак бу ишларга етмоққа.

Етмиш яшаб, ёд этмаслар товбани,
Шоду хуррам ўйнатарлар қаҳбани.
Мункирлар жам бўлиб, йиқди Каъбани,
Язид кетди оғочларин сотмоққа.

Боқинг бу айёмга, кўринг гардишни,
Фақирга зулм этмак бўлди варзиши,
Ҳақ йўлида тўғри юрган дарвишни,
Қўймадирлар ўз ҳолига ётмоққа.

¹Отмоқ – жисмонан (кучда) тамом устун келмоқ.

²Боз – лочин.

³Келпоз – эчкемар, кунгақарғар ҳам дейилади.

Юрагим сабрдан, кетди қарордан,
Ёмон ишдир кек сақласа эр эрдан,
Чўх безор бўлибман бундай диёрдан,
Минг розиман бошим олиб кетмоққа.

Махтумқули айтар, бахтим беваждир,
Насибим, тақдирим, иқболим каждир,
Ниятим Катъбадир, хаёлим ҳаждир,
Ихлосим бор ҳаж тавобин этмоққа.

ЧИҚСА ДАМ, КИРМОҒИ ГУМОН КЎРИНАР

Бу дам ғаниматдир, нечун билмасман,
Чиқса дам, кирмоғи гумон кўринар.
Биздан бурун келган кўчмиш тонглага,
Йўл узоқ, қоронғи, тумон кўринар.

Ақлинг бўлса, иста бу йўлда бир пир,
Ризқингга кафилдир Оллоҳ, муқаддар.
Олтин-кумиш, ёқут-олмос била дур,
Ҳақдан ғайри тамом зиён кўринар.

Оллоҳни унутиб, ақлинг йўқотма,
Ҳар нафас огоҳ бўл, ғафлатда ётма.
Умрингни бефойда, беҳуда тутма,
Дунё баҳосиздир, аён кўринар.

Хожа, саййид, подшо-сўралмас насаб,
Ҳашр-нашр бўлса, оларлар ҳисоб.
Ҳаромга азоб бор, шубҳага итоб,
Мунда яхши — унда ёмон кўринар.

Махтумқули, хабар олдим Қуръондан,
Асар йўқдир аввал кетган карвондан.
Тонгла ёлғиз ётар уйинг-ул гўрдан,
Қардош, йилон билан чаён кўринар.

РИВОЖ ЎТИРМИШ¹

Махтумқули:

— Биздан Салом бўлсин ул Ўрозхонга!
Тахт устинда ул ким ривож ўтирмиш?
Қирқ коса май қуйиб тиллодан жомга,
Ул ким бари жомни бошга кўтармиш?

Ўрозхон:

— Биздан салом Сизга устоз Фироғий!
Сулаймон эрк-тахтга ривож ўтирмиш.
Билқис қуйиб қирқ коса май ул жомга,
Эранлар йиғилиб, бошга кўтармиш.

Махтумқули:

— Не ошиқдир, йиғлар, кўзда ёши йўқ?
Не гавдадир, икки кифтда боши йўқ?
Ул не кўздир, киприги йўқ, қоши йўқ?
Кўзлилардан яхши нарсалар кўрмиш?

Ўрозхон:

— Машраб йиғлар, кўзларинда ёши йўқ,
Ул заминдир, гавдаси бор боши йўқ,
Ул офтобдир киприги йўқ, қоши йўқ,
Жаҳонни сайр эта кўп нарса кўрмиш.

Махтумқули:

— Ул не қушдир, ҳеч қанотсиз учармиш?
— Ул не солдир, уммонлардан кечармиш?

¹Асар тўлиқ эмас.

- Ул ким эрур, етти дарё кечармиш?
– Саккизини кўзлаб мастона бормиш?

Ўрозхон:

– Жон қушлари ҳеч қанотсиз учармиш,
Денгиз юзиб, уммонлардан кечармиш.
Юрмасмиш, жони йўқ, лек сув ичармиш,
Бирни олса, саккиз мастона бормиш.

ҒИЙБАТЧИ

Рўзи-махшар шиква этар тилингдан,
Расволигинг шудир сенинг ғийбатчи!
Умринг елга берма, озма йўлингдан,
Оғритмагил эл-улусинг, ғийбатчи.

Булутдек гумбурлаб, барқ каби гурлар,
Гоҳ муздан тахт ясар, оташдан ерлар.
Хачирдек чаёнлар, буғродек морлар
Баданингдан сўрар қонинг, ғийбатчи!

Ҳолинг кўрган ҳайрон бўлиб йиғларлар,
Ўзинг Сижжин отли жойда боғларлар.
Тилинг кесиб, темир билан доғларлар,
Қора бўлар ул Кун кунинг, ғийбатчи!

Ёмон сўз айирар яхши дўстингдан,
Гуноҳинг юк бўлиб босар устингдан.
Жаҳаннам ичинда томуғ остиндан,
Фалакларга чиқар унинг, ғийбатчи!

Малаклар кўтариб гурзлар урарлар,
Андомингдан сувдек оқар заҳарлар,
Вишиллаб турарлар тегрангда морлар,
Вужудингдан сўрар қонинг, ғийбатчи!

Бир дам қутулмассан дўзах нориндан,
Танингга тарқаган илон заҳриндан,
Шул азобда ҳасратингдан, зорингдан,
Фалакларга чиқар унинг, ғийбатчи!

Ўрин бергай сенга элиб бир жойда,
Кунинг кечар кеча-кундуз оҳ-войда,
Азобинг орттирар сенинг ҳар ойда,
Чилимкаш ҳамроҳинг — санинг ғийбатчи!

Рўсиёсан маҳшар куни Каримга,
Тангри савобингдан олар жарима,
Иймонсиз тан тўғри элтар жаҳимга
Ғина этар сендан жонинг, ғийбатчи!

Махтумқули айтар: эл-юрт кўзиндан,
Тушибон хор бўлсанг, кўргил ўзингдан.
Тилингни тий, йўқса ҳаром сўзингдан,
Шаксиз, барбод бўлар дининг, ғийбатчи!

ОТАМИЗ ОДАМНИНГ ТЎНИН КИМ БИЧДИ?

Дурди шоир:

— Биздан салом Махтумқули устодга,
Отамиз Одамнинг тўнин ким бичди?
Туманли бошингга қурбон ўлайин,
Жумлага тоғуғли майни ким ичди?

Махтумқули:

— Биздан Салом бўлсин Дурди шоирга,
Жабройил келтирди, ризвонлар бичди.
Қудрат билан, шайтоннинг ол шарбатин,
Одам Ато билан у Ҳавво ичди.

Дурди шоир:

— Одамнинг теграси не рангли тоғдир?
Ул не қушдир, доим анда туссоғдир?¹
Ошиқлар севгани бу не булоғдир?
Ҳафтойил абвобин бориб ким очди?

Махтумқули:

— Қоф тоғи забаржад, ранг-баранг тоғдир,
Қақнус бир қуш, доим анди туссоғдир.
Муқосот деярлар, ажиб булоғдир,
Ҳафтойил абвобин ошиқлар очди.

Дурди шоир:

— Таъламун тоғинда, кимдир, кездилар?
Мўъмин мунда, барот унда ёздилар?

¹Туссоғ — асир, банди. Тутқун.

Шомихотда Буроқ отни туздилар,
Неча йилда ёрдан кўкка етишди?

Махтумқули:

— Таъламун тоғинда зоҳид кездилар,
Мўъмин мунда, барот анда ёздилар.
Шомихотда Буроқ отни туздилар,
Ҳар қирқ йилда(н) Зухра — кўкка етишди.

Дурди шоир:

— Тангрининг жаҳонда бил, тоғи неча?
Беҳишда Тубийнинг бутоғи неча?
Юзининг машқининг вароғи неча?
Беҳиштининг калити кимга қовушди?

Махтумқули:

— Етти иқлим бордир, еттидир тоғи,
Етмиш минг Тубонинг барги-бутоғи.
«Ло илаҳа» бўлар машқин вароғи,
Ўшал мифтоҳ Мустафога қовушди.

Дурди шоир:

— Бил қайда, яратган саккиз жаннати?
Неча биноси бор, неча кумбади?
Неча ариғи бор, нимадир оти?
Тайрон абобиллар кимга қовушди?

Махтумқули:

— Осмонда яратмиш — саккиз жаннати,
Олти минг бинодир, бирдир Кумбади,¹
Ичинда тўрт ариқ, Мусаввар² оти,
Абобил асҳобил бирла қовушди.

¹Кумбад — гумбаз.

²Мусаввар — сурати чизилган, тасвирланган.

Дурди шоир:

— Бил, қайда яратган Сақар дўзахи?
Неча қудуғи бор, неча булоғи?
Ичинда бир йилон, кимдир сўроғи?
Қудрат билан ул мор кимга дўлашди?

Махтумқули:

— Етти қат ерда ул Сақар дўзахи,
Вайлдир қудуғи, Сижжин булоғи.
Хориш йилон, ғийбатчидир сўроғи,
Каззоб, ўғри, зинокорга дўлашди.

Дурди шоир:

— Дурди шоир айтар, йўллар узоқдир,
Мен билмасман, фоний кимга тузоқдир?
Шарҳини билмасанг, жойинг дўзахдир,
Тўқсон тўққиз минг эр қайда қовушди?

Махтумқули:

— Махтумқули ишқ майдони узоқдир,
Фоний дунё мўъминларга тузоқдир.
Олоҳ билар, кимнинг жойи дўзахдир,
Тўқсон тўққиз минг эр Сурда қовушди.

НЕ МЕХРОБДАН СЌЗЛАБ ЧИҚҚАН ЎТ НАДИР?

Биздан салом бўлсин, Дурди шоирга,
Не меҳробдан сўзлаб чиққан ўт надир?
Ким у, ўлиб, бир йилдан сўнг билинди?
Тўққиз юздан туққан ким, зурёд надир?

Сен Кўзли Ота бўлсанг, биз Геркез эли,
Чўл ерда кезарсан, ёд этиб хайли.
Билсанг айт, тамуғнинг чекилган мили,
Хабар бер аслини Пулсирот надир?

Аслига етишгил ёлронда, чинда,
Сўз қисқадир, маъно кўпдир ичинда.
Билармисан, қайси дарё ичинда
Одамзод жигарли ётган ҳувт надир?

Не оғир ҳурматдир қайси авжда?
Олам хароб бўлар неча товущда?
Қудрат билан тўрт юз надир бир бошда.
Тебранганда ундан чиққан ўт надир?

Не сийна, не жондир, сўйла бу сирдан,
Белидан қуйиси бўлмиш ҳажардан?
Ошиқ, баён айла, қайси шажардан?
Ҳам жонли ҳам жонсиз туққан зот надир?

¹Ҳажар- тош, санг.

Ул кимдирки, кўзда ёшин тошдирди,
Неча йилда ижобатин ҳам кўрди?
Ул ким эди, залолатин жўштирди?
Мурод қўлда экан, номурод надир?

Махтумқули айтар, ошиқ бу сирда,
Койинмасдан тўғри сўзла бу ерда.
Яна, билармисан қайси шаҳарда,
Тарки қуллуқ этган икки зот надир.

ОТ ЁНИНДА БИЛИНАР

Эшак ўзин паст санамас бедовдан,¹ Г
Қиймат бичсанг, от ёнинда билинар.² Н
Бедов десанг, ҳамма бедов тенг бўлмас,³
Чин бедовлар майдонинда билинар.

Ёшлигингда билмас эдинг, бек эдинг,
Ёмонга ҳеч ёқмас сўзинг, ўтитинг.
Ориф бўлсанг, аслин сўрма йигитнинг,
Адабинда, икроминда билинар.

Бу жаҳондан тўймас кўзинг сер¹ бўлмас,
Ҳар тулқидан қоплон бўлмас, шер бўлмас,
Йигит десанг, ҳамма йигит бир бўлмас,
Чин йигитлар меҳмонинда билинар.

Давлат қўнса эр йигитнинг бошина,
Ҳимоятли эли бўлсин қошина.
Йигит ўзин маълум этар ишинда,
Қиличинда, забонинда билинар.

Махтумқули, ғарибларнинг кўз ёши,
Тоғларни ёндирар, эритар тошни.
Фақирга жабр этган золимнинг иши,
Рўзи маҳшар девонинда билинар.

¹Сер — тўқ.

САБР БИЛАН БИТАР ТЕЗ ҲАМ БЎЛМАСА

Тўқсон турли таом бўлса қошингда,
Не лаззат ичинда туз ҳам бўлмаса,
На биларсан не иш бордир бошингда.
Мушкул ишдир бошда кўз ҳам бўлмаса.

Оёқ бор юрмоққа, қўл бор олмоққа,
Қани банда, соғлиқ шукрин қилмоққа.
Қулоқ бордир эшитганин билмоққа,
Ким тузатар тилда сўз ҳам бўлмаса.

Йўқ ердан жон бериб, етказди нонни,
Кўнгил бўстонида бермиш имонни,
Аслинг банда бўлса, эгангни тани,
Келиб сенга юзма-юз ҳам бўлмаса.

Қисматин ҳақ билган ризқин озламас,
Сўз билганлар билган сўзин гизламас.
Кўнгил жўшга келмас, тил ҳам сўзламас,
Ҳар юракда ишқдан кўъз¹ ҳам бўлмаса.

Йилдан-йилга фасод ортар айёмга
Ҳақнинг ўзи келтирмаса анжомга.
Дунё сўзи ўхшар тузсиз таомга
Сўз ичинда келин-қиз ҳам бўлмаса.

¹Бу ўринда «кўз» сўзи, «чашм» айн» эмас, «чўғ», «қўр» маъ-
ноларидадир. Ундаги «ў» чўзиб талаффуз этилиши учун шартли
равишда «ъ»ни қўйдик.

Юм кўзингни, босиб тишга тишингни,
Ёзга етсанг, унутмагин қишингни.
Таваккал эт, Ҳаққа топшир ишингни,
Сабр билан битар тез ҳам бўлмаса.

Махтумқули, хаёл тушиб¹ ўзимга
Кўп тамоша келар-кечар кўзимга,
Эшитганлар, айб айламанг сўзимга,
Элар каби сўзим уз² ҳам бўлмаса.

¹Бу сатрдаги «тушиб» сўзи «тушмоқ», яъни «тушиб кетмоқ, юқоридан тушириб юборилмоқ» маъносида эмас «тушмак» яъни воқеъ бўлмоқ маъносидадир.

²Уз — яхши, хўб, бинойи маъносида.

ЧИҚА БИЛМАССАН

Бу дунёнинг ғавғосига бош урма,
Ул ғавғога кирсанг, чиқа билмассан!
Малъун шайтон каби безаб тош ўрма,
Сўнгра маҳкам бўлар, йиқа билмассан!

Тилинда ўгирмиш хақ-у санони,
Оғритмагил ота бирла онани,
Тоғлардан, тошлардан оғир гунони,
Оғирдир гуноҳинг, чека билмассан.

Нафсингни тийиб, кеч ҳаром неъматдан,
Тилингни сақлагил турли ғийбатдан,
Олимларга қилма ёвуз тухматдан
Ичинг ўтдан тўлар, тўка билмассан.

Дарвишларнинг бошларини хор этма,
Ўқсуқларинг йиғлатибон зор этма.
Етимларнинг молин олиб, зўр этма,
Гуноҳинг ғайрига тақа билмассан!

Ишқ дарёси жўшар келар сақодан,
Кўнглингни сақлагил ёлғон вақодан,
Ажал келар, тутар бир кун яқодан,
Соғингта, сўлингта боқа билмассан!

Яхши ният айла, яхши иш айла,
Яхшиларнинг сўзин жонга жўш айла,
Сафар қилсанг, озиқ керак, дуч айла,
Ер остинда экин эка билмассан.

Мискин Махтумқули, ёқанг тутавер,
Хайр айлабон ол шаробдан ютавер,
Умнат бўлсанг, ҳақ йўлини тутавер,
Расулнинг юзига боқа билмассан.

ЯХШИ УНАР, ЁМОН УНАР, ЭЛ КЕЧАР

Эй, ёронлар, фоний-жаҳон ичинда
Яхши унар, ёмон унар, эл кечар;
Ажаб сўзлар писта даҳан ичинда,
Дандон тушар, қиммат қочар, тил кечар.

Биз кезган майдонлар, ажойиб жойлар,
Биноси тутилган улуғ саройлар,
Давр айланиб, келиб-кетар кун-ойлар,
Яхши ёмон, Наврўз, қишу йил кечар.

Келиб бунда бор кўрганинг фиғондир,
Бу кун тирик, эрта бўлса гумондир,
Хазонга қурилган фоний-жаҳондир,
Йигитлар кексаяр, умри-сол кечар.

Фалак фиғонингни кўзига илмас,
Ул дардингга Луқмон дармони бўлмас.
Яхши-ёмон, шоҳ-гадони сийламас,
Қора кўз, қалам қош, инжа бел кечар.

Ким бор тутиб қўлга олган жаҳонни,
Боқ, банд айлаб қўйди ул Сулаймонни.
Боғни хазон урар, сўлар райҳони,
Булбул асир тушар, сарву гул кечар.

Фалак, сен ҳам бир дам омон айлагил,
Биз нодон асирга даврон айлагил,
Махтумқули, ҳорма, дoston айлагил,
Ақл-хуш тош тушар, сендан тил кечар.

БИЛМАМ НЕЧА ЁШИНДАДИР

Ер кўтарган Сарик ҳўкиз
Билмам, неча ёшиндадир.
Тўрт минг тўрт юз оёғи бор,
Ҳаммасиям тўшиндадир.

Бурнун Ҳаромайнда тутар,
Қуйруғи Фарангдан ўтар,
Бир шохи Маккани тутар,
Мадинанинг қошиндадир.

Қуйруғи Заминнинг ярми,
Гавдаси дунёнинг бори,
Мағрибдан машрикқа сари,
Икки шохи бошиндадир.

Ер юзинда бордир хати,
Дунёни тутар ҳайбати.
Ер тагида ётган Маҳди,
Ул ҳўкизнинг қошиндадир.

Махтумқули дунё фоний,
Бу жаҳонда қолган қани!
Бир жуфтга қўша ким они,
Томоша бор ишиндадир.

«Махтумқули этар тиша
Хаммада бордир андиша.
Уч оёқли оқсоқ пашша
Уч ҳўкизнинг қошиндадир».

АЙРИЛДИМ

Булбулам оху-зор чекиб,
Тоза гулзордан айрилдим.
Кўздан қонли ёшим тўкиб,
Ул севар ёрдан айрилдим.

Ёрга ярашар сурмача,
Сифатин сўйларам анча.
Лаби шакар, оғзи ғунча,
Ул зулфи тордан айрилдим.

Ширин жонда йўқдир тоқат,
Жабри анинг жонга роҳат.
Қошлари фитнайи-офат,
Чашми хунхўрдан айрилдим.

Айрилдим ғунча -гулимдан,
Сиё сочли сунбулимдан.
Хуш овозли булбулимдан,
Ширин гуфтордан айрилдим.

Дали кўнглим орзумони,
Кулли гўзалларнинг хони.
Саккиз жаннатнинг бўстони,
Боғчаси бордан айрилдим.

Эллари бор дингли-дингли,
Зилол сувли, кўк-ўланли.
Эли – Гўкланг, исми – Менгли,
Нозли дилдордан айридим.

Махтумкули, ошиқ мастон,
Борладим шаънига достон.
Манзилгоҳи боғ-у бўстон,
Олмали нордан айридим.

БОРМИ, ЁРОНЛАР

Ишқ йўлин ҳавас айлаб,
Келган борми, ёронлар?
Дардимни баён этсам,
Билган борми, ёронлар?

Бўлмишам масту шайдо,
Юз маломат, минг савдо.
Оламда мендай расво
Бўлган борми ёронлар!

Ташим дард, ичим бирён,
Қиларман нола-гирён.
Менимдай масту ҳайрон
Қолган борми ёронлар?!

Ёлғон дунёда яйраб,
Кезарсан кулиб-ўйнаб.
Ишқ қозонида қайнаб,
Ўлган борми, ёронлар?

Ишқ дуч бўлса бир мардга,
Тўзғийдур, дўнар гардга.
Менимдай ўзин дардга
Солган борми, ёронлар?

Тоб этмайин зулмга,
Етди ҳолим ўлимга.
Йиғламайин ҳолимга,
Кулган борми, ёронлар?

Махтумқули жон чекса,
Раҳм этмаслар, ёш тўкса.
Ишқнинг йўлинда йўқса,
Талон борми, ёронлар?

КҮНГИЛДИР ВАЙРОН

Дедим: «Юзи тобона». Деди: «Менгзар Менглихон!»,
Дедим: «Куйдинг армона». Деди: «Кўнгилдир вайрон».
Дедим: «Ўларам эмди». Деди: «Қоларсан омон»,
Дедим: «Ўқ киприкларинг». Деди: «Қошларим камон».
Дедимки: «Либосинг не». Деди: «Тўни зарафшон».

Дедим: «Юзда холлар бор». Деди: «Рўйда гуллар, ҳей»,
Дедим: «Қумри забондир». Деди: «Шаҳди тиллар, ҳей».
Дедим: «Кел, сен хабарлаш». Деди: «Билар эллар, ҳей»,
Дедим: «Ул не сарвдир?!» деди: «Инжа беллар, ҳей».
Дедим: «Товус не жойдан?» Деди: «Жойи Хиндистон».

Дедим: «Кечанг қоронғи». Деди: «Уйқуда ойим»,
Дедим: «Кимлар ясовул?» Деди: «Кипригим-ёйим».
Дедим: «Қайда масканинг?» Деди: «Ломакон жойим»,
Дедим: «Зарафшон эрур». Деди: «Кавсардир чойим».
Дедим: «Андан бер менга!» Деди: «Истармиш бежон».

Дедим: «Бул не тутундир?» Дедимки: «Қаро морлар»,
Дедим: «Қўрқарам андан». Деди: «Эл-у кун зорлар».
Дедим: «Сўзнинг аслини». Деди: «Сўрар-туярлар»,
Дедим: «Сирни фош этдинг». Деди: «Айтмиш айёрлар».
Дедим: «Фано бор сенга». Деди: «Сенга ҳам фармон».

Дедим: «Эй, Махтумқули». Деди: «Кўзлар ёш бўлар!»
Дедим: «Ул не ўғлондир?» Деди: «Сизга бош бўлар».
Дедим: «Яқиндир Каъба». Деди: «Кўҳна тош бўлар»,
Дедим: «Яхши замондир». Деди: «Бул ҳам туш бўлар».
Дедим: «Эмди кетарман». Деди: «Кетсанг бор омон».

НАМАСАН

Асло сени кўрмаганман, дилдорим!
Қумримисан, булбулмисан, намасан?!
Ғамгин кўнглим хаёлингда алдарман,
Боғ ичинда гул-гулмисан, намасан?!

Қароқчими, ё сайидми, хўжами,
Ё соқийми, ё шаробми, ё жомми.
Ё йилмисан, ё кундузми, кечами,
Ё Оймисан, ё Кунмисан, намасан?!

Ё мушкмисан, ёки жамбил, ё анбар,
Айта билмам, ё чархмисан, ё чамбар.
Дарёмисан, ё мавжмисан, ё савсар,
Ё гирдобми, тўлқинмисан, намасан?!

Олтинмисан, кумушмисан, зармисан,
Ё аршмисан, ё курсмисан, ермисан.
Ёқутмисан, ё маржонми, дурмисан,
Ё чироғми, ё зиёсан, намасан?!

Махтумқули, кеч номусу орингдан,
Қўлинг торттил бул вафосиз корингдан.
Жаҳон воқиф, сен ғофилсан ёрингдан,
Ё мастмисан, ё шайдосан, намасан?!

ТУРОЙИН ДЕРСАН

Гўзал бордир, гўзаллардан зиёда,
Анинг хизматинда туройин дерсан.
Адабли, икромли, мулойимзода,
Умр бўйи бирга юройин дерсан.

Гўзал бордир, ой жамолли, ёқимли —
Қоронғи кечада тушар ёлқини.
Сўзлаган ҳар сўзи шакар, бол каби,
Олиб, қучоғига киройин дерсан.

Гўзал бордир кундан-кунга чиройлик,
Ул санамнинг сиё зулфин ўрайлик.
Тўкиб хазинанинг барин берайлик,
Анинг савдосинда юройин дерсан.

Гўзал бордир сирка босар бошини,
Товоғини ювмас егач ошини.
Сийламас отасин, она, ёшини —
Хизматиндан четроқ туройин дерсан.

Гўзал бордир, оқ қоғоздек билаги,
Жон ичинда билла бўлар юраги.
Шундай гўзал ҳар йигитнинг кераги,
Не ҳожат истаса беройин дерсан.

Махтумқули хуш феъл бўлсин гўзалда,
Ҳар не қисмат бўлса тортар азалга.
Дунё молин харжлаб яхши гўзалга,
Ёмоннинг жавобин беройин дерсан.

БЎЛДИМ ЭМДИ

Ишқ оташина тушдим, парвона бўлдим эмди,
Шавқ ўт-чўғина куйдим, бирёна бўлдим эмди.
Жисмим кабоба дўнди, гирёна бўлдим эмди,
Ганж истаганлар келсин, вайрона бўлдим эмди,
Айрилдим ағёрлардан, бегона бўлдим эмди.

Чиқардим бошдан энди дунё ҳавасин мутлоқ,
Не ерга оёқ босдинг, қайрил, бир ўзингга боқ.
Кул бўлиб, елга соврил, ул гузарда жонинг ёқ,
Лозим ўлди ўқимоқ «анал ҳақ-у» «минал ҳақ»,
Май ичиб майхонадан, мастона бўлдим эмди.

Дунё мендан беҳузур, мен ҳам баҳра олмасман,
Дардим кўп, оташ ўткир, хушвақт бўлиб кулмасман.
Қийматбаҳо оламни олти пулга олмасман,
Дўст қайси, душман қайси — фарқин қило олмасман.
Ҳеч киши билмас ҳолим, аёна бўлдим эмди.

Бир мақомга дуч келиб, фикр анда ўйға ботди,
Жон анда бежон ўлди, ҳушиндан кетиб ётди.
Жасад йўлда йўқ бўлди, кўнгил ўзин унутди,
Ишқ қўшин йиғнаб келди, ақл мулкин тарқатди.
Талонга бериб ақлим, девона бўлдим эмди.

Махтумқули ҳар замон найлайин бўлмай гирён,
Фикр лойина ботдим, чиқа билмасман бир ён.
Вужуд хароб, тан туроб, кўнглимнинг шаҳри вайрон,
Жон, жасад, тил, ақлдан айрилиб қолдим гирён,
Иш келди, бошга тушди, мардона бўлдим эмди.

ЁР БИЗИМ САРИ

Қулзумни қир билиб, қирқ йўл кечарман,
Агарки майл этса ёр бизим сари.
Қадам ерга қанот боғлаб учарман,
Деса дилбар: «Ошиқ, юр бизим сари».

Қирқ йил қўл қовшуриб, қулукда турсам,
Олти кунча кўрмай, олтимиш йил юрсам.
Бир шундоқ бўлсайди — кўрсам, жон берсам.
Жамолин кўрсатса ёр бизим сари.

На лойиқли юзим бордир тутарға,
На ғайри ерим андан кетарға.
Умидим бор, қўймай бало-бадтарға,
Даргоҳиндан очса дар¹ бизим сари.

Бир кимса йўлиқди дасти шаробли,
Елдан жойнамозли, сувдан меҳробли.
Эгни оқ ридоли, яшил ниқобли,
Юзлашди бир ажаб эр бизим сари.

Йўлдош бўлиб, билла юрдим бир майдон,
Майдон ичра тўлиб ўлтирмиш мардон.
Бир айвон устинда чорлаб тўрт ердан,
Дедилар: «Қўлингни бер бизим сари».

¹Дар — эшик маъносида.

«Фироғий!» деб чақирдилар, элтдилар,
«Қайдайдинг?» деб, қулоғимдан тутдилар.
Устихоним олтмиш пора этдилар,
Дедилар: «Мард бўлсанг, тур бизим сари».

Махтумқули, беш кун ишрат сурмоға,
Мавруд эмас икланибон¹, юрмоға.
Қарорим йўқ ўтирмоға-турмоға,
Оғзин очиб турмиш ер бизим сари.

¹Иккланиб – ўйланиб, ҳаяллаб.

ҚОЛИБМАН

Жоҳилликнинг жўши чиқди бошимдан,
Мен ул жўшдан холи бўлиб қолибман.
Бир ғамга улашдим, кетдим ҳушимдан,
Бир дард ила тўлуғ бўлиб қолибман.

Бошим юз ҳавасда, кўнглим жўшқинда,
Гирдобга тушибман далли тошқинда.
Нажд тоғинда юрган Мажнун ишқинда,
Ёнар ўтди Лайли бўлиб қолибман.

Йигитлик фаслини зое кеттирдим,
Комиллик келмаса лойа ботирдим.
Бийик фикр ила, ақлим йитирдим,
Эл ичинда далли бўлиб қолибман.

Бул дунёни сарсон юрган кўч билдим,
Бор ишин бад, ўзин эса пуч билдим.
Аввалин ўйиндек, сўнгин ҳеч билдим,
Тирик ҳолда, ўлик бўлиб қолибман.

Махтумқули, фош айлагил сўзингни,
Фалак мушти хок этмайин кўзингни.
Шул чоққача ёш билардинг ўзингни,
Эмди кўр-боқ, улли¹ бўлиб қолибман.

¹Улли — улуғ, катта.

ЁР, СЕНДАН

Булбулларни асир этган гул-хандон,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!
Етти иқлим менга кўринар зиндон,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!

Исфандиёр – мистан, Рустам Золинда,
Шом, Нажафда, Макка, Дамашқ элинда.
Арзу Қурсда, Карбалонинг чўлинда,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!

Шароб ичиб, сархуш бўлиб, сакрасам,
Ғаним жонин қийма-қийма тўғрасам.
Гўрўғлидек тоғдан – тоққа ўғрасам,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!

Бир гул ўсар гўзал ёрнинг боғинда,
Булбул ҳужум айлар сўл-у соғинда.
Байтуллонинг Сафо, Марва тоғинда,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!

Шайх Санъондек чўх қайғута улансам,
Шиблий каби тўз-турфога булансам!¹
Қаъба тошин етти қарра айлансам,
Ё, раб, хабар бўлармикан, ёр, сендан!

Юсуф каби зиндон ичра йиғласам,
Жиржис каби жон йўлинда чоғласам.

¹Булансам – белансам.

Юнус каби Ҳаққа қуллиқ боғласам,
Ё, раб, хабар бўлармиикан, ёр, сендан!

Дуо қилиб, кўқдан тилаб ўлтирсам,
Гул, Фарҳоддек қизил менгзим сўлдирсам.
Қўбиз олиб, улуғ наъра чалдирсам,
Ё, раб, хабар бўлармиикан, ёр, сендан!

Ийсо каби хилват тутсам самода,
Идрис каби қуллуқ этсам зиёда.
Хизир, Илёс каби кирсам зулмода,
Ё, раб, хабар бўлармиикан, ёр, сендан!

Махтумқули, ошиқларнинг мастинда,
Наргис кўзи ҳайрон ўлар дўстинда.
Етти ерда, тўққиз фалак устинда,
Ё, раб, хабар бўлармиикан, ёр, сендан!

ОШИҚ БЎЛМИШАМ

Эй, ёронлар, бир юзи гул, Ойа ошиғ бўлмишам,
Барчалар мақсуди гул раъноя ошиғ бўлмишам.
Булбулам, боғ ичра бир ғавғоя ошиғ бўлмишам,
Ўзи ғойиб, зулфлари ялдоя ошиғ бўлмишам.
Манзилим тоғ ичрадир, саҳроя ошиғ бўлмишам.

Чун фалак солди мени ул кун фано тутроғина,
Тушди сайрим доимо Макка, Мадина тоғина.
Булбул ўлдим, сайрадим, кирдим Эрамнинг боғина,
Пойи банд бўлдим у кун ғам аҳлининг тузоғина,
Юз боло-меҳнатли бир савдоя ошиғ бўлмишам.

Кўнглим ичра ёр ғамидир, манзилим саҳрода, ҳей,
Пўнашим ғам-ғуссадир, мен дўнмишам Фарҳода, ҳей.
Солди ишқинг, дилбар-о, жону жигарим ўтға, ҳей,
Водариғо, кечди умрим зое бердим бодға, ҳей,
Оҳи кўп, афғони чўх, бир кўя ошиғ бўлмишам.

Билмаям ул не баҳрдир, не муаззам — тоғидир,
Олди кўнглим, кетди ақлим, тан мудом ночоғидир.
Они нисбат этмак ўлмас, қумри, булбил, зоғидир,
Алғараз, ҳар зулфига етмиш минг эр банди боғдир,
Қадди-қомати баланд зебоя ошиғ бўлмишам.

Дўст, ҳавойи васлини мен чанди чиндон истарам,
Доми — зулфинг қасдина ўзима зиндон истарам.
Дема: ғамдан бир замон кўнглимни хандон истарам,
Бир ғариб ошиқ менам, ёр, сени сендан истарам,
Кеча-ю кундуз, билинг, ҳув-ҳоя ошиғ бўлмишам.

Васли ёримдан дигарга интизорим йўқ менинг,
Қолмишам ҳайрон бўлиб, ғайри мадорим йўқ менинг.
Олди жоним ишқнинг ўти, ихтиёрим йўқ менинг,
Келса ақлим тарқатар, кетса, қарорим йўқ менинг,
Ғамзаси чўх, қошлари ул ёя ошиғ бўлмиш.

Айтадур Махтумқули, анда тумона¹ учрадим,
Сайр этиб бордим фалакка, Ломакона учрадим.
Чун мени расво қилар ишқи ягона, учрадим,
Етмиш икки шахр ичинда минг бу дўкона учрадим,
Шунча саргардон-сафил зоя, ошиғ бўлмишам.

¹туман — кўп маъносида.

ЖОНОНА КЎЗИМ ТУШДИ

Шукур, алҳамдулилло,
Жонона кўзим тушди.
Майхонада май ичдим,
Мастона кўзим тушди.

Эй, зулфи, сочи анбар,
Меҳробдек юзинг минбар.
Эй, лаъли-лаби гавҳар –
Уммона кўзим тушди.

Эй, кўзлари чаросим,
Кел, тузат дил ярасин.
Эй, кўнглимнинг софоси –
Иймона кўзим тушди.

Эй, жоду жайрон кўзли,
Эй, шаҳду шаккар сўзли.
Эй, Шамс-у Қамар юзли –
Тобона кўзим тушди.

Орзуда кезар эллар,
Хизматга келар қуллар.
Чаман ичра тар гуллар –
Бўстона кўзим тушди.

Ҳар сочлари бир сунбул,
Гўёки мен ҳам булбул.
Эй, жаннат аро бир гул,
Ризвона кўзим тушди.

Бул дардима сен дармон,
Кўйингда бўлгум қурбон.
Махтумқули дер, эй, жон—
Жонона кўзим тушди.

ҚАРО КЎЗЛАРИНГ

Сабаб ўлди ёнган жонға,
Жаллоддир қаро кўзларинг.
Етказмас нурбат-омона,
Ҳайҳотдир қаро кўзларинг.

Парим, якка-ёлғиз юрма,
Ёмонларнинг юзин кўрма.
Сиё қошға чекиб сурма,
Офатдир қаро кўзларинг.

Жаллод кўзлар омон-омон,
Дунё юзин қилдинг тумон.
Ошиқларга бермай омон,
Роҳатдир қаро кўзларинг.

Махтумқули, ёр армони,
Йиғлатар башар, филмонни.
Мусулмоннинг дин, имони,
Умнатдир қаро кўзларинг.

БУ НЕ ДАРХОСТ-ТАВАЛЛОДИР

Юзим ёр юзина тушса, тилим алҳамдуллодир,
Агар қаҳрина учрасам, ўқирим қул-хуваллодир.

Бо даргоҳи қурур қурбат, эрур ул ҳодийи-ваҳдат,
Муҳаббатнинг мақомида анинг аз васфи лавлодир.

Фалаклар мардивонидир¹, замин соясина муҳтож,
Икки бошмоғи аршнинг калласинда тожи-аълодир.

Агар мискин, агар бир бой, топармидир сенсиз бир
раъй,
Ямондир айролиғ, эй вой, араб лафзинда вайлодир.

Жаворингнан жудоларға, кўйингда жон фидоларға,
Сени истар гадоларға, заковат ҳуснингда авлодир.

Эрурмен бир гуноҳкоринг, ҳамиша ошиқи зоринг,
Юзин кўрмасам ул ёрнинг, қачон кўнглим тасаллодир.

Фироғий, неча вақт ўлди, хабар топмасмен ул ёрдин,
Ёнармен оташи-ишқда, бу не дархост-таваллодир.

¹Мардивон — нардивон, нарвон,

ЁРНИНГ ЯХШИСИН

Қовуннинг яхшисин шоғол ер бўлса,
Номардга дуч этдинг ёрнинг яхшисин.
Ҳақ, ҳар кимга хайр-давлат берарда,
Подшоға бахш этдинг зарнинг яхшисин.

Беномусни дарддан омон айладинг,
Борар жойин мажлис-макон айладинг.
Турна, роз масканин уммон айладинг,
Ҳиндиға бахш этдинг ёрнинг яхшисин.

Ақл кесар, кўнгил қалқар ҳар бобда,
Барс-гавҳарни нақш айладинг Моҳтобда.
Бедовни — форсиға, тилни арабға,
Бахш айладинг боди — шутринг яхшисин.

Парилар яйраган ажаб чоғларда,
Гул, булбул бандидир Эрам боғларда.
Қаро тошли, қудрати кўп тоғларда,
Макон айлаб қўйдинг қорнинг яхшисин.

Шоҳлар йиғлар бўлди — бағрин бош этдинг,
Ақлин олдинг, кўр айладинг, лош этдинг.
Махтумқули, дейди, ажаб иш этдинг,
Ёмонга дуч айлаб эрнинг яхшисин.

ЧИН ОШИҚҚА ДАВРОН БУ КУН

Туғди осмоннинг Зухраси,
Чин ошиққа даврон бу кун.
Очилди замин лоласи,
Ушбу дунё райҳон бу кун.

Куй бошласа шайдо булбул—
Жилва ила тебранар гул.
Ошиқ бўлсанг, муни ёд бил,
Маъшук сенга қурбон бу кун.

Тил санубар шакаристон,
Олам-жаҳон гул-гулистон.
Қўйнинг ичра битмиш бўстон,
Мард йигитлар боғбон бу кун.

Гулшан ичра кирар бўлсанг,
Гулдасталар терар бўлсанг.
Мендан хабар сўрар бўлсанг,
Тўти гуфтор забон бу кун.

Тоғлар бошин туман босар,
Сўқмоғинда гуллар ўсар.
Ҳар ишни ҳам номард бузар,
Одил шохдан фармон бу кун.

Давоматдир эл мардина,
Овин бермас шер қуртина.¹
Чин ошиқнинг бор дардина,
Фироғи(й)дан дармон бу кун.

¹Қурт—бўри, жондор.

ФОНИЙ ЖАҲОН КЕРАКМАС

Фалак менга мол берурсан, ул ганжи-кон керакмас,
Гўзал ёрим кўрар эрсам, фоний жаҳон керакмас.

Бокқа кириб найлай ахир, сочган бўйи-анбарин,
Булбулим асир этмишсан, гўзал райҳон керакмас.

Эл-улусим хор-у зордир, келсин давлат лашкаринг,
Динни таклиф айлаюрсан, ажиб «Қуръон» керакмас.

Бизим элнинг шоҳ-гадоси, фалак, сенга юк бўлур,
Ўз-ўзига султон ҳар кас, хон-у султон керакмас.

Бул заминни ларзон этиб, осмон, жунбуш айладинг,
Охирзамон сари юрдинг, моҳи-тобон керакмас.

Мажлис қилар бўлди бу кун эл — улуснинг бариси,
Келма, йўқ, сен, бош қўймағил, бизга меҳмон керакмас.

Қилғил умримизни зиёд, ғайри истак йўқ сира,
Бул ажойиб човларимда, ажал — паймон керакмас.

Чарх устида айлаб бино, сен бизни жо айладинг,
Қойил бўлай жойингга лек, бизга гардон керакмас.

Доим умр ўтказай мен берганинг гул-фаслингда,
Эрк истаюр булбул, савсан, бизга хазон керакмас.

Номардларни йироқ айла бу мажлис атрофидан,
Эр йигитлар сархуш бўлар, номард-занон керакмас.

Ҳар кимга сен бахш этибсан, яхши-ёмон бир гулни,
Ул гуллардан ўзга бизга ҳеч гулистон керакмас.

«Махтумқули, сен сўзлагил — деди мардлар мажлиси, —
— Сен гуфторсан бу мажлисда, ғайри дoston
керакмас!»

ТУМАН ПАЙДО

Келса Наврӯз оламға, ранг қилар жаҳон пайдо,
Абрлар овоз уриб, тоғ қилар туман пайдо.
Бежонлар жонланишиб, очарлар даҳан пайдо,
Кўкармаган гиёҳлар, кўкариб равон пайдо.
Этарлар ҳайвонотга ҳам суд-у зиён пайдо,
Ер юзина ёйилиб, юрурлар ниҳон пайдо.
Вобаста даҳан қушлар қилурлар забон пайдо.

Чўл тарафин берк этиб, дар очар сувга харчанг,¹
Замин сабззор ўлиб, айрилар юзиннан занг.
Паррандалар маст ўлиб, гўё ичмиш ароқ, банг,
Ҳар ашёнинг ўзинда саси ғалати, қаранг.
Сабза ичра сандувоч юз тилда қилар оҳанг,
Замин хизирпўш ўлиб, гул битирмиш ранго-ранг.
Хуружга келиб олам, қиларлар фигон пайдо.

Суруд-у садо бир-ла, жаҳон юзи ободдир,
Сурудға ўлма мағрур, поёнаси барбоддир.
Ҳақ ишинда зинда жон, билинг, боқий-ҳаётдир,
Ҳар тандаки, ишқ ўлмас рўзи-азал мамотдир.
Ёз ўтгунча ер-у кўк кундан-кунга зиёддир,
Бир ҳашри-қиёматдир, бир ёвми-аросатдир.
Даҳр ичра бўлар ҳар дам, жаҳон ичра жон пайдо.

Зарбофтга завқланмагил, бақо йўқдир давлатда,
Умрингни елга берма, сен бул дорул-заҳматда.
Етар сенга эрта-кеч, не ёзилса қисматда,

¹Харчанг – қисқичбақа.

Жонингга жафо айлаб, мунча юрма ҳасратда.
Савоб—яхши амалда, меъёр яхши ниятда,
Олам барча хизматда, одам ётиб ғафлатда.
Ҳосилинг оташ бўлғай, айласанг ёмон пайдо.

Махтумқули, йиғларман, бул бахти-сиёҳимдан,
Қўрқарам жон офати, қўл-оёқ гувоҳимдан.
Умидим ҳосил ўлмас, бул умри-табоҳимдан,
Жон куйди жасад ичра бул оташи-оҳимдан.
Қўлим суниб, тиларман ҳожатим илоҳимдан,
Бандаман, умидим кўп ул карамли шоҳимдан.
Айлағай аросатда гул каби иймон пайдо.

ЖОНОНГА НАЗАР АЙЛА

Тан қафасда гирифтор, кел, жонга назар айла,
Боқ кўнгил кўзгусина, жононга назар айла.
Ибрат кўзингни очгил, жаҳонга назар айла,
Икки кема тутмагил, бир ёнга назар айла.
Ҳеч кимга боқий бермас, давронга назар айла,
Давронина таянган инсонга назар айла.
Бул кўниб-кўчиб борган карвонга назар айла!

Бул даврон ичра кўнгил қушлари айлар парвоз,
Гўё мурғи сахардир, шаб сухан айлар ороз.
Боғ ичра булбул ўлуб, ўқир нағма ҳазор соз,
Худога тавба айлаб, даргоҳина дўндим боз.
Умр оз, даврон дароз, на рўза бор, на намоз,
Уйғон хоби-ғафлатдан, гўё ҳашр фасли-ёз.
Олимлар тасбеҳ ўқир, ҳар ёнга назар айла!

Ўлмасман, деб тушмасин, кўнглинг бу гумон ичра,
Умрга йўқ эътибор, ўткинчи замон ичра.
Ажал қўймиш ўқ-тирин, керишга камон ичра,
Бандага не армондир, жон берса иймон ичра.
Сўзла, сўзинг ёйилсин бул яхши, ёмон ичра,
Оз умрга кўп ишлар қурибсан жаҳон ичра.
Муқим ишини тутган меҳмонга назар айла!

Ваҳ, не хўблуг ошиққа хилват ёрга улашмоқ,
Ҳол-аҳволин сўрашиб, бўйнина қўл солишмоқ.
Маҳшар куни мушкулдир тан, жон билан булушмоқ¹,

¹ – Топишмоқ.

Бир-бирга дардин тўкиб, саргузаштин қилишмоқ,
Ишлов кўрган риштадай чирмашиб-ўралишмоқ,
Дўстлар не мушкул ишдир қовушиб, айрилишмоқ,
Висолга мағрур ўлма, ҳижронга назар айла!

Махтумқули, сўзламай турмоға қўймас дардинг,
Ёлғон ичра айланиб, олтмиш ёнга қўл кердинг,
Фонийни боқий билдинг, елдинг-эсдинг, югурдинг,
Дўстингга жабр айлаб, душманга юз ўтирдинг.
Азиз жонинг фидо қил, соясинда бир марднинг,
Ўттиз тўрт ёшга кирдинг, бул жаҳонда не кўрдинг.
«Қуръон»га қулоқ қўйиб, фармонга назар айла.

ДОҒИ ЖОНГА ДАРД ЎЛДИ

Кўнгил бердим бир бевафо маҳбуба,
Чиқди қўлдан, доғи жонга дара ўлди.
Ошиқ дер: «Боқмасман энди ул хўба,
Йўл-устиндан тушди, кўзим тўрт ўлди».

Кибр билан этдим ишимни зоя,
Иқболим дулдулин ботирдим лоя.
Ё бир мардага йиқил, ёхуд Худоя,
Банда иши бош тутмади, орт ўлди.

Яқиним тур¹ бўлиб, қочди сайёддан,
Гавда ғамдан тўлиб, юрак ҳам ўтдан.
Қўрқарман - Ёр бизни чиқарар ёддан,
Бошқа жойда маскан тутди - юрт ўлди.

Сўнам эл бермади, солдим бозимни,
Лочин қувди, қарға олди розимни,
Шунча фақирликка урдим ўзимни,
Тулкиланиб кездим, отим тург² ўлди.

Махтумқули, юрагимда дара унар,
Ким кўрибдир қўй ичиндан қурт унар,
Эй ёронлар, мард ўғлидан мард унар,
Қачон айтинг, номард ўғли мард ўлди?!

¹Тур ўлмоқ — ортга чекинмоқ, қочиб қолмоқ.

²Тург — бўри.

УЛ МЕҲРИБОНИМ КЕЛДИ

Чикди мағриб тарафдан,
Ул меҳрибоним келди.
Юз ишваю ноз билан
Жону жаҳоним келди.

Мен Ёрнинг сарнигуни,
Боғлаюр бу ойини.
Тўқди жигардан хунни,
Шоҳу Султоним келди.

Оламга шоҳи-парвар,
Бўлди умматга сарвар,
Олам бўлди мунаввар,
Дурри қалтоним келди.

Қомати сарву Тубо,
Қадди ўзи-Мунтаҳо,
Важҳи рўйи ваз-зуҳо,
Сарви равоним келди.

Ниқобин юзга солган,
Юз кўрсатиб, жон олган.
Шунча орзулаб, ёнган,
Оҳу фиғоним келди.

«ТУРФИЛ!» ДЕДИЛАР

(Туш)

Бир кеча ётардим туннинг ярминда,
Тўрт суворий келиб: «Турфил!» дедилар.
«Англатармиз сенга фурсат — еринда,
Ул жойда эрлар бор, кўрфил!» дедилар.

Назарим етишгач ул тўрт мардонга,
Кўнглим тушга келди, бошим гардонга.
Ўшал чоғ топилиб икки девона:
«Шошил ўғлон, у ён борфил!» дедилар.

Ул икки девона тутди қўлимдан,
Олдилар-кетдилар турғон еримдан.
Бир ишорат бўлди анинг бириндан,
«Сайл-сайрон айлаб турфил!» дедилар.

Ўлтирувдик, келди икки пирзода,
Кўзиндан ёш оқар, тили дуода.
«Хув-ҳақ!» дея чиқди олти пиёда,
«Одам энди келар, кўрфил!» дедилар.

Тўрт суворий келди, бари сабзабоз,
Асолари яшил, оти таблабоз.
«Мажлис ҳалқасини қурманг бўйла оз,
Одам кўпдир, улуғ қурфил!» дедилар.

Тошдин чиқди, олтмиш отлиқ — кўрдилар,
«Муҳаммад!» деб тамом қарши юрдилар.
Соғлиқ-саломатлик бир-бир сўрдилар:
«Бошланг, қутлуғ жойга, юргил» дедилар.

Бир отлиқ ортина мени бердилар,
Сайронда ул жойга бориб турдилар.

Тамом ўлтирдилар, мажлис қурдилар,
«Йигит, сен орага киргил!» дедилар.

«Алидир» дедилар, тутди дастимдан,
Бўрё-тўшагимни олди остимдан.
Мен билмадим, бир зот¹ қуйди устимнан,
«Йўлиққан даврондир – сургил» дедилар.

Ҳайдардан сўрадим барин отма-от,
«Ҳазрати пайғамбар улдир, бўлма ёт.
Ул Салим хожадир, ул Бобо Зурёд,
Ул Вайсал – Қародир, билгил!» дедилар.

Ул пир Баҳовиддин балогардондир,
Бири Занги бобо ул ҳам номдордир.
Суянишиб турган – тўрт чориёрдир,
Мақсадинг не бўлса, айтгил!» дедилар.

Ўшал вақтда ҳозир икки шайхи-шоб,
«Йигитга фотиҳа беринг² – деди, – соф –
Юз йигирма тўрт минг анбиё, асқоб,
Бариси шулардир, билгил!» дедилар.

Расулиллоҳ айтди: «Ё шоҳимардон,
Аё Салим хожа, ё Бобо Салмон.
Абубакр – Сиддиқ, ё Умар, Усмон,
Бу қулнинг матлабин бергил!» дедилар.

Салим, Бобо Салмон буюрди мардга,
Пиёлани тутиб, солдилар дардга.
Кетди ақлим-ҳушим, ётдим шул тарзда,
«Аршда-фаршда не бор, кўргил!» дедилар.

Ел бўлдим, югурдим ер томирина,
Назарим тўқнашди арш камари-ла.

¹Зот – нарса маъносида.

²Увайс Қароний.

«Жабрут оламинда Жалил сирина,
Келиб, ўзинг қараб кўргил!» дедилар.

Нени хаёл этсам қўлга кетурдим,
Қайга боқсам, анга назар етирдим.
Шу ҳол ила фароғатда ётурдим,
Оғзимга тукуриб «тур, қул!» дедилар.

Расулиллоҳ айтди: «Асҳоблар, юринг,
Йигитни узатинг, фотиҳа беринг.
Тўрт отликқа деди: «Элтиб топширинг,
Келтирган жойингда қўйгил!» дедилар.

Туриб Махтумқули кўзин очибдир,
Бошина не кўйлар келиб-кечибдир.
Маст инардек оқ кўпиклар сочибдир,
«Болам, Оллоҳ ёринг, борғил!» дедилар.

БЕСАВТ-У САДО БЎЛДИМ

Сандувочи¹ – сармастам, баргимнан жудо бўлдим,
Баргимни хазон чалди, бесавт-у садо бўлдим.
Бир гулчеҳра йўлинда беҳуда фидо бўлдим,
Бад ишларга бой бўлдим, хайр ишга гадо бўлдим.
Фурқат, васлат, ҳар неки – аслин аз Худо билдим,
Барчани бедор кўрдим, ўзим уйқуда – билдим.
Дунёга туро келган, икланмай кето билдим,
Еганим оғу сондим², кийганим ридо билдим.
Куйдим, пишдим, ёр-дўстлар, ўртандим, адо бўлдим.

Ёронлар, йўлдош бўлдим, нафси-ҳаво золимга,
Оҳудай қочар, бормас, насиҳаттўй олимга.
Саркашлигин субхона машҳур этди оламга,
Мен нетайин, ё дўстлар, ўғурсиз³ иқболимга.
Қўймади ўз ҳолимга, юрирга мажолимга,
На топганга қувончим, на хушвақтлик молимга.
Жов миқдорина кечмас бу жаҳон хаёлимга,
Билмам, олам не кўйда, мен ҳайрон ўз ҳолимга.
Куйдим, пишдим, ёр-дўстлар, ўртандим, адо бўлдим.

Жаҳл ишина чўкубман, Оллоҳ амрина сустлар
Фарқи-залолат бўлдим, ҳидоятни сен гўстар⁴.
Не дарвешман, не мулла, не сўфи аҳли-дастор,
Қардошлар қулоқ берса, айтсам сўзимни ростгар.

¹Сандовуч – булбул.

²Сонмоқ – санамоқ.

³Ўғурсиз – «ўғилсиз» деган варианты ҳам бор.

⁴Гўстар – кўрсат.

Фикр айланг, ким бордир эгамдан ўзга дўстлар,
Бандаликда бўлмасанг, бўлғонинг яхши нисттар.
Кўрмадим Кун остинда ҳаргиз ўзимнан пасттар,
Оташга лойиқ бўлмас адо бўлғон хокистар.
Куйдим, пишдим, ёр-дўстлар, ўртандим, адо бўлдим.

Сахросинда Сулаймон гар сурса сад сиёсат,
Келса пари подшоси — Оқтемир-у Жонпўлат.
Юз-минг девга бош бўлган дев тўраси Темирбот,
Магас шоҳи Турторус ҳамролиғ этса, ҳайҳот.
Мур малиги Мунзара келса беҳад, бағоят,
Мусо очиб қўлини, Ийсо ўқиб юз оят.
Хизир дуо айлабон, Илёс этса муножот,
Мундоқ мурда жасадага маҳолдир топмоқ нажот.
Куйдим, пишдим, ёр-дўстлар, ўртандим, адо бўлдим.

Махтумқули, мискинман кўнглим уйи на маъмур,
Сўзга яқин бандаман, хайрим кам-у шаррим зўр.
Ўзим халқда ноқобил, иқболим каж, бахтим шўр,
На шоиста аъмолим, гўё қадам урар кўр.
Магар эгам истаса, бўлғой нуран — аъло нур,
Тир-тарфотул-айнда тушгандир бўлиб мажхур.
Бадқилиқ бирла бўлдим жаҳон ичинда машхур,
Тегирмондай бонгирман, Самандардай оташхўр:
Куйдим, пишдим, ёр-дўстлар, ўртандим, адо бўлдим.

ОДАМ АТО-ЛА УЧРАШДИ

Озодий:

– Шайтоннинг қайси ўғлидир,
Одам Ато-ла учрашди?
Ҳақнинг расули – пайғамбар,
Ҳайбарда қанча савашди?

Махтумқули:

– Шайтоннинг Ханнос ўғлидир,
Одам Ато-ла учрашди.
Ҳайбар тоғинда пайғамбар,
Чун етти ойлаб савашди.

Озодий:

– Ҳозир эгаси Дулдулни,
Кимлар эрур, айланг баён?
Қайси кун Қобил Ҳобилни,
Ўлдириб, сўнг симирди қон?

Махтумқули:

– Ҳозир эгаси Дулдулни,
Малак, фариштадир аён!
Шанба кун Қобил Ҳобилнинг,
Ўлдириб, сўнг симирди қон?

Озодий:

– Не ул қалқиб кўкка учди?
Несиндан заминга тушди?
Неча кунда Нуҳнинг кишти,
Жунуд тоғина етишди?

Махтумқули:

— Дарё қалқиб, кўкка учди,
Кўпигиндан ерга тушди.
Етмиш кунда Нухнинг кишти,
Жунуд тоғина етишди.

Озодий:

— Рум деган шаҳар сардори,
Қайда яратган гулзори?
Қайси қалъанинг девори,
Муҳаммад-ла Меърож ошди?

Махтумқули:

Қайсар Рум шаҳрин сардори,
Шомда яратган гулзори.
Муқаддас шаҳар девори,
Муҳаммад-ла Меърож ошди.

Озодий:

— Озодий айтадир: етмиш,
Недир бул дунёни тутмиш?
Қайси пайғамбардир — йитмиш,
Қайда қардош-ла учрашди?

Махтумқули:

— Махтумқули айтар, етмиш,
Иқлимдир дунёни тутмиш.
Юсуф пайғамбардир — йитмиш,
Мисрда қардош-ла учрашди.

СИЙНАМИЗГА ИШҚДАН БИР ДОҒ ЕТИШСА...

Эй, Худоё, бизга бир тавфиқ берсанг,
Сийнамизга ишқдан бир доғ етишса.
Сидқ ила тилимга тавба йиборсанг,
Саҳарга дийдалар уйғоғ етишса.

Субҳидамда ишқнинг китобин очсам,
Ўқиб-ўқиб дурри-маънилар сочсам.
Қирқлар-ла жам бўлиб, пиёла ичсам,
Кунжи майхонада аёғ¹ етишса.

Бир муршид этагин тутсам, йиғласам,
Ишқ ўтина жисм-у жоним доғласам,
Оллоҳга сидқидил кўнгли боғласам,
Қиёмат зойирдан бир соъ етишса.

Яхшилар изинда юрсам давомат,
Фарзи-вожиб, тарк этмасам ҳам суннат.
Эранлар йўлинда тортиб машаққат,
«Шифо бер, Расул» деб, садо етишса.

Илми қол, илми ҳол – барин жам этсам,
Маърифат йўлини мудом ком этсам,
Нафси-шайтон, дунё ҳирсин ло² этсам,
Шаробан-тахуран булоғ етишса.

Неча йиллар юрдим ҳою-ҳавасда,
Барча қилган ишим, билдим, абас-да.

¹Аёғ, аёқ-қоса.

²Ло-йўқ.

Ғарқ бўлиб дунёга, қолдим қафасда,
Тўти каби тарки тузоғ етишса.

Қодир эгам бул ғамлардан қутқариб,
Хатарли жойлардан омон ўтқариб,
Фазли бир-ла барча ишим битқариб,
Ҳуру ғилмон ичра фароғ етишса.

Исрофил Сур чалиб, халқлар тирилса,
Аҳли олам аросатда сурилса.
Шафоатхоҳ Расул мунода қилса,
«Мāхтумқули» дея сўроғ етишса.

БИР НЕЧА МИСОЛ

Насиб этди Ҳизр-у Илёс-ла висол,
Кўнглим ичра келди бир неча мисол.

Қўл кўтардим, турдим ниёз-назрга,
Дедим: «Рухсат бўлса, айтайин савол».

Дедим: «Бул очунда недир тириклик?»
Деди: «Ухласанг — туш, уйғонсанг — хаёл».

Дедим: «Ё раб, дунё нимага менгзар?»
Деди: «Қари зандир, юзинда юз ҳал».

Дедим: «Недир мулки-жаҳон севгиси?»
Деди: «Дардисардир, ё бўйна вўбол».

Дедим: «Дунё учун недир баҳси-жанг?»
— Беҳуда бўғз йиртмоқ, бевақт, бемаҳал.

Дедим: «Аҳли замон не-ла банд ўлмиш?»
— Ўғил, қиз бахти деб, жам этмоғла мол.

Дедим: «Бул меҳрдан, молдан не ҳосил?»
Йиғмоғи азобдир, кетмоғи малол.

Дедим: «Аҳли-замон не тойфадандир?»
Деди: «Итдир, бўри, мушукдир, шоғол».

Дедим: «Андин нафсим нечук ром ўлур?»
Дедики: «Ўрганган кас қайтмоғи маҳол».

Дедим: «Банда жаҳд-ла комин олурми?»
Деди: «Асло, истамаса зул-жалол».

Дедим: «Ё раб, катхудолик нечадур?»
Деди: «Ҳафта — ишрат, азоб — қолган сол».

Махтумқули, сўзим дурдир билганга,
Бошда ҳушинг бўлса, сўзга қулоқ сол!

БЎЛДИМ ГИРЁНА

Ёзуғим ёд этиб, юзим хок этиб,
Саҳар нолиш билан бўлдим гирёна.
Дийдамдан ёш тўкиб, сийнам чок этиб,
Телбадек ўзимни урдим ҳар ёна.

Кўнглимни уздим бул жумла-жаҳондан,
На жаҳондан, балки қўл уздим жондан.
Хизирдан, Ийсодан, Шоҳимардондан,
Ҳиммат истаб боқдим сўйи осмона.

Осмоннинг юзиннан қахкашон учди,
Ногаҳон уч эрга назарим тушди.
Икки – яшил киймиш, бир сафедпўшди,
Кўзим кўрди, тилим келмас фаррона.

Бири келиб, қўлин кўксима урди,
Бири-бир тиф ила юрагим ёрди.
Оғзима тукуриб, бири дам урди,
Дедилар: «Арзинг айт, Шоҳимардона!»

Алар шундай дегач, тилим очилди,
Қона-қона май-муҳаббат ичилди.
Кўнглимдан етти тавр савол кечилди,
Дедим: «Рухсат бўлса, келсин забона» –

Икки дароз эрдир, бир қисқа қаддир,
Дедилар: «Хуш вақтдир, яхши фурсатдир» –
– Сўзинг бўлса, сўра – дейлар – рухсатдир,
Кўнглингга келганин келтир баёна.

Дедим: «Кўқдан оғир, ердан мард надир?
Дарёдан бой надир, тошдан сахт надир?
Ўтдан ёқувчи роқ, муздан сард надир?
Заҳардан, заққум роқ надир бул жона?»

Дерлар: «Ноҳақ тухмат оғир осмондан,
Қаҳрсиз ширин сўз кенгдир жаҳондан.
Мунофиқнинг бағри сахт сангистондан,
Аҳли-қониг менгзар баҳри-уммона.

Ўтдан ёқувчи роқ — шоҳи ситамгар,
Бахил яхдан совуқ, зот сўрасанг гар.
Фақирга озгина жабр ҳам — заҳар,
Ўгитдир бу сўзлар, биздан нишона».

Алар шундай дегаҳ ўрнимдан турдим,
Шошиб этагига қўлим етирдим.
Маст бўлдим, суст бўлдим, ақлим йитирдим,
Сўз-калом топмадим, қолдим ҳайрона.

Дедилар: «Уч киши бўлдик устодинг,
Боқий дoston бўлсин оламда отинг.
Махтумқули, вақтдир, иста муродинг», —
Сирин аҳмоқ ёяр, ё бир девона...

ДОҒ-У ҲАСРАТДАН НИШОН

Топди шуҳрат халқ ичинда бул жаҳолатдан нишон,
Қалқди дарвешлар тилинда доғ-у ҳасратдан нишон.
Қолмади мазлумларга дасти-нусратдан нишон,
Сарба-сар тўлди жаҳона бул бад офатдан нишон.
Тегди олам аҳли юз минг хижолатдан нишон,
Эр биларлар кимда бўлса, ул шароратдан нишон.
Ёдга олмас хайр ишни, топган залолатдан нишон,
На мурувватдан асар бор, на адолатдан нишон.
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Ул кими бидъатга ботир, оники эр билдилар,
Маҳшарга мункир бўлиб, йўқ дунёни бор
билдилар.

Шарр ишин хом англашиб, хўб ишни бадкор
билдилар,

Ростларни хоин билиб, хоинларни ёр билдилар.
Таъмани қониг билиб, қонигларни зор билдилар,
Ким шарият аҳли бўлса, ҳажв айлаюб хор
билдилар.

Мункирни муршид билиб, ёлғонни иқроф
билдилар.

Гумроҳни тақво санаб, тақвони инкор билдилар,
Шак дегулдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон!

Ҳурмат аҳли бўлди ул кимнинг қўлинда созидир,
Ким калом ўқиса халқ ёнинда, хор -овозидир.
Вирдлари дарвешларнинг хилватда халқ анбозидир,
Ўртада қиз-у жувон, дерсанки тўйдир, бозидир.
Ташланур қиз-у жувон устингга, гўё тозидир,

Ҳақ ишиндан беҳабар халқ ичра баъзи қозидир.
Тобеъси жиндир анинг, ҳаққоний шайтон ўзидир,
Томуғнинг пўкаги ул — кимки бул ишга розидир.
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Тангри пайғамбар сўзиндан беҳабардир бу
пирлар,

Фосиқни қози билиб, ноибни султон дерлар.
Ҳар киши аввал келиб кўрсаки, ришват ерлар,
Боғланиб бўҳтон ила фақр аҳли тақсирлар.
Салла боғлаб бошина оч бўри сўфи-пирлар,
Айлаюб халқ устина кўп ҳийлайи-тазвирлар.
Гар ҳалолу гар ҳаром топса тикарлар-ерлар,
Рўзи маҳшар ҳақ — Расулга не жавобин дерлар,
Шак дегулдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Айла кам Махтумқули, сўз бир-ла дардинг ҳар
замон,

Не учун золимга навбат берди бул даври-замон,
Шул сабаб эшитганнан кўрганда бор кўпроқ
гумон,

Айлаюб бир-бирини даъвойи-ботилни ҳамон,
Олти пуллик мол учун сўзсиз берар қўлдин имон,
Ўзини эр деб билар ким ортиқ иш этса ёмон.
Бул кўнгил юз шавқ этар ноҳақ учун тўқмоққа қон,
Кучи етса пишакнинг, қоплонга ҳеч бермас омон,
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Ё, ЗУЛЖАЛОЛИМ

Ё, қодир Оллоҳим, қудратли жаббор,
Армонда қўймағил, ё, Зулжалолим.
Нафсимнинг раъйинда қарамли ғаффор,
Фармонда қўймағил, ё, Зулжалолим.

Таним дардли қилма, бахш айла ривож,
Кўнглимни кенг айла, қўйма яланғоч.
Золимга дуч этма, номардга муҳтож,
Ғам ичра қўймағил, ё, Зулжалолим!

Сақлағил қайғудан, ғамдан, меҳнатдан,
Холи этма дунёлиғдан, давлатдан.
Ноумид айлама раҳму раҳматдан,
Армонда қўймағил, ё, Зулжалолим.

Аё, Қодир, Сеннан қудратли ким бор,
Қараминг бешумор, гуноҳим бисёр.
Бир золим қўлинда айлаб гирифтор,
Ҳайронда қўймағил, ё, Зулжалолим!

Махтумқули, шарр ҳам бўлса шаънимда,
Хўба дўндир, армон қўйма жонимда.
Азал-охир дўст-душманнинг ёнинда,
Шарманда қўймағил, ё, Зулжалолим.

ЖОНА КЕЛДИМ

Ота белиннан тушдим, она макона келдим,
Қирқ-кувон билла чиқиб, бир зарра қона келдим.
Бир моҳийи бежонам, дарё, Уммона келдим,
Тўрт ой ўн тўрт соатда тирилдим, жона келдим.
Тўққиз ой тамом бўлди, шунда жаҳона келдим.

Отам-онам суйдилар, кўтардилар қучоға,
Энгил -бошим кийдириб, чирмадилар йўргоға.
Гоҳи эмаклар эдим, гоҳ турардим оёға,
Онам кўксин эмардим, дўнардим сўл-у соға.
Икки ёшга етганда, емоға нона келдим.

Уч ёшима етганда шўх-шўх ўйнаб-кулардим,
Беш ёшимда бемалол, онадан зот тилардим.
Етти ёшга етганда, дўст-душманни билардим,
Тўққиз ёшга етганда, беш вақт намоз қилардим.
Ўн ёшимга етганда, одоб-икрома келдим.

Ўн иккида ҳар кимга қайрилиб сўз қотардим,
Ўн уч уч ёшга етганда оғир мажлис тутардим.
Ўн бешимга етганда, тири-тўфанг отардим,
Ўн еттига борганда, ишқ савдосин кўтардим,
Ишқнинг савдоси билла суриб, майдона келдим.

Ўн еттидан ўтиб сўнг, шуҳрат уйина кирдим,
Олдим бир нозанинни, завқ ила сафо сурдим.
Бу ғунчайи-гулзорнинг алвон гулини тердим,
Йигирмага етганда, фалак жабрини кўрдим.
Фалак олди ёримни, олий ғамхона келдим.

Ўттизга кирди умрим, кирди тири-камона,
Кўнгил хуруж айлади, бўлдим далли-девона.
От миниб, яроғ осиб, суриб кириб майдона,
Рустами дoston каби саваш қилдим мардона,
Қирққа етганда умрим, ўқиб Қуръона келдим.

Қирқ-ла хайр-хўшлашиб, кетдим эллик ёшима,
Келди ўлим нишони, раҳна кирди тушима.
Ҳар ким қари дер эди, ҳайрон қолдим ишима,
Кексайдим, тушкун ўлдим, ғавго келди бошима,
Қўлга асо кўтариб, тўғри макона келдим.

Олтмишга кетди умрим, кўрмас бўлди кўзларим,
Қартайдим, ҳолсиз ўлдим, қишга дўнди ёзларим.
Меним сўзим этмаслар ҳам ўғил, ҳам қизларим,
Оламга хуш келмади меним ширин сўзларим,
Оламга ёлвормоққа тушдим, омона келдим.

Етмишга борди умрим, йиғлар эдим зору зор,
Кўзимдан ёш кетарди мисли абри — навбаҳор.
Қулоқларим ёпилди, кўзларим тутди ғубор,
Теграмга йиғилдилар қавму қардош, ҳар не бор,
Кийимларим сўкилди, тахти-равона келдим.

Ётар эрдим бистарда, ногоҳ Азройил келди,
Булбул тилим тутилиб, қизил юзларим сўлди.
Юз минг жафо-жабр ила жисмимдан жоним олди,
Дунёни пуч кечирдим, барча армоним қолди.
Келди ўлим нишони, ажал ғамхона келдим.

Ҳассол енгини чирмаб, майтимни ювдилар пок,
Оғоч отга миндириб, элдилар ул сўйи-хок.
Азройилнинг жангиндан руҳим ўлибдир чок-чок,
Икки гурзили келди, сахмноку ғазабнок.
Руҳим таслим этдилар, тиридим — жона келдим.

Сўрадилар: Эй одам, кўрдингми, ҳолинг надир,
Дунёда хайр этмадинг, бу қийл-у қолинг надир.
Кетдинг шайтон раъйина, жавоб-саволинг надир,
Эмди турпоқ остинда илми-камолинг надир,
Гурзи солди теппамдан, чоки ҳомона келдим.

Жондан дедим: «Ё Али!» Топилди Шоҳимардон,
Оғойи — мушкул кушод, ул амири-мўъминон.
Махтумқули дер жоним, дема сен анга қурбон,
Ул Мункар-у Накирлар ҳаялламас бир замон,
Шул жойда Раббим кўриб, тўғри макона келдим.

ЯШИЛ ЗУМУРРАД

Биринчи кўк тутмиш ахтардан зийнат,
Номи Рафеъ, асли яшил зумуррад.
Фариштаси бордир Сигир сувратлиғ,
Бийиклари бордир Исмойил отлиғ.

Иккинчи қат кўкни айтсам бир бошдан,
Номи Аркловундир, асли кумушдан.
Фариштаси бордир Бургут сувратлиғ,
Бийиклари бордир Қобойил отлиғ.

Учинчи кўк рангин фарқи кам ўтдан,
Номи Кайдум, асли қизил ёқутдан.
Фариштаси бордир Бўри сувратлиғ,
Бийиклари бордир Кўкбойил отлиғ.

Тўртинчи қат осмон сўрсанг, недандир?
Номи Моъун, асли бир оқ маъдандир.
Фариштаси бордир Оқ от сувратлиғ,
Бийиклари бордир Нунбойил отлиғ.

Бешинчи қат кўкни сўрасанг мендан,
Номи Ранко, асли қизил олтиннан.
Фариштаси бордир Ҳурлар сувратлиғ,
Бийиклари бордир Сафтойил отлиғ.

Олтинчи осмонни сўйласам ёддан,
Номи Дафна, асли сариғ ёқутдан.
Фариштаси бордир Вилдон сувратлиғ,
Бийиклари бордир Обойил отлиғ.

Сўрсанг еттинчи қат кўкдаги сирдан,
Номи Ажабодир, осмони нурдан.
Фариштаси бордир Одам сувратлиғ,
Бийиклари бордир Нурбойил отлиғ.

Ер-у осмондаги бор сариштага,
Низом берган ўшал – тўрт фаришта-да.
Микойил, Исрофил, Азройил отлиғ,
Тўртинчиси бордир Жабройил отлиғ.

Махтумқули, фош айласанг, сирнинг ҳам,
Эгаси бор дарёнинг ҳам, ернинг ҳам.
Ерлар бийиги бор Сарсойил отлиғ,
Дарёлар бийиги – Фарқойил отлиғ.

БАРҚАРОР ЭТГАН КАРИМ

Ўн саккиз минг оламини бир дамда бор этган Карим,
Етти ғуффона фалакни барқарор этган Карим.
Бандаларга раҳматин ҳар дам нисор этган Карим,
Ул малойикларни кўкда бешумор этган Карим.
Қудратин икки жаҳонда ошикор этган Карим.

Кимларни гумроҳ этиб, берди анга роҳи залол,
Кимларни мўъмин қилиб, ўзин танитди бемисол.
Ҳар кимни бир кўйга солди, ул Кариму ло язол,
Нечалар тоат ила умрин ўтказди моҳу сол.
Нечаларни маъсиятда шармисор этган Карим.

Анбиёлар афзали ул Мустафо — хайрул башар,
Ҳам малойиклар кўриб этди бошига тожу зар.
Ё, шафиул-музбинин деб, ёд этарман ҳар сахар,
Қудратидан Масиҳони яратди ул бепадар,
Ўтни Иброҳим Ҳалилга лозазор этган Карим.

Кимларга берди Худойим айшу ишрат беҳисоб,
Кимсалар ҳасрат чекиб, нон топмайин бағри кабоб.
Кимлара роҳат бағишлаб, кимлара берди азоб,
Дунё бир карвонсаройдир, ўтди бундан субҳи шаб.
Ҳар кима тақдири қисмат рўзигор этган Карим.

Кимларни шоҳ айлайиб, берди мурассаъ тож анга,
Кимларни фақру фанода айлади муҳтож анга.
Нечаларга берди давлат, нечалар қаллош анга,
Дўстим дея лутф айлади лайлатул Меърож анга.
Мустафонинг дўстларини чориёр этган Карим.

Аввало икки жаҳонни бор этган қодир Худо,
Неча қуллар ҳақ йўлида айлади жонин фидо.
Нечалар фисқу фасодға этдилар умрин адо,
Дунёға келган кетар — бою фақир, шоҳу гадо.
Барча қулни шум ўлим қўлида зор этган Карим.

Матлабинг Махтумқули, Сен Ҳақ таолодан тила,
Ғофил ўлма кеча-кундуз, бўл Худо зикри била.
Биздай осий қуллара, шояд, Худо раҳмат қила,
Умрингни зое кечирма, ҳосилинг берма ела.
Барчаларнинг жойини охир мазор этган Карим.

РАВОН ЎЛДИ

Маккадан чиқди бир гўзал,
Мадинага равон ўлди.
Кўрган тож этди бошина,
Кўрмаган — бағри қон ўлди.

Ҳақдан унга нозил калом —
Қутлуғ шамчироғил ислом.
Муте бўлди жумла олам,
Шундоғ соҳиб замон ўлди.

Дўстга етди бора-бора,
Етти кўкни ёра-ёра.
Ҳама мункир ўшал ёра,
Куфурдир, бегумон ўлди.

Дуо қилиб, расул йиғлар,
Қувради ғунчалар, боғлар.
Бадр урушинда тоғлар,
Етти ойлаб тумон ўлди.

Саф тортди ботир, бангилар,
Савашга чиқди зангилар.
Қонга ботди узангилар,
Алининг дасти қон ўлди.

Мақотил этмади ташвиш,
Али билан қилди уруш.
Турфог, темир, пўлат, кумуш,
Қалъалари вайрон ўлди.

Махтумқули Румистона,
Серпди қилич Ҳиндистона.
Бадахшону Туркистона,
Етти иқлимга хон ўлди.

МЕН БЕНАВОГА

(Алифбо)

«Алиф», аввал-ибтидо, ҳамдинг етир Худоға,
«Бе», бўш юрма қуллиқда, қолсанг дарду балоға.
«Те», тур хоби-ғафлатдан, умринг келмиш ўроға,
«Се», сақар бор, ҳозирлан, «Жим», жаҳд айла
яроға.
«Ҳе», ҳилмининг ҳурмати — раҳм эт мен бенавоға.

«Ҳе», ҳасратли аламини мендан ўзга ким айлар,
«Дол», дардимға давони сендан ўзга ким айлар.
«Зол», замрайи-гуноҳға, «Ре», раҳминг малҳам айлар,
«Зе», зўр айласа хашминг, куллисин барҳам айлар.
«Син», саҳарлар бедор эт, сол сол чашминни уйғоға.

«Шин», шавқингга тушганлар, «Сод», сабр этиб
турмаслар,
«Зод», зиёнгни сезганлар, ҳой, юрарлар, ҳормаслар.
«То», толиби-дийдоринг, ором-қарор қилмаслар,
«Зо», зоҳирдир, «Айн», илминг билдирмасанг
билмаслар.
«Файн», ғафлат ичинда қўйма мени фироға.

«Фе», фикрингни қилғонга «Қоф» қудратинг
етмасму,
«Қоф»-«Кун!» деган бинонгга «Лом» ламъатинг
етмасму.
«Мим», мен маъни уққанга «Нун» неъматинг
етмасму,

«Вов», васлингта етгунча «Ҳе» ҳижратинг етмасму.
«Лом-алиф», йўқдир инонч дунёи бевафоға,

«Йо», ёлғончи дунёнинг пешаси ол биландир.
Олин кўриб қувонма, туби завол биландир,
Чархнинг иши ҳар замон бир айри ҳол биландир,
Махтумқули, бир кўнглим юз минг хаёл биландир.
Ишим осон этмасанг, дўнар, алас-салоға.

«УЙҒОН!» ДЕДИЛАР

Ётиб эрдим ғамда, келди эранлар,
Турғил, ҳо, ўрнингдан «Уйғон!» дедилар.
Кўзим очиб, кўрдим жумла жаҳонни,
«Анов турғон Шоҳимардон» дедилар.

Эранлар жам бўлиб, бозор айлади,
Мунофиқлар андан ҳазар айлади.
Али бобом сизга назар айлади,
Бир коса май бериб: «Ич — қон!» дедилар.

Уйғониб, ғафлатдан очдим кўзимни,
Эранлар пойина суртдим юзимни.
Ўқитдилар, ҳақ сўзладим сўзимни,
«Саксон минг каломни баён» дедилар.

Эранлар жам бўлиб мундан кўчдилар,
Сирот кўпригиннан бир-бир кечдилар.
Ул Ҳавзи — кавсардан шароб ичдилар,
Ичган шаҳбозларни «султон» дедилар.

Фироғий, суҳан қил шаҳд ширин тил-да,
Умидим бисёрдир ул турғон йўлда.
Кунда беш вақт намоз, рўза тут йилда,
«Охират йўлдошинг — имон» дедилар.

ДЕВОНА КЕЛДИ

Бир кеча ётардим, саҳар вақтинда,
Баҳовуддин отли девона келди.
Асосин судраклаб келмиш Бухордан,
Ҳақ ишқина масту мастона келди.

Бир нечаси ёр-у ёрон турдилар,
Мажлислар узайди, халқа қурдилар,
Наъралар чекилди, самоъ урдилар,
Садолар тузилди, жон-жона келди.

Ғавво қўпди, раҳмат—бўянди тузлар,
Сочилди қон ёшлар, очилди кўзлар.
Йиғилди дарвешлар, тўкилди файзлар,
Гўё дерсан охир-замона келди.

Ўқир бўлса илми-ладун очигли,
Ҳам девона, ҳам банги, ҳам ичигли.
Қўлинда косаси, сардан кечуғли,
Сийнама қўйдилар, нишона келди.

Махтумқули айтар Қуръонни ўпдим,
Ғийбатни ташладим, ҳаромни тепдим.
Сигдира билмадим, сирим фош этдим,
Сақлана билмадим, забона келди.

БОДИ-САБОНИ КЎРСАМ

Деҳистоннинг бағринда,
Боди-сабони кўрсам.
Баҳовуддин, Миркулол,
Занги-бобони кўрсам.

Бошмоғи аршға тождир,
Исми оламға бождир.
Икки жаҳон муҳтождир —
Араб забонни кўрсам.

Келгон кечар чошт этиб,
Икланмас гузашт этиб.
Кўнгил айтар гашт этиб,
Олам-жаҳонни кўрсам.

Хизир каби чўлларда,
Илёс каби кўлларда.
Ковус каби тоғларда,
Яхши-ёмонни кўрсам.

Юқори — Ҳиндистонни,
Орқада Туркистонни.
Авлиёлар уммони —
Ул Румистонни кўрсам.

Жон фоний, жаҳон шайдо,
Мундан ҳеч йўқдир фойда.
Етти тоғ, етти дарё,
Дали дунёни кўрсам.

Махтумқули хўш бўлса,
Оқса дийдам ёш бўлса.
Иймоним йўлдош бўлса,
Борсам, Каъбани кўрсам.

УЧДИМ, ЁРОНЛАР

Бир жумъа кечаси кўрдим тушимда,
Бол уриб, кўкларга учдим, ёронлар.
Парвоз айлаб, сайрон этдим дунёни,
Бир ободон жойга тушдим, ёронлар.

Каҳкашонга чиқиб турфа самарлар,
Минг турли мевалар, хуррам шажарлар.
Норинж, турунж, лийму—тоти шакарлар,
Бир ободон боққа тушдим, ёронлар.

Очилмишдир анда рангба-ранг гуллар,
Шўриш-у афғонда шайдо булбуллар.
Мармардан ҳовузли, кавсардек сувлар,
Таҳайюрда вола, шопдим, ёронлар.

Ул қаро боғликда кўрдим бир чаман,
Ажойиб мажлисин—кўрдим анжуман.
Ул даврада, кўрдим ўтирмиш Чилтон,
Салом бериб, қўлин қучдим, ёронлар.

Бири оғиз жуфтлаб шунда каломга:
«Ва-алайкум...» дедилар бизнинг саломга.
Давра қуриб, шароб сундилар жомга—
Менга етгач, қўлим очдим, ёронлар.

Билмадим, кўпми ё менга оз берди,
Ўзга олам, бошқа бир овоз берди.
Ишқ олди кўнглимни, тилга сўз берди,
Пойгақдан — пойгакка тушдим, ёронлар.

Махтумқули, ҳушёр бўлдим, уйғондим,
Уйғондим, ўртандим, туташдим, ёндим.
Маъни бозоринда ҳаётга дўндим,
Ширин ғазал тўнин бичдим, ёронлар.

КУЛОҲЛИ КЕЛДИ

Бир кеча ётардим, бир аҳвол кўрдим,
Бир бўлак бошлари кулоҳли елди.
Сесканиб уйғондим, ўрнимдан турдим,
Қўллари тиллодан асоли келди.

Бир бўлак филмонлар такримни айлаб,
Ол-яшин кийиниб, висолин шайлаб.
Тутдим бирисини бариндан сайлаб,
Лаблари шакардан мазали келди.

Бир пари солланиб сайлга чиқибдир,
Ғамза билан қалам қошин қоқибдир.
Менинг жоним ишқ ўтина ёқибдир,
Бошлари тиллодан жиғали келди.

Жафолар чекмишдир ёр диёринда,
Боғда битган олма билан норинда.
Махтумқули бир парининг зоринда,
Ҳаммасининг тили саноли келди.

«Ё, РАББИМ!» ДЕЮРЛАР ЁШЛАР ИЧИНДА

Тоғлар қариб қолса, дарёлар-селсиз,
«Ё, раббим!» деюрлар ёшлар ичинда.
Даҳан ёлғиз қолса — бир бармоқ тилсиз,
Не чора айласин тишлар ичинда.

Қари кучдан қолар, йигитлар хушдан,
Сайёд овдан қолар, лочинлар қушдан.
Шоҳда ақл бўлмас, аҳмоқлар бошдан,
Кўп хаёл қиларлар тушлар ичинда.

Нўҳ калом ўқиғон — элнинг сўфиси,
Жойи маълум эрмас, қайда қопуси.
Икки кўкс ораси-жувон сафоси,
Қорақуш макони лошлар ичинда.

Тўқайлар ҳеч замон палангсиз бўлмас,
Ҳинди жондан кечар, филиндан қолмас.
Қозоқ эчки суяр, гов, қўчқор олмас,
Макони бўлармиш кўчлар ичинда.

Махтумқули, сақла узун тилингни,
Ўрнин бил-да маҳкам боғла белингни.
Баҳор фасли эсдирмагил елингни,
Ел макони бўлар қишлар ичинда.

«ҚИСАС-УЛ АНБИЁ» ОТЛИ, ЁРОНЛАР

Дафтарлар ичинда бир китоб кўрдим,
«Қисас-ул анбиё» отли, ёронлар.
Ҳазрати Юсуфни баён этарда,
Қиссаси шакардан тотли, ёронлар!

Ранжи азим, роҳати кўп, шўйла бил,
Сўзлари ҳадисдир, ояти-далил.
Бани Исҳоқ ибни Иброҳим Халил,
Яловуч уруғи зотли, ёронлар!

Ўн икки ўғли бор (олти-да хотин...),
Хабар сўрсанг, будир бу асл зотин.
Илалло тангрининг ул мўъжизотин,
Яъқубни нобино этди, ёронлар!

Етти ёшда кўрган, Юсуфнинг туши...
«Ёронлар, таажжуб Оллоҳнинг иши.
Шамъун, Руйбил отли... ул ўн қардоши...
Юсуфни бир чоҳга отди, ёронлар!

«Юсуфжонни бўри еди» дедилар,
Бир бўрини тутиб, боғлаб келдилар.
Ҳазрати Яъқуб бир дуо қилдилар,
Бўри ўз ҳолини айтди, ёронлар!

«Бир болам бор йитирибман ёнимдан,
Уч кун бўлди излаб топмам ёбондан.
Тилагинг қабулдир сенинг субҳондан –
Дуо қил» деб, умид этди, ёронлар!

... Юсуфни солдилар таги-замина,
Анинг дағи-кўнгли бўлди камина.
Ҳақ амр этди ул Жабройил амина,
Бир дамда Юсуфни нетди, ёронлар!

Чоҳ ичинда ётди уч кеча-кундуз,
Ҳазрати Жабройил сақлади таъмиз.
Бир Ой билан бир Кун, ул ўн бир юлдуз,
Юсуфга кўп таъзим этди, ёронлар!

Бир карвон келайди Мисрдан Шомга,
Ногаҳон етдилар ушбу мақомга.
Буюрди – Башир-у Башар ғуломга,
...Катдан қовғаларин тортди, ёронлар!

Қовғаларни чиқарсалар ташина,
Юсуф чиқди ойдек бўлиб қошина.
Юз минг шукур қилди ул дам субҳона,
Қуллар иймон арзин айтди, ёронлар!

Оллонинг амрина сунуб бўйинини,
Беклар, кўринг, бул шум фалак ўйинини.
Ҳазрати Яъқубнинг нури-айнини,
Қуллар хожасина элтиди, ёронлар!

Малик тужжор олиб борди Канъона,
Хабар топди боқий ўн тўрт девона.
Юсуф: «Содиқ қулман» деди мардона,
Ўн саккиз ярмоққа сотди, ёронлар!

Подшоҳнинг исми Райён Маликди,
Вазирининг оти Азиз, (Керақди) – (?)
Алар бари Зулайҳодан дарақди,
Малик тужжор анга сотди ёронлар!

Даллоллар йиғилиб, баҳо қўйдилар,
«Бўйи тенги олтин-кумуш» дедилар.

Лаълу жавоҳирдан анча уйдилар,
«Ҳалиям-ку арзон!» айтди, ёронлар!

Шаҳар ўртасинда бир тахт курдилар,
Юсуф: «Содик қулман» дея турдилар.
Қиммат қўйиб, Зулайҳога бердилар,
Охир муродина етди, ёронлар!

Ошиқ бўлди эр Юсуфнинг кўркина,
Солдилар етти қат ернинг беркина.
Олти хотин қўймадилар эркина,
Юсуф ҳам аларга нетди, ёронлар!

Хотинлар макридан қочди, қутулди,
Этагин кесдилар, тишда тutilди.
Неча йиллар зиндон ичра ётилди,
Юсуфдан тамоми ўтди, ёронлар!

Юсуф содик ётар зиндон ичинда,
Подшо бир мўъжизот кўрди тушунда.
Мунажжимлар бари келиб қошинда,
Ҳар қайси бир таъбир айтди, ёронлар!

Алқисса, бу таъбир Юсуфга етди,
Юсуф ҳам бул тушнинг баёнин этди.
Ибрат олиб, подшо раъйиндан қайтди,
Тамомин мусулмон этди, ёронлар!

Юсуф тахтга чиқиб, подшо бўлдилар,
Тамом Миср халқин сотиб олдилар.
Оғалари келиб, таъзим қилдилар,
Кулли гуноҳларин ўтди, ёронлар!

Махтумқули сўзлар ҳақнинг битигин,
Бандасан, ҳотифнинг амрина куйгин.
Кимга беш кун берар, кимсага ўн кун,
Сураверинг, даврон ўтди, ёронлар!

БОТДИ, ЁРОНЛАР

Тўрт минг тўрт юз ёшли Лукмон ҳакимнинг,
Боши қаро қумга ботди, ёронлар!
Рахш бедовли, офир гурзли Рустамнинг,
Ажал жilовиндан тутди, ёронлар!

Юсуфнинг орзуси Яъқуб ёнинда,
Севгиси бағринда, дарди жонинда.
Кимнинг қадри бордир чархнинг ёнинда,
Юсуфни қул дея сотди ёронлар!

Оламга ҳукм этган Искандар султон,
Ажал тадбирига топмади дармон.
Тахтини ел чеккан ҳукми-Сулаймон,
Қолмади, дунёдан ўтди, ёронлар!

Уч юз ўн уч мурсал қолмади бири,
Қани Осиф – Сулаймоннинг вазири?
Қани ул ҳақ расул, ҳақнинг ўз шери,
Қаро ер барчасин ютди, ёронлар!

Махтумқули айтар, ғофил ўтирманг,
Қилча жонни кўп қайғута ботирманг.
Дунё фоний ҳасрат билан ўтирманг,¹
Бир фасл даврондир, ўтди, ёронлар!

¹ – Ўтказманг.

ХАБАР БЕР-БҮЙЛАДИР

Махтумқули:

Ул не гавҳар, бўлсин анинг баёни?
Ё, муаллим, биза мундан хабар бер!
Не сандиқдир, анинг манзил-макони?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

Имон гавҳар, бўлди анинг баёни,
Устод десанг, биздан хабар бўйладир!¹
Кўнгил сандиқ — анинг манзил-макони,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Не товусдир, бўлсин анинг баёни?
Қайси манзил эрди анинг макони?
Ул не устод эрур, недир дўкони?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Расул нури товус, бўлди баёни,
Шажарат-ул яқийн эрди макони.
Қодир Оллоҳ устод, қудрат дўкони,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир?

Махтумқули:

— Неча айём ўшал манзилда бўлди?
Яхши ўйлаб сўйла, неча иш қилди?
Бешвақт намоз асли не бешдан қолди?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

¹Бўйладир — бундайдир.

Зунубий:

— Етмиш минг йил ўшал манзилда қолди,
Миръот-ал-ҳайёга бир назар солди.
Ўз сувратин кўриб, беш сажда қилди,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Неча маъбуд бир маъбуддан босилди?
Қайси исбот ўлди, қайси ло бўлди?
Ислом дини недан қувватли келди?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— «Ло илоҳа иллаллоҳ» деб битилди,
Уч юз олтмиш санам Каъбада ўлди.
Ислом дини сўнгра қувватли келди,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир!

Махтумқули:

— Ул не дарё, кирган қайтиб чиқмаюр?
Не манзардир назари-ҳақ меҳри бор?
Фаҳми-шумор ила қилиб ихтиёр,
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Онг бир дарё, кирса чиқмас ҳар банда,
Назаргоҳ бор ҳар мўъминнинг кўнглинда.
Уч юз олтмиш назар айлар Ҳақ кунда,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Ул не боғдир, анда мева топилмас?
Не булутдир андан ёмғир, сел бўлмас?
Не зулматдир, Қамар шуъла, нур солмас?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Бе амал олимлар, боғдир самарсиз,
Ёғмас булут — осийлардир хабарсиз.
Куфр аҳли бир зулматдир Қамарсиз,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Не ердан қилди ҳақ Одамнинг бошин?
Не манзил хокиндан ийлади тишин?
Не ердан айлади, бу кўнгил хўшин?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Байтул муқаддасдан қилди бошини,
Кавсар тупроғиндан қилди тишини.
Фирдавснинг хокиндан кўнгил хўшини,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Оёқларни бир-бир аён айлагил!
Суякларни бир-бир баён айлагил!
Ул чашми қай ердан, баёнин дегил!
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Оёқларни Ҳиндистоннан айлади,
Суякларни Доғистоннан айлади.
Чашмин ҳовуз ул бўстондан айлади,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Муборак жамолинг, билгил, не бўлди?
Қўлларининг хокин не ердан қилди?
Баён айла, тилин не ердан қилди?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Жаннат тупроғидан қилди жамолин,
Ўнг қўлин Каъбадан, Форсийдан сўлин.
Тоиф тупроғидан ширин забонин,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

— Не ҳуққадир, не баррадир жаҳори?
Не булбулдир, не аждаҳо, не бўри?
Не чўпондир, боқар лайл-у наҳори?
Устод бўлсанг, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

— Кўнгил ҳуққасинда барра-иймондир,
Нафсинг аждаҳодир, бўри-шайтондир.
Тоатинг булбулдир, ақлинг чўпондир,
Бизни устод билсанг, хабар бўйладир.

Махтумқули:

Не қуёшдир, ҳисобини билולי?
Чандон солдат кўздан ниҳон бўлоли?
Неча сирдир, сеннан хабар ололи?
Фироғий дер, биза мундан хабар бер!

Зунубий:

Расул кундир, ҳисобини тутоли,
Минг икки юз ўн бир йилдир ётоли¹.
Ажал кўприк, кел, дийдора ўтоли,
Зунубий дер, биздан хабар бўйладир.

¹Ётоли — ёттали, яъни ётгандан буён.

РАББИМ ЖАЛИЛ

Ўн саккиз минг олам аҳлин бор этган раббим жалил,
Дўндириб даргоҳина ҳам зор этган раббим жалил.
Қудрат ила арш уйин даввор этган раббим жалил,
Ҳайбат ила фарш уйин ҳамвор этган раббим жалил.
Амр этиб, бас, байзойи анвор этган раббим жалил.

Айри савдоя солибон раъйини ҳар банданинг,
Хуш ажиб саришта бирла мурданинг ҳам зинданинг.
Бешалар ичра арслон ҳар йиртғувчи дарранданинг,
Ер юзина ҳар не бор, мўр-малах, жунбанданинг.
Ризқини мақсум этиб, тайёр этган раббим жалил.

Неча пайғамбарларга қилдинг атоийи-давлатни,
Имтиҳон айлаб неча қулларга дарду меҳнатни.
Лутф айлаб бердинг у кун Мусога фатҳи нусратни,
Динга датъват айлагач, Фирғуннинг ортиб шиддати.
Барчани бул жаҳонда хор-зор этган раббим жалил.

Кимни султон айламиш, кимнинг танинда жони йўқ,
Кимиси ишрат билан, кимнинг емоққа нони йўқ.
Кимса Қорун каби йиғмиш, хайри йўқ, эҳсони йўқ,
Ҳам бу дунё, ҳам у дунё кимларнинг армони йўқ.
Кимларнинг ўрнин азоб-ун-нор этган раббим жалил.

Эй, Худо, Махтумқулига лутфи-эҳсон айлагил,
Барча уммат журмини авфингда яксон айлагил.
Аввал-охир мақсудимни, кел-да, осон айлагил,
Кашф этиб илми-ладунни, аҳли-ирфон айлагил.
Беҳабарларга сир ошикор этган раббим жалил.

БУРОҚНИ(НГ)

Оғалар Буроқнинг васфин сўзлайин,
Араб тилин ўзи сўзлар ўзи Буроқни(нг).
Бўйни узун, кўкси ясси, ранги оқ,
Одамзодга менгзар юзи Буроқни(нг).

Оламга нур сочар ёлининг оқи,
Йўғондир буйнуси, юпқа дудоқи.
Яшил забаржаддир икки қулоғи,
Тонг юлдузи монанд кўзи Буроқни(нг).

Йилдиримдек бўлар туёқ қоқиши,
Сигир сифатлиғдир қуйруқ чиқиши.
Орқаси тахтадир¹, бўлмас эниши,
Эниши, чиқиши, фазли Буроқни(нг).

Ўт емас, раҳматдан тўлуғдир ичи,
Қизил ёқутдандир ёлининг сочи.
Эшакдан йирикроқ, хачирдан кичи(к),
Юрганда билинмас изи Буроқни(нг).

Махтумқули айтар: «Алҳамдулилло»,
Давлат боқийсини ўзинг бер, Олло!
Уни минган Аҳмад ибни Абдулло,
Келди забонима сўзи Буроқни(нг).

¹ — Тахта-курси.

АНДА БОР

Илк қават заминнинг номи Рамкодир,
Иқлим отлиғ ёвуз эллар анда бор.
Етмиш минг фаришта анда сақловдир,
Минг қойим бурундик боғлар анда бор.

Иккинчи қат ернинг номи Ҳалдадир,
Қуйруғи найзадек каждум андадир.
Осий одам учун кўзи йўлдадир,
Заҳарли, буғродай мўрлар анда бор.

Олти юз олтмишдир умуртқа тоши,
Ҳар бирин олти юз олтмишдир боши.
Ҳар бошда олти юз олтмишдир тиши,
Тоғлар тўзмас, бад оғулар анда бор.

Учинчи ер номи Фарқойи Офоқ,
Ўтини темирдан, тоб бермас турпоқ.
Дўзах ангури бор тоғдан улуғроқ,
Ҳақиқат, имонсиз қуллар анда бор.

Тўртинчи қат ернинг номидир Ҳарфо,
Йилонларин тиши мисоли хурмо.
Иссиғи куйдириб, ўлдирар Тир, Мох,
Тан, жон тўзмас, тинмас войлар анда бор.

Бешинчи ер номи Лағар заминдир,
Олмос тош-ла урар кими бединдир.
Олтинчи қат ернинг номи Сижжиндир,
Томуғлик бўлажак жонлар анда бор.

Еттинчи ер номи Ғариба далда,
Дўзахдан ваҳм айла, Худони бил-да.
Шайтон у ён кириб-чиқар ҳар йилда,
Фирогий дер, ёмон кунлар анда бор.

КЎРДИМ-О

*(Бу Махтумқули алайҳираҳманинг
мухаммасларики, пайров этиб ва яна ушбу
ашъорни ўқиғонлари, тасвир-тахрир қилғони.)*

Аввало бўлдим фано, дорул-бақони кўрдим-о,
Жумладан бегона бўлдим, ошинони кўрдим-о.

Чарх уриб турдим тамоми, сури Исрофилгача,
Аршу курсни той уриб, тахт-ас-сарони кўрдим-о.

Жумла саф-саф одимнинг хокини қилдим тавоб,
Сакиз жаннатга бориб, Одам, Ҳавони кўрдим-о.

Олти минг дарёни ютдим, тўрт юз қирқ тўртдан,
Жабройилнинг ўрнини мен танҳода кўрдим-о.

Хашт жаннатга бориб, жумласи кирган эрур,
Ўртаниб юрган ҳазорон рўйсиёни кўрдим-о.

Тахти ҳимматга чиқибон: «Умматим-ҳо, умматим»,
Деган ул хайрул башар - Мустафони кўрдим-о.

Чориёрдан ҳазрати Абубакр-у Усмон, Умар,
Ҳайдари сафдар Али-шери Худони кўрдим-о.

Карбало дашгинда жон берган шаҳидлар кетдилар,
Ҳам Ҳасан бир-ла Ҳусайн, Карбалони кўрдим-о.

Қул Махтум, то пешво топмай шифо топмас киши,
Токи мен бир пешво топдим-шифони кўрдим-о.

НУРИ-ИЙМОН АЙЛАДИ

*(Бу Махтумқули алайҳираҳмонинг Худой таоло
бандаларини бирон бошқа сурагга қилмай,
одам қилганига шукру сано этиб ўқиган ашъори.)*

Қодир эгам қудрат билан бизни азиз жон айлади,
Ҳамдиллло, жон бериб, ҳам нури иймон айлади.

Аввал улким, Ҳақ яратди барча оламнан бурун,
Мустафонинг нурини хуршиди тобон айлади.

Арш, курсини яратди, қилди нурини аён,
Зоҳир айлаб қудратини, етти Кайвон айлади.

Қатра-қатра нуриннан жаъми малакларнинг бари,
Бир азиз Одам яратиб, барчага жон айлади.

Ҳақ таоло амр қилди «Сажда қил -- деб Одамга»,
«Барчадин Одам шариф» деб, Тангри фармон айлади.

Улки бўйунсунмади Тангрининг фармони,на,
Солди тавқни бўйнига, ланъати-шайтон айлади.

Турли алвон қилди Холиқ махлуқни қудрат билан,
Бирга берди ақли-комил, бирни ҳайвон айлади.

Бирни қилди масх малъун сурагин ўзга қилиб,
Шукур Олло, ўзга қилмай, бизни инсон айлади.

Қудрати бирла тафовут қилди инсон-бандасин,
Бирни қилди кофир-у бирни мусулмон айлади.

Меҳрибон парвардигорим ризқу рўзни еткуриб,
Нозу неъматлар бериб, кўп лутфу эҳсон айлади.

Ҳеч ажойиб дунёда мундоғ ажойиб бўлмағай,
Қадр-қиммат бирла тошни лаълу маржон айлади.

Оқизадур чашмаларни ёғдуриб ёмғурларин,
Ундириб турлук чечаклар, чўлни бўстон айлади.

Сониъий бечун эгам ердан наботот ундириб,
Сонсиз ул неъматларини чархи алвон айлади.

Кечани кундуз қилиб, қудрат била кундуз-кеча,
Етти қат осмонларини чархи-гардон айлади.

Ҳақ таоло Мустафони барчадин аъло қилиб,
Осий, жофий бандаларга роҳати жон айлади.

Чаҳор ёри босафони соқийи-кавсар қилиб,
Икки оламнинг чароғи, нури иймон айлади.

Эй, биҳамдиллохи, бўлдик ул Муҳаммад уммати,
Мушкул эрди ҳолимиз, Ҳақ бизга осон айлади.

Неча йиллар қавмига қилди насиҳат Нух каби,
«Ло назр» деб нолиш этди, фарқи тўфон айлади.

Сақлади ўт ичинда аввал Халиуллони,
Намруд ўтини анга Қодир гулистон айлади.

Кўрди Иброҳим тушинда, — Тангридан фармон ўлуб,
Тангри фармонини тутиб, ўғлини қурбон айлади.

Ҳазрати Яъқубнинг кўнгли ёнди фироқ ўти билан,
Фарқойил зор йиғлатиб байтул аҳзон айлади.

Юсуф сиддиқ неча йил заҳмати зиндон чекиб,
Оқибат берди нажот-у Мисрда хон айлади.

Сақлади Мусо калимни баҳрнинг гирдобидан,
Тобутин қилди добба¹, Фиръавн, Хомон айлади.

Айюб жабру жафолар тортди қуртнинг заҳмидан,
Сабр қилди, Ҳақ анинг дардина дармон айлади.

Ул Закаръё пайғамбар, Тангрининг зокир қули,
Арра қўйди бошиға, ул зикри раҳмон айлади.

Анбиё-ю авлиё, кўрди балолар дунёда,
Дунёни мўмин қулига чоҳи-зиндон айлади.

Анбиёларнинг насиби бўлди ранж-у меҳнати,
Чун азаддан қисмат эрди, Тангри фармон айлади.

Кўп балолар кўрдилар мушриклариннан ким алар,
Ҳақ йўлинда эранлар барчаси жавлон айлади.

Билмади ул норасолар анбиёлар қадрини,
Ҳақ таоло ул кордонни кўр-у нодон айлади.

Кўрсангиз, жонли-жондор барчаси тасбеҳ ила,
Дунё бир кўҳна работ, эли карвон айлади.

Баъзилар «дунё-меним!» деб, даъво қилди Тангрия,
Қаҳр бирла барчасин ер билан яксон айлади.

Бирга берди мол-у мулк, ул соҳиби неъматларин,
Бирни хор-у зор айлабон, бирни ҳайрон айлади.

Эй, мискин Махтумқули, тавба қил, рост йўлга кир,
Тавбали қулларни, бил, жаннатда султон айлади.

¹Добба-улов, от.

АРАБ ТИЛЛИ СЕВДИГИМ

Бўядилар кўйлагингни қон билан,
Отиқғоним, араб тилли севдигим!
Айролиғда ёнди отанг жон билан,
Отиқғоним, араб тилли севдигим!
Шом аболи, Рум қаболи жононим!

Йиғлай-йиғлай жафоларнинг дардиндан,
Қўрқа-қўрқа сахроларнинг қуртиндан,
Айрилдинг отангнан, Канъон юртидан,
Отиқғоним, араб тилли севдигим,
Шом аболи, Рум қаболи жононим.

Чиплоқ ўлди, гул баданинг сўйилди,
Доғи-ҳижрон сийнанг узра кўйилди.
Йиғламоқдан Яъқуб кўзи ўйилди.
Отиқғоним, араб тилли севдигим,
Шом аболи, Рум қаболи жононим.

Келди ул дам қардошларинг ўкириб,
Қўрққанидан Қуртлар келди, югуриб,
Келган қудуқ уза, турди термулиб
Отиқғоним, араб тилли севдигим,
Шом аболи, Рум қаболи жононим.

Махтумқули айтар, олам йиғилди,
Фалак сени Мисрга оп, чекилди.
Оваларинг аёқинга йиқилди.
Отиқғоним, араб тилли севдигим,
Шом аболи, Рум қаболи жононим.

¹Чиплоқ ўлди — яланғоч (ладилар) демоқчи.

ГУЗАШТ АЙЛА

Эй, кариму кори-соз,
Гуноҳим гузашт айла!
Эй, раҳийму чорасоз,
Гуноҳим гузашт айла!

Бўлмаса карам сендан,
Кетди ихтиёр мендан,
Журмим оширдим ҳаддан,
Гуноҳим гузашт айла!

Юз ғам бирла таңда жон,
Чўх истар сеннан омон,
Фазлинг бирла, ё Субҳон,
Гуноҳим гузашт айла!

Гарчи бўлдум гуноҳкор
Сатр айла айбим, Саттор.
Карам айла, ё Ғаффор,
Гуноҳим гузашт айла!

Лутфингни изҳор айлаб,
Кўнглимда қарор айлаб,
Тавфифингни ёр айлаб,
Гуноҳим гузашт айла!

Ақл етмас зотингга,
Фикр ром сифотингга,
Бирлигинг ҳурматиға,
Гуноҳим гузашт айла!

Малиги-махлуқ, ҳар на
Ким етди санинг сирна,

Уч минг исминг хотирда
Гуноҳим гузашт айла!

Биз бечора умматнинг,
Уммати Муҳаммаднинг
Ҳурмати Аҳмаднинг
Гуноҳим гузашт айла!

Тушиб сунъинг шавқина,
Этдинг Аҳмад завқина.
Осмон, замин ҳаққина,
Гуноҳим гузашт айла!

Сахийлар эҳсони-чун,
Шаҳидларнинг қони-чун,
Борлиқ махлуқ жони-чун,
Гуноҳим гузашт айла!

Кўкда юдуз ҳурмати,
Ерда Наврўз ҳурмати.
Кеча-кундуз ҳурмати —
Гуноҳим гузашт айла!

Сенга боққан юзлар-чун,
Сен деб йиғлар кўзлар-чун,
Ҳамдинг айтар сўзлар чун,
Гуноҳим гузашт айла!

Баланд тоғлар ҳаққина,
Чўллар, қирлар ҳаққина,
Ерлар, сувлар ҳаққина,
Гуноҳим гузашт айла!

Сендан бўлмаса ҳорой²,
Бул менинг ҳолимға вой.
Фироғий дер, ё, Худой,
Гуноҳим гузашт айла!

¹Гузашт этмоқ — кечирмоқ,

²Ҳорой — ёрдам, кўмак, тавфик, дод, ва ҳ.

ҲАЙРОНДАДИР-ҲАЙРОНДА

Ошиқлар Ҳақ ишқинда,
Ҳайрондадир-ҳайронда,
Кўзлар заиф изинда,
Гирёндадир-гирёнда.

Қилди анга Ҳақ раҳмат,
Нури-тажаллий қудрат.
Хирқапўш хожа Аҳмад
Сайрамдадир – Сайрамда.

Ердан унган йирочлар,
Тили саноли қушлар.
Субҳон суяр дарвишлар
Даврондадир-давронда.

Ойил, ошиғим, ойил,
Мажнун бўл, халққа ёйил,
Халил ўғли Исмойил
Қурбондадир-қурбонда.

Тур тоғинда турганлар,
Неча ғойиб эранлар.
Жамолингни кўрганлар
Фармондадир-фармонда.

Шарҳлаб икки дунёни,
Сочган нур-у зиёни –
Кули ишнинг баёни
Қуръондадир – Қуръонда.

Махтумқули, оч тиллар,
Қулиқ қил ойлар, йиллар.
Эрта қуллуқсиз қулар
Армондадир-армонда.

КАФФОРАТ ЭТДИ

Фаҳм айла сўзимни, ошиқлар боши,
Ким ўғлин Худога каффорат этди?
Халилулло Ҳақнинг Каъбатароши,
Ким андан сўнг Каъба иморат этди?

Озиқсиз, уловсиз, кўронсиз кўч не,
Олти не, етти не, тўрт недир, беш не,
Оқдан қора бўлган шарафли тош не,
Номи не, ҳар кимса зиёрат этди?

Билармисан, нечук йўллар солинди,
Аввал қайси мухтор бўлди, олинди.
Шаъми шуълаланди, ёнди, билинди,
Ул шаъмни Ҳақ кимга каромат этди?

Ким хатм истади кўриб Тавротда,
Йўлиқибдир тош оёқлар баротда,
Билармисан, ҳаёт оқар зулматда
Хизр билан ул ким таҳорат этди?

Суратпараст недир-вафоси ҳечдир,
Хабар бергил Нуҳнинг кайни не ишдир,
Озган, тўзвиганга дастгир не қушдир,
Кимнинг турбатино зиёрат этди?

Ул не тўртдир-эниб келди султондан,
Халқлар шуҳрат топди, бил, неча жондан.
Қайси малак эниб тушди осмондан,
Не одам ўғлига иноят этди?

Махтумқули, у ким бир жойга тушди,
Ул кимни бир тунда дев олиб қочди.
Неча йилдан сўғин келди, қовушди, —
Тангри паноҳинда саломат этди?

АРЗМАСМИ?!

Забония малаклар¹
Қўлларида гурзмасми?
Саккиз аршни кўтарган
«Ло илаҳа!» варзмасми?

Билмас, кечар аҳмоқлик,
Қайғу, ғусса чекмоқлик,
Кўздан ёшин тўкмоқлик
Қодир ҳаққа арзмасми?

Умидин узмасин деб,
Беҳуда кезмасин деб,
Мўъминлар озмасин деб
Шариат бир марзмасми?

Этмагил хиёнатни,
Ютмагил диёнатни,
Тангрининг омонати —
Жон танингда тарзмасми?

Махтумқули, ғавғомиз,
Бошдан оша савдомиз.
Қиёматда гувомиз²
Суннат билан фарзмасми?

¹Дўзах фаришталари.

²Гувомиз — гувоҳимиз маъносида.

ҚУЛИНГ БЎЛДИМ

Йўқдан бор айладинг сен, мен анда қулинг бўлдим,
«Аласту би раббикум!» деганда қулинг бўлдим.
Ирода диёринда-адамда қулинг бўлдим,
Гар фоний-ю, гар боқий, ҳар қанда қулинг бўлдим.
Мушги-хокка жон бердинг, бир зинда қулинг бўлдим,
Жонни таннан айирсанг, бир мурда қулинг бўлдим,
Ҳар ҳафта, ҳар соатда, ҳар дамда қулинг бўлдим.
Ҳар йилда-ю ҳар ойда, ҳар кунда қулинг бўлдим.
Гар ишрат билла юрдим, гар ғамда, қулинг бўлдим,
Худо-ё, мен не осий-шарманда қулинг бўлдим.

Ушбу дорул фанода йўқдир менимдай бадкор,
Барча сенга аёндир, не ҳожат қилам изҳор.
Яхшидан йироқ қолиб, ёмон билла бўлдим ёр,
Борми гуноҳ дардина, ё, раб, мендай гирифтор,
Бу журм ила келибман даргоҳингга, ё, ғаффор.
Юзим йўқдир айтарга, ҳолимни мен шармисор,
Сен бўлмасанг нигоҳдор, кимдир менга мададкор,
Сенингдай ғаффорим бор, жаҳонда не ғамим бор,
На юрагимда армон, на кўнглим ичра қарор,
Худо-ё, мен не осий — шарманда қулинг бўлдим.

Гўёки бир сарбонман, карвон изин йитирган,
Тўғри-йўлин билмайин, йўл устинда ўтирган,
Ё, раб, мени бўлғайми бир манзилга етирган,
Бошим йўлинда кўрсин бул ишларни битирган,¹

¹Шу сатрдан сўнг баъзи қўлёзмаларда «Қиёмат хавфин кўрмас мени шуннан қуторган» деган сатр ҳам учрайди.

Мен эрмасман хожамга қуллиқ баржой кетурган.
Ўзи эрур бандани уйғотган-у ётирган,
Шиноварлиғ билмасман, теринг¹ дарё ботирган
Ё, раб, таноб отгайми бир канорда ўтирган,
Йўқмиш мендай жаҳонда умрин гофил ўтирган,²
Худоё, мен не осий-шарманда қулинг бўлдим.

Дунё қайғуси бирла бўлди қора бағрим қон,
Охиратни унутдим, елдим, югурдим ҳар ён,
Бир дардга улашибман, сийнамда эрур пинҳон,
Бормикан суриштираман, ё, раб, бул дардга дармон,
Билган давосин этди ҳар бандайи мусулмон.
Билдим, қилмас иложин юз йил ўтирса Луқмон.
Тилим бормас тиларга, кўнгил юз минг паришон,
Лутф айлагил, ё, субҳон, ҳасрат била борди жон.
Барча мушкул ишларим сен ўзинг айла осон,
Худо-ё, мен не осий-шарманда қулинг бўлдим.

Махтумқули, хатодан бўлак қўлдан иш келмас,
Чўқдим гуноҳ чоҳина, юрак қайнаб жўш келмас,
Хайр йироқ хаёдан, шарр кўнглимнан таш келмас,
Масти-дунё бўлибман, ақл кетар, ҳуш келмас,
Қўрқарман, ул даргоҳга нола қилсам хўш келмас.
Бағрим андоғ қойимдир, уҳдасиннан таш келмас,
Тошдан бадтар қотибман, кўзларимнан ёш келмас,
Ижобат нишонина ниёз ўқим дуч келмас,
Худо-ё, мен не осий-шарманда қулинг бўлдим.

¹Теринг – чуқур, таранг, теран ва ҳ.

²Ўтказган.

БИЛОЛ БОР

Саҳар турди Пайғамбар,
Масжид ичра Билол бор,
Билол¹ тошга чиқди-ю
Кўрди, — икки ҳилол бор.

Довуд қўлинда пўлат
Мунча тутмас не ҳолат,
Ул етмиш икки миллат,
Юзда ўн тўрт далол бор.

Чоранг йўқ, бетадбирсан,
Тонгла не жавоб дерсан.
Не учун ҳаром ерсан,
Ҳақ бердиги — ҳалол бор.

Етти дарвеш аҳли-ҳол,
Исфандиёр, Рустам, Зол.
Қирқ ошиқ бор, қирқ абдол,
Ҳар бошда бир хаёл бор.

Махтумқулининг банди, —
Дашт, эшит, бандар банди,
Барча ишнинг сарбанди
Яратган — зулжалол бор.

¹Билол (жаноб пайғамбаримиз С.А.В. нинг азон аytувчиси, муаззин) ҳабашлардан.

АЙВОНИ ТЎРТ

Махтумқули:

— Кел, Маъруфий, жавоб бер, ул недир, девони тўрт?
Малойикка қурилган ул недир, айвони тўрт?
Ул не ёйдир, чекилар, анинг дох¹-пайкони тўрт?
Ул ким эди, билсанг де, аҳд ила паймони тўрт?
Бер жавобин бул сўзнинг, ҳафта-ю қурбони тўрт?

Маърифий:

— Топдим жавобин, шоир, умрингдир, девони тўрт,
Малойик-чун қурилган мажлисининг айвони тўрт.
Имон ўқдир, отилар, анинг из-пайкони тўрт,
Шоҳимардон Алининг аҳд ила паймони тўрт.
Бир ойнинг тўрт ҳафтаси жумъадир-қурбони тўрт.

Махтумқули:

— Чой била нон устинда қайси пайғамбар турди?
Ул ким эди қўйларга чўпон айлади қуртни?
Ул ким эди, гулистон — Эрам боғина кирди?
Ул ким эди дунёда Рашид пирини кўрди?
Ул ким бурун ўтгандир, ҳам тиф, ҳам буррони тўрт?

Маърифий:

— Чой билан нон устида Мусо пайғамбар турди,
Ўшал ўзи қўйларга чўпон айлагин қуртни.
Шери-худо гулистон-Эрам боғига кирди.
Али эди дунёда Рашид пирини кўрди,
Шери худо Алининг ҳам тиф, ҳам буррони тўрт.

¹Из, орт, қуйруқ, дум.

Махтумқули:

– Қайси малик дунёдан ўғилсиз ўтди кетди?
Ул қай хотин бир оқшом эрини ютди кетди?
Ул ким эди дунёсин абоя сотди кетди?
Ул ким эди ганж-моли турфоға ботди-кетди?
Ул не садаф, очилмиш гавҳари «ғалтони» тўрт?

Маърифий:

– Сулаймондир, дунёдан ўғилсиз ўтди-кетди,
Ул ҳимматли Ой эди, эрини ютди-кетди.
Ҳизир жаъми дунёсин абога сотди-кетди,
Қоруннинг ганж-у моли тупроққа ботди-кетди.
Садаф гавҳар очилмиш ҳам дурри-ғалтони тўрт.

Махтумқули:

– Ул ким эди дунёда Қулзум-дарёдан кечди?
Ул ким эди норанжли ажиб бир боққа тушди?
Ул ким эди саховат-жаннат эшигин очди?
Ул ким эди барчага ўлчак тўнини бичди?
Ул ким эрур, ўлтирар жаннатда, меҳмони тўрт?

Маърифий:

– Ҳамза эди, дунёда Қулзум чойидан кечди,
Ўзи эккан норанжли ажойиб боққа тушди.
Шоҳи одил саховат жаннат қапуғин очди,
Ҳайёт ажал дунёда ҳамманинг тўнин бичди,
Русулилло ўлтирар, ёнида меҳмони тўрт.

Махтумқули:

– Ул не шокир, азалда хизмат қилар устодга?
Ул не шахри зинодир, бари дўнмиш барбодга?
Ул не булбул, не ўқир, фойиз учар самода?
Қайси пайғамбар эди, борди Оллога додга?
Қайси пайғамбар эди, тилинда саноси тўрт?

Маърифий:

— Рухул амин Жабройил хизмат қилар устодга,
Лутнинг шаҳри зинодир, кулли дўнди барбодга.
Ҳамроҳнинг булбулидир, фоиз кетар самода,
Ул Иброҳим пайғамбар борди Оллога додга,
Ҳаққа қилди муножот, тилинда саноси тўрт.

Махтумқули:

— Махтумқули, хабар бер, ул ким дарёга солди?
Ҳар дам наъра чекканда дарёда тўфон қилди?
Ул ким эди бир назар Кўҳиморонга солди?
Анинг ваҳимасиннан Эрон — Туронга келди?
Ул не қушдир, учадир осмонга, парвози тўрт?

Маърифий:

— Маъруфий дер, зулфиқор эрди, дарёга солди,
Ҳар дам наъра тортганда дарёни тўфон қилди.
Али эди, бир назар Кўҳимаронга солди,
Эрон-Туронни кезиб, азми-Хуросон келди,
Ул кўнгилдир, учодир, осмонга парвози тўрт.

ЙЎЛДА СЕНИ

Ҳабибуллоҳ, истаганлар,
Топар қайси йўлда сени.
Валло, кўрмоққа муштоқдир,
Бек-да, хон-да, қул-да сени.

Ошиқлар гул юзи сўлар,
Минг кун йиғлар бир кун кулар,
Булбул санода орзулар
Тар ғунча-ю гул-да сени.

Не гавҳарсан, йўқ қимматинг,
Жаҳонни тутмиш ҳимматинг,
Бот-бот эслар бор умматинг —
Тоғда, тузда, чўлда сени.

Эранлар йўлингни излар,
Дарвешлар сиригни гизлар.¹
Мағриб, машриқ-тамом кўзлар
Барча ўнгу сўлда сени

Давлат фалак билла дўнар,
Кимнан учар, кимга қўнар,
Кўрмаса бор ошиқ ёнар,
Ҳафта, ойда, йилда сени

Мен ҳам умматинг хосларман,
Ёд этарман, ҳавасларман,

¹Гизламоқ — яширмоқ.

Чақириб, мадад истарман,
Яхши-ёмон ҳолда сени.

Махтумқули, ўтинчим бор,
Арзим бор, Ҳаққа додим бор,
Шафоатдан умидим бор —
Қил кўприқда, далда сени.

ОЛЛОҲСАН

«Кун!» лафзиндан оламни
Мавжуд этган Оллоҳсан.
Жабройилнинг алиннан
Кавни тутган Оллоҳсан.

Ожиз-у шармандага,
Кўйингда дармондага.
Азройилни бандга
Нисбат этган Оллоҳсан.

Авф айларга лойиқ-сан,
Ҳам табиби ҳозиқ-сан.
Хос, авомга розиқ-сан,
Қисмат этган Оллоҳсан.

Замойирни қўндириб,
Арш тахтина миндириб
Ошиқ кўнглин ёндириб,
Ҳасрат этган Оллоҳсан.

Ҳижоб тутиб юзингга,
Исрофилни розингга,
Ҳабибингни ўзингга
Қурбат этган Оллоҳсан.

Ошиқ йўлингда мурда,
Учрамиш сонсиз дарда.
Фақирларга маҳшарда
Нурбат этган Оллоҳсан.

Махтумқули, бим¹-аро,
Фулом ўлмиш бечора.
Юз минг менимдай зора
Ҳиммат этган Оллоҳсан.

¹Бим, бийм-қўрқув

СОЧДИ МУҲАММАД

Аввал-дастлаб бориб Ҳайбар тоғинда
Кофирлар қонини сочди Муҳаммад,
Лаклоҳарда, Саквон, Қобул шаҳринда
Жафо чекиб, динни очди Муҳаммад.

Ошиқлар бош ўлуб, ишққа минганда —
Турга назар тушиб-тоғлар ёнганда,
Буроқ кўқдан қуйи-ерга энганда,
Раф-раф миниб, аршга учди Муҳаммад.

Микойил, Исрофил, Азройил била,
Келдилар-турдилар Жабройил била,
Сайр этди салсабил, занжабил била,
Кавсар ариғиннан ичди Муҳаммад.

Меърож кечасида сайлга борганда,
Ё Жабройил амин билла юрганда,
Беҳишт қопусига ўтру турганда,
«Бисмилло!» деб эшик очди Муҳаммад.

Махтумқули, ўзга динни буздилар,
Иқлим-иқлим, шаҳар-шаҳар кездилар,
Жафо чекиб, ислом динин туздилар,
Олтмиш уч ёшинда кечди Муҳаммад.

ХАРОБ АЙЛАР

Мўъмин бўлгон мункир бўлмас сўзима,
Жаббор бул жаҳонни, кўр, хароб айлар.
Чўх нарсалар келар-кечар кўзима,
Бул дунёни бад-бад кор хароб айлар.

Иши ривож топар бад иш тутгоннинг,
Тилаги дуч бўлмас Ҳақ деб ётгоннинг,
Ер юзинда бўлар куч-куч етгоннинг,
Жаҳонни зулм ила зўр хароб айлар.

Илмсиздек-олимлари жад¹ бўлар,
Йўқ ишлар йўл олар, бор иш бад бўлар,
Шариат нист бўлар бад иш сад бўлар,
Ўлкани бир неча тавр хароб айлар.

Балхни бўғз дарди, Нишопурни-тош,
Аммон шаҳрин дарё, Басрани-оташ,
Мадинани очлик, Маккани – ҳабаш,
Ҳирот, Қандаҳорни мор хароб айлар.

Рум шаҳрин айлағай соъика хароб,
Яманни хулоч йиқар, Мосулни-аъроб.
Кўфани дўл-жала, Бағдод шаҳрин-об,
Рей ўлкасин тилниб, ер хароб айлар.

Сўзимни тинглағай оқил ҳамиша,
Термизга тоъун туша, ранж шаҳри Кешга

¹Жад — жуднинг акси.

Авлоди-Сўфёнда номи ўтмиша,
Исфаконни соҳиб кор хароб айлар.

Самарқандни қибтий йиғлиб, бек босар,
Бухорони нон қитлиги, турк босар.
Сарахсни марг бузар, Марвни рик босар.
Шерозни турк, чўғиб-мўр хароб айлар.

Қашғарни, Хўтанни кофир ҳинд эгар,
Хитойга осмондан каждумлар ёғар,
Ҳар каждум тевадек бир-бирна тегар,
Ҳиндистонни оҳ-у зор хароб айлар.

Адан шоҳин бўлар Лаҳорга азми-
Қайтгач, юртин топмас тоғми ё тузми,
Оби-Жайхун босар ул Хоразмни,
Атрофда ҳар мулким, бор, хароб айлар.

Дарғоннинг шаҳрина кўкдан сас келар,
Ул бир ёвуз сасдир, эшитгон ўлар,
Булғор шаҳарларин ўрислар олар.
Ўрисни Дажжол-у нор хароб айлар.

Махтумқули, ҳар ким тингласа жондан,
Бу ишлар чов¹ бўлар охирзамондан,
Маҳди ердан чиқар, Ийсо осмондан,
Дажжолни шул икки эр харобайлар.

¹Чов — дарак, нишона.

Ё, РАСУЛ

Бул менинг жоним сенинг йўлингда қурбон, ё, расул,
Ҳар неким қилсанг жафо бул жона дармон, ё, расул,
Севибон, бор айламишдир сени раҳмон, ё, расул,
Қулуғингда интизордир ушбу жаҳон, ё, расул

Ул азоб-ун норидан бўлмиш сенинг йўлинг йироқ,
Ўзингга қилиш Худо фирдавс-аъло ҳам Буроқ,
Сенки келдинг дунёя, бул олама ёнди чироқ,
Шукрилло, то баёни бўлди жаҳон, ё, расул

Дард ила бу юрагим ҳар лаҳза оҳ қилди неча,
Оҳимнинг дармони аввал Абдуллоҳ, Вайсал хўжа
Ҳар замон моҳи-жамолинг тушимга кирмас кеча,
Қолар ул ҳаддан зиёд жонимда армон, ё, расул,

Йиғлая зор-интизор ҳам истаюрман мен сени,
Бу залилик ичра кўп қўймагил хўрлаб мени,
Ҳам яна мезон қурилиб, бўлганда ул маҳшар куни,
Кўп инончим сен турурсан, улли девон, ё, расул

Ошиқ-ку «хув-хува!» деб бўлғуси маърифат гули,
Бу залил бечоранинг балки сенга етгай қўли,
Оҳ-у афғонинг сенингким, ёд этиб Махтумқули,
Ғам ичинда шўйла бир бемору ҳайрон, ё, расул

ХОН ЧИҚАР

Бир кун ул Кунботардан
Ўта-машхур хон чиқар,
Юзи моҳи-тобондек,
Билаклари қон чиқар.

Кўринг Ҳусайн мирзони,
Ҳаққа ёзар арзани
Ерлар урар ларзон-у
Исрофилдан ун чиқар.

Ҳайвон, инсон шаънинда,
Ажал бордир ёнинда.
Дажжол ерга энганда
Бошқа миллат, дин чиқар.

Ошиқларга раъй бўлмас,
Дунё юки той бўлмас.
Кўк юзинда Ой бўлмас
Кунботардан Кун чиқар.

Дажжол созини қургач,
Айш ила ишрат сургач,
Дўниб Маккага киргач,
Арвоҳ билан жин чиқар.

Яъжуж, Маъжуж деярлар,
Бир-бирини еярлар.
У бирин ҳам сўярлар,-
Бир ўрнина минг чиқар

Махтумқули дер, қайҳот,
Рўзи-Маҳшар-қиёмат,
Аё соқий-ул-ҳожат,
Бари иш қийин чиқар.

ВУЖУДГА КЕЛГАН АШЁ

Олам сунъинг-ла мавжуд,
Вужудга келган ашё
Ашё ҳамдингга зокир,
Зикринг тилларда гўё,

Аввалингга йўқ ғоят,
Охиринг бениҳоят.
Бу борлиққа кифоят,
Амринг иладир барпо.

Шаръинг жаҳонга шойиъ,
Ҳукминг оламга нофиъ,
Амрингга йўқдир мониъ,
Арз-у само мофиҳо.

Ҳар зишт, зевар-у зеб,
Шоҳиди-олам — ғойиб,
Сунъинг-ла бўлди ло райб
Аз сифла-ю вал улё.

Келиб гардонга гардун
Юриб мудом сарнигун,
Ашъё кул ўлуб Мажнун,
Висолинг завқи Лайло.

Мен ожиз-у бад нафс-ла
Мулаввасман юз қатла,
Ҳар исминг бир сифатла,
Ҳар толибга тажалло.

Махтумқули, мен мағмум,
Ҳаво узра нафсим шум,
Дармондан бўлиб махрум
Қолдим-ку мен, вовайло.

БУ РЎЗА

Қодир Оллоҳ бизга иноят этмиш,
Қабр ичинда бизга бордир бу рўза.
Кулли гуноҳларга каффорат этмиш,
Сирот узра мадақдордир бу рўза.

Тутсанг муни сидқу ихлосинг била,
Дўзахга элтувчи гуноҳ ювила.
Қабул этса закот, салотинг била,
Ҳар мушкул ўйларда ёрдир бу рўза.

Ҳам хушсурат-зебо бўлиб кўрина,
Парво қилар мўъмин қулнинг гўрина.
Далолат айлабон охир корина,
Айшу ишрат, ҳам ҳузурдир бу рўза.

Агар берсанг, рўза-фитр адосин,
Маҳшарда кўрарсан роҳат, мазасин,
Тарк айласанг тутавергин қазосин,
Беҳишт ичра мурғзордир бу рўза.

Фарз айлади бизга қодири Жаббор,
Ким тарк этса бўлар бедин-у бадкор.
Дўзах оташина бўлгай гирифтор,
Аъфоли хўбларга ёрдир бу рўза.

Аё, банда, ғофил бўлма, тутавер,
Тавба айлаб, ёмон йўлдан қайтавер.
То тириксан Ҳақ қуллуғин этавер,
Тутганларга кўп хайрдир бу рўза.

Махтумқули, тарк айлама адосин,
Тарк айласанг, тутавергин қазосин.
Маънисига етиб, билсанг мазасин
Ажиб пеша, ажиб кордир бу рўза.

ЭЙ, БЕНАМОЗ, ЭЙ, БЕНАМОЗ

Валлоҳи, биллоҳи абу зим, эй бенамоз, эй бенамоз,
Безор сендан Худои азим, эй бенамоз, эй бенамоз,

Ҳар ким сенга берса салом, ё берса бир луқма таом,
Лаънат ёғар ҳар субҳу шом, эй бенамоз, эй бенамоз.

Арши аълодин ташқари — инс-у малак дев ҳам пари,
Безор эрур сеннан бари, эй бенамоз, эй бенамоз.

Рӯзи-қиёмат ҳашрда билгил тарози қурилар,
Аввал намоздан сӯралар, эй бенамоз, эй бенамоз.

Маҳшар куни очсанг кўзинг, қаро ўлуб қолғай юзинг,
Билмам недур анда сўзинг, эй бенамоз, эй бенамоз

Қўл-оёғингни банду-банд, дўзахга элтиб ташласа,
Қолгунг тамуғда то абад, эй бенамоз, эй бенамоз.

Кимки намозни тарк этар, қасддан қазо қилса нетар,
Андоғ демиш Хайрулбашар, эй бенамоз, эй бенамоз.

Ғар бенамоз ўлса, анга хатми-дуо эрмас раво,
Шундоқ буюрди Мустафо, эй бенамоз, эй бенамоз.

Махтумқулининг айғони, ҳақ Мустафонинг дегани,
Заррача ҳам йўқ ёлғони, эй бенамоз, эй бенамоз.

ЧИҚИБ ЎТИРМИШ

Фавс эрга баробар бир кимса йўқдир,
Тарки дунё бўлиб, чиқиб ўтирмиш.
Оқтоб бир манзилдир, манзари ҳақдир,
Ул фарши-аълоя чўкиб ўтирмиш.

Ду тан ўнг-сўлинда имомайн дерлар,
Ўнгдагиси – Кўкка айлар тадбирлар.
Сўлдагидан – Ерга саранжом дерлар,
Ер анжومي билан боқиб ўтирмиш.

Анлаганим ишни айласам изҳор,
Бобил-ҳақдан кашф ўлмишдир бу асрор,
Яна автод дерлар тўрт кимарса бор,
Дунёнинг тўрт кунжин тутиб ўтирмиш.

Шунча ори, шунча покки зотлари
Жаҳон ичра зиё ёққан ўтлари
Етти эр бор будуллодир¹ отлари,
Бўлажак шарр ишни қоқиб ўтирмиш.

Ҳақиқат йўлиннан хабарли эрлар.
Бул сўзим эшитгач чин гўш берулар.
Ўн икки эран бор, руқоба² дерлар,
Ҳар қайси бир ишда муқим ўтирмиш.

Булар жаҳонга жон, жаҳон гўё тан,
Айтайин баёнин, қулоқ солгин сан.

¹Будулло – бу ерда яхшизодалар маъносида

²Руқоба – бу ерда кузатиб турувчилар маъносида

Отлари нуждабо ўзлари чилтан
Арбаёинда мудом ўқиб ўтирмиш.

Еттинчи гуруҳи Нуқоба, билинг,
Айтайин баёнин, бир қулоқ қўйинг.
Уч юз олтмиш олти эран ҳар йилнинг
Ҳар кунига бири нақиб ўтирмиш.

Булар назар қилган тушарлар жўшға.
Солар дунё мастин ҳақиқат ишққа.
Афроди-манноъ дер, булардан бошқа
Халқни маломатға ёқиб ўтирмиш.

Махтумқули айтар, дўстлар мен гумроҳ,
Ҳайрон қолдим, бир манзилда, топмай жоҳ,
Уч юз келди, бўлдим аларга ҳамроҳ,
Ёпиқ бағрим ёшин тўкиб ўтирмиш.

БИТМАК КЕРАК

(Алиф-Бе)¹

Алиф — Оллоҳ йўлидир, тўғри туриб кетмак керак,
Бе — бирлигин Худонинг барҳақ билиб, битмак керак,
Те — тавба айлая, дунёни унутмак керак.
Се — собит қадам ўла, ҳақ амрини тутмак керак.
Жим — жоиздир қул хожа қуллуғин этмак керак.

Ҳе — ҳамдин ёд этиб, ҳукм ила кимни айлади,
Хе — Худо менман деди, икки жаҳонни айлади.
Дол — далолат дейибон, Мустафони айлади.
Зол — залиллик чекмасин деб, бо сафони айлади,
Ре — раҳмат баҳриндан, ихлос, умид этмак керак.

Зе — зиёда нафсингни дунё учун елдирмагин,
Син — субҳонинг ёт этиб рафлатта уйдурмагин,
Шин — шайтон алина гул кўнглингни олдирмагин.
Сод — сабр айла, савобинг оташа ёндирмагин,
Зод — забт бирла сўрса, қандоқ жавоб этмак керак.

То — таъма бирла кўнглинг нафс йўлина солмагин,
Зо — зулм айлаб ул кун дўзахда ночор қолмагин,
Айн — олам тузди карвон сен ҳам уннан қолмагин,
Файн — вани мол-мулким боқий, дебон алданмагин,
Фе — фароғат вақт экан, нафсингни ром этмак керак.

Қоф — қаробат истасанг, бу йўлда белинг боғлагин,
Гоф — гуноҳинг ёд этиб, турғил, саҳарлар йиғлагин,
Лом — лутфин қил умид, шайтоннан ўзни сайлагин,

¹ «Алифбе» шеър тақозосига кўра, ўз ҳолича ўгирилади.

Мим – муродинг истабон, ожизлигинг ёд айлагин,
Нун – нури раҳматиннан чин умид этмак керак.

Вов – васли рутбасин бир гизли бозор айлади,
Ҳе – ҳалокатлик ила ошиқларин зор айлади.
Ло илоҳа иллаллоҳ деб ўзин ошкор айлади,
Ий – ерга берди масканат, осмонни даввор айлади,
Мард ўлғонлар ишқ йўлинда жонин унутмак керак.

Йа – Яратган йўлига нонингни берсанг оз ҳануз,
Тан бараҳна ўлтириб, тўнингни берсанг оз ҳануз,
Ранги-сурхинг сўлдириб, қонингни берсанг оз ҳануз
Чок этиб, Махтумқули, жонингни берсанг оз ҳануз
Не учун жононни деган жонни ҳўб тутмак керак.

ОМОН, ҲЕЙ!

Ҳадисдан, ровийдан бир сўз деёйин,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон, ҳей!
Тангри қулларина ошкор этойин,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон, ҳей.

Ўттиз икки минг йилдан бир зот келармиш,
Номи Дажжол, ўзи кофир бўлармиш,
Ўнгиннан, сўлиннан тўрт тоғ юрармиш.
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон, ҳей.

«Тангри-мен!» деб бўлар даъво-талоши,
Анинг билла бўлар Маҳди саваши.
Тўрт шаҳарга қочар ислом қардоши,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Занг'лар осар маркабининг бўйнига,
Мусулмонлар кирмас унинг ўйнига.
Кофирлар ҳақ билиб кирар динига,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Дажжол ҳалқа урар, Катба эврилар,
Булуғлар гумбурлаб, тўфонлар турар,
Тайрон Абобилдан кофир қирилар,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Уч гал ҳанграр Дажжол, қичқирар қаттиғ,
Қувиб ета билмас Маҳдининг оти,

¹Занг – Қўнғироқнинг бир тури

Шу вақт кўтарилар Қуръоннинг хати,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Ийсо-соҳиб замон келар шу онда,
Мезон қуриб, вазир бўлар шу кунда.
Тутиб ўлдиарлар Дажжолни шунда,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Ул унни эшитиб Яъжуж қирқ йилдан,
Қофни тешиб келар жой олар элдан,
Ютар, учрагани чиқармас қўлдан,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

Махтумқули айтар сўзнинг порасин,
Ҳақдан ўзга ҳеч ким билмас чорасин,
Яъжуж сўнгра кўрар маҳшар ғавғосин,
Ҳайҳот кундан, зулмат кундан омон ҳей.

БЎЛМАС, ЁРОНЛАР

Бир замон хуш бўлиб, ғанимат юринг,
Дунёнинг вафоси бўлмас, ёронлар!
Қутулган йўқ ажал дастидан, кўринг,
Жон жасада боқий қолмас, ёронлар!

Дунё аввал бадал, қалбдир-қаллобдир.
Чархи-чанбар бозигари-каззобдир
Дунё бир дарёдир, одам хубобдир.
Хубоб сувда боқий турмас, ёронлар!

Мушкул сафар бўлар ўлим сафари,
Ваҳмаси беқиёс, кўпдир хатари.
Қайтмасдир чопари, келмас хабари,
Бу сафарга кетган келмас, ёронлар!

Дунё ёлғончидир, ҳирсу ҳавасдир,
Ёлғончига бел боғламоқ абасдир,
Ҳаромидир, ҳаромзода, нокасдир,
Бир аҳду паймонда турмас, ёронлар!

Махтумқули, дунё фонийдир, фоний,
Ҳасрат манзилидир, ўлимнинг кони.
Бозоринда мато одамнинг жони,
Андан бошқа матоҳ бўлмас, ёронлар!

КЕТМАДИНГ, ДУНЁ

Бир айбинг бор, айтсам сенинг юзингга,
Ҳеч ким билла йўлга кетмадинг, дунё!
Азал келганларга муҳаббат этдинг,
Кейин келганларга этмадинг, дунё!

Сўзла энди, кимни барқарор этдинг,
Қанча катхудони хору зор этдинг,
Сулаймон тахтини тор-у мор этдинг,
Юсуфни «қул» дея нетмадинг, дунё.

Найладинг султонни, ўлдирдинг хонни,
Шоҳи-Кайковусни, Рустамни, Золни,
Девларга ҳукм этган Сулаймон қани,
Алар билан йўлга кетмадинг, дунё!

Йигит зўри майдон ичра тик ўлар,
Унга ўқлар билан ёйлар отилар,
Бобо Умар қочди, балки қутулар,
Ани қува-қува сен тутдинг, дунё.

Махтумқули, сеннан қўрқар юрагим,
Ҳақ ёнинда қабул бўлсин тилагим.
Ҳасан, Ҳусайн – аршу курсга керагим,
Карбалода шаҳид сен этдинг, дунё.

ЭКИБ ЎТДИ

Илк Одам келди дунёга,
Бу дунёни экиб ўтди.
Ҳар пайғамбар бир касб очди,
Касбин мудом этиб ўтди.

Бало келди ланбар-ланбар,
Дуо қилди анбор-анбор¹
Ўз давринда Нух пайғамбар
Нажжор касбин тутиб ўтди.

Азройилга жонин берган,
Анинг билан суҳбат қурган,
Жаннат ичра тирик кирган
Идрис кўйлак тикиб ўтди.

То Исо келгунча доим,
Асҳоби-қаҳф ётар қойим.
Ҳақнинг йўлида Ибройим
Жонин ўтга ёқиб ўтди.

Зоти эгри тузалмади,
Асли тўғри, бузилмади.
Қурт Айюбнинг танин еди,
Иблис шунча нуқиб ўтди.

Сулаймоннинг олий жоҳи,
Тўрт юз қурилар боргоҳи²

¹Мўл, уюм-уюм, кўп

²Кўшк, мажлис ўтадиган жой ва ҳоказо.

Инс-у жиннинг подишоҳи
Ул ҳам занбил тўқиб ўтди.

Тур тоғи дер, тушар йўлга,
Роз айтишар Оллоҳ била,
Асосини олиб қўлга,
Ул Мусо қўй боқиб ўтди.

Қобус тоғининг бурнинда,
Ўғлин топмади ўрнинда,
Юнус балиқнинг қорнинда
«Анта субҳон..» ўқиб ўтди.

Канъон ичинда қирқ йиллаб,
Кеча-кундуз дуо айлаб,
Юсуфжоним, дея йиғлаб
Йўл устинда Ёқуб ўтди.

Хурмо битар, боқ, оғочда,
Ойни икки бўлди, аршда
Расулилло-ул Қурайшда
Не жафолар чекиб ўтди.

Ҳақ йўлдош этди иймонин.
Одилар жаннат айвонин,
Бир неча имомлар қонин
Карбалода тўқиб ўтди.

Сўзим юқар Ҳақ дўстина,
Кор этмас дунё мастина.
Душман жафоси дўстина,
Уйсиз ерда буқиб ўтди.

Махтумқули, ҳар ким хосдир,
Иши даргоҳга ихлосдир.
Бизга алардан меросдир,
Ҳар дўстина тегиб ўтди.

ҚОЛАР, ЁРОНЛАР

Кел, кўнглим, азм айла боқий дунёга,
Ким фоний дунёда қолар, ёронлар.
Бу дунё мулкинда мулки-мавлоя
Не куфурдир, мункир бўлар, ёронлар.

Ким қолар ўлмайин ажал етишгач,
Қўймаслар юрмоққа ёқанг тутишгач,
Ийсо билан Маҳди келиб, ўтишгач,
Исрофил бир сайха қилар, ёронлар.

Ҳақнинг қудратина боқсин кўзларинг,
Юзлари чўл қолар тоғнинг, тузларнинг,
Учарнинг, юрарнинг, тили сўзларнинг
Азройил жонини олар, ёронлар.

Азройил қаҳр-ла энар шайтонга,
Шайтон ожизликдан қочар ҳар ёнга,
Биларки, қутулмас қочиб бир ёнга,
Сарандифда, бориб, ўлар, ёронлар.

Ул куннинг ҳисоби ўтар фардоя,
Осмонни суст айлар, заминни зоя,
Ғазаб тўнин кийиб келар дарёя,
Дарёлар қўрқибон қурир, ёронлар.

Йиқилар, йўқ бўлар тоғлар, саройлар,
Юлдузлар тўкилар, тўлар бу жойлар.
Кун шуъласиз туғар, тутилар Ойлар,
Тоғлар қўрғошиндек эрир, ёронлар.

Одамнинг нафсидай сепиб боронни,
Чиқарар жаъл этиб, ўтдай, инсонни.
Азройил ҳам берар омонат жонни,
Тўрт малак тирилиб келар, ёронлар!

Исрофил сур чалар қичқириб ҳар ён,
Йўқ бўлган жасадлар, айрилишган жон.
Кесилган томирлар, қуруқ устихон
Чукчириб-чукчириб, турар, ёронлар.

Бир ённан сўроқ бор, бир ённан жавоб,
Бир ённан оташ бор, бир ённан азоб.
Бир ённан мезон бор, бир ённан ҳисоб,
Аъмолинг бирма-бир сўрлар, ёронлар.

Динга гувоҳ дерлар фарзи, суннати,
Етмиш фирқа турур, кўринг, миллати,
Ўн икки гуруҳ бўп расул уммати
Ҳар қайси бир жинсда сурлар, ёронлар.

Жабр этган ҳокимлар бўларлар кўзсиз,
Кўриб, демаганлар қоларлар тилсиз,
Зиночилар боши қорнида, қўлсиз,
Оёғи бошинда бўлар, ёронлар.

Чоғирхўрнинг кўзи бўлмас ўрнинда,
Тиши гов шохидек турар бурнида,
Дудоқ сийнасинда, тили қорнида,
Егани оғзиннан келар, ёронлар.

Ким оғритган бўлса ота-онани,
Оташ-олов тўнга тикарлар ани,
Пес очар-оқарар вужуди, тани,
Сув ўрнина заҳар берлар, ёронлар.

Ўн иккинчи гуруҳ, кўринг, нетарлар,
Масжид бутро бўлиб, миниб кетарлар

Имом ҳайдар, муаззини етаклар
Юзлари ой-нурли бўлар, ёронлар.

Булар йилдиримдек ялпилаб, кечар,
Ва ё, бодиподек, пар боғлаб учар,
Эгни етмиш тўнли ҳур қизни қучар,
Ҳасрат кетиб, ишрат келар, ёронлар.

Каломда кўрганин сўзлар тилимиз,
Ажал устиннандир охир йўлимиз,
Махтумқули айтар, бизнинг ҳолимиз,
Ё, раб, ул кун нечук бўлар, ёронлар.

КЎНГИЛ ЖЎШИНДАДИР

Кўнгил бу – бадан шоҳидир,
Ҳар сўз кўнгил хушиндадир.
Етти иқлимнинг тахтинда
Ҳар қайси бир ишиндадир.

Тоғларнинг чиқиб-энмоғи,
Чўхларнинг кўчиб-қўнмоғи,
Дунёнинг оғиб-дўнмоғи
Фалакнинг гардишиндадир.

Борми бул фонийда қолғон,
Менга чиндир, Сизга ёлғон.
Бири – оқ, бир қора йилон –
Сулаймоннинг қошиндадир.

Теграси зумуррад тошли,
Нор, мояли, қирқ қардошли.
Олтин тахтли, олмос тожли,
Дев, беклари тошиндадир.

Айланар, ўтар давронлар,
Йиқилар обод айвонлар,
Кундуз кўрган ошно-жонлар
Кеча ётса – тушиндадир.

Уч ҳиссаси далли дарё,
Бир ҳиссада минг бир ғавғо.
Ким биларки, кўҳна дунё,
Ё, раб, неча ёшиндадир?!

Махтумқули, омон-омон,
Ажал-ўқдир, фалак камон,
Дунё деган лўли занон
Одамзоднинг бошиндадир.

ЁЙЛАРИ БОРДИР

Қўнар мундан, англамаслар, кўчарлар,
Киришсиз қурилган ёйлари бордир.
Ёқасиз, этаксиз бир тўн бичарлар,
Эшиксиз, туйнуксиз уйлари бордир.

Охират уйина элтиб соларлар,
Ҳақ раҳмат этсин, деб дуо қиларлар.
«Ким раббинг?» деб Мункар, Накир келарлар,
Жавобин бермасанг, войлари бордир.

Қилмишинг кўп бўлса, ер сени қисар,
Сўнгокинг қақшашиб, юрагинг сиқар.
Ўнгингнан, чапингнан ўт-ёлқин эсар,
Бенамознинг шундоқ уйлари бордир.

Асфаласофилин анга даркордир,
Шайтон яна унга кўп мададкордир.
Жаҳаннам деган бир дўзаҳи бордир,
Ғийбаткашнинг анда жойлари бордир.

Неча замон ҳаромилик излаюр,
Топа билса пинҳон жойда гизлаюр,
Ўғри гунгдир, мол эгаси сўзлаюр,
Сижжин, Вайл отлиғ жойлари бордир.

Кўра олмас қардошини, элини,
Кеча олмас анда сирот йўлини.
Тамшана-тамшана чайнар тилини,
Фардо-қиёматда войлари бордир.

Бисмилло, деб ўқиб Қуръони-ёсин,
Кўнглингдан чиқарма Ҳақнинг саносин.
Махтумқули, Ҳақ кечиргай гуносин,
Жаннатил-маъводек жойлари бордир.

АМРИ-ХОН КЕЛАР

Аъмалан, солиҳан,¹ яхши амал қил,
Бир кун сенга равон амри-хон келар.
Азройил келарда, сиқар оёқдан,
Оғиз тарафингдан азиз жон келар.

Умринг охир бўлса, тандан жон кетар,
Жон турмас, икланмас, сени тарк этар.
Ўфил-қизинг ёҳу-вовайло этар.
Сурат ётар, на қулоққа ун келар.

Жонингни қуш қўлтиғина соларлар,
Сувратингни ер уйинда қўярлар.
«Ман раббук?»² деб Мункар, Накир сўрарлар,
Саволина жавоб бермоқ он келар.

Омонат-хиёнат узмасанг қарзни,
Адо айламасанг суннат-у фарзни.
Мункар, Накир солар, ул ўтли гурзни,
Оғиздан, бурундан қаро қон келар.

Тутавер буйруғин, эй, Махтумқули,
Жаҳд айла кун-куннан, эй, Махтумқули.
Ғофил юрма мунда, эй, Махтумқули,
Қабрда ҳам савдо кўп, калон келар.

¹Қуръони карим – 18-сура, 110-оятга ишора.

²«Ман раббук?» – арабчада «ким раббинг?»

БИР ОЛЛОДИР

Етти қат Осмонни, Ерни,
Маҳкам этган бир Оллодир.
Икки жаҳоннинг сарвари
Дин Муҳаммад Мустафодир.

Муҳаммаддан аввал ўтган,
Оллонинг сирина етган,
Тур тоғинда маскан тутган,
Ул Мусо Калимуллодир.

Неча мурсал, наби кечди,
Дунёнинг охири пучди,
Кема боғлаб, ул-да кечди,
Ул дағи Набиуллодир.

Чори ёрлар – бари олий,
Бири-бириннан саноли.
Каъба шаҳринда биноли,
Ибройим Халиуллодир.

Яъқуб зори-йиғлар кунда...
Жигари банди-тутқунда.
Юсуфга Миср шаҳринда
Ошиқ бўлган Зулайҳодир,

Чун тупроқдан бўлмиш олли,¹
Исрофил сурина боғли.

¹Бу сатр: «Чун тупроқдан бўлмиш Али» деб берилган. Бизнингча «олди» бўлса, тўғри бўларди чунки Одамзоднинг олди, яъни Одам ҳақида фикр айтилмоқда.

Довуд пайғамбарнинг ўғли,
Ул Сулаймон подишодир.

Ҳақдан тиларлар умрни,
Таваккал қилдилар тўрт ёрни.
Ҳақ етказар Зулфиқорни
Дин қуввати Муртазодир.

Гўзал Олло назар солган,
Маръямнинг маҳринда қолган,
Тўрт китобнинг бирин олган
Ул Ийсо Барихуллодир.

Махтумқули, ё, ҳабибим.
Унутмасин сени тилим.
Ҳазрат Муҳаммад вакилим,
Сифинганим бир Оллодир.

БИР БАЁН КЕЛАР

Доббатил арз¹ отлик Дажжол сўнггиндан,
Марвадан, Сафодан бир баён келар.
Етти куннан сўнгра анинг жангиндан
Уч куннан оламга бу нишон келар.

Юзи одам, кундек ёлининг оқи,
Мисли девга ўшар қўли, оёқи.
Ўч дамли, қуш танли, қалқон қулоқи,
Теппаси устинда тўрт Қирон келар.

Оз қоларким, шохи кўкка етмоға,
Бир ҳафтача фурсат топар ётмоға.
Жаҳон йиғлиб, томошасин этмоға
Яхши-ёмон, барча мусулмон келар.

Қочиб, аннан ҳеч ким топмас халосни,
Мўъминлар хўш бўлар, ҳавл этар осий,
Ўнг қўлинда бўлар Мусо асоси.
Чап қўлинда муҳри-Сулаймон келар.

Нечасина муҳри-Сулаймон сурар,
Нечасина Мусо асосин урар.
Халқ ярми қорайиб, бир насф оқ турар,
Қора юзли таҳқиқ бе иймон келар.

¹Доббатил-арз – улов, кўлук

Хор бўлмас олганлар билганнан билик,
Дўстни душман айлар бўлса бад қилиқ.
Оқ-учмоҳлик дерлар, қора-тамуглик,
Дунёнинг сўнггидан шул замон келар.

Дажжолгача, тингланг ошиқнинг сўзин,
Билиб бўлмас Ой, Кун, кеча-кундузин.
Қирқ кун қора тутун оламнинг юзин —
Ер-у кўкни босиб, бўз туман келар.

Жонивор йўқ бўлар, халқ аннан тинар,
Ўғил, қиз кам турур, халқ учи синар.
Ер суйга ўн малак осмоннан энар,
Йиғлашиб, ҳар ённан сад фиғон келар.

Махтумқули уяр калом сўзина,
Еру-кўк туташар тоғлар тўзина.
Исрофил сур чалар ернинг юзина
Умидсиз хок танга қайта жон келар.

ҚИЛГИЛ НАМОЗНИ

Одам ўғли, сенинг юрагинг тордир,
Айланиб-ўргилиб, қилгил намозинг.
Дунё бир қуп-қуруқ хас, хашак, хордир,
Айланиб ўргилиб, қилгил намозинг.

Намозинг ўқигил гўё пир каби,
Айланиб-ўргилиб, гўё шер каби.
Бу дунёнинг моли ўтар сел каби,
Айланиб ўргилиб, қилгин намозинг.

Гарчи дунё завқи емоғу ичмоқ,
Мурдорлик эмасми бешвақтдан кечмоқ,
Ҳам тамуғ бор турур, ҳам тағи учмоқ,
Айланиб-ўргилиб, қилгин намозинг.

Бул ерга уруғни сепаринг билгил,
Оллога тан бериб битарин билгил!
Беш кунлик дунёнинг ўтарин билгин,
Айланиб-ўргилиб, қилгил намозинг.

Махтумқули, савол, жавоб қилинар,
Мунда берилганлар анда олинар.
Қиёматда қилдай Сирот солинар,
Айланиб-ўргилиб, қилгил намозинг.

БИР НОН КЕЛТИРДИ

Бир кеча ётардим, ул шоҳ Нақшбанд
Карами жўш айлаб, бир нон келтирди.
Соғ¹ қўлинда бода-гулгун шароби,
Сўл қўлинда тоза бирён келтирди.

Уйғондим уйқудан, қолдим тушимдан,
Ҳайрон эдим девонанинг ишиндан.
Бодасин нўш айлаб, кетдим ҳушимдан,
Ғам-дийдадан ашки-гирён келтирди.

Жон хуружга келди қайная-жўша,
Юрагим мавж урди тўлибон-тоша.
Бир ишорат бўлди анга учраша,
Фаҳм этмадим, жонга армон келтирди.

Англамадим, бўлдим ишққа харидор,
Билмадим, истадим дилбардан дийдор.
Ишқ дардина тушдим, қолдим гирифтор,
Кимса бул дард учун дармон келтирди.

Махтумқули, турдим тавоб этмоға,
Тил фармон бермади жавоб этмоға.
Ишқ аҳлининг ҳолин хароб этмоға,
Ақлим олиб, масти-ҳайрон келтирди.

¹Ўнг

АЛИДИР¹

Зарб урубон Жанодилнинг шахрина,
Кофирларга вазаб солган Алидир.
Кўз юмиб-очарда қирқ кунлик йўлни
Дулдулга бир фарсах қилган Алидир.

Бошлар озод этган дев қучоғиннан,
Аждаҳо оғзиннан, тоғ пучмоғиннан,
Дарвозасин чекиб Ҳайбар тоғиннан,
Ҳафт қалъага бирдан тўлган Алидир.

Гашт айлаган тоғу тошни элайиб,
Ханжар, қилич чалиб, қонлар ялайиб,
Тўғри келиб, Ахтам қонин тилайиб,
Мақоталга ғавғо солган Алидир.

Калла² келди даргоҳина дод била,
Низом бердинг сарҳадларга хат била.
Қам-қам қилич била, дулдул от била
Тахт-ас-сароғача борган Алидир.³

Махтумқули айтар, таңда бу жонинг,
Йўлинда нисор эт Шохимардоннинг.
Қўл узатиб чор кунжина дунёнинг
Муҳаммад динина солган Алидир.

¹Қисқартириб олинди.

²Ҳозғуруббон деган золим дев жасадини еган ва бош чаноғи келиб жаноб пайғамбаримиз (саллаллоҳи алайҳи васаллам)дан ёрдам сўрагани ҳақдаги ривоятга ишора.

³Яна бир нусхада «Тахт-ал-шажаргача» дейилган.

БИЛСАЙДИНГ

Қалам олиб номани кўндарарим¹ билсайдинг!
Афсун уриб, Ҳуд-худни индирарим билсайдинг!
Арш устига кўтариб, миндирарим билсайдинг!
Тўрт кеча, уч кун йиғлаб, тиндирарим билсайдинг!
Эшак миниб Ийсодек елдиарим билсайдинг!

Мажнун каби саҳрода йиғлаб-йиғлаб кезарман,
Кўзим ёшин маржондай тизим- тизим тизарман,
Варқо каби Гулшодан, ўлиб умид узарман,
Жўшқин бериб ишқ ўти, қайнаб-қайнаб қизарман,
Шиблий каби бир тоғни ёндирарим билсайдинг!

Ҳуд-худ каби Фарангдан Чин-мочинга борарман,
Боғ ичинда Билқиснинг сочин очиб кўрарман.
Сулаймоннинг тахтидан сўзлаб-хабар берарман,
Қуш қўнсин деб бошимга, булбул куйин қураарман,
Чоршанба кун чошг вақти кўндирарим билсайдинг!

Суроҳнинг орқасинда Мажнун қурди жодуни,
Бисмиллоҳ, деб бошлади, чақирди устодини.
Ҳақдан ғайри бир кимса эшитмади додини,
Қирқ ошиқ наъра чекиб, оловлатди ўтини,
Кўз ёшимдан сув олиб, сўндирарим билсайдинг!

Ширвонхоннинг савдоси, не ажойиб савдодир,
Қилдан бир ён оғдирса, қиёмат кун расводир,
Юз йигирма саф қурлиб, ҳар сафда бир ғавғодир,

¹Хат ёзиб жўнатмоқ.

Ошиқлик бир жўшқиндир, оқмас тошқин дарёдир,
Бир журъадан қирқ ошиқ қондирарим билсайдинг!

Етилмамиш шунқорим, қамиш қанот, оқ турпак,
Дунё мени тойдирди, бир ёним этди урпоқ,
Жонон жигар тилибон, тортар, қон қўймас турпоқ,
Ҳар тикандан юз ғаффи², ҳар қирқ гулдан бир япроқ,
Тоғу тошни элайиб, ундирарим билсайдинг!

Махтумқули, сўзлаюр, тўққиз фалак Зухраси,
Етти юлдуз қардоши, Ойнинг, Куннинг пораси,
Дийдам нури-шуъласи, кўзим оқу қораси,
Оби-Замзам чашмаси, Сафо, Марва ораси,
Сулаймондек аҳдимни синдирарим билсайдинг!

¹Ғаффи — қуриган барг.

Ё. АҲМАД ШОҲ...

Ё, Аҳмад шоҳ, ерда ёйилиб човинг,¹
Отинг осмон кетар — Арши аълоя
Келган навкарингдир, келмаган овинг,
Бийиклик зинасин қил поя-поя.

Эронга қилич ур, юрит сипоҳи,
Бошингда берк бўлсин давлат кулоҳи,
Ҳумоюн тоғинда шерларнинг шоҳи,
Гўё бир Наҳангсен мавжу дарёя.

Бешаларнинг ов қилгуси шерисан,
Румистон мағзи-ю, девнинг бирисан.
Зол ўғлининг олмос пайкон-тирисан,
Гуштосб ўғли каби белли балоя.

Пешинг Эрон бўлса, пуштинг Турондир,
Ишингдан дўст хушвақт, душман ҳайрондир.
Иқболинг очилар, ишинг даврондир,
Марҳамат назаринг солсанг ҳар жоя.

Фироғий дер, қўлаб, қувватлаб динни,
Шоҳларнинг шоҳисан, исломнинг зайни.
Амрингга мутеъ эт Эрон заминни,
Рўзу шаб нолишим шулдир Худоя.

¹Човинг — хабаринг, шухратинг маъносида.

БОРСА КЕРАҚДИР

Мойил бўлманг бу дунёга, дўстларим,
Барча бундан уён борса керақдир.
Аввал омон, охир иймон тиларман,
Ҳақ қулнинг мулодин берса керақдир.

Бир кун Қоф тоғидан Ҳардажжол чиқар,
Безаб эшагига зумрадлар тақар.
Маҳди йўлин тўсар, туғини тикар,
Савашиб Дажжолни қирса керақдир.

Ўшал чоғда Дажжол безана (?) дўнар!¹
Қайта бошдан диннинг чироғи ёнар!
Мадинада Ийсо осмондан инар,
Саф қуриб, майдонда турса керақдир.

Осмондан Жабройил аларга келар,
Маҳди билан Ийсо жаҳонни олар.
Мадина шаҳрида подишоҳ бўлар,
Қирқ йиллаб даврини сурса керақдир.

Қирқ йилдан сўнг улар қиларлар сафар,
Гиёҳлар қурирлар, дарёлар йитар,
Яъжуж-Маъжуж дерлар, мўъжиза қўпар,
Мағрибдан Машрикқа юрса керақдир.

Фош этарман бир сўзим бор демоға,
Тилларим айланмас ани айтмоға.

¹«Безангга дўнар» бўлса керак. Чунки у маҳлуқнинг бўйнида «Занг», — яъни қўнғироқнинг бир тури бўлиб, уни ва бошқа безакларини саваш чоғи юлиб ташласалар керак.

Жаҳон қуриб, нарсa қолмас емоға,
Бир-бирининг қонин сўрса керақдир.

Ёмғир ёғар ернинг юзин сув олар,
Вайрон бўлиб, буюк тоғлар эврилар,
Ҳайвон, инсон қолмас-барчаси ўлар,
Замоннинг охири бўлса керақдир.

Азройил ўз жонин ўзи олармиш,
Барча кетиб, Ҳақнинг ўзи қолармиш.
Бу жаҳонга тўрт фаришта¹ келармиш,
Исрофил бир сайҳа урса керақдир.

Кўкарибон ер юзига чиқарлар,
Мунофиқ, золимни шул кун ёқарлар,
Ҳисоб айлаб, хайринг, шарринг чекарлар,
Ё малак мезонин қурса керақдир.

Бу фасодлар ер юзига келганда,
Мункар йиғлаб, мўъмин бари кулганда,
Гўр ёрилиб, тонгла маҳшар бўлганда,
Расул «умматим» деб турса керақдир.

Барчани яратган ул гўзал Оллоҳ,
Деяверинг: «Ло-илаҳа иллаллоҳ»
Гуноҳқор умматин ҳақ Расулуллоҳ
Сиротдан бошлабон юрса керақдир.

Уммат бўлган, билгил, Сиротдан кечар,
Жаннат ичра Кавсар шаробин ичар,
Алданманг, сўфилар пирингиз қочар,
«Дод!» дея, Расулга борса керақдир.

Махтумқули, бошдан кетмас тумоним,
Мен Ҳаққа ошиқман, йўқдир гумоним.
Аввал дамда омон, охир иймоним,
Рўзи қилиб, бизга берса керақдир.

¹Тўрт фаришта – Улуғ фаришталар, яъни Жабройил, Микойил, Исрофил ва Азройил.

УЛ ҲАСАН БИРЛА ҲУСАЙН

Бир Худойимнинг қулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн,
Мустафонинг булбулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.
Боғи-ризвоннинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн,
Алининг икки ўғлидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Довуд ўғли Сулаймонни қилибсан додхоҳ,
Яқуб ўғли қул қилиб, сўнгра Мисрда подшоҳ.
Ҳазрати Айюбни қилдинг юз балога мубтало,
Мен аларни излабон, ҳар дам қилурман оҳ-воҳ,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Не гуноҳ қилди Алининг ўғли, эй парвардигор,
Карбало даштида қилдинг сен аларни хору зор.
Ул Ҳасан бирла Ҳусайн, билсанг, эдилар шаҳсувор,
Эғнига қалқон солиб, илгига олди Зулфиқор,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Эй, Худоё, сенга дод айлай, қани шаҳзодалар,
Санга дод айлай Ҳалилулоҳ, қани шаҳзодалар,
Санга дод айлай Калимуллоҳ, қани шаҳзодалар,
Санга дод айлай Валийуллоҳ, қани озодалар,
Икки дунёнинг гулидир, ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Шамр малъун-палид кесди Ҳусайннинг бошини,
Тонгла маҳшарда кўрарсиз Фотманинг кўз ёшини.
Ҳам етим қилди ўғил-қиз, ҳам яна қардошини
Ҳам қариндош уруғ ҳам, яна ҳам-йўлдошини,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Ул Ҳусайн кирди урушга бир Худони ёд этиб,
Шамр малъун кесди бошин зулмни бисёр этиб,
Аҳли олам йиғлашадир бир Худони ёд этиб,
Ҳам Али буни эшитиб, нолайи фарёд этиб,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Гар Али бўлса эди, анда берарди додини,
Ул палидлар тутмагай эрди урушнинг одини,
Шердай ўкрав тинглагил, банданинг фарёдини,
Айтингиз, бу дунёда ул сирларнинг бунёди не?
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

Мустафони куйдириб, ҳам бағрини бирён этиб,
Ул Абу Бакру Умарнинг кўзларин гирён этиб,
Ҳам тақи Усмон, Алининг ақлини ҳайрон этиб,
Қул Махтумни бўзлатиб, булбулдайин нолон этиб,
Икки дунёнинг гулидир ул Ҳасан бирла Ҳусайн.

ОҚ ИТ

(Қилди, ёронлар)

Ҳамд айтайин ул яратган Худойга,
Ул бизни йўқдан бор қилди, ёронлар.
Ўзи зийнат берди Кун билан Ойга,
Қудратини ошкор қилди, ёронлар.

Барчанинг отаси ул Одам сафий,
Ундан пайдо бўлди неча минг набий.
Ҳосил бўлмай ҳеч бирининг матлаби,
Бу дунёдан йиғлаб ўтди, ёронлар.

Пайғамбар борининг аввали Одам,
Охири Муҳаммад алардир Ҳотам.
Чори-ёрлар бўлди аларга ҳамдам,
Расулга кўп хизмат қилди ёронлар.

Чори ёрлар Ҳақ деб кўзда ёш этди,
Улар ёмонликдан ўзин тош этди.
Али элда мудом яхши иш этди,
Ғариб Махтумқули айтди, ёронлар.

Али эшигига бир гадой келди,
Қўл қовшуриб, хайри-дуолар қилди.
«Бир хотиним борди, хасталаб ўлди,
Бир қизим ёш қолди» деди, ёронлар.

Деди: «Мақсадим шул, сенга арзим бор,
Мусулмонман, суннатим бор, фарзим бор.
Бир жухудга қирқ минг тилло қарзим бор,
Менга бир хайр этинг!» деди ёронлар.

Шул замонда бир бой жуҳуд бор эди,
Али ул жуҳуднинг ёнига борди,
«Сен менга бир қирқ минг тилло бер» деди,
Икки ўғлин гаров қўйди ёронлар.

Жуҳуд берди унга қирқ минг тиллони,
Али шери-худо ёдлаб Оллони.
«Ҳасан имом билан Ҳусайн шо(ҳ)ни,
Узгунча гаров ол!» деди, ёронлар.

Жуҳуд болаларни олди-да, кетди,
Икки шаҳзодани уйига элтиди.
Али олган пулин гадойга тутди,
Гадой дуо қилиб кетди, ёронлар.

Бу ишни эшитди кофир, мусулмон,
Эшитганлар бари қолдилар ҳайрон.
Худойимнинг шери ул Шоҳимардон...
Эшитганлар вола қолди, ёронлар.

Бир жуҳуд бор эрди ўша замонда,
Бойлиги кўп эрди, ғамсиз-жаҳонда.
Эшитган эл-ҳамма тасдиқ қилганда,
Ўшал жуҳуд мункир бўлди, ёронлар.

Мункир бўлиб, тунда уйида ётди,
Кечаси оқшомдан сахарга етди.
Қудрат билан Ҳақ уйқудан уйғотди,
Бир оппоқ ит бўлиб турди, ёронлар.

Оқ Ит бўлиб элдан-кундан сайланиб,
Одам суратидан Итга айланиб.
Ақли жойида-ю бироқ шайланиб,
Эшиқдан чиқмоққа борди, ёронлар.

Калла билан уриб қобсани очди,
Бунинг мушкул ишлар, бошига тушди.

Пушаймонлар қилиб, кўз ёшин сочди,
«Вой, менинг ҳолимга!» деди, ёронлар.

Чора топмай, яна эшиқдан кирди,
Бола-чақа ҳамма уйқуда эрди.
«Вов-вов»лаб, аёлин ёнига борди,
Манглайига юзин қўйди, ёронлар.

Хотини ҳавл ила тискиниб турди,
Ўғлон-ушқолари уйқуда эрди.
«Уйда ит бор» дея, бариси турди,
Ҳар қайси бир таёқ олди, ёронлар.

Бари таёқ олиб, итни урдилар,
Ҳар тарафдан кўплаб озор бердилар.
То қўллари қаваргунча урдилар,
Машаққат-азоблар тортди, ёронлар.

Охир иложи йўқ, ул уйдан чиқди,
Кўзидан шашқатор қонли ёш тўқди.
Бирор ёққа кетмай, хотинга боқди,
Хотини хўп ҳайрон қолди, ёронлар.

Қандай ит экан деб, шунда ул замон,
Итга раҳми келиб, берди унга нон.
Нон берса — нон тошга дўнди шул замон,
Ит чексиз азоблар кўрди, ёронлар.

Сув бериб кўрдилар унга ул замон,
Бўғзидан ўтмасдан сув ҳам бўлди қон.
Ҳамма кўрган бунга қолдилар ҳайрон,
Кўп ёмон азоблар тортди, ёронлар.

Уни яна қувлаб етиб урдилар,
«Йит-йўқол!» деб чўх азоблар бердилар.
Роса қувлаб, у ён бу ён сурдилар,
Бир чўл-биёбонга қочди, ёронлар.

Ит кетди чўл билан, кўзлари гирён,
Гала ит учради унга ногаҳон.
Орага олишиб, тишлашди чунон,
Бор ери қора қон бўлди, ёронлар.

Кўп азоблар тортди ул Ит бечора,
Бўлиб аъзолари қон, пора-пора.
Андомига тушиб сонсиз бир яра,
Итлардан қутулиб қочди, ёронлар.

Бир ёзи¹ бор эди — ул Барри мажнун,
Йўллар қумлоқ, ҳаво иссиқ эрди чин.
Биёбонга бориб, ҳоли кўп забун,
Тиллари оғзидан чиқди, ёронлар.

Ул Ит бўлиб, шунча жазосин топди,
Сувсизликдан оғзи, бурни харобди.
Сароб кўрса «сув» деб, алданиб чопди,
Кўп вақт тилин соллаб юрди, ёронлар.

Хотиннинг кўнглига нотинчлик тушди,
Деди: «Менинг эрим қаёққа қочди,
Ойларим тутилди, Куним ёришди,
Эримдан дарак йўқ» деди, ёронлар.

Ул айём бир қари момо бор эди,
Фол-қурра, ҳар ишдан хабардор эрди,
Бир кун бориб аёл уни чақирди,
Арзи-ҳолин баён этди, ёронлар.

«Бир неча кун бўлди, йитибдир эрим,
Қаёқларга кетди, йўқдир хабарим.
Дарагин топмасам, йўқдир қарорим,
Менга бир фол очгил» деди, ёронлар.

¹Ёзи - чўл, ёбон.

²Ёшмоқ - ботмоқ.

Момо айтди: «Эринг Оқ Ит бўлибдир,
Барри мажнун деган чўлга борибдир.
Сувсизликдан тилин соллаб юрибдир,
Сабаби мункирлик» деди, ёронлар.

«Алининг уйига бир гадои келмиш,
Қирқ минг тилло қарзим бор, деб ёлбормиш.
Али икки ўғлин гаровга бермиш,
Халқ эшитиб, ҳайрон қолди, ёронлар.

Халқ барча инониб, тасдиқ қилибдир,
Ҳазрати Алига ҳайрон қолибдир.
Сенинг эринг, унга мункир бўлибдир,
Шундан Оқ ит бўлди» деди, ёронлар.

Аёл дер: « Маслаҳат бергил, моможон,
Не иш қилсам, эрим кўра биларман?
Эрим топмай нечук қарор қиларман?
Момо, маслаҳат бер» деди, ёронлар.

Момо айтди: «Барри мажнунга боргин,
Эринг бир Оқ Итдир, танигин, кўргин,
Ул чўлда бошқа ит йўқ турур, билгин,
Ит кўрсанг — эрингдир» — деди ёронлар.

«Танисанг, қўлингга бир ипни олгин,
Ул ипни Оқ Итнинг бўйнига солгин.
Судраб Мадинага тез ола келгин,
Пайғамбарга кўрсат» деди, ёронлар.

Ул фолчи момодан сўзни эшитди,
Излаб, Барри мажнун чўлига кетди.
Машаққатлар билан чўлга ҳам етди,
Оқ Итни ахтариб юрди, ёронлар.

Йўллар қумлоқ эди, иссиқ ҳавоси,
Дўзахдан зиёда чўлнинг балоси.

Ул Оқ Итни охир топди — ул осий,
Бўйнига ип солиб, тортди, ёронлар.

Азоб билан Мадинага кетурди,
Йўлда чарчаб, неча-палла ўтирди.
Расул хузурига эрин кетурди,
Пайғамбар: «Бу не сир» деди, ёронлар.

Хотин айтди: «Бу эримдир, бад бўлди,
Бунинг бад бўлмоғи элга сад¹ бўлди.
Муртазога мункир бўлиб, Ит бўлди,
Сизга олиб келдим» деди, ёронлар.

Расул айтди: «Эй зан, бу ердан кетгин,
Ҳар бир ишнинг битар жойига етгин.
Мункир бўлган бўлса, Алига элтгин,
Не қилса, ул қилар» деди, ёронлар.

Ул хотиннинг жони қолди балога,
Суриб-судраб Итни элтди саҳрога.
Охир олиб борди шер-Худога,
Шер-Худо Итни кўрди, ёронлар.

Хотин деди шунда: «Ё, шер-Оллоҳ,
Бу менинг эримдир, ўзимга ҳамроҳ.
Сизга мункир бўлган бу осий гумроҳ,
Хуллас, олиб келдим» деди, ёронлар.

«Энди олиб келдим, ё Шоҳимардон,
Қародир юзлари, мундадир исён.
Гуноҳидан ўтинг, ё шер-субҳон,
Ихтиёр Сиздадир» деди ёронлар.

Али бу хотиндан сўзни эшитди,
Унга раҳми келиб, гуноҳин ўтди.

¹Сад-тўсиқ, ғов, девор.

«Эй мункир!» деб итга шапати тортди,
Одам сифатига келди» ёронлар.

Карам айлаб унга ул Шери субҳон,
Каромат кўрсатди ул Шоҳимардон.
Жуҳуд бўлиб ўз ишиндан пушаймон,
Охир яхшиликка дўнди, ёронлар.

Эр-хотин иккиси «Калима» айтиб,
Мусулмон бўлдилар раъйдан қайтиб.
Булар ана шундай, муродга етиб,
Худоба кўп шукр қилди, ёронлар.

Фариб Махтумқули осий-гуноҳкор,
Гуноҳим кечиргил, ё Парвардигор.
Ўқиган бандадан кўп умидим бор,
Дуо қилгин, дея айтди, ёронлар.

ЧАҚИР КАЛЛА¹

(Дўстлар ҳей)

Яратган Оллоҳнинг ҳамдин айтайин,
Ул бизга кўп неъмат берди, дўстлар ҳей.
Еру Осмон, Беҳишт, Дўзах йўқ эрди,
Меъмори жумласин қурди, дўстлар ҳей.

Одам махлуқотнинг яхшиси бўлди,
Оллоҳ даражасин кўп баланд қилди.
Пайғамбар яратиб, китоб юборди,
Одамга кўп рифъат берди, дўстлар ҳей.

Аввал бизга тан яратиб, қон берди,
Ақл берди, кўз-қош билан, жон берди,
Ҳайвонга ўт бериб, бизга нон берди,
Кўп даража ато қилди, дўстлар ҳей.

Кўзни берди бу жаҳонни кўрсин деб,
Оёқ берди яхши йўлга юрсин деб,
Неъмат берди шукрин баржой қилсин деб,
Хуллас, бизни ҳурмат қилди дўстлар ҳей.

Жумла пайғамбарнинг Одам аввали,
Муҳаммаддир барисиндан афзали.
Абу Бакр, Умар, Усмону Али,
Расулнинг Чор-ёри бўлди, дўстлар ҳей.

Ул эр подшо бўлиб, олди жаҳонни,
Ҳар ким мункир бўлса, йўқдир иймони.

¹Чақир калла — бош чаноғи.

Унинг пайғамбарлик сурган замони,
Кўп ажойиб ишлар бўлди, дўстлар ҳей.

Бир кун Расулуллоҳ масжидда эрди,
Аҳли асҳоб шунда, (бариси кўрди),
Шул асно тақирлаб бир Калла келди,
Масжид эшигида турди дўстлар ҳей.

Салмон Форсий магар ўша замонда,
Чодир соқчи экан билсанг ул онда,
Ўзи Расулимиз — ул яхши банда
Салмонга: «Чиқиб кўр!» деди, дўстлар ҳей.

Салмон чиқиб кўрди айтилган палла,
Кўрдик, эшиқда бир Қуруқ Калла.
Бу ишлар ҳаммаси қудрати Олло,
Овоз билан йиғлаб турди, дўстлар ҳей.

Яна Салмон Форсий ичкари кирди,
Келиб Пайғамбарга бош эгиб турди.
Каллани кўрганин хабарин берди,
Пайғамбар ҳам ҳайрон қолди, дўстлар ҳей.

Ҳақ Расули ул Салмонни чақирди,
Каллани олиб кел деб буйруқ берди.
Салмон дарҳол бориб уни кетурди,
Калла йиғлаб салом берди, дўстлар ҳей.

Калла пайғамбарнинг камолин кўриб,
Сирин баён этди зор йиғлаб туриб,
Бошга тушган ишнинг тафсилин бериб,
Узр билан сўзин айтди, дўстлар ҳей.

Деди: «Ё пайғамбар, мен кофир эдим.
Бир кеча мен Сизни тушимда кўрдим.
Уйқудан уйғониб, мусулмон бўлдим,
Кўнглимга иймон жо бўлди, дўстлар ҳей.

Ўғлон-ушоқларим барисин олиб,
Барчасин Исломга далолат қилиб.
Калима қайтариб, мусулмон бўлиб...
Уни ҳам золимлар билди, дўстлар ҳей.

Фозғурупбон отли бир дев бор эрди,
Юртимизда ул дев подишоҳ эрди.
Зслимлар ул девга чақиб-билдирди,
Ул бизга кўп ғазаб қилди, дўстлар ҳей.

Ғазаб билан бизга одам юбориб,
Бизнинг барчамизни қошига териб,
Ул бизга чўх ёмон азоблар бериб,
Баримиз зиндонга солди, дўстлар ҳей.

Менинг ўз жасадим ул золим еди,
Гавдамни тамом еб, калламни қўйди.
Фарзандларим барин ютди ул, еди,
Хотиним хизматкор бўлди, дўстлар ҳей.

Хотиним ул девга чўри-хизматкор,
Золимнинг битини терарди ночор.
Ҳар бити гўё бир тошбақача бор,
Бизни кўп азобга солди, дўстлар ҳей.

Қуруқ Калла бўлиб ўзим қутулдим,
Қон йиғлаб, Худога муножот қилдим.
Қочиб чиқиб, Сенинг ёнинга келдим,
Бизларга қарам қил», деди, дўстлар ҳей.

«Агар менинг сўзим бовар қилмасанг,
Ул золимдан менинг орим олмасанг.
Мен ғарибман, менга ғамхўр бўлмасанг,
Даъвогарим Сиз» деб, айтди, дўстлар ҳей.

Расул айтди: «Эй асҳоблар, бўлинглар,
Золим девдан бунинг орин олинглар.

Худой учун жонфидалик қилинглар»
Дея асҳобларга айтди, дўстлар ҳей.

Расул муни айтди уч йўли такрор,
Асҳоблардан на овоз бор, на сўз бор.
Шунда сакраб туриб, ул шер-жаббор,
«Эй расул, мен борам» деди дўстлар ҳей.

Расул деди шунда: «Ё, шер-жаббор,
Неча одам сенга бу ишда даркор?»
Беш юз одам тилаб ҳайдари-каррор,
«Ўзим сайлаб олсам» деди дўстлар ҳей.

Боргунча у Калла йўл бошлаб юрди,
Али шер-Худо Дулдули сурди.
Калла ҳам тақирлаб йўл билан борди,
Дулдулдан ҳам тезроқ юрди, дўстлар ҳей.

Али Дулдулини равона этди,
Кесик бош йўл бўйи «Қуръон» хатм этди.
Ҳамма бориб охир бир жойга етди,
Ўша жойда бир чой¹ борди, дўстлар ҳей.

Али шер-Худо яқин бордилар,
Ҳамма кўриб, ҳайрон бўлиб турдилар.
«Нечук чой?» деб ул Калладан сўрдилар,
Девнинг чойи дея айтди, дўстлар ҳей.

Али деди: «Мени чойга солинглар,
Белимга ип боғлаб, равон қилинглар.
Охир тақдир нечук бўлса, кўринглар,
«Таваккал Худога» деди, дўстлар ҳей.

Белига ип бойлаб, Шери Худони
Солдилар шу чойга ул Муртазони,

¹Чой – чоҳ, сувсиз қудук.

Муртазо қоронғи кўрдилар они,
Худога муножот қилди, дўстлар ҳей.

Хуллас, шери-Худо ул чойга кирди,
Ул замонда девни уйқуда кўрди,
Девнинг шаклин кўриб, кузатиб турди,
Уни кўриб ҳайрон қолди, дўстлар ҳей.

Али айтди: «Муни мен ўлдирарман,
Уйқуда ўлдирсам, номард бўларман.
Иншоллоҳ, бу девнинг бошин оларман»
Дея уйғотмоққа борди, дўстлар ҳей.

Девни кўриб, қилди — Худога зори,
Калласи гумбаздек, гавда минори,
Ҳар бир қўли гўё шохи-чинори,
Бармоқлар фил бурни эрди, дўстлар ҳей.

Ҳар на ул дев хуррак отиб ётганда,
Тўзонлар ичига кирарди шунда.
Шамоллар кўпорди дам чиқарганда —
Ой, Қуёш кўринмас эди дўстлар ҳей.

Шери-Худо девнинг ёнига борди,
Зулфиқорни филофидан чиқорди.
Қилич оёғига тўрт бармоқ кирди,
«Чибин чақлпtimi?» деди, дўстлар ҳей.

«Чивин бор» деб, қарс-қарс этиб қаширди,
Оёғин узатиб, яна йиғирди.
Қиличдан хабари аммо йўқ эрди,
Яна-да уйқуга ботди, дўстлар ҳей.

Али Шери-Худо бу сирни кўриб,
Қайтадан ул девнинг ёнига бориб,
Деди: «Бир синасам бу девни уриб»,
Урмоқлик хаёлин қилди, дўстлар ҳей.

Бориб, бир шапати урди ул замон,
Куч билан чалдилар ул шери-мардон.
Кўзлари очилиб, ул дев баднишон,
Ҳазрати Алини кўрди, дўстлар ҳей.

Уйқудан уйғониб ул дев баднишон,
«Тишимнинг дармони кел» деб ул замон.
«Оғзингга сиғмасман» деб Шоҳимардон,
Девга бир сиёсат қилди, дўстлар ҳей.

Розғурулбон унда сарбаста бўлиб,
Бир тегирмон тошин кўлига олиб,
Юз ботмонлик тошни олибон солиб,
«Энди қутулмассан» деди, дўстлар ҳей.

Ул тош қайтиб девнинг ўзига келди,
Тош тегса ҳам ул дев бепарво бўлди.
«Бисмиллоҳ!» деб Али Зулфиқор чалди,
Ўшал тошни икки ёрди, дўстлар ҳей.

Тошни икки бўлиб, девни яралаб,
Ул девни бўлибдир, кўрса поралаб,
Муродин мақсадин Худодан тилаб,
Қиличини тортиб олди, дўстлар ҳей.

Али қиличини тортиб олибдир,
Кўрса, қилич тошни икки бўлибдир.
Ул девнинг ҳам иши тамом бўлибдир,
Али Ҳаққа шукур қилди, дўстлар ҳей.

Малъун дев уриниб ўшал замонда,
«Йаълат, йаълат» дея жон берди мунда.
Мурдор бўлиб қолди чойнинг ичинда,
Али кўриб, ҳайрон қолди, дўстлар ҳей.

Ўшал чоғда Калла шодланиб келиб,
Алидан хайр кўриб, кўп рози бўлиб,

Золим бадбахт девнинг ўлганин билиб,
Худога муножот қилди дўстлар ҳей.

Калла дер Алига: «Яхши иш қилдинг,
Ҳақ сени хуш қилсин, мени хуш қилдинг.
Ул золимдан менинг оримни олдинг,
Зўрлигинг ошкора бўлди, дўстлар ҳей.

Калла дер: «Эй Али, қорнини ёргин,
Сўнгаларин сўкиб, ҳар ён айиргин.
Тамом аъзоларин поралаб кўргин,
Фарзандларим ютди» деди, дўстлар ҳей.

Али ул Золимнинг қорнини ёрди,
Унда кесик бошнинг бир ўғлин кўрди.
Худо қудратида саломат эрди,
Ул Калла шод бўлиб кулди, дўстлар ҳей.

Суякларин кесиб, бир ёнга терди,
Чиллачага тегин бирма-бир кўрди.
Сўнгра чиллачанинг қорнини ёрди,
Калланинг бир қизи чиқди, дўстлар ҳей.

Чап қўлини тилиб кўргани замон,
Яна чиллачага қайтди шу замон.
Калланинг бир ўғли ундан соғ-омон,
Тирик экан, кулиб чиқди дўстлар ҳей.

Ўнг оёгин тилиб ул Шоҳимардон,
Унинг бош бармоғин ёрди шул замон.
Ундан бир қиз чиқди, саломат-омон,
Тирик экан, кулиб чиқди, дўстлар ҳей.

«Яна не бор?» дея кўзлади-юрди,
Топди, кесик бошнинг аёлин кўрди.
У ҳам минг шукурки, саломат эрди,
У ҳам қутулганди энди, дўстлар ҳей.

Али дер: «Асҳоблар бери келинлар,
Кимга арқон солсам, тортиб олинлар,
Бу кун (Сизлар) менга мадор бўлинлар,
Саломат чиқсинлар» деди, дўстлар ҳей.

Асҳоблар Алининг ёнига келди,
Саҳобалар ипнинг бир учин олди.
Муртазо бир-бирдан ип бойлаб борди,
Саҳобалар тортиб олди, дўстлар ҳей.

Охирида чиқардилар Каллани,
Али шери-Худо ёдлаб Оллони.
Эру хотин, ўғлон-ушоқ, занони,
Бириси саломат чиқди, дўстлар ҳей.

Ҳаммадан сўнг гўрдан топиб гавдани,
Ип бойлаб олдилар ул дамда ани.
Тўлган ойдек бўлиб чиқди нуроний,
Саҳобалар ҳайрон бўлди, дўстлар ҳей.

Али шери-Худо таҳорат қилди.
Ҳақдан ҳожат тилаб, дуода бўлди.
Худога ёлвориб, намозин қилди,
Каллани гавдага қўйди, дўстлар ҳей.

Каллани гавдага қўйиб Муртазо,
Аллоҳга ёлвориб, қилдилар дуо.
Сен-сан подишоҳим, сенга мен гадо.
Жонин бағишла деб, айтди, дўстлар ҳей.

Барча саҳобалар «Омин!» дедилар,
Дуода Алига кўмак бердилар.
Шу замон Каллани тирик кўрдилар,
Ул гавда аксириб қалқди, дўстлар ҳей.

Гавда акса уриб, сўнг тура қолди,
Ҳазрати Алига таъзимлар қилди.
Али ул золимдан орини олди,
Барчалар шодумон бўлди, дўстлар ҳей.

Ушбу ишлар Пайғамбардан шафоат,
Ҳазрати Алидан бўлди каромат.
Айрилганлар бари бирга, саломат,
Барчаси шод-хуррам бўлди, дўстлар ҳей.

Али асҳобларин чақириб олди,
Барчасига бир-бир маслаҳат солди.
Аммо охирги сўз Алида қолди
«Юринг- Мадинага» деди, дўстлар ҳей.

Калла бирла бола-чақа, занони,
Али бирлан ҳама йўлдош - ёрони.
Раҳбар айлаб яна шери-Худони,
Мадинага равон бўлди, дўстлар ҳей.

Булар мундан Мадина деб юрдилар,
Чўл кесиб, йўл кесиб, охир бордилар.
Пайғамбарнинг жамолини кўрдилар,
Бари такбир айтиб кирди, дўстлар ҳей.

Барчалари келиб, саломин берди,
Калла хурсанд, таъзим бажо келтирди.
«Одингиз оримни, Ё Расул!» деди
«Сизга раҳмат бўлсин!» деди, дўстлар ҳей.

Бош бўлиб келдилар ул Шоҳимардон,
Калла бирлан ўғлон-ушоқ ҳам закон,
Расулнинг ёнинда туриб ул замон,
Барчаси мусулмон бўлди, дўстлар ҳей.

Расулнинг ёнинда келтириб иймон,
Калима қайтариб бўлди мусулмон.
Бу дунёга келиб ул Шоҳимардон,
Бир талай хуб ишлар қилди, дўстлар ҳей.

Буларнинг бариси муродга етди,
Кўринг, шери-Худо не ишлар этди.
Ғариб Махтумқули бир дoston битди,
Дуодан умидвор бўлди, дўстлар ҳей.

БИР АЖОЙИБ СЎЗИМ БОР

(Ваъз)

Қулоқ солинг, қардошлар
Бир ажойиб сўзим бор.
Не азмойиш айлаюр
Дўстларига Биру Бор.

Жаҳон ишидир жафо,
Ким кўрди андан вафо.
Ҳақ дўсти Мустафога
Қолмамиш бу рўзигор.

Пайғамбар йўқ изиндан,
Нур ёғилар юзиндан.
Олам унинг сўзиндан
Топди низому қарор.

Эй, дин истаган дўстон,
Бўлма молдан май-мастон.
Айтайин бир хуш дoston
Агар бўлсанг харидор.

Сас тушгач заминларга,
Йўл йўқ бўлди динларга.
Масжидда мўъминларга
Ваъз айтарди пайғамбар.

Расул минбарга келмиш,
Уч минг уч юз йиғилмиш.
Жумъа учун жам ўлмиш,
Саҳобалар — наки бор. --

Ёронлар ҳайрон-вола,
Сўз етишда бу ҳола.
Ҳақ-чун берилган мола
Бир ўрнига ўн тайёр.

Деди: Али: – «Борайин,
Не бор эркан, кўрайин.
Оллоҳ, учун берайин,
Озу кўп ҳар не ким бор»

Келди деди: «Эй Заҳро,
Кўнглингни кенг тут аммо,
Бериб олайин баҳра
Гар танга бўлса тайёр.

Фотима дер: Гар дирҳам
Бўлса, таомга берсам,
Бул икки нури-дийдам
Икки кундир — оч йиғлар.

Деди Али: «Ё Субҳон»
Телмуриб боқиб ҳар ён,
Чиқди ташга, ногаҳон,
Бир сойил бўлди дучор.

Дер: «Қилмагил ношод сан,
Айла бошим озод сан.
Сен бир мушкул кушодсан,
Қирқ минг тилло қарзим бор.

Хотиним борди, ўлди,
Ширхўр ёш қизим қолди
Уйим ҳам вайрон бўлди,
Шунча бўлдим мен абгор».

¹Ширхўр — эмадиган чақалоқ.

Гадога: «Сен қол!» деди,
Ўғлонларга:» Кел!» деди.
Бир жухудга «Ол!» деди,
«Болаларимни зинҳор.

Пулинг этгум қарз тўлов...
Уйимга келмиш биров.
Ўғлонлар турсин гаров,
Пулинг бўлгунча тайёр».

Жухуд сақлади қулни,
Алига берди пулни.
Гадой ҳам тутди йўлни,
Кетди хуш хуррамивор.

Фотима сокин эвда,
Ўғлонлари гаровда.
Онаси дер жухудга
«Кимники бу ўғлонлар».

«Оғаси дер — аларни,
Сотди Али буларни.
Ишлатарман қуларни,
Пулим бўлгунча тайёр».

Дер: «Оға, омон — нурбат,
То келгунча ул ҳазрат.
Сақда буларни ҳурмат,
Бок, не бўлар охир кор».

Аммо ул жухуд этмас,
Онасин сўзин тутмас,
Ўттиз қулоч ип етмас,
Қирқ қулоч қудуғи бор.

Жухуд айтар қуларна:
«Тушинг қудуқ йўлларна»

Ипсиз кўза қўлларна
Бериб дер: «Сув олинглар!»

Кўтардилар кўзани,
Кўрди Жабройил ани.
Микойил сиқди ерни
Оқди қудуқ чашмавор.

Кўзани кўтардилар,
Чашмадан тўлдирдилар.
Жухудга келтирдилар,
Жухуд бўлди шармисор.

Кўзани хумга тўқди,
Туганмас ариқ оқди.
Чой¹ тошиб, тузга чиқди,
Жухуд кўриб этди зор.

Жухуд айлабон хизмат,
Келтирди нозу неъмат.
Тутди буларни ҳурмат,
Деди: «Бўлманг беқарор.

Шаҳзодалар саломат,
Кўнгиллари иморат».
Али айлаб таҳорат, —
Кўнглинда ғами бисёр.

Ҳаққа айлабон ниёз,
Деди: «Аё, чорасоз»
Қилди ду рақабт намоз,
Кўрди бир қуш зарнигор.

Бўйнида шода инжу,
Баҳоси олам ганжи.

¹Чой — қудуқ, чоҳ.

Шаҳзодалар қувончи
Дея тутди боякбор.

Қуш равон қанот чалди,
Алини кўкка олди.
«Берк тут!» деб овоз келди,
Кетди Али борҳо-бор.

Ул мурғи-заррин наққош,
Осмонларга уриб бош.
Алини ўлкадан тош¹
Элтиб солди бир диёр.

Етишди бир диёрга,
Ҳайрон бўлди бу корга.
Билмас – келди қаерга,
Ҳеч эркак йўқ, аёл бор.

Дер: «Беҳисоб экансиз,
Не хушсифат, хуш жонсиз,
Нечун тамом занонсиз?
Ғарибам, беринг хабар»

Деди: «Ийд маҳалидир,
Халқ ичкари тўладир.
Хумс, ушр молидир,
Масжидлар харвор-харвор»

Али буни эшитди,
Қайта таҳорат этди.
Халқнинг жамъига кетди:
Тутди бир кунжда қарор

Воиз чиқди минбарга,
Халққа насиҳат бера,

¹Тош – ташқари, бегона.

Сўзин топмади сира,
Йиғлаб ўтирди ночор.

Насихатинг дилпазир,
Тоғиб сендан халқ ҳузур.
Халқлар айтар: «Шоҳ, Вазир
Эл сўзингга интизор».

Воиз дер: «Бўлинг огоҳ,
Эсимга келмас ногоҳ,
Ҳой вазир, ҳой подишоҳ,
Бунда Муҳаммади бор».

Дерлар: Топсак Аҳмадни,
Айлармиз унга бадни.
Бор бўлса, Муҳаммадни
Поралармиз сад ҳазор.

Ширин айлаб тилларни,
Алдаб олмиш элларни,
Ота-бобо йўлларни,
Тарк этиб, бўлмиш безор».

Воиз айтар: «Эй мардон,
Кўнглим бимли ул эрдан.
Чақирайин минбардан
Ул ўзин этсин ошкор.

Воизга қулоқ солиб,
Ушбу пандини олиб,
Барчаси рози бўлиб,
Ўтирдилар интизор.

Воиз дер: «Ҳақ қудрати,
Пайғамбарнинг ҳурмати,
Ўзинг билдир, эй фати,
Ўн икки саволим бор.

Агар ўзинг билдирсанг,
Қаршимда келиб турсанг,
Сўзим жавобин берсанг,
Мол берай ҳарвор-ҳарвор».

Қаҳри қайнаб бошиндан,
Турди Али жўшиндан.
Борди Воиз пешиндан
Дер: «Мен ҳам аҳмадивор.

Қул бўлармиз тақдирга
Билмасмиз биз қай ерда,
Не гапинг бўлса сўра,
Сўнгра уч саволим бор.

Масжид ичра зуҳодек
Халқлар айтар: «Суҳодек»
Али бир аждарҳодек,
Сурниб турди сутунвор.

Ҳавл этар танда жон,
Ларзонга келар жаҳон,
Воиз дейди: «Эй жавон,
Келмасин қаҳринг зинҳор».

Айтишарга йўқ тобим,
Ўқирга йўқ китобим.
Воиз айтса жавобин,
Мен сўрарман боякбор».

Шер сўзин тамом этди,
Хўб дуруст калом этди.
Навбат кофирга етди,
Кўринг, саволин сўрар:

¹Пешиндан — қаршиси, ўтрусидан.

«Бир недир, икки бўлмас,
Икки недир, уч бўлмас,
Уч ҳам недир, тўрт бўлмас,
Беш, шашга йўқ баробар.

Беш недир олти бўлмас,
Олти бор, етти бўлмас,
Етти ҳам саккиз бўлмас,
Тўққиздан айла ахбор.

Ўн недир, ўн бир бўлмас,
Ўн бир ўн икки бўлмас.
Ўн икки ўн уч бўлмас?
Деб, тамом этди куффор.

Али ҳақнинг китобин,
Очиб маърифат бобин.
«Айтай воиз жавобин,
Тинглангиз эй, шахриёр.

Тангри — бир, икки бўлмас,
Икки Ой Кун уч бўлмас,
Уч витр ҳам тўрт бўлмас,
Тўрт-аносирдир чаҳор.

Беш-намоздир, ул беш вақт,
Олтидир-олти жиҳат.
Ҳафт дўзах, саккиз-жаннат,
Тўққизи не ҳамлавор.

Ўн Ҳожиён иши хўб,
Ўн бир писари Яъқуб.
Ўн икки ойдир марғуб».
Дер: «Даҳи не сўзинг бор?»

«Рост» деб сўз қилди оғоз,
Хат битди олиб қоғоз,

Воиз деди «Жуда соз,
Ҳам барча халойиқлар.

Воиз турди «Бале!» га,
Қойил бўлиб валийга,
Халқлар айтди Алига:
«Сен сўра, не сўзинг бор?»

Али очди китобин,
Тўкиб кўзиндан обин,
«Айтса Воиз жавобин
Ҳамма бирдан айтинглар».

Али дер: «Воиз десин,
Воиз сўзин шоҳ десин,
Шоҳ деганин халқ десин,
Мен ҳам сўрай боякбор.

Халойиқ жамъи оғоҳ,
Қабул қилдилар ногоҳ.
Воиз, вазир, халқу шоҳ,
Барча этди ихтиёр.

Шери-Худо шод бўлиб,
Худоба шукур қилиб,
Навбат Алига келиб,
Сўрасин шери-Жаббор:

«Недир Аршда битилмиш?
Ҳам Тубода битилмиш?
Яна қайда битилмиш?»
Деб, тамом этди гуфтор.

Воиз айлади зикр:
Қилмоқ керак деб фикр.
Воиз кўрди, иш чуқур,
Айтмоқчи бўлди: «Эй, ёр».

«Ла илаҳа иллаллоҳ,
Муҳаммад Расулуллоҳ»,
Уч деб муни халқу шоҳ,
Мусулмон бўлди куффор.

Шоҳ, вазирдир ўзларга,
Хор тутмадик кўзларга,
«Айтмоқ вожиб бизларга»
Дедилар: «Бўлдик иқрор».

Халққа алам берилди,
Куфурдан дин ўтрилди.
Динга таълим берилди,
Қилдилар ғусли куффор.

Ҳақ шунда раҳмат сочиб,
Нур келиб, зулмат қочиб.
Шоҳ, Али бўйнини қучиб
Кўп йиғлади зору зор.

Дер: «Эй шоҳи вилоят»
Биз хушвақт бўлдик роят.
Сендан топдик ҳидоят,
Сен Ислом этдинг ошкор».

Сўрди нечук келганин,
Ул ҳам айтди бўлганин,
Ҳар не, зар йиғилганин,
Этдилар анга нисор.

Юз минг зар¹ берди нақди,
Чап қўйнига бир овди.
Олди, қалъадан чиқди,
Келди Оқ қуш зарнигор.

¹Зар — олтин танга.

Аввалги каби этди —
Қуш оёғин берк тутди.
Қуш учиб кўкка кетди,
Айлади дохили-дор.

Жухудлар қарши келиб,
Эъзозу икром қилиб,
Барчаси рози бўлиб,
Мол бердилар бешумор.

Ҳаққа айлаб зорларин,
Билла олиб борларин,
Келтирди ўғлонларин,
Фотима боз беҳабар.

Шак айлама бул кўйда,
Ортиғин қўйиб уйда,
Қирқ минг тилло жухудга
Берди ул шаҳи — сафдар.

Жухуд ҳам пулин олди,
Али Масжидга келди.
Ул пайғамбарни кўрди,
Салом айлади: «Эй, ёр».

Бул иш Ҳазратга лойиқ,
Расулга бўлмиш ойиқ.
Расул айтар: «Халойиқ,
Не қилмиш шері-Жаббор.

Али масжиддан кетди,
Кўр, неча ишлар битди...
Бир шаҳр мусулмон этди,
Халқ намозга интизор».

У шу Ҳақнинг қулида,
Бешак шоҳи-валийда.

Расул айтар Алида
Сўранглар, кўп хабар бор».

Али ул тутган Қушин,
Ҳақ учун этган ишин.
Бир шаҳр муслим этишин
Жумлага берди хабар.

Хабарни берди Ҳайдар,
Дерлар: «Аллоҳу акбар».
Ҳайрон қолди Пайғамбар,
Сўнг намозга турдилар.

Ҳақ деб кўздан тўкиб хун,
Ҳар ким бунда берса тўн,
Ул дунёда бирга ўн
Берар ул Парвардигор.

Али бўйла хат ёзди,
Мўъминлар кўнгли қизди.
Бўлар охират музди
Беҳисобу бешумор.

Жоним журъа мастидир,
Кўнглим Ҳақ пайвастидир.
Дўстим Али дўстидир,
Гар ихлосинг бўлса бор.

Махтумқули, мен жонга,
Ишонмасман жаҳонга.
Дуода ёд қилганга
Эгам бўлсин мададқор.

БИР КУН МУРТАЗО АЛИ

Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Кўринг бул ҳукми-довари.
Ки масжидда ўлтирмишди
Бир кун Муртазо Али.

Орқа қўймиш меҳроба,
Кўзин тикмиш китоба.
Улуғ-кичик саҳоба
Йиғилмиш эрди бари.

Ул шоҳи-сафдар билди,
Бир кўкча каптар келди.
Ўлтириб, таъзим қилди,
«Салом-алайк, ё Али!

Сенсан диним, имоним,
Сенга қурбон бу жоним,
Фалон жойда ошёним,
Ёш болам бор, ё Али!

Еру кўк орасинда,
Хирмонлар қиррасинда,
Худонинг паноҳинда,
Кезардим саҳролари.

Тайр этардим ҳар ёна,
Шукр этардим субҳона.
Дон тополсам ошёна —
Учардим болам сари.

Душмандан рофил эрдим,
Хурраму хушҳол эрдим.
Боламга машғул эрдим,
Кўрдимки бир шахфари.

Кўрдим бир Лочин келар,
Ҳавода ҳаволанар,
Билдимки, жоним олар,
Омон бермас, ё Али!

Кўрқиб, бетоқат бўлдим,
Ширин жондан қўл уздим.
Сендан ҳифз кутиб келдим,
Қутқар мени, ё Али!»

Али чун воқиф бўлди,
Каптарнинг ҳолин билди.
Лутф ила карам қилди,
Деди: «Каптар, кел бери!»

Каптарга «келгин» дея
Бермай Лочин чангига,
Қўл узатиб, енгига
Солди каптарни Али.

Шул дамда Лочин келди,
Ҳазратга арзин қилди,
Лутф ила таъзим қилди.
«Салом алайк, ё Али!

Ҳар сахарлар овлардим,
Тоғу тошни элардим.
Бир каптарни қувлардим,
Келибдир Сизнинг сари.

Дармондаям, муҳтожман,
Шармондаям, қаллошман.

Бу кун уч кундир, очман,
Овим бергил, ё Али!»

Ул шери Парвардигор,
Ул соҳиби зулфиқор.
Ул шоҳи дулдулсувор,
Нидо қилди Қамбари.

Қамбар чун зоҳир бўлди,
Лутф ила карам қилди.
Деди: «Хизмат не бўлди,
Чақирдингиз бизлари?»

Деди чархи чанбарга
Мушк қотилмиш анбарга.
Али деди Қамбарга:
«Олиб келгил ханжари!»

Кўринг эмди не қила,
Истар — ул карам қила,
Лочин деди Алига:
«Сиз нетарсиз ханжари?»

«Эй Лочин, мен Ҳайдарам,
Соҳиби лутфи карам.
Ўз будумдан эт берам,
Сен тилама Каптари!»

Ханжар чиқди қинидан,
То эт кеса ёнидан...
Лочин тутди қўлидан,
Деди: «Кесма, ё Али!

Сенинг ишинг карамдир,
Қўлларинг муҳтарамдир.
Бу эт бизга ҳаромдир,
Аё, соқи кавсари!

Лочин санаманг мани,
Кабутар деманг ани,
Синамоқ учун сани
Келувдик Сизнинг сари!»

Шоҳдан рухсат олдилар,
Қайтиб кетар бўлдилар!
Учиб парвоз қилдилар,
Кетдилар осмон сари.

Тамом бўлди бу сўзлар
Этса керакдир асар,
Махтумқули хокисор,
Шоҳимардон чокари.

ЁҒИЙДИР-ЁҒИЙ

Дунё душман турур, ғофил одамзод,
Мол билан авлоди ёғийдир-ёғий.
Ўн саккиз минг дерлар кулли оламини,
Гуноҳи, фасоди ёғийдир-ёғий.

Қул-қорабош, молинг, отинг-эшагинг,
От-яроғ, асбобинг, тўнинг, тўшагинг.
Суйгули хотининг, ўғлон-ушоғинг –
Дунёнинг бариси ёғийдир-ёғий.

Дунё бир саробдир, соз била суҳбат,
Сипоҳига-дастгоҳ, шоҳларга-шавкат.
Шоҳлардан айланса дунёю давлат,
Бариси айланди, ёғийдир-ёғий.

От қариса қолар тўйдан-байроқдан,
Бўри тишдан қолар, бургут тирноқдан.
Бойлар паст кўринар қулдан-қирноқдан,
Бандиси, озоди ёғийдир-ёғий.

Ул гўрда очилар бағринг бутоғи,
Жонингга балодир хастаси, соғи.
Йиғитлик мавсуми етишган чоғи,
Тегса хазон боди ёғийдир-ёғий.

Махтумқули, ҳақиқатан туз сўзинг,
«Соғ кўзим сен» десанг этмас сўл кўзинг.
Мосувони ташлаб, қўйгил мажозинг,
Бир Ҳақдан ўзгаси ёғийдир-ёғий.

¹Байроқ – соврин.

ФАРҚИ КИМДАДИР?

Биздан Салом Ўрозменгли шоирга,
Мусулмон, кофирнинг фарқи кимдадир?
Ул не қушдир қўнар одам бошига,
Унинг қўнар, қўнамас эрки кимдадир?

Не бандадир, қуллуқ этар, зот ¹олмас,
Не ошнодир, минг йил кетар, ёт бўлмас.
Улар кимлар-йиғлар кезар, шод ўлмас,
Қайда суҳбат қурар, ризқи кимдадир?

Идрис унда қайда қурар суҳбати,
Бил, кимдадир, Ернинг, Кўкнинг қуввати,
Ул не қушдир, олти мингдир қаноти,
Ой-Куннинг, Юлдузнинг ўрки кимдадир?

Бошашоқ² осдилар қайси оғочни,
Ҳақ қайси дўстига берди Меърожни,
Бизнинг Пайғамбарга берилган тожни,
Хабар бергил, шундай, бўрки кимдадир?

Беклар, Махтумқули лисон жўш келди,
Ийсо кўқда қайси шаҳарга елди,
Пайғамбар айт, кимга васият қилди –
Асоси, ҳирқаси, кўрки кимдадир?

¹Зот – нарса.

²Бошашоқ – сарнигун.

ҲАҚҚИ-ЧУН

Ё, Яратган, муродимга етказгил,
Ё, жамолинг, Жалилуллоҳ ҳаққи чун!
Карамингдан иқболимга даст бергил,
Аввал Одам Сафийуллоҳ ҳаққи чун!

Одоби-аркони, шарму ҳаёси,
Далилу бурҳондир унинг гувоси,
Оламни фарқ этди анинг дуоси,
Дўстинг Нуҳи Набийуллоҳ ҳаққи чун!

Байтулмуқаддасда, Имрон элинда,
Отасиз бор бўлган она белинда,
Қудратинг машҳурдир Марям ўғлинда,
Ё раб, Ийсо Барихуллоҳ ҳаққи чун!

Кофирлар ўстирган ёшлик чоғинда,
Бир ўтга йўлиққан дўст фироғинда.
Бориб роз айтишган Сино тоғинда,
Тури Мусо Калимуллоҳ ҳаққи чун!

Ўтлабон, сувлаган Арши Аълода,
Қўчқорлар кўндариб¹, қилдинг озода.
Исмойил қурбонинг бўлди Минода,
Ул Иброҳим Ҳалилуллоҳ ҳаққи чун!

Бу йўлда фарқ этмас беклар, султонлар,
Ё ғойиблар, тўғри йўлга элтганлар.

¹Кўндармоқ — юбормоқ, жўнатмоқ.

Ўн икки имом, етти валий, чилтонлар,
Хизр, Илёс-Баниуллоҳ ҳаққи чун!

Лув йили тушди Меърож ғалвасига¹,
Буроқ миниб чиқди Арш палласига,
Бошмоғи тоғи ўламиш кўк калласига,
Ул Муҳаммад Расулуллоҳ ҳаққи чун.

Азбар айлаб² ўқидилар Қуръонни,
«Тоҳо» у «Ёсинни», «Алҳамд» сурани.
Абу Бакр Сиддиқ – Расул ёрони,
Умар, Усмон, Асадуллоҳ ҳаққи чун!

Махтумқули чорлар Раббул-ибодни,
Дунёю охират бер деб, муродни.
Расулуллоҳ қўймиш отин – Озодни,
Отам – Давлатмамат мулло ҳаққи чун!

¹Ғалва – бу ўринда ташвиш, тадорук маъносида.

²Азбар айлаб – ёд айлаб, яъни ёддан, туркманчада бу сўзнинг «усталик» билан «моҳирона» деган маънолари ҳам бор.

МИФТОҲУЛ ЖИНОН

Эй аҳли дарвиш, билгил,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.
Сабр ила аъмол қилгил,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

Бесабрлар хуноб ичар,
Бўлар балоларга дучор.
Боғлиқ эшикни сабр очар,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

Авраш эрур ул шайтондан,
Сабр айламак раҳмондан.
Мағруфат¹ етар жонондан,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

Зикр айлаганлар завқланар,
Шукр айлаганлар шавқланар.
Бесабрлар барҳам бўлар,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

Бесабрлар иши йитар,
Сабрлининг иши битар.
Ногоҳ Худойим эл тутар,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

¹Мағруфат – 1. Танилган, машҳур, шуҳратли обрўли. 2. Тенг келадиган, яровли. 3. Меҳрибонлик, раҳмлилик. 4. Оллоҳнинг қўлутида юрмоқ.

Бесабр кас кўрар озор,
Боши билан бўлар безор,
Шайтон билан йўлдан озар,
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

Ҳақ зикрини чўх айлагил,
Жаҳд айлагил, жаҳд айлагил.
Сабр айлагил, сабр айлагил,
Ас сабру мифтоҳул жинон.

Махтумқули, билгил аён,
Панду насиҳатдир ҳамон:
Ас-сабру мифтоҳул жинон
Ас-сабру мифтоҳул жинон.

РИСМОН ТАҚАРЛАР

Ер остинда маскан тутган Сиротга
Тоғлар каби юз минг рисмон тақарлар.
Азоб бермоқ учун ҳар бир номардга,
Етти ер остиндан уни чекарлар.

Яратган Оллоҳдан фармон етишса,
Етмиш минг саф малак чекадир ғусса.
Ҳар саф инсу жинга етмиш минг ҳисса,
Олиб келиб, ер юзинда чўкарлар.

Тўрт сутун, ҳар сутун ўттиз минг бошли,
Ўттиз минг даҳанли, ўттиз минг тишли.
Ҳар тиши бу баланд тоғлардан кучли,
Ҳар тишдан ўттиз минг занжир тақарлар.

Тоғлардан қувватли, дарё ҳайбатли,
Ўткир олмос тишли, наҳанг сифатли,
Маҳшар Ҳақ ёнида бўлсанг уятли
Фил бўй-энли ўргамчилар¹ чақарлар.

Махтумқули, бўйинсунгил фармонга,
Қиёмат кун ҳайфинг келсин бу жонга.
Жаҳаннам қаҳридан чекса, зиё на
Нор, буғро сифатли учқун чиқарлар.

¹Рисмон — арқон.

²Ўргамчи — анкабут, ўргимчак.

САҲАР ТУРИБ, БИРУ БОРГА ЮЗ ТУТСАНГ

Дуо қилсам, даргоҳга дуч бўларми,
Саҳар туриб, Биру борга юз тутсанг.
Ё раб, барҳақ дўсти хушвақт бўларми,
Бир кўнгил — чун юз ҳунарга юз тутсанг.

Саҳар туриб, нолиш қилсанг Худойа,
Қуёшга қўл кериб, ёлворсанг Ойа.
Давлат учун боқсанг давлат ҳумойа,
Ганж-чун афсун ўқиб, морга юз тутсанг.

Ғарқ бўлсанг дарёга, дуч келсанг дардга,
Таъма учун очма юзингдан парда,
Зинҳор, тилаб борма кибор-номардга,
Ишинг тушиб, дўсту ёрга юз тутсанг.

Номардга юз тутсанг, ишинг қайирмас,¹
Итдан суяк сўрган ҳеч не айирмас.
Тулки ўзин кунда бир ҳам тўюрмас,²
Создир оч ҳам бўлса, шерга юз тутсанг.

Махтумқули, гарчи бахтинг шўр бўлар,
Мавлом назар солса, давлат ёр бўлар,
Ғам сендан айрилар, дардинг дур бўлар,
Камолхон афғондек эрга юз тутсанг.

¹Қайирмоқ — битказмоқ.

²Тўюрмас — тўйдирмас.

³Дур — узоқ.

БИР КУН ОХИРЗАМОН БЎЛАР

Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Бир кун охирзамон бўлар,
Шундан олдин кўп нишонлар
Ер юзинда чунон бўлар.

Адолатсиз бўлар хонлар,
Беҳаё бўлар занонлар.
Кўп тўкилар ноҳақ қонлар,
Элнинг феъли ёмон бўлар.

Фасод ишлар, фисқ, оз бўлмас,
Бул уй — ул уй-ла соз бўлмас,
Ёмғирлар ёғар, ёз бўлмас,
Бир кун боди хазон бўлар.

Ҳийла айлар, топар йўллар,
Судхўрликдан йиғар моллар,
Дин йўлини ташлаб, эллар,
На мактаб, на азон бўлар.

Намоз қилмас, сўзлар ёлғон,
Ота-онага осий бўлган,
Чоғир ичиб, зино қилган,
Азоби минг алвон бўлар.

Дастин тут Тангри дўстининг,
Осий бўлма, сақла дининг.
Иншоллоҳ, Махтумқулининг
Дин йўлдоши нймон бўлар.

ЁРЛАҚАГИЛ ГУНОҲИМНИ

Худоё, сен карам бирла,
Ёрлақагил гуноҳимни.
Афу қил журмумни менинг,
Ёрлақагил гуноҳимни!

Жафоларга мени тутма,
Гуноҳкор аҳлига чатма.
Томурнинг ўтига отма,
Ёрлақагил гуноҳимни!

Гуноҳларим эрур беҳад,
Менинг ҳолимга сен раҳм эт.
Тилақдан қилмагил новмид,
Ёрлақагил гуноҳимни!

Агар суду зиён қилдим.
Ки билмасман ёмон қилдим,
Сенга дардим аён қилдим,
Ёрлақагил гуноҳимни!

Карамли подишоҳим Сен,
Яқийн билдим, Оллоҳим Сен.
Менинг пушту паноҳим Сен
Ёрлақагил гуноҳимни!

Сенинг зоринг бўлибдирман,
Гирифторинг бўлибдирман.
Гуноҳкоринг бўлибдирман,
Ёрлақагил гуноҳимни!

Юзин Махтумқули, ё Раб,
Сенга тутди бўлиб толиб,
Йўқ дардига сендай табиб,
Ёрлақагил гуноҳимни!

ЎРНИ – ЎЗИ БЕҲИШТНИНГ

Кўкдан юқоридир, Аршдан ашқдир¹
Эй оғалар, ўрни ўзи беҳиштнинг.
Ҳазор минг нағмаси, юз минг мақоми,
Доим қурилгандир сози беҳиштнинг.

Хизр ёшин рўзи қилса кезмоға,
Довуд котиблигин берса ёзмоға,
Кеча-кундуз турсам шарҳин тузмоға,
Мингдан бир айтимас сўзи беҳиштнинг.

Дарвиш тушда кўриб бўлмиш ошиғи,
Тиллодан мурассаъ фарши эшиғи,
Оламни фарқ айлар нурдан ишиғи,
Агар бир очилса юзи беҳиштнинг.

Калом ичра ўқиб, айтар муллалар,
Қуллуқчи-ризвонлар, анча шиллалар.²
Мурассаъ халқалар, нозик ҳуллалар,
Туганмас неъмату нози беҳиштнинг.

Шарҳини айтмоққа оғзим, тилим йўқ,
Ҳақ ўзи ҳокимдир, жабр, зулм йўқ.
Қайғу ғам йўқ, қарилик йўқ, ўлим йўқ,
Айрилмас, савулмас ёзи беҳиштнинг.

Юз шарбатдан маъжум бўлиб қотилган,
Қаро сочлар оқ тўпикда чатилган.

¹Ашқ – қуйи, пастроқдир.

²Шилла – бир турли оқ мато

Қуробан, туробан — энди етилган,
Сийпанар, солланар қизи беҳиштнинг.

Минса сайрон учун — Буроқ отлари,
Кундан-кунга ортар кўнгил шодлари.
Лаълу ёқутдандир тугал зотлари,
Ҳеч бўлмас чанг-гарди — тўзи беҳиштнинг.

Пишгай алвон қўл теккизмай ошлари,
Қудрат билан бирён бўлиб гўшлари.
Той келар дунёга дирҳам тошлари,
Ортиқдир ҳар не бор чизи беҳиштнинг.

Ҳар навбат минг турфа шароб ичилган,
Олмос, инжу, ёқут, дурлар сочилган.
Рангба-ранг беҳисоб гуллар очилган,
Мушку анбар сочар иси беҳиштнинг.

Ҳақ қабул айлабон дўстин, ағерин,
Ҳосил айлаб ҳар не мақсадин борин.
Кўрсатиб ул кунда халққа дийдорин,
Будир мўъминларга рози беҳиштнинг.

Махтумқули, васфи келмас тилларга,
Тилга келса баён этсам элларга.
Ожиз бандаларга, осий қулларга,
Ё, Раб ўзинг айла рўзи беҳиштнинг.

¹Зот, нарса.

Ё МУҲАММАД МУСТАФО

Эй, сифатингдан такаллум ҳар тил узра минг сано,
Подшоҳи-анбиё сан, тожи-Фурқони-авлиё.
Дин анинг дини эрур, гумроҳларга раҳнамо,
Барчанинг уммиди сендан тонгла ул дорул-қазо,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Ҳақ таоло зоти покингни яратмишдир ҳасиб,
Маъсият дардига дармон қилгучи ҳозиқ табиб,
Чунки Мозор ал-Баср гулзорида сен андалиб,
Рӯзи маҳшар меҳру шафқат бирла бўлғай ки насиб,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Ё Расули-оламин, ё Саййиди-Хайрул-башар,
Ким сепинг шаънинга нозил бўлди ул Шаққ ал-Қамар.
Ким сенга инкор этар қасдан-эмдан қад куфур,
Бул ғариб бенаволар ҳолига сен қилгил назар,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо!

Ҳазрати Бу Бакир Сиддиқ эрди ёри аввали,
Умари-Хаттоб одил муҳтасиблар афзали.
Баъд-аз Усмон зуннурайн, андан сўнг Али,
Эй, ба ҳаққи-ҳурмати- ул тўрт ёру кимсали,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Эй шаҳаншоҳи нубувват, маъдани-жуди-карам,
Анбиёю авлиёлар барчасидан муҳтарам.
Дини-оини шарифинг барча оламга илм,
Хоки-пойинг тўтиён-дидаи-лавҳи-қалам.
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Ё Муҳаммад Мустафо, сен барчага пушту-паноҳ,
Нафси-нофармон қўлида қилмишам доим гуноҳ.
Илтифотинг бўлмаса, тонгла бўлур ҳолим хароб,
Қайга боргайман, мен ул шарманда-ю номи сиёҳ,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Сендан ортиқ меҳрибоним йўқ менинг, бечора мен,
Эгасиз итлар каби нафсим учун овора мен.
Зинҳор билмасман эвоҳ, олам аро не кора мен,
Ё Баниуллоҳ, тараҳҳум айла, важҳи қора мен,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Етти қат гардун замининг бўлди Меърож оқшоминг,
Қоба-кавсайн ададно мақдаминг, муқаддаминг.
Жаброили-Аллоҳ эди ул кеча ёру ҳамдаминг,
Хоки-наълинг зиёйи-чашм Арши-аъзаминг,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

Махтуми бечора бўлмишдир гуноҳ бирла асир,
Истиғонат қил анга, ё Саййиди-хатми-расул.
Бенаволарнинг дуосини Худо қилгай қабул,
Мақсуди-мажмуи-уммат бўлғуси сендан ҳусул,
Осий умматга шафоат, ё Муҳаммад Мустафо.

ЧЕККУМ ЮСУФ ДЕЯ-ДЕЯ

Мен Якубман, оху зорни,
Чеккум Юсуф дея-дея.
Кўзларимдан қонли ёшни,
Тўккум Юсуф дея-дея.

Фалак йиғлар кўз ёшимга,
Не савдо тушди бошимга.
Мажнун бўлиб, тоғ бошига,
Чиққум Юсуф дея-дея.

Бир тарафдан жилға-жилға,
Булут ўйнар, солар кўлга,
Ўн олти тоғ, етти чўлга
Чиққум Юсуф дея-дея.

Кетди Юсуф, келмас хабар,
Турарман йиғлаб ҳар саҳар,
Қалъа-қалъа, шаҳар-шаҳар,
Сўккум Юсуф дея-дея.

Магар Юсуф тушди чойга,¹
Жамолин деб боққум Ойга.
Ироқ замин, Карбалога
Боққум Юсуф дея-дея.

Ҳасратимга фалак йиғлар,
Ошиқ бўлди тилсиз зорлар,

¹Чой — чох, қудуқ.

Фарҳод бўлиб, баланд тоғлар
Йиққум Юсуф дея-дея.

Юсуф кезар тилдан-тилга,
Шайдо бўлиб чўлдан-чўлга,
Сўроғ солиб элдан-элга
Чиққум Юсуф дея-дея.

Ўтар айём дўна-дўна,
Кечар бу жон ёна-ёна,
Эрта-ю шом Ой-у, Кунга
Боққум Юсуф дея-дея.

Махтумқули, дўст юзиндан,
Тинмас, ёш оқар кўзиндан,
Булбул бўлиб, ёр сўзиндан
Нутқим Юсуф дея-дея.

МОР ЧИҚАР

Эй, ёронлар, охирзамон бўлганда,
Беш киши деб Хореш отли мор чиқар.
Бунда ёмон йўлда кезган қардошлар,
Маҳшар куни анда жойи тор чиқар.

Болдандир, сутдандир оққан булоғи,
Мўминларнинг Буроқ бўлар улови,
Яъжуж-Маъжуж, ерга тегар қулоғи,
Дўстим, шундай нишонали хар чиқар.

Дунё билан динларини бузганлар,
Гийбат сўзлаб, ёлғон гувоҳ тузганлар,
Номаҳрамга назар солиб кезганлар,
Мунда кўзли бўлса, анда кўр чиқар.

Кофирларнинг тошлар инар сариндан,
Али, Ҳотам чиқмас жаннат тўридан,
«Вой умматим!» дея турар ўрниндан,
Маҳшар куни Расул отли эр чиқар.

Махтумқули, бу йўللардан чиқмагил,
Тузилган работдир, дининг йиқмагил.
Узилмас тухматин бўйна тақмагил,
Ҳаққа тўғри келган, балки шер чиқар.

ОХИРЗАМОН КЕЛАР

Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Бир кун охирзамон келар,
Кўҳи-Қоф тоғиндан ошиб,
Дажжол ул дам равон келар.

Ушбу дунёдан кечганлар,
Ҳақнинг шаробин ичганлар.
Отасина ёш баччалар,
Сув кўтариб, равон келар.

Худойимнинг раҳмати деб,
Ҳақ буйруғин берк тутди деб,
Саҳар «Ҳақ!» деб йиғлади деб
Саккиз беҳишт хубон келар.

Умматларга шафқати деб,
Муҳаммаднинг уммати деб,
Учмоҳ ичра киринглар деб,
Худойимдан фармон келар.

Жаҳондан ўтди не жонлар,
Мунда қилиб хайр-эҳсонлар.
Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Анда тахти-равон келар.

Махтумқули, хайр этсанг,
Ғариблар кўнглига етсанг,
Пулсиротдан ўтгандан сўнг,
Мунда берган қурбон келар.

ТУШДИ БИР ХЎШЛУҒ ЖАҲОНА

Тушди бир хўшлуғ¹ жаҳона нусратинг кўргач, Расул,
Сарнигун бўлди санамлар ламъатинг кўргач, Расул.
Кулли олам бўлди иқрор суннатинг кўргач, Расул.
Роҳи-зулмат бўлди равшан оятинг кўргач, Расул,
Топди дўзахдан омон, суҳбатинг кўргач, Расул.

Сен ки келдинг дунёя бутлар бўлдилар сарнигун,
Ортди ислом шуҳрати, кофирлар ҳам ўлди забун.
Ҳам Абу Бакр, Умар, Усмон чу бўлғач раҳнамун,
Бўлди кофир зид санга исми мукринг мўъминун,
Икки дунё бўлди хушнуд раҳматинг кўргач, Расул.

Хурмат ила Ҳақ салом берган Сафийуллоҳ каби,
Оламни фарқ айлаган Нуҳи-Набийуллоҳ каби,
Кўкда Кунга ёр ўлган Ийсо-Бариҳуллоҳ каби,
Неча минг пайғамбар, ул Мусо-Калимуллоҳ каби,
Қолдилар ҳайратда лавлок, ҳилъатинг кўргач, Расул.

Ул шаби-Меърож хабар етгач сенга Маъшукдан,
Аршу фарш бўлмиш тажаллий чун мунингдек
шавқдан.

Бу муқарраблар басы бобаҳрадуллар бу завқдан,
Ҳам бисоти-қурб уза бординг, ўтурдинг фавқдан,
Қўйди тиш бармоқда мунлар қурбатинг кўргач, Расул.

Даври-сабукда ўтганлар, ё жамолинг чун ишин,
Гардиши шаънина қолган муътақидлардан яқийн,
Қулуғинда Кун хижолат ичра қолмиш ҳам замин,

¹Хўшлуғ — файз, баракот, яхшилик.

Ҳам фалак узра малаклар дедилар:»Сад офарин»,
Бу мақом аъло била ҳимматинг кўргач, Расул.

Ё, Ҳабиб-о, ишқинг ила танда жоним сўз эта,
Кун юзин Ҳақ дўндара бир айри майл рўз эта.
Эрта маҳшар олам аҳлин юз йигирма ғуз эта,
Истаса нору саҳар умматларинг маъхуз эта,
Дафъ ўла нору жаҳаннам ҳайбатинг кўргач, Расул.

Ҳамдингдир тиллар ғурури, аршу фаршлар йиғлади,
Бедаҳану безабон ўтлар, оғочлар йиғлади.
Ашки-обин жўшдириб, бу тоғу тошлар йиғлади,
Етти кун Каъба тошинда қурт-қушлар йиғлади,
Айтадур Махтумқули, бу фирқатинг кўргач, Расул.

ЧИН ЖОНДАН СЕВАРМАН СЕНИ

Ё, Ҳабиб, ҳақ Расули сен,
Чин жондан севарман сени.
Дарвишлар қадр кечасин,
Севгандек севарман сени.

Айлабон сайр, сайронни,
Гашт этсам қулли Эронни,
Мисли Иброҳим Сорани,
Севгандек севарман сени.

Яъқуб юрт этди Канъонни,
Ўғлидир Миср султони,
Мисли Юсуф Зулайҳони
Севгандек севарман сени.

Бу дунёни тутди оҳи,
Алардир ишқнинг бунёди.
Мажнун Лайли паризодни,
Севгандек севарман сени.

Тилди тоғларнинг зирҳини,
Топмайин бири-бирини,
Ошиқ Фарҳод ул Ширинни
Севгандек севарман сени.

Эгди мени дунё моли,
Бўлмади ишқим камоли,
Сайфулмалик Моҳжамолни
Севгандек севарман сени.

Босди муҳаббат нишони (н)
Гашт айладим чор кўшани,¹
Яманда Варқо Гулшони,
Севгандек севарман сени.

Кетди қўлдан ихтиёри,
Қолмади сабру қарори,
Ошиқ Наврўз, Гул фархорни
Севгандек севарман сени.

Бир кун йўлиқиб Хизрга,
Турдилар ниёз-назрга.
Бир-бирини Вомиқ, Узро
Севгандек севарман сени.

Кездилар Румнинг тузини,
Бердилар Ҳақнинг қарзини.
Оризда Қамбар Орзуни,
Севгандек севарман сени.

Тутмади алар дунёни,
Қолмади ёру ёрони.
Мисли ул Тоҳир Зухрони
Севгандек севарман сени.

Бу дунё қўйибдир кимни,
Хуш тутинг беш кунлик дамни.
Ошиқ Ғариб Шоҳсанамни,
Севгандек севарман сени.

Махтумқули, дунё фоний,
Ўтибдир Рустамлар, қани?
Ой, Қуёш, Замин, Осмонни
Севгандек севарман сени.

¹Кўша — чет, хилват, бурчак, кунж, гўша.

ЭЛИК МИНГ ЙИЛ ДАВРОН СУРГАН БАНИЖОН

Элик минг йил даврон сурган Банижон,
Дунёда қолмади, ерба-ер кечди.
Юз йигирма қарн фарзанд келтирган,
Одам Ҳавво била сарба-сар кечди.

Ҳақ ўзи бошлайди йўлга бандани,
Йўлга кириб, умидли тут эртани,
Шис билан Каюмарс кийган жандани,
Рустам, Зол кийибон, қаландар кечди.

Девларни банд этиб динга келтирган,
Сура-сура бу дунёдан ўтказган,
Замину дарёга ҳукмин етказган,
Сулаймон сифатли Искандар кечди.

Ишоъ ўғли Довуд оламини сурди,
Ҳақ унга китоби-Забурни берди.
Ҳазрати Довуднинг ҳузур шогирди,
Олти минг олти юз оҳангар кечди.

Кўпларни кечирмиш бул кўҳна жаҳон,
Охири Инсондир, олди — Банижон,
Махтумқули айтар, қолмади — яксон
Юз йигирма тўрт минг пайғамбар кечди.

ҲОЛИМГА МЕНИНГ

Карам айла, ё Раб, қудратли Субҳон,
Ғариб, ғамгин кечган ҳолимга менинг.
Ақлим ҳайрондадир, этарман пушмон,
Билмасликда кечган солимга менинг.

Маҳшар кун бўлмасанг сен менга далда,
Ё Раб, нечук бўлар ишим у ҳолда.
Иймоним матоҳин оборман йўлда,
Раҳзонлар қўймагил йўлимга менинг.

Дин қиличин чалсам, танда зўрим йўқ,
Муҳтожга нон берсам, қўлда борим йўқ.
Бир фақирман, сендан ўзга ёрим йўқ.
Бир тасалли бергил кўнглимга менинг.

Истаса тенг-тўшлар бошга олтин тож,
Фақирлик мулкидан менга бергин бож,
Ё Яратган, этма номардга муҳтож,
Тилагим дуч этма золимга менинг.

Ожиз менам, сендан ўзга кимим бор,
Ўзинг берган жонга жабр этма, Жаббор.
Махтумқули айтар, карамли Ғаффор,
Боқма қилмишимга, феълимга менинг.

БЕАҚЛ ЖОН ИЧИНДА

Фикр қилдим Ер, Кўкни,
Беақл жон ичинда.
Кўрдим, жон ҳам «Оллоҳ» дер
Эт, сингир,¹ қон ичинда.

Кетар йўлинг билмасанг,
Тўғри йўлга келмасанг,
Ҳақни ёдга олмасанг,
Қолдинг армон ичинда.

Ердан чиққан наботлар,
Қизил гуллар, кўк ўтлар,
Ғофил одам, бул зотлар
Кулли фармон ичинда.

Нафсинг айтар: «Жўш бўлсам,
Гўзалларга дуч бўлсам.
Есам-ичсам, хуш бўлсам.
Ётсам алвон ичинда».

Кўнгил, сен бир бозорсан,
Ҳар ишга бир қизарсан,²
Туйрсам³ дея кезарсан,
Журму исён ичинда.

Ёйилар қанот-парлар,
Хўб очилар дафтарлар.

¹Сингир — томир.

²Қизарсан — қизиқмоқ, маъносида.

³Туйрмоқ — йиғмоқ, ўраб-чирмаб олмақ.

Гала-гала каптарлар,
«Хув!» дер, хирмон ичинда.

Булбул айтар: «Кешикман,¹
Баҳорга интиқ қушман.
Гулзор учун ошиқман,
Бог-у бўстон ичинда».

Ошиқ айтар: «Иллаллоҳ!»
Қалдирғоч- «Алҳамдуллоҳ!»
Лайлак дер: «Қулҳуваллоҳ!»
Ханнон — Маннон ичинда.

Ёрқанот дер: «Ё, Мавло,
Солдинг мени бу йўлга.
Берма Ой, Кунга, елга,
Сақла пинҳон ичинда».

Анқо айтар: «Йўлчиман!»
Худ-худ айтар: «Элчиман,
Сулаймонга совчиман
Ёлғон жаҳон ичинда.

Безгалдак² қуш ҳайрона,
Ҳайрон боқиб ҳар ёна,
Думмўй чиқиб сайрона,³
Кезар майдон ичинда.

Турна айтар: «Учарман.
Богдод сувин ичарман.
Қиш Ҳиндистон кўчарман,
Лолазорон ичинда».

¹Кешик — соқчи, қоровул.

²Безгак, безгалдак — Бир кичиккина сув қушининг номи.

³«Занбур чиқиб сайрона, кезар даврон ичинда» деган вари-
анти ҳам бор.

Бойўғли дер: «Дардим бор,
Тасбеҳим бор, вирдим бор,
Вайронада юртим бор,
Зору гирён ичинда».

Исҳоқ айтар: «Фақирман,
Қуллуғимга ҳақирман.
Ҳақ ёдини ўқирман,
Шом-шабистон ичинда».

Мусича дер: «Кетарман,
Келдим, билдим ўтарман.
Уч-тўрт чўпни чатарман,
Бўзлаб вайрон ичинда».

Лочин айтар: «Ҳушимдан,
Маст бўлдим ўз жўшимдан.
Қолдим — Тангри ишимдан...
Банди зиндон ичинда».

Туроч тили санода,
Ўрдак тили дуода,
Роз «ғақ-ғақ» лаб ҳавода,
Кўзи уммон ичинда...

Қумрилар овоз билан,
Товус иши ноз билан,
Қақнус қуши соз билан,
Ул Ҳиндистон ичинда.

Тўти қушлар розлашиб,
Ҳақ амрини кўзлашиб,
Одам тилин сўзлашиб,
Кезар инсон ичинда.

Тўрғай ҳазор айём дер,
Ажойиб, ҳуш Эгам дер.

Дўзах ўти ҳаром дер,
Охирзамон ичинда.

Билмас фалакнинг фаржин,
Елдир, тутмиш Кўк буржин.
Боз бир тўда кўкарчгин,
«Хув!» дер хирмон ичинда.

Кийик айтар: «Йиғларман,
Ҳаққа сидқим боғларман,
Болаларим дардиндан
Юрагим қон ичинда».

Бўри айтар: «Узарман,
Қайдан қилсам гузар ман,
Ризқим териб кезарман,
Чўл-биёбон ичинда».

От айтар: «Аслим зўрдир,
Шундан қимматим бордир.
Устимга минган эрдир,
Тоғ-тош, довон ичинда».

Ёби айтар: «Мен ганда,
Устимга минган банда,
Хизматим азоб кунда,
Ушбу жаҳон ичинда».

Эшак айтар: «Аслим тош,
Хизматдадирман — боркаш,
Сомон топсам, кўнглим хўш,
Қиш қаҳратон ичинда.»

Сигир айтар: «Мен бошдим,
Етмас иложим — куштим.
Думим тик қила қочдим,
Чивин ғужғон ичинда».

Туя айтар: «Ўтларман,
Ўтлоғимни ёдларман.
Болаларман — этларман,
Мудом ёбон ичинда».

Етти ер бўлмиш бино,
Ҳар сунъ ўқир бир сано.
Ўтлар ҳам дер: «Раббано!»
Наврўз-борон ичинда.

Кўнгил айтар гадога,
Саҳар турсам садога,
Нолиш қилсам Худога,
Бўлсам иймон ичинда.

Қиёмат кун қўлингдан,
Хабар бўлар ҳолингдан.
Қайтгил ёмон йўлингдан,
Кўрдинг «Фурқон» ичинда.

Умидли бўл Юсуфдек,
Сабрли бўл Айюбдек,
Гар йўлиқсанг, Яқубдек,
Дардга, Канъон ичинда.

Нафсим айтар: Хўш айла,
Жоми-журъа жўш айла.
Карамингга дуч айла,
Тонгла девон ичинда!..

Махтумқули, ўзингга
Бок, ёш келтир кўзингга.
Айб айламанг сўзимга,
Ёру ёрон ичинда.

МУҲАММАД КЕЛАР, ДЕБ

Муҳаммад келар, деб, осмон эшигна,¹
Малаклар мушк билан анбар сочдилар.
Боглиқ эрди, очилмасди азалдан,
Қирқ кун илгарироқ қапуғ очдилар.

Муҳаммад енгилди Бадр жангинда.
Бир неча мусулмон ҳоли танг шунда,
Шоҳимардон чиқиб келди сўнгинда,
Отнинг гавдасиндан ол қон сочдилар.

Қирилди, йўқ бўлди бир неча тарсо,
Малак парин отар осмонда кўрса,
Дақянус давринда неча кимарса
Бир ит билан ҳамроҳ бўлиб қочдилар.

Рустам тоғ судрарди бир афъи била,
Давлат титрашарди гурз хавфи била,
Хожа Аҳмад Яссавий қирқ сўфи била,
Киштисиз дарёдан шундоқ кечдилар.

Махтумқули таъсиб этди бир ишда,
Ер юзини этмоқ учун саришта.
Ҳорут, Морут отли икки фаришта,
Бобил қудуғига — чоҳга тушдилар.

¹Эшигига.

²Кишти — кема.

САҲАРЛАБ ЎҚИСАНГ, НАМОЗИ БОМДОД

Саҳарлаб ўқисанг, намози бомдод,
Рўзу шаб гуноҳинг шаксиз ёндирар.
Учмоҳга юзлансанг йўллари обод,
Кавсарда тўрт ариқ обга қондирар.

Пешинни ўқисанг, узилар фарзи,
Қабулдир Оллоҳдан тилаган арзинг,
Беҳишт эшигини очар тўрт фарзи,
Қўл очиб, мунаввар тахтта миндирар.

Оллоҳни ёд этиб турсанг саҳарда,
Ҳақ билан ўртада қолмагай парда,
Тўрт фарзни ўқисанг намоз-дигарда,
Алим¹ салот ҳадисини индирар.

Шомни ўқиганда, шайтонлар йиғлар,
Кўксига тош уриб, сийнасин доғлар.
Уч фарз жаҳаннамнинг эшигин боғлар,
Сабр этсанг, дўзахнинг ўтин сўндирар.

Хуфтонда витр ўқиб, ётсанг саришта,
Рози бўлар сендан Қунут фаришта.
Агар бажо этсанг ушбу равишда,
Хайрингни фош айлаб, шарринг сўндирар.

Махтумқули, мунда турмассан боқий,
Давомат — субҳу шом ёд айла Ҳақни,
Беш вақт намозингни хубу соз ўқи,
Оташи-дўзахнинг ўтин сўндирар.

¹Алим — билгувчи, олим.

УЛТОН БЎЛУР ЕР АНДАДИР¹

Барча «Инсонман» деяр, инсон бўлур ер андадир,
Мискин оти бирла ўт, султон бўлур ер андадир.
Тоату рўза намоз – қилган бўлур ер андадир,
Шоду хуррам бўлмагил, ҳайрон бўлур ер андадир,
Кимга жаннат, кимга нор² фармон бўлур ер андадир.

Бу абас дунёни қўй, уқбо ишига қил ҳавас,
Қил таваккал Тангрига, зикринда бўлгил ҳар нафас.
Мунда ўл, унда тирил, ушбу тирикликдир абас,
Оқил улдир, охират ғамидан ўзга ғам емас,
Ғам еганлар очилиб, хандон бўлур ер андадир.

Бир мукамал илгин ол, зикринда бўлгин ҳар замон,
Кўп машаққатлар кўрар йўқса у вақт бу жисму жон.
Ким уқубат ичра қолгай, кимлари бўлгай омон,
Кимлар шоду кимлари кўзинда ёш, бағринда қон,
Фазл айласа мушкул иш осон бўлур ер андадир.

Фоний бўлмоқдир вале бу дунёдан инсу пари,
Бу фонийда ким қолар, кечди Расулдек сарвари.
Ул Рустами Достон қани, Ҳақ шери ҳам Ҳайдари,
Рўзи-маҳшар Мустафога йиғлашиб умматлари,
«Кел шафоат қил!» дея, гирён бўлур ер андадир.

Кўп хато иш айладинг, чекдинг жафоу дардисар,
Молу мулкнинг барчаси кулли абасдир, беҳабар,

¹Шеър тўлиқ эмас.

²Нор – дўзах, ўти.

Қайта таҳорат айлагил, Ҳақ китобин ол, қил назар,
Тангрига зор айлабон, қилгил дуолар ҳар саҳар,
Қуллуқ ила дардинга дармон бўлур ер андадир.

Зикр ила танҳода бўл, халққа таъмалик истама,
Дод берар шоҳ андадир, сен мунда шоҳлик истама,
Ўзингни кам тут вале, ортиқ баҳолик истама,
Беш кунлик фоний эрур, боқий паноҳлик истама,
Ким қиммат баҳолидир, арзон бўлур ер андадир.

Ноинсоф бўлдинг, ўзинг инсофга ҳеч келтирмадинг,
Аждарҳодек оғиз очиб, нафсингни бир ўлдирмадинг.
Тонгла ишин фикр этиб, бир дам сукут ўлтирмадинг,
Хавфи кўп, қилдинг гуноҳни, ҳеч кимга билдирмадинг,
Айбинг очиб, оламга дoston бўлур ер андадир.

Бу амал сайёди бир кун қонинг ичгай алғараз,¹
Хонумонингни бузиб, тупроққа сочгай, алғараз,
Бир замон манзил тутган бир дамда кўчгай, алғараз,
Зиндалиқда ғафлатингдан кўзинг очгай, алғараз,
Ғафлатда умр ўтказиб, армон бўлур ер андадир.

Шод юрма сен «омон қил», ҳам демагил «Кундир
бу кун»,
Ёвм-ул аъзам атадилар, хавфи кўп кундир бу кун.
Озиқ ол йўлдош ила, мардон йўлинда бўл бу кун,
Ким жаннатни сайр этиб, ким нор ичинда сар нигун,
Дини ноҳақ кофирлар яксон бўлур ер андадир.

¹Алғараз — хуллас.

ДАРГОҲДАН ТИЛАН, КЎНГЛИМ

Уйғон хоби-ғафлатдан, ажалсиз ўлган кўнглим,
Умид узиб оламдан, даргоҳдан тилан, кўнглим.
Мард керак чиқармоққа, бу ботиб қолган кўнглим,
Тубсиз дарёга тушди, кўрганга кулган кўнглим,
Жон фоний, жаҳон фоний, кафанга чулган кўнглим,
Сўз айтиб ичинг бўшат, қабз ўлиб, тўлган кўнглим.

Олимлар сўзин тингла, насиҳатин ол – кўтар,
Тур, Ҳақнинг даргоҳига муножот қил, қўл кўтар,
Риёзатнинг юкини чора-тадбир қил, кўтар,
Бу иш марднинг ишидир кел мардона бўл, кўтар,
Комил пойига бош қўй, ёлғончидан қўл кўтар,
Тавба қилиб бир пирнинг хокига белан, кўнглим.

Ишқим бордир Мажнундан олтмиш ҳисса зиёда
Қувватим бордир қирқ йил дарс берурга Фарҳода,
Юрагим ёқиб ўтда, Ҳожамга борсам дода,
Карам дарёси жўшиб, етиргайми мурода,
Қолса кўнгил топилмас, чиқса бу жон дунёда,
Мард керақдир олмоққа бу ғариб қолган кўнглим.

Саҳар туриб, дуо қил «омин!» десин фаришта,
Не наф бор ғофил ётиб, беҳуда ўтиришда.
Мулки-жаҳон тутдирмас айласанг минг саришта,
Абдол жандасин кий, бор – девонага қориш-да.
Йўқса қоларсан танҳо саргаштаю ғамкашда,
Айтган сўзингга феълнинг бўлмасин ёлғон, кўнглим.

Махтумқули, нўш этдим ғам бодасин икки тос,
Уч ичарга рағбат йўқ, чун жондан бўлдим халос.
Саримда сонсиз савдо, ичда васвовул — ханнос,
Келинг, бир тадбир айланг, бу дардга айюҳаннос,
Тиз чўкиб, дамин урса Ийсо, Хизр ҳам Илёс,
Тебранмас, зинда бўлмас, худ мурда бўлган кўнглим.

ИМОМЛАР ИШҚИНДА МЕНГА БЕРГИЛ ЖОМ

Расул куёвидир, ўз арслонингдир,
Ё, имом Али-ё, кечиргил бизни.
Чашми чироғимдир, нури-айнимдир,
Ё, имом Ҳасан-о, кечиргил бизни.

Ёлғон дунё кимга берди вафони,
Охиратда олар, сураб сафони.
Шамр ила ул Язид берди жафони,
Ё имом Ҳусайн-о, кечиргил бизни.

Носир-Сайёр, Марвон Ҳакам давринда,
Имомлар қолдилар жафо-жабринда.
Чоғга оттирдилар Дамашқ элинда,
Зайнул-обидин-о, кечиргил бизни.

Тенг-тўшлар ёнинда бир бекамолман,
Ошиғи Мажнунман, шикаста ҳолман.
Сийнаи-Хуросон, зуввори олам,
Ё имом Ризо-ё, кечиргил бизни.

Имомлар ишқинда менга бергил жом,
Очайин забонни, ўқийин Калом.
Оллоҳи баҳақ ул Фотмайи қиём,
Муҳаммад Тақий-ё, кечиргил бизни.

Дунёда чекдилар юз дарду доғни,
Маҳшар кун минарлар сайслаб Буроқни,
Ҳақиқат йўлининг шаъми, чироғи.
Муҳаммад Нақий-ё, кечиргил бизни.

Фотимаи-Захро анинг аноси,
Зотинда бир зарра йўқтур гуноси.
Хумоюн тоғидир охир биноси,
Муҳаммад Бакир-о, кечиргил бизни.

Камоли фалақдан, ошибдир Аршдан.
Бошга қўйди жадди кийдиги тождан,
Уч каромат ила қолди¹ Ҳажжождан,
Ё имом Жаъфар-о, кечиргил бизни.

Ким билар, ишингда қандайин сир бор.
Ақл анга етишмас қудратли Жаббор,
Душманинга дўстинг этдинг гирифтор,
Ё Мусо Козимо-о, кечиргил бизни.

Яқийн кўнгил бирла муштоғам банда,
Ёдингиз айларам то борман зинда.
Оти кундан машҳур бўлмиш жаҳонда.
Ё имом Асқар-о, кечиргил бизни.

Қоф тоғиндан йўл очилса Яъжужга,
Дунё юзи тўлар зулм ила кучга,
Замон охиринда келар хуружга,
Ё Соҳибзамона, кечиргил бизни.

Махтумқули айтар, мен хоки-поям,
Имомлар йўлинда ҳам жон фидоям,
Камина бандаман, калби-гадоям,
Ё Аббос Али-ё, кечиргил бизни.

¹Бу ўринда «қутулиб қолди» маъносига.

КЎНГИЛ АЙТАР ХАЛҚДАН ҚОЛИБ

Кўнгил айтар: халқдан қолиб,
Кезсам тоғлар, тошлар билан,
Ёзигимни ёдга солиб,
Юзим ювсам ёшлар билан.

Ҳар ким, кўрсам, бир пешада,
Менинг кўнглим андишада.
Кўҳи-сор ичра гўшада
Ўтирсам оғочлар билан.

Қари дунё ол ичинда,
Одамзод хаёл ичинда,
Жаҳон талатўп ичинда,
Ҳар ким юз талошлар билан.

Оллоҳнинг ишқинда мастлар
Тенг келолмас забардастлар,
Кўнгил парвоз айлар , дўстлар,
Тинмас юз иложлар билан.

Кўп кўйлар била ўтирдим,
Билмадим, не иш битирдим,
Гумроҳ бўлиб, йўл йитирдим,
Ўтирдим беважлар билан.

Бекор қўймай умр – тахтни,
Уйғотсак ухлаган бахтни,
Дуо қилиб саҳар вақти,
Нолиш қилсам қушлар билан.

Махтумқули, тавфиқ олсам,
Бир мард топсам, қуллуқ қилсам,
Кўнгил айтар, йўлдош бўлсам
Дам чеккан дарвишлар билан.

ҲАҚ СЕНИ САРВАР ЯРАТДИ

Ҳақ сени сарвар яратди, подишоҳим, ё Расул,
Анбиё сардафтари, нури-илоҳим, ё Расул,
Зулмати тутди жаҳонни дуди оҳим, ё Расул,
Бош қўйиб ётсам йўлингда, қиблагоҳим, ё Расул,
Сен кечиргил нолаю, фарёду оҳим, ё Расул.

Барчадан аъло яратди асли нури-покни,
Қаддига қилди муносиб ҳилъати-лавлоқни,
Ул муборак қўлларинда ҳам асою мисвоқни,
Умматим дегайсан оми, осию бебоқни,
Сен кечиргил нолаю фарёду оҳим, ё Расул.

Дедилар: «Султони-олам исмингни қўйдик бўла»
Ой, булутдан ким ишорат айладинг бармоқ била,
Мўъжизангнинг бириси кўрсатгали ул шақ била,
Арш устига чиқиб роз айтишарсан Ҳақ била,
Кунбади-ҳафронга чиқмишлар гувоҳим, ё Расул.

Ваз-зуҳодир юзларинг ҳар баракайи моҳу лайл,
«Сурайи-Икра» сенга мужда келтирди Жабройил,
Ул Хадича сўз тополмайин иймонга келтирди майл,
Фахри олам сенсану ўзга набийлар бир зайл,
Хатм этиб арвоҳингга қилдим дуойим, ё Расул.

«Ё Расулуллоҳ» дея, андан кетар бўлди Буроқ,
Лайлат-ул Меърож кечаси Тангри етказди бироқ,
Етти осмон эшигин очди малойик бесўроқ,
Тўрт тўн келди сенга-яшил, қизил, сариқ ҳам оқ,
Бирисин оддинг суюб, шу бўлди розинг, ё Расул.

Ёд этар Махтумқули давронда мен қаллошни
Шафқатингдан ноумид этма мени-муҳтожни,
Хизматингда сайр этарлар Лайлат-ул Меърожни,
Ул Худой севгани-чун қўйди бошингга Тожни,
Хат(м) этиб арвоҳингга қилдим дуойим, ё Расул,

ЖИЛВАЛИ, ПОКИЗА ҚИЗДИР БУ ДУНЁ

Насиҳатим будир, баён айласам,
Жилвали, покиза қиздир бу дунё.
Шиквасини айтиб, аён айласам,
Оламга ошкора сўздир бу дунё.

Дажжол хуруж айлар-чиқар шикорга,
Намозхонлар тез етишар дийдорга,
Бенамоз юзига суркалар қора,
Ўттизда, қирқ бешда олди бу дунё.

Нечалар қон йиғлаб ўтар зулматдан,
Муаккал фаришта қоқар Сиротдан,
Ҳеч фойда топилмас пиру устоддан,
Ростни, ёлғонингни билди бу дунё.

Худонинг эркаси ҳазрати Мусо,
Ўт еди, сув ичди, қўлида асо.
Биби Марям ўғли ҳазрати Ийсо,
Уни қирқ йил подшо этди бу дунё.

Бу дунёда беш кун соғу бор бўлсанг,
Нияти қисилган, кўнгли тор бўлсанг,
Йўқсилликдан қашшоқ бўлиб зор бўлсанг,
Мардни номардга зор қилди бу дунё.

Бир нечалар жафо бирлан меҳнатда,
Бир нечалар қайғу билан кулфатда,
Намозхонга қирқ фаришта хизматда,
Ишратга сазовор қилди бу дунё.

Ул Сиротда қанотларинг қайрилар,
Нечалар ўтолмай, бўйни бурилар,
Бунда рост кезганга беҳишт берилар,
Бу кўнгилдан ғамни олди бу дунё.

Нечалар кўзда ёш, бағри ҳам қондир,
Ўтолмас, сарғайган талай-тумандир,
Бунда қилган ишинг бари пинҳондир,
Пинҳонинг ошкора қилди бу дунё.

Махтумқули, сўзи ҳеч бўлмас адо,
Ажал ёқанг тутар-шоҳмисан, гадо.
Олтинчи учда ўтди Расули-Худо,
Аларни ўғилсиз қилди бу дунё.

ҚИЁМАТ КҮН ҚУЛЛАР КҮРСА КЕРАҚДИР

Қардошлар, кун-кундан бадтар бўлибдир,
Йил-йилдан бидъатлар келса керақдир.
Хамр¹ ичган-у зино қилган жаҳонда
Маълум-маншур бўлиб турса керақдир.

Мусулмон қардошлар, дўнманг бу йўлдан,
Ўтарсиз Сиротдан, инжадир қилдан,
Дажжол келар дерлар бир неча йилдан,
Оламга бир ғавфо солса керақдир.

Кўзи бирдир, қора киймиш қаддина,
Ғариб ёнар ҳаромининг ўтина,
Шом Шарифу Руму Макка, Мадина
Мусулмонлар билан тўлса керақдир.

Ийсо, Маҳди келса одилдир, доддир,
Яъжуж, Маъжуж келса зулм, ҳайҳотдир,
Гўши ер супурар, бир ёвуз зотдир,
Қоф тоғини тешиб, келса керақдир.

Қалам титрар етимларнинг зориндан,
Жўшқин кечар ошиқларнинг сариндан,
Кўк ўприлиб, тоғлар силжиб ўрниндан
Исрофил Суруни чалса керақдир.

Дарёлар қурирлар, сувлар чекилар,
Ой, Қуёш тутилар, юлдуз тўкилар,

¹Хамр — чоғир, бўза, ароқ.

Баланд тоғлар эрир, Ер, кўк йиқилар,
Ёлғиз Мавлом ўзи қолса керақдир.

Ажал келса, банда хонумониндан,
Кўл узар эл-кундан, ширин жониндан,
Оллоҳнинг амриндан, Ҳақ фармониндан,
Азройил ўз жонин олса керақдир.

Ҳақдан ғайри жонли жондор қолмағай,
Исрофил жон берар, Сурин чалмағай,
Қирқ кун ёмғир ёғар, Ер, Кўк бўлмағай,
Бари қайта пайдо бўлса керақдир

Бир Буроқни ҳулла бирла безарлар,
Олтин-кумуш, қизил-яшил тузарлар,
Тўрт Фаришта тирилибон кезарлар,
Муҳаммад, қабрина келса керақдир.

Садо чиқар фариштанинг паридан,¹
«Лаббайк!» дея туриб келар ўрниндан,
Гўр ўприлиб, қум тўқилар сариндан,
«Вой, умматим!» дея қалқса керақдир.

Кўнғил қайғуланар меҳшар ғаминдан,
«Қани умматим!» деб сўрар Аминдан,
Саждага бош қўяр, тўғмас заминдан,
«Тур!» деб Ҳақдан илҳом бўлса керақдир.

Исрофил Сурини олар қўлига,
Кўзин тикар қодир Ҳақнинг йўлига,
Садо, наъра тортар ўнгу сўлига,
Жумла жондор жонга келса керақдир,

Аксириб-чукчириб гўрдан чиқарлар,
Турарлар, осмонга кўзин тикарлар,

¹ «Бириндан» деган варианты ҳам бор.

Тонг қолиб, тегра-ю тошга боқарлар,
Қирқ кун ҳайрон бўлиб турса керақдир,

Кўрарлар, қурт-қушлар қочмас ёниндан,
Дарёлар қиздириб келмиш шониндан,
Ҳар ким ҳам ўз севганининг ёниндан
Билла-ҳамдам бўлиб, қўпса керақдир.

Забонийа малак гурзисин тутмиш,
Тарози қурилмиш, кун нури кетмиш,
От берган-Буроқ минар, тўн эҳсон этмиш,
Тўни ҳулла бўлиб келса керақдир.

Улуғ девон қурлар,¹ бир иш тузилар,
Кун юзи чеврилар, олам қизигай,
Миянг «вижир-вижир» қайнаб сизиллар,
Берган нонинг соя бўлса керақдир.

Фирғун² Хомон, Шаддод, неча кофирлар,
«Ўлувдек!» деб, ҳайрон бўлиб турарлар,
«Бизни тирилтирган ким?» деб сўрарлар,
Мўъмин қулла жавоб қилса керақдир.

Қайғу босиб, шодликлари дафъ бўлар,
Ўтлар чақнар, ғавғолари кўп бўлар,
Охиратда юз йигирма саф бўлар,
Ўн икки гуруҳ қиб сурса керақдир.

Бир гуруҳи хинзир бўлиб кезарлар,
Бир гуруҳи маймун бўлиб озорлар
Бир гуруҳи кўр, қар бўлиб кезарлар,
Қилмиши олдига келса керақдир.

¹Қурлар — қурилар

²Фирғун — фиръавн

Кимларнинг танинда ўт-ёлқин ўйнар,
Кимларнинг оғзинда қон-йиринг қайнар,
Амалсиз муллалар тилларин чайнар,
Уни Раббим шундай қилса керақдир.

Кими ўт томонли жавранар ўтар,
Ким бўлса, маст бўлиб, йиқилар-ётар,
Кимларнинг оёғи олинда битар,
Боши билан юриб келса керақдир.

Ўн қат қизғин тўшак тўшар ўрнига,
Навҳагарнинг боши тушар бурнига.
Тиллари чўзилиб, етар қорнига,
Аъмолига банди қолса керақдир.

Мўъмин фармон бўлар, кофир ичикар,
Нор буғро билакли йилонлар чақар,
Халойиқ дод айлар, фармонда яксар,
Муҳаммад туғини курса керақдир.

Ваҳма¹ тўшар Пайғамбарлар жонина,
Ўғил келмас отасининг ёнина.
Муҳаммад бошлабон Мезон тубина,
Яшил аълам қуриб турса керақдир,

Қучоқлар «Ўғлим!»деб, Одам пайғамбар.
Иброҳим Халил дер: «Аё, Биру Бор!»
Мусо, Исо айтар: «Қудратли Жаббор!»
Ҳар ким ўзин тилаб олса керақдир.

Неча пайғамбарлар дуоси мақбул,
На ўнгин танир-у на сўлини ул.
Ёшин сочиб йиғлар Муҳаммад Расул,
«Вой, умматим!»дея турса керақдир.

¹Ваҳима, бим, кўрқув

Халойиқлар тиймас кўзда ёшини,
Танишар, сўрашмас қавму хешини,
Майдонда қурилган Мезон бошини,
Исрофил тутибон турса турса керақдир.

Кофирни безарлар оташ тўнига,
Сурарлар, элтарлар дўзах ёнина,
Фалонли хачирдек бўлиб шонина
Буғродай бад махлуқ суқса керақдир.

«Дод!» деяр, ҳеч қайга етмас «дод-войи»,
Тўлдиран, эшакдай ҳанграб саройи,
Егани заҳардир, ичгани оғу,
Абадий зиндонда қолса керақдир.

Энди келсак, мўъмин қуллар нетармиш,
Қайси ишга, қайси йўлга кетармиш,
Муҳаммад ҳурмати-эъзоз этармиш,
Билмаганлар буни билса керақдир.

Мўъмин қуллар кечиб кетарлар йўлдек,
Кими йилдишимдек, кимлари елдек,
Кимлар югрик оддек, кимлари селдек,
Кимлар учар қушдек кечса керақдир.

Уч минг йиллик йўлдир, минги чиқишдан,
Бир минги ханвордир, минги энишдан,
Қародир кечадан, йитиг қиличдан,
Ким кеча-кундузда кечса керақдир.

Ким ўн кунда кечар, кими бир ойда,
Қулондай қичқирар кими саройда,
Ким бир йилда кечар, кими қирқ ойда
Сўнги беш минг йилда ўтса керақдир.

Мунча минг йил қонлар йиғлаб кечилгач,
Сирот кўпригиндан нари ўтилгач,
Кавсар Соқисидан шароб ичилгач,
Ҳамма тенг-бир ёшга келса керақдир.

Йигитлар яшил туғ қўяр бошинда,
Юсуф жамолинда, Ийсо ёшинда,
Довуднинг ўрнинда, ўттиз бешинда
Ҳар ким ўз севганин олса керақдир.

Етмиш ҳулла кийиб, тахтга қўнарлар,
Забаржад лижомли¹ Буроқ минарлар
Еярлар, ичарлар, сайрон қиларлар,
Ўлмас, йитмас-боқий қолса керақдир.

Етмиш ҳур қиз тўшак солар остина,
Ётмиш-қўл қовшуриб турар қасдина,
Тўбий оғоч соя солар устина,
Ҳақнинг жамолини кўрса керақдир.

«Дунё бу дунё» дер ётган сархушлар,
Инонмаган кофир бўлар, қардошлар,
Махтумқули айтар, келар бу ишлар,
Қиёмат кун қулар кўрса керақдир.

¹Лижом-жилов.

ИККИ ДУНЁНИНГ СУЛТОНИ

Эй, ёронлар, мусулмонлар,
Икки дунёнинг султони
Рўзи-азадда яратди
Расул жуссасида жонни.

Ерда Мусонинг Туридан,
Кўкда беҳиштнинг ҳуридан,
Яратди Расул нуридан
Ой, Кунни, Ерни, Осмонни.

Орзу айлаб гул рухсоринг,
Кездим тоғинда аброрнинг.
Сўроғини қилиб ёрнинг,
Гашт этди кўнглим дунёни.

Ақлим ҳайрон бўлди, шовқдим,
Охир бир жойга соташдим¹
Олтмиш олти тоғдан ошдим,
Кездим ўн икки дарёни.

Махтумқули беқарорсан,
Бу не ўтдир, сен ёнарсан.
Бор нарсадан беканорсан,
Билмассан суду зиёни.

¹Соташдим — йўлиқдим.

ЎҚИДИМ «ҚУРЪОН» ИЧИНДА

Эй, ёронлар, муслмонлар,
Бир кеча сайрон ичинда.
Ўттиз икки киши кўрдим,
Ул шоҳи-мардон ичинда.

Аларга бердим саломни,
Сўрдилар соғлиқ каломни.
Шайх Саййиду Мулло Жомий,
Ул етти Султон ичинда.

Султон Вайис, Паҳлавони,
Ҳаким Ота, Сулаймони.
Хожа Юсуф Ҳамадоний,
Ул шоҳи Канъон ичинда.

Туркистон эгаси сарвар,
Имом Козим, имом Жаъфар.
Яҳё бирла Нух пайғамбар,
Боязид султон ичинда.

Гўзал пирлар, гўзал ёрлар,
Чекдилар бу йўлда зорлар.
Имом Ризо, шоҳу пирлар,
Неча гўзал жон ичинда.

Махтумқули сирим чўҳдир,
Мен найлайин очган йўқдир.
Ўлмак ҳақ, тирилмак ҳақдир,
Ўқидим «Қуръон» ичинда.

БУНДА, ЧИЛИМКАШ

Ҳақ сенга сўз демас ёлғон жаҳонда,
Билганинг қилавер мунда, чилимкаш.
Тарози қурилғон ҳайҳот кунинда,
Жавобинг не бўлур анда, чилимкаш?!

Жафолар, ҳасратлар кўрар шум саринг,
Эшшакдай ҳанграрсан, тораяр еринг.
Оғзингдан келодир дудли қон, йиринг,
Бир нишона шулдир сенда, чилимкаш.

Малаклар майдонда тутиб-сақларлар,
Тамуғ ўртасига элиб боғларлар.
Сийналаринг пора-пора доғларлар,
Тоқ қоларсан қаро кунда, чилимкаш.

Пул-сирот устина ўқлайлар сени,
Зулматга соларлар, беклайлар сени.
Занжир, кунда бирла сақлайлар сени,
Азобда, ҳасратли кунда, чилимкаш.

Андомингдан оби-заҳар тўқарлар,
Сўнгаларинг бўғин-бўғин сўқарлар.
Буғро мисол қумурсқалар сўқарлар,
Заҳми чиқмас, қолар танда, чилимкаш!

УЙЛАНГИН

Йигит ҳолинг қариликка
Солойин десанг, уйлангин.
Қадхудолик андишасин
Қилойин десанг, уйлангин.

Қадхудолик гўзал йўлдир —
Қартаймоға, ажаб, эдир.
Йигитлик бир қизил гулдир,
Сўлойин десанг, уйлангин.

Уй-жой керак, бистар-тўшак,
Фарзанд — банд, зан тушов бешак.
Юкка ҳаммол бир бўз эшак
Бўлойин десанг, уйлангин.

Орарсан ўй-аб, талс...иб,
Ғам-ташвишга чўх булошиб.
Ҳасратга, дардга улошиб,
Қолайин десанг, уйлангин.

Жўшқин этар сен ўзингдан,
Айрилиб баҳор-ёзингдан.
Адоғи йўқ дард изиндан,
Елойин десанг, уйлангин.

Қувиб йигитлик замонин,
Чорлар қарилик туманин.
Дунёнинг яхши-ямонин
Билойин десанг, уйлангин.

Йигитлик бир қизил гулшан,
Қарилиқда сўнар равшан.
Қучоқ-қучоқ қора ёвшан,
Юлойин десанг, уйлангин.

Махтумқули, кезиб дунё,
Этмасдинг жаҳонда парво.
Пайғамбар суннатин бажо,
Қилойин десанг, уйлангин.

ЧИЛИМКАШ

Ҳақ сени раъйингга қўймиш жаҳонда,
Не ногасанг қилгин мунда, чилимкаш!
Девон қурилган кун, ҳисоб жойинда,
Жавобинг не бўлур анда, чилимкаш!

Қувватинг қочирар, кучинг оз турар,
Кайфи каллага кеп, ақлинг оздирар.
Сўнгакинг сизиллар, этинг қиздирар,
Бир нишона шудир сенда, чилимкаш!

Қўл уз энди бундай ноҳақ талошдан,
Пулинг куяр, ичинг ёнар бу ишдан.
Эрта қорнинг тўлдиранлар оташдан,
Заҳми чиқмай қолар жонда, чилимкаш!

Икки дунё яхшилик йўқ эгрига,
Одам бўлсанг, қадам қўйгил тўғрига.
Бенамозга, ғийбаткашга, ўғрига,
Йўлдош бўлар ёвуз кунда чилимкаш!

Махтумқули, мавло жоннан яқиндир,
Чилим бир шўр сувдир, тан бир заминдир.
Иймон бир тулкидир, вужуд бир индир,
Тулки дудга тўзмас инда, чилимкаш!

ЧИЛИМ ЧЕКМАГИЛ

Жонингга қасд этма, дудкашим, ўзинг,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!
Пандим шу — рўза тут, ўқи намозинг,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Чилимдан йилонлар тушар бўйнингга,
Оғзин очиб, «виш-виш»лаб кирар қўйнингга.
Ҳар замон заҳрини солар танингга!
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил.

Вужудинг тисланиб, ундан қочарсан,
Сувсизликдан заҳар-заққум ичарсан,
Ичим ёнди дея, оғзинг очарсан,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Йилон айтар: «Бу кун қочарсан мендан,
Ул Ҳақнинг амридир, айрилмам сендан»,
Ўшал вақтда безор бўларсан ундан,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Ёлғончи дунёдан истама вафо,
Ўт емак бўлармиш, безавқу сафо.
Дудкаш уммат эмас, дейди Мустафо,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Бу дунё фонийдир, турмасдан кечар,
Ул ким оқил бўлса, бил, ундан қочар.
Шайтонга йўл берма, иймонинг ўчар,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Омонат жонингга қилмагин тухмат,
Иззат қадри недир, кел энди фаҳм эт.
Маҳшар кун не дерсан, жавобингни айт,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Иблисга йўл берма, ютмагил норни,
Гул дея ўзингга эп кўрма хорни.
Беномуслик қилма, сақлагил орни,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Тарк айла чилимни, тўғри тур Ҳаққа,
Ҳар замон тавба деб, тутавер ёқа.
Дерлар, сув бермасмиш дудкашга соққа,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Ичганинг заққумдир, еганинг ўтдир,
Билмассан, шайтонлар касбингдан шоддир.
Бугун хушнуд бўлсанг, тонгла ҳайҳотдир,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил.

Бир сафар хатодан чекибдир Али,
Сайр учун саҳрога чиқибдир вали.
Бир масжидни кўриб зарли-сафоли
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Масжидни кўрибдур ажойибзода,
Тамоша айлабон, кирмиш пиёда,
Сутуни, сиёмиш, ўртанмиш ўтга,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Ўшал дамда қайтиб келмиш Расулга,
Бўлганин сўйламиш соҳиб усулга:
«Сутуни сиёмиш надир вусула!»
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

¹Соққа — соқий.

Расул айтди: «Али, эшитдим сўзинг,
Сифатинг, суратинг кўрибдир кўзинг.
Дудкашлик зиёндир, йироқ тут ўзинг,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Кўрибсан масжидни турфа ёронмиш,
Шайтон сенга бутун кайфни берганмиш.
Анинг учун устун ўтга бурканмиш,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Одамнинг сутуни-билгил-имони,
Шайтоннинг макридан сақлагил ани.
Гофил бўлсанг ёқар, йўқдир гумони,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!»!

Ўшал фурсат Ҳайдар чиқди майдонга,
Қаҳр ила қасд этди лаъин шайтонга,
Шундан бери шайтон бўлди пинҳона,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Ундан олдин шайтон ошкор кезармиш,
Одамларни алдаб, динин бузармиш.
«Бисмиллоҳ» десанг, у умид узармиш,
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Махтумқули, пандинг элларга сўйла!
Ўз ҳолинг нечукдир доғи фикр айла.
Сафар қилмоқ лозим озуқинг айла...
Ҳайф эрур жонингга, чилим чекмагил!

Абдумўмин Жумаев, (тахаллуси Шийх Абдол Мўмин) – ижодкорларга бой Сурхон воҳасининг истеъдодли шоир ва таржимонларидан биридир. Кўпинча истеъдодлар ҳақида сўз кетганда, «туғма» сўзини қўшиб гапиришади. Абдумўмин Жумаев ана шундайлар сирасидан. Шийх Абдол Мўмин гарчи бирор бир олий ўқув юртини тугатмаган эса-да, адабиётни, шеърини адабиётшуноздан кам билмайди.

Шийх Абдол Мўмин – туркман фарзанди. Шу боис, туркманча унинг она тили, туркман адабиётини яхши билди. У ҳар икки – ўзбек ва туркман тилида бирдай ажойиб шеърлар ёза олади. Икки қардош халқ ижодий сарчашмасидан баҳрамандлик унга яна бир имконият йўлини очганки, бу унинг моҳир таржимонлигидир.

Шийх Абдол Мўмин ҳар қайси тилдан ва дуч келган шоирни таржима қилавермайди. У она тили – туркманчадан ва ўзи пир деб билган, севган улуғ туркман шоири Махтумқули – Фирӯғий шеърларини ўзбекчага ағдаради.

Мен Абдумўминжон дўстим ва тенгдошим бўлганлиги боис унинг ижодини ва жумладан, таржимонлик фаолиятини мунтазам кузатиб бораман. Янглишмасам, унинг Махтумқули шеърларини таржима қилиб келаётганига 25 йилдан ошди. Кечган давр мобайнида у улуғ шоир ижодини тўла таҳлил қилиб чиқди, таржима жараёнида Махтумқули кечирган ҳиссиётларни қайта қалбидан туйди. Шоир билан бирга кулди, бирга йиғлади. Шунинг учун унинг таржималари Махтумқули таржимонлари ағдармалари ичида энг яхшиси десам, янглишмаган бўламан. Чунки Шийх Абдол Мўмин бу ишга Махтумқулини таржима қилиш керак, деган расмий зарурият билан эмас, шоирни севгани, унинг туркманча шеърларини ўзбекча талқинда куйлаб юргани, таржима ишига ҳавас, муҳаббат, иштиёқ билан ёндошганлиги учун қўл урди. Шул боис унинг таржималари асл нусхага яқин жаранглайди. Агар Махтумқули ўзбек бўлганда, худди шундай ёзар эди, деган гап кўнглингиздан қайта-қайта кечади.

Абдумўминжон, Махтумқули шеърлари ағдармасига қўл урганлигини изоҳлаб:

«Мен бир ўзбекистонлик туркман сифатида улуғ бобомиз Махтумқули-Фироний асарларини ўзбек тилига ким таржима қилмасин, севиниб ўқишга тушаман. Ҳамишалик хафсаламни пир қиладиган биргина нарсаси бор. У ҳам бўлса, таржимонларнинг тил билмаслиги бўлади. Ўтган асрнинг 50-йилларида олим Жуманиёз Шарипов Махтумқули бобомизнинг шеърларидан бир қисmini ўзбекчалаштириб, элга тақдим этди. Шўроларнинг худосизликка асосланган сиёсати таъсири яққол билиниб турган у таржималар ўз даври учунгина яроқли эди, десак, ҳақиқатдан узоқлашмаган бўламиз. Сўнг бу ишга ёш таржимон Музаффар Аҳмад уриниб кўрди. Унинг ҳам тилини яхши билмаслиги ва Махтумқули меросини юзаки ўрганиб, таржима қилгани муваффақиятсизликка сабаб бўлди.

2004 йилда эса Мирзо Кенжабек бу ишга қўл урди. Афсуски, унинг таржимаси энг муваффақиятсиз бўлиб, Махтумқули руҳияти, услубидан жуда йироқ эди. Ана шу муваффақиятсиз ўтирмалар мени таржима ишига қатъийроқ киришишга ундади ва улуғ бобомиз асарларининг бир қисmini ўзбекчалаштирдим, чунки доим:

*Ул Одам Атою, Момо Ҳаводан
Туғилиб, то ҳануз бирга бўғоним.
Дастанбил тутарман ҳикмат боғидан,
Қабул эт, эй азиз, ўзбек дўғоним! —*

дегим келаверади, келаверади» — дейди.

Муҳтарам китобхон, азиз шеърят мухлислари! Буюк инсонпарвар шоир, нафақат туркман халқи балки бутун башарият маънавиятига ўз ҳиссасини қўша билган соҳир сўз санъаткори Махтумқули таваллудининг 275 йиллиги муносабати билан Сизга тақдим этилаётган ушбу китоб барчамизга муборак бўлсин! Улуғ шоирнинг Шейх Абдол Мўмин ҳамда Жуманазар Зулпиев ҳамкорлигида таржима қилинган асарлари Сизларга янгича руҳ ва завқ бағишлайди, деган умиддамиз!

М. АЗИМОВ,
филология фанлари номзоди

ИЗОҲДИ ЛУҒАТ

«А»

Або-1. Эркакларнинг устки кийими (Жундан тўқилган).

2. Ота-падар.

Авом-1.Оддий халқ. 2. Саводсиз.

Абдол-1. Дарвеш, 2. Қари.3. Қаландар.

Абди-1. Қул, банда

Абдулла-Махтумқулининг акаси.

Адам-Йўқлик.

Айн-1. Кўз. 2.Хол, менг.

Ақтоб-1. Қутблар, минтақалар. 2.Шоҳлар, жаноблар.

Анд-1. Бир неча 2.15 минг йиллик давр. 3. Икки маъноли сўз.

Арз-1. Ер курраси. 2. Худуд. 3. Шикоят. 4. Баён этмоқ.

Арш-1. Осмон. 2. Тахт. 3. Баланглик ва ҳ.

Аёғ-1. Жом-коса (май ичиладиган махсус идиш).

Автод-1. Қозилар. 2. Руҳонийлар, намозхонлар.

Анбиё-Пайғамбарлар.

Абобил-1. Қалдирғоч. 2. Узунқанотли, тез учадиган қалдирғочга ўхшаш бир қуш.

Абвоб-1. Эшиклар. 2. Боблар.

«Аласту бе раббикум?»-Мен сизнинг парвардигорингиз эмасми?

Анта-сен.

Анта субҳон-сен худой.

Арбаъин-Имом Ҳусайн ўлдирилганининг қирқинчи куни деб ҳар йили сафар ойининг 20-сида ўтказиладиган мо-там маросими.

Асҳоб-«Соҳиб» сўзининг кўпликдаги шакли. Эгалар, пай-ғамбарлар (С.А.В)нинг яқин ёронлари.

Афкор-Фикрлар

Афрод-1. «Фард» сўзининг кўпликдаги шакли. 2. Шахс.

Афроди-мано-ўлимга ҳукм этувчи, тақдирни белгиловчи.

Афроди манноъ-«Этманг!», деювчи, ҳалақит берувчилар.

Авла-Тафовутли, энг яхши. 2. Тўда, насл.

«Б»

Боб-1. Эшик. 2. Бўлим

Боъий-1. Золим, 2. Хоин. 3. Тўполончи. 4. Бузгунчи.

Боди зуд-1. Кучли, тез эсадиган шамол.

Бонгир-1. Овоз чиқарувчи. 2. Бақироқ.

Бор-1. Мавжуд. 2. Мева. 3. Юк. 4. Маротаба.

Барқ-1. Чақмоқ. 2. Ёруғлик.

Барот-1. Шаъбон оининг ўн тўрти. 2. Хат, ёрлик.

Билол-Мухаммад пайғамбар(С.А.В)нинг азон айтувчиси, ҳабаш.

Бим-қўрқув.

Бистар-Тўшак.

Буғро-Туя, тева.

Будуло-1. «Бедил» сўзининг кўпликдаги шакли. 2. Ўрин-босарлар. 3. Вакиллар.

Бечун-Мислсиз, тенгсиз.

Бироқмоқ-1. Қўйвормоқ. 2. Рухсат бермоқ.

Бурундиқ-1. Азалий бор. 2. Кўп умр кўрган.

Бурж-Кўкдаги айри-айри юлдузлар тўдаси.

Буррон-1. Ўткир. 2. Йигит. 3. Кескир.

«В»

Ваҳдат-Бирлик, ёлғизлик, тоқлик.

Вабол-1. Гуноҳ, тақсир, 2. Зиён. 3. Қийинчилик.

Важҳ-1 Сабаб. 2. Юз чехра.

Вайл-Жаҳаннамдаги бир қудуқ номи. 2. Бадбахтлик. 3. Бало-бадтарлар.

Варз-1. Кор, иш. 2. Ҳунар, санъат. 3. Фойда. 4. Омадли.

Вирд(вард)-1. Тасбеҳ. 2. Масъала. 3. Ҳисоб. 4. Қуръони каримнинг бир жуъзини узлуксиз ўқимоқ.

«Г»

Галлабон-чўпон

Гарон-1. Қиммат. 2. Давлат-мол. 3. Пул.

Гардон-1. Айланувчи. 2. Ой.

Гира-1. Оташгир, қисқич. 2. Зулм-ситам. 3. Азоб.

Гизламоқ-яширмақ.

Гирих-1. Қийинчилик. 2. Фаров ипи. 3. Дор.

Гўдоз-1. Эритувчи. 2. Эриётган. 3. Ёпиқ. 4. Пишган.

Гузашт-1. Кечирмоқ. 2. Гуноҳидан ўтмоқ.

«Д»

Довар-1. Ҳоким, подшо. 2. Қози.

Довуд-пайғамбарлардан бири.

Дон(доно)-1. Билгир. 1. Ақлли. 2. Фаҳм-фаросатли.

Даввор-1. Айланувчи. 2. Осмон гумбази. 3. Каъба масжиди.

Далол-1. Ноз ила қараш. 2. Кўз, қош.

Дар-1. Эшик. 2. Қопу (қопуғ).

Даргоҳ-1. Эшик. 2. Оллоҳнинг ёни. 3. Арз жойи.

Дарранда-1. Ваҳший, йиртқич. 2. Ёввойи ҳайвонлар.

Даст-1. Қўл. 2. Карра, марта. 3. Қайта. 4. Ёрдам, қўллов.

Дастор-Салла.

Деҳистон-Каспий (Хазар) денгизининг Шарқий канорида қадимий шаҳар ва геогр. жой номи.

Дох-1. Орт. 2. Дум, қуйруқ.

Даҳр-1. Дунё, олам. 2. Ер.

«Е»

Ег-1. Яхши. 2. Ортиқ, зиёда.

Ек-ёмон.

«Ё»

Ёс-умидсизлик, ҳафачилик.

Ёрий-1. Душман, рақиб.

«Ж»

Жодда-Катта йўл, кенг йўл.

Жабрут (жаборут)-Осмон, кўк, қудрат олами, каромат, куч. 2. Ажойиблик, гўзаллик сирлар олами.

Жабҳайи жон(дан)-чин юракдан, камоли ихлос билан.

Жазба-1. Қизиқмоқ. 2. Жазава. 3. Жозиба-ўзига тортмоқлик.

Жамод-1. Той. 2. Маъдан-жонсиз унсурлар.

Жим-паст, ярамас.

Жиржис-пайғамбарлардан бири.

Жуд-1. Раҳмлилик. 2. Сахийлик.

Жунбанда (жунбийда)-Жонли жондор, қимирлайдиган, судралувчи жонзотлар.

Журм-Гуноҳ.

Жимоъ-Жинсий алоқа. 2. Қовушмоқ.

Жулга-1. Тоғ этаги. 2. Ўтлоқ.

«З»

Зов-1. Қоя, жулга. 2. Кавак.
Залолат-1. Адашмоқ. 2. Гумроҳлик.
Забония-Дўзах-соқчилари (малаклар).
Зунубий-XVIII асрда яшаб ўтган туркман шоири Махтум-қулининг устозларидан бири.
Зуръя-Зурриёт, фарзанд, бола-чақа.

«И»

Ибҳом-1. Шак, шубҳа. 2. Хато.
Исҳоқ-Пайғамбарлардан бири.
Ишғо-Довуд пайғамбарнинг отаси, Сулаймон пайғамбарнинг бобоси.

«Й»

Йиғин-қўшин, лашкар.

«К»

Кайн-1. Яратиш. 2. Тузмоқ. 3. Асир-қул. 4. Уруғ номи. 5. Шаҳар (Яманда).
Ком-1. Истак, майл. 2. Оғиз. 3. Панжа. 4. Мақсад.
Калим-1. Ярали, ярадор. 2. Сухбатдош. 3. Мусо пайғамбар сифати.
Кат-1. Қудуқ-кориз. 2. Новхона. 3. Канал.
Каффорат-1. Худо йўлига қурбонлик этмоқ. 2. Гуноҳни ювиш учун қилинган саъй, эҳсон.
Кишти-Кема, қайиқ.
Каркови (корқоби)-Ироқда тикиладиган кийим турларидан бири.
Кувон-Ёнашмоқ, жинсий алоқа.
Кулундар-1. Кунда. 2. Гўдак.
Курс (курси)-ўтирғич, тахт. 2. Вазифа. 3. Осмоннинг бир қати. 3. Марказ, пойтахт.
Кушойиш-енгилик.

«Қ»

Қаллош-камбағал
Қарн-1. Ҳайвон шохи. 2. Аср, узоқ муддат.
Қийлу қол-Гап-сўз.
Қовға-1. Буржлардан бири (Далв). 2. Қудуқдан сув тортиладиган чарм идиш.

«А»

Ао-йўқ.

Ао язол-Абадийлик.

Аот-исломгача Маккада бўлган машҳур санам (ҳайкал)-лардан бирининг номи. Бутпарастлар сиғинган Манот деган маъбуд ҳам бўлган.

Аижом-1. Жилов. 2. Тамға.

Аамъат-Ёлқин, ишқ.

Аут-Пайғамбарлардан бири.

«М»

Маъбуд-1. Худо, тангри. 2. Маъшуқа, санам.

Мағруфат-1. Таниқ. 2. Шухратли, обрўли. 3. Тенг. 4. Яровли. 5. Оллоҳ таоло қуллуғида юрмак.

Модарзот-Тутма, табиий.

Мақолат-1. Сўз, фикр, жумла. 2. Бўлим, боб.

Мақдам-1. Келмоқ, келиб тушмоқ. 2. Пайдо бўлмоқ.

Манзар-1. Манзара. 2. Шакл,сурат. 3. Сифат.

Манжаниқ-Тўп, тош ва олов отадиган қадимий ҳарбий қурол.

Мансур(Ҳаллож)-Х аср. «Анал ҳақ», яъни, мен ҳақман, худоман дегани учун дорга осилган. Баъзи маълумотларда тошбўрон қилинган деб кўрсатилган мистик шоир.

Мониъ-Тўсиқ, маън.

Махлуқ-Яратилиш (Одамлар ва ҳайвонлар)

Моҳи-Балиқ.

Моуман-Паноҳ жойи.

Мағас-Пашша,чивин.

Манот-санам, маъбуд.

Марз-1. Чегара,юрт, ҳудуд. 2. Алкоголли ичимлик. 3. Ишлов берилган ер.

Матбах-ошхона.

Мавло-Оллоҳ.

Мураттаб-1. Тартибга солинган, тартибли. 2. Ҳарф терувчи (мураттиб) босмахонада.

Мурсал-Элчи, пайғамбар, юборилган.

Мустағрақ-ғарқ бўлган, чўккан, 2. Чуқур ўйга ботган.

Мусҳаф-Китоб, Қуръон.

Муханнас-Номард.

Меҳнат-1. Азоб. 2. Каттакон.

«Н»

Но-най

Нобино-Сўқир, кўр, ожиз.

Нор-1. Туя (эркаги). 2. Дўзахда ёнгувчи олов, ўт.

Норинж-Цитрус ўсимлиги тури, апельсин.

Набот-Ўсимлик, ўт.

Намруд-Иброҳим пайғамбарни ўтга ёққан афсонавий зодим подшо. 2. Кофир.

Нужабо-ҳокимлар, Султонлар.

Нух-Пайғамбарлардан бири. Нух даврида оламни сув босган, деган ривоят бор.

«О»

Озодий-Махтумқулининг отаси.

Ойилмоқ-Ўзига келмоқ, хушёр тортмоқ.

Ори-Ораста, таъмиз.

Оят-1. Байроқ. 2. Воқеа. Ҳодиса. 3. Ҳайрон қолдирувчи нарса.

4. Қуръон ояти, (бир бўлаги) 5. Белги, нишон, рамз.

«П»

По-Оёқ.

Пой-Мия.

Пеш-Салла.

Пеша-Иш, қор.

Паём — Васият, хат.

Пир — Қори, устоз.

«Р»

Ростгар-Тўғрироқ.

Рахзан-қароқчи.

Руқоба-1. «Рақиб» сўзининг кўпликдаги шакли. 2. Назоратчилар, саранжом қилувчилар.

Рукуъ-Эгилмоқ.

Рухулло-Исо пайғамбар сифатларидан бири.

Риққат-1. Мушкул. 2. Совуқлик.

«С»

Сабий-Ёш бола.

Сайҳа-Овоз, сас.

Санғи-Ёй, фикр.

Сафдар-Ботир. Сахт-қаттиқ.

Само-Осмон.

Саъмо-1. Ашула. 2. Куй. 3. Тингламоқ, эшитмоқ.

Сано-Мақтов, олқини. 2. Шукур қилмоқ.

Сатр-Яширмоқ (гуноҳни, айбни) ёпмоқ.

Сафина-Кема.
Сир-Тўқ, тўйинган.
Сўй-Асл келиб чиқиши, насл.
Суй-1. Сув. 2. Тараф.
Сунъ-1. Амал, иш. 2. Яратилган барча ашё.
Сижжин-Етти дўзахдан бири.

«Т»

Тағйир-Ўзгариш, бир турдан иккинчи турга ўтиш.
Тайрон-Учмоқ.
Толоб-ҳовуз.
Тамуғ-Дўзах.
Тарфотил-айн-Кўз юмиб-очгунчалик вақт.
Тариқ-йўл.
Тос-Олтин коса, қадах.
Табоҳ-ҳароб,зое. 2. Бўш-пуч. 3. Умидсиз.
Тажаллий-1. Нур,шуъла. 2. Йўлга қўймоқ. 3. Тузатмоқ.
Теринг-Чуқур.

«У»

Ужб-Такаббурлик
Уз-1. Келишган, гўзал. 2. Бадий
Уқда-1. Ҳалол. 2. Тугун (Чалипо)
Исён-1. Гуноҳ. 2. Хато.

«Ф»

Файз-1. Мўл, кўп. 2. Зиёда, ортиқ. 3. Чоп этмоқ. 4. Ёлим.
5. Халққа эълон этмоқ.
Фардо-Эртанги кун.
Фаржом-1. Хайр, фойда. 2. Натижа.
Фарш-1. Ер, ўрин, жой.2.Гидам, тўшакча.

«Ғ»

Ғарра-Мағрурланиш.
Ғавс-1. Ёрдам, мадад. 2. Мададкор. 3. Сув тубига шўнғиш.

«Х»

Хоб-уйқу, туш.
Хазон-1. Куз. 2. Бадбахтлик.
Ханнон-Энг раҳми (Оллоҳ сифатларидан)
Хос-1. Юқори қатлам. 2. Махсус. 3. Зиёлилар
Хувт-Балиқ, лу(лув).
Хумс-1. Оч, очикдан. 2. Бўш, Холи қолмоқ.

Ҳашр-Тўпланиш жойи (қиймат кунда)
Ҳубоб-1. Пуфак (сув юзида). 2. Осмон гумбази
Ҳақ-1. Тўғри, рост. 2. Оллоҳ.
Ҳарза-1. Беҳуда. 2. Беъмани сўз. 3. Бекорчи.
Ҳотиф-ғойибдан овоз берувчи

«Ч»

Чобук-илдам, чуст.
Чокар-Хизматчи.
Чамандар-Яқов (одам ва мол ҳақда)
Чўх (чўқ)-Кўп, мўл. 2. Маърака. 3. Жуда.
Чов-хабар.

«Ш»

Шаҳсувор-1. Чавандоз. 2. От минган подшо.
Шиковат-1. Шумлик. 2. Шикоят.
Шарор-Учқун, ўт.
Шарангиз-Фитначи, шарр иш ахтарувчи.
Шатранж-Шоҳмот.

«Э»

Эрам-Афсонавий боғ, гўзал боғ.
Эранлар-эрлар, мардлар, пирлар, кароматли одамлар.

«Қ»

Қурбат-яқинлик.
Қур-Белбоғ.
Қаллош-йўқсул.
Қойим-Тик турувчи, тенг, баравар. 2. Бедор.

«Ю»

Юнус-Пайғамбарлардан бири.
Юсуф-Пайғамбарлардан бири.

«Я»

Яъқуб-Пайғамбарлардан бири.
Ялавоч-Пайғамбар.
Яғмо-Талон.

«Ё»

Ёзон-Баҳшн.
Ёлмоқ-Бўлмоқ.

МУНДАРИЖА

Ҳалқ ёдиндан айрилма. (Сўзбоши ўрнида)	3
Айтишув	11
Нуқсонга келгай	11
Отамнинг	13
Юрагинг қон ичинда	15
Соя солиб ўтди	17
Йўлмиш бу дунё	19
Ҳазор остона сари	20
Келган ҳам бордир	22
Инсон яратди	23
Қор билан	25
Чалди кетди	27
Номус-орима	29
Бадном ўлуру	30
Алиф қаддинг дол бўлар	31
Муҳтож айлама	33
Савол-синов	34
Жаҳон сендан беҳабар	35
Бу нақдир, одамзод	36
Айрилмадими	38
Бир-бир навбатинда ўтиб бордир	40
Униб-ўсган ўз юртингдан айрилма	42
Ёмғир-ёғдир, султоним!	43
Дард инграйдир	45
Тузатмоқ била	46
Сиринг элга ёйиб, фош этар сени	47
Фоний дунё ўтар кетар	48
Тумор кўрдим	49
Сел қолмас	50
Йиғларман	51
Кўнгиш ётмас ҳеч	53
Эй, дўст	55
Кўргаймиз энди	56
Бир ишга улашди	58
Найларам	59

Қон чиқар	60
Тўқиб бородир	61
Қаршингга қўяраар ул кун бу ишни	62
Мубтало қилди	64
Райгон айлади	66
Найлай, энди бечораман	67
Озодим қани	68
Ёт бўлар	70
Қўлда бори бўлмаса	71
Қиммат яхшидир	73
Олди-орти билинмас	75
Яйлоқлари бор	76
Амирга дўнар	77
Ўзон келар	79
Хуш қол, гўзал «Шерғози»	80
Эл яхши	82
Абдулла	83
Кўринг	85
Етимлар кўз ёшин тўка бошлади	87
Эҳсон қайси билинмас	88
Қоча бошлади	89
Бевафолардан	91
Ёққанча бўлмас	92
Обод қолсин	93
Эр ёнинда сезилгай	94
Сўзларим	95
Ҳижрон қайси билинмас	96
Уча билмам, найлайин	98
Тори узилмасдан бурун	99
Гўзал ҳақнинг фалагидир	101
Бўлмоқ ҳақдир	103
Кўрдим	104
Олажақдир	105
Замондир беклар	108
Не юз билан боргайман-о	109
Туркманнинг	110
Қайдалиги билинмас	112
Вафот бор	114
Бошимизга	115
Ўлмасдан бурун	116
Девон хатин на билсин	117
Ранг бўлар	118
Кўрар кўзинг — элингни	119

Қолди, найлайин	121
Қаждир, ёронлар	122
Олқиш олиб, даражаси зўр бўлар	124
Фигон келгайдир	126
Беклар, хонлар қолмаслар	128
Эврилар долим менинг	130
Бало бўлди	131
Олар бўлдинг	132
Сендан аввал келиб, кўп жон кечибдир	133
Бўлмас ишлар бари бўла бошлади	135
Ёмон феъл билан	135
Ичар бир кун	136
Сўлибдир фигон билан	137
Не завқу сафолар йигитлик билан	138
Оқсоқоллар, боқ, донодир	139
Ой-кунингиз ботмоқда	141
Чикса дам, кирмоғи гумон кўринар	143
Ривож ўтирмиш	144
Ғийбатчи	146
Отамиз Одамнинг тўнин ким бичди?	148
Не меҳробдан сўзлаб чиққан ўт недир?	151
От ёнида билинар	153
Сабр билан битар тез ҳам бўлмаса	154
Чиқа билмассан	156
Яхши унар, ёмон унар, эл кечар	158
Билмам неча ёшиндадир	159
Айридим	160
Борми, ёронлар	162
Кўнгилдир вайрон	164
Намасан	165
Туройин дерсан	166
Бўлдим энди	167
Ёр бизим сари	168
Қолибман	170
Ёр, сендан	171
Ошиқ бўлмишам	173
Жонона кўзим тушди	175
Қаро кўзларинг	177
Бу не дархост-таваллодир	178
Ёрнинг яхшисин	179
Чин ошиққа даврон бу кун	180
Фоний жаҳон керакмас	181
Туман пайдо	183

Жононга назар айла	185
Доғи жонга дард ўлди	187
Ул меҳрибоним келди	188
«Турғил!» дедилар	189
Бесавт-у садо бўлдим	192
Одам ато-ла учрашди	194
Сийнализга ишқдан бир доғ етишса	196
Бир неча мисол	198
Бўлдим гирёна	200
Доғ-у ҳасратдан нишон	202
Ё, зулжалолим	204
Жона келдим	205
Яшил зумуррад	208
Барқарор этган Карим	210
Равон ўлди	212
Мен бенавога	214
«Уйғон!» дедилар	216
Девона келди	217
Боди-сабони кўрсам	218
Учдим ёронлар	220
Кулоҳди келди	224
«Ё, раббим!» деярлар ёшлар ичинда	223
«Қисас-ул анбиё отли, ёронлар	224
Ботди, ёронлар	227
Хабар бер – бўйладир	228
Раббим жалил	231
Буроқни(нг)	233
Анда бор	234
Кўрдим-о	236
Нури-иймон айлади	237
Араб тилли севдигим	240
Гузашт айла	241
Ҳайрондадир-ҳайронда	243
Қаффорат этди	245
Арзмасми?	247
Қулинг бўлдим	248
Билол бор	250
Айвони тўрт	251
Йўлда сени	254
Оллоҳсан	256
Сочди Муҳаммад	258
Хароб айлар	259
Ё, расул	261

Хон чиқар	262
Вужудга келган ашё	264
Бу рўза	266
Эй, бенамоз, эй, бенамоз	268
Чиқиб ўтирмиш	269
Битмак керак	271
Омон, ҳей!	273
Бўлмас, ёронлар	275
Кетмадинг, дунё	276
Экиб ўтди	277
Қолар, ёронлар	279
Кўнгил жўшиндадир	282
Ёйлари бордир	284
Амри-хон келар	286
Бир Оллодир	287
Бир баён келар	289
Қилгил намозни	291
Бир нон келтирди	292
Алидир	293
Билсайдинг	294
Ё, Аҳмад шоҳ	296
Борса керақдир	297
Ул Ҳасан бирла Ҳусайн	299
Оқ ит	301
Чақир Калла	308
Бир ажойиб сўзим бор	317
Бир кун Муртазо Али	329
Ёғийдир-ёғий	333
Фарқи кимдадир?	334
Ҳаққи-чун	335
Мифтоҳул жинон	337
Рисмон тақарлар	339
Саҳар туриб, биру борга юз тутсанг	340
Бир кун охир замон бўлар	341
Ёрлақагил гуноҳимни	342
Ўрни — ўзи беҳиштнинг	344
Ё, Муҳаммад Мустафо	346
Чеккум Юсуф дея-дея	348
Мор чиқар	350
Охирзамон келар	351
Тушди бир хўшлуғ жаҳона	352
Чин жондан севарман сени	354
Элик минг йил даврон сурган Банижон	356

Ҳолимга менинг	357
Беақл жон ичинда	358
Муҳаммад келар, деб	363
Саҳарлаб ўқисанг, намози бомдод	364
Ултон бўлур ер андадир	365
Даргоҳдан тилан, кўнглим	367
Имомлар ишқинда менга бергил жом	369
Кўнгил айтар халқдан қолиб	271
Ҳақ сени сарвар яратди	373
Жилвали, покиза қиздир бу дунё	375
Қиёмат кун қулар кўрса керакдир	377
Икки дунёнинг султони	383
Ўқидим «Қуръон» ичинда	384
Бунда, чилимкаш	385
Ўйлангин	386
Чилимкаш	388
Чилим чекмагил	390
Меҳнат ва маҳорат меваси	392
Изоҳли луғат	395

ТУЗАТИШ

Хато сатр	Ёзилган	Ўқилиши керак
13-бет, юқоридан 8-сатр	Охират уйи бўлди қасди отамнинг	Охират ўйи бўлди қасди отамнинг.
159-бет, пастдан 1-сатр	Уч ҳўкизнинг қошиндадир*.	Ул ҳўкизнинг қошиндадир*
179-бет, юқоридан 8-сатр	Ҳиндига бахш этдинг ёрнинг яхшисин.	Ҳиндига бахш этдинг ернинг яхшисин.
216-бет, юқоридан 7-сатр	Али бобом сизга назар айлади,	Али бобом бизга назар айлади.
298-бет, юқоридан 16-сатр	Мункар йиғлаб, мўъмин бари кулганда	Мункир йиғлаб, мўъмин бари кулганда

Махтумқули-Фироний

М-32 Сайланма / Махтумқули-Фироний. – Т.:
О‘zbekiston», 2008. – 408. – (Махтумқули-Фироний
таваллудининг 275 йиллигига).

ISBN 978-9943-01-302-5

ББК 84(5Тур)

Махтумқули-Фироний

САЙЛАНМА

Техник муҳаррир *Т. Харитонов*

Бадий муҳаррир *Ҳ. Меҳмонов*

Мусахҳиҳ *М. Раҳимбекова*

Компьютерда тайёрловчи *Г. Қулназарова*

Босишга рухсат этилди 25.08.08. Бичими 84×108^{1/32}.

«Балтика» гарнитурда офсет усулида босилди.

Шартли б.т. 21,42. Нашр т. 12,96.

5000 нусхада чоп этилди.

Баҳоси келишилган нархда. Буюртма № 08-178.

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
«О‘zbekiston» нашриёт-матбаа ижодий уйида босилди.
100129. Тошкент. Навоий кўчаси, 30.